

Magyarország 2021

Magyarország, 2021

***Magyarország,
2021***

© Központi Statisztikai Hivatal, 2022

ISSN: 1416-2768

Nyilvántartási szám: Y/18434

FELELŐS KIADÓ:

Dr. Vukovich Gabriella elnök

Internet: <http://www.ksh.hu>

Borítófotó: Adobe Stock

Nyomdai kivitelezés: Pátria Nyomda Zrt. – Eurotronik Zrt. – 2022.018

*

INTERNETES MELLÉKLET

Elérhető: www.ksh.hu/polc

Ehhez szükséges az egyszeri ingyenes regisztráció, illetve az alábbi kötetazonosító aktiválása, aminek eredményeként a melléklet felkerül az Ön felhasználói polcára, ahonnan bármikor elérheti azt.

<<Kötetazonosító>>

TARTALOM

Elnöki köszöntő	9
Összefoglaló	10
1. Makrogazdasági környezet	13
<i>VILÁGGAZDASÁGI FOLYAMATOK</i>	16
<i>A MAGYAR GAZDASÁG TELJESÍTMÉNYE</i>	22
<i>KÜLKERESKEDELEM</i>	36
<i>KORMÁNYZATI SZEKTOR</i>	50
<i>CÉGVILÁG</i>	52
<i>TUDOMÁNY ÉS TECHNOLÓGIA</i>	61
<i>ÁRFOLYAMATOK</i>	69
2. Munkaerőpiaci helyzetkép	81
3. Ágazati körkép	97
<i>IPAR</i>	100
<i>ÉPÍTŐIPAR</i>	108
<i>KISKERESKEDELEM</i>	111
<i>INFOKOMMUNIKÁCIÓ</i>	116
<i>SZÁLLÍTÁS, KÖZLEKEDÉS</i>	119
<i>LAKÁSÉPÍTÉS, HITELEZÉS, INGATLANPIAC</i>	124
<i>TURIZMUS, VENDÉGLÁTÁS</i>	131
<i>MEZŐGAZDASÁG</i>	141

4. Digitális világ	149
<i>INTERNETHÁLÓZAT</i>	151
<i>DIGITÁLIS GAZDASÁG</i>	152
<i>DIGITÁLIS TÁRSADALOM</i>	157
5. Demográfiai helyzetkép	163
6. Életkörülmények	179
<i>A HÁZTARTÁSOK JÖVEDELME</i>	183
<i>KERESETEK</i>	196
<i>A HÁZTARTÁSOK FOGYASZTÁSA</i>	203
<i>SZOCIÁLIS ELLÁTÁS</i>	211
<i>EGÉSZSÉGÜGY</i>	216
<i>SZEMÉLYSÉRÜLÉSES KÖZÚTI KÖZLEKEDÉSI BALESETEK</i>	222
<i>KÖZNEVELÉS, SZAKKÉPZÉS, FELSŐOKTATÁS</i>	225
<i>KULTURÁLIS FOGYASZTÁS, SZABADIDŐ</i>	236
<i>SZUBJEKTÍV JÓLLÉT</i>	241
7. Környezet és energiagazdálkodás	247
<i>KÖRNYEZET</i>	249
<i>ENERGIAGAZDÁLKODÁS</i>	256
Ábrák jegyzéke	263
Táblák jegyzéke	271

Jelmagyarázat

- = A jelenség nem fordul elő.
- .. = Az adat nem ismeretes.
- x = A mutató nem értelmezhető.
- +
- üres hely = Az üresen hagyott blokkba eső mutatókat nem értelmezzük.

Megjegyzés

A kiadványban szereplő adatok elsődleges forrása a Központi Statisztikai Hivatal, a nemzetközi adatok pedig elsősorban az Eurostat adatbázisából és kiadványaiból származnak. Minden egyéb forrást a felmerülés helyén jelöltünk.

Az Európai Unióra közölt adatok a 27 tagú integrációra vonatkoznak.

A módszertani információk a KSH honlapján (www.ksh.hu) találhatóak.

A kézirat lezárásának időpontja: 2022. április 25.

Az ábrák számanyaga, a kiadvány pdf-állománya, valamint a Magyar statisztikai zsebkönyv, 2021 című kiadványunk az online mellékletéről (www.ksh.hu/polc) érhető el, amelyhez először aktiválni kell a kiadványunk 4. oldalán található egyedi kódot.

Köszöntöm az Olvasót!

Kiadványsorozatunk immár 28. éve mutatja be részletgazdag tartalommal hazánk statisztikai adatokkal és elemzésekkel alátámasztott gazdasági és társadalmi helyzetét, valamint a környezet főbb jellemzőit. Mostani kötetünk elemzései elsősorban a 2021. év folyamataira összpontosítanak, azonban esetenként hosszabb távra is visszatekintenek.

A Covid19-világjárvány 2020. évi berobbanása sokszerűen hatott a világ és ezen belül hazánk társadalmi-gazdasági folyamataira és az emberek mindennapjaira. 2021 már a kilábalás jegyében telt, az átoltottság növekedésével enyhült az egészségügyre nehezedő nyomás, újraindult a gazdaság, visszatért a jelenléti oktatás, a korlátozások fokozatos feloldásával életünk minősége megközelíthette a korábban megszokottat.

A pandémia időszakának folyamatai és a kilábalás erőfeszítései egyaránt tükröződnek a statisztikai adatokban. Szakmai szempontból egy rendkívül intenzív és innovatív időszaknak lehetünk tanúi, újszerű megközelítések, új adatgyűjtési módok és új adatfeldolgozási technikák szolgálják a végbement események és a helyreállítás folyamatának nyomon követését.

Vélhetően velünk marad a pandémia időszakának több gyakorlata, így például a távmunka nagyobb arányú igénybevétele, illetve a digitalizáció révén új szintre lépett lehetőségek a munka, az oktatás, vagy a személyes kapcsolattartás területén.

A járvány előtti helyzethez képest azonban mind a társadalmi, mind a gazdasági vetületekben számos új kihívással kell szembenéznünk, mint amilyen a kiadvány készítésekor a gazdaságot már nyomás alatt tartó orosz-ukrán konfliktus.

Jelen kiadványunk mellett, hogy a főbb mutatók tekintetében vizsgálja a pandémia előtti szintre való visszatérés megvalósulását, kiegészítő információkkal árnyalja az ezek alapján tett megállapításokat. A hazai helyzet feltérképezése mellett kitekintünk a nemzetközi környezetre, vizsgáljuk kapcsolatainkat az Európai Unió gazdaságával és helyünket az uniós tagországok között.

Bízom benne, hogy *Magyarország, 2021* című összefoglaló kötetünket – más kiadványainkhoz hasonlóan – haszonnal és érdeklődéssel forgatják olvasóink.

Vukovich Gabriella

Dr. Vukovich Gabriella
elnök

Összefoglaló

2021-ben a járvány újabb hullámaival összefüggő korlátozások gazdasági hatása már jóval kisebb volt, mint a pandémia kitörésekor. A járvány továbbra is mindennapjaink része, de az egyre szélesebb körű átoltottság lehetővé tette 2021 nyarára a korlátozások enyhítését. A gazdaság több területén is újból a járvány előtti folyamatok érvényesültek, így a GDP volumene az év során összességében 7,1%-kal nagyobb volt, mint 2020-ban, és a járványt megelőző, 2019. évi szintet is felülmúlta, 2,3%-kal. Ezzel a legjelentősebb teljesítménynövekedést elérő uniós tagországok közé tartoztunk.

Azáltal, hogy a magyar gazdaság 2020-ban az uniós átlagnál kisebb mértékben csökkent, 2021-ben pedig azt meghaladó ütemben bővült, a járvány alatt is folytatódott hazánk konvergenciája, az unió centrumtérsegeivel szembeni fejlettségbeli lemaradásunk tovább csökkent. 2021-ben az egy lakosra jutó GDP vásárlóerő-paritáson számolt értéke Magyarországon 76%-a volt az uniós átlagnak, szemben a járvány előtti 73%-kal.

A gazdaság újraindulását ugyanakkor számos, globális szinten jelentkező kedvezőtlen tendencia nehezítette. A gazdasági növekedés hajtómotorjának az ipari termelés bizonyult, annak ellenére, hogy a termelési láncok logisztikai nehézségekből fakadó akadozása, valamint a chiphiány számos ágazat kibocsátását visszafogta, elsősorban a járműiparét. A járvány legnagyobb vesztesénekin tekinthető turizmus az egy évvel korábbi, rendkívül alacsony bázishoz képest jelentősen emelkedett, viszont kis súlya miatt csak kismértékben segítette a gazdaság dinamizálódását. A gazdasági területek közül egyedül a mezőgazdaság hátráltatta a bruttó hazai termék volumenbővülését.

A kiskereskedelmet a 2021 első hónapjaiban érvényben lévő korlátozások még visszafogták, ezt követően az üzletek forgalma stabilan növekedett. Emellett 2021 folyamán is a vásárlók – a személyes kontaktust elkerülendő – a boltok helyett továbbra jellemzően is az online térben történő vásárlást preferálták, ennek eredményeként a csomagküldő és internetes kiskereskedelem rekordmagas bevételt ért el. A digitális megoldások fontossága még hangsúlyosabbá vált az élet számos területén, ezzel összefüggésben az infokommunikáció ágazatban tovább nőtt a hozzáadott érték volumene.

A globális folyamatokat az ellátási láncok megszakadása és a szállítási nehézségek jellemezték, ami a magyar termékexporton is nyomot hagyott. Az egyenleg 2021-ben számottevően romlott, az év során kialakult 1,9 milliárd eurós aktívum 2008 óta a legkedvezőtlenebb. A változás alapvetően a jelentősen romló cserearánynak tulajdonítható, de kismértékben a volumenváltozás – az exportnál valamelyest gyorsabban bővülő import – is hozzájárult a mérleg romlásához. A cserearány kedvezőtlen változása az energiaár-robbanással áll összefüggésben.

A makrogazdasági folyamatok jövőbeni alakulását, így a gazdasági újraindulás sebességét rövid távon meghatározza a fejlesztések alakulása. A beruházási teljesítmény 2021. évi növekedését elsősorban a vállalkozások növekvő beruházási aktivitása eredményezte, de a háztartások lakásfelújításai és -építései is hozzájárultak. A fejlesztések szintje meghaladta a pandémia előtti is.

A járvány kedvezőtlen gazdasági hatásai a munkaerőpiacot kevésbé érintették, mint a reálgazdaságot, viszont 2020-ban így is megtörték az évek óta javuló tendenciát.

A gazdaság újraindulásával a foglalkoztatottsági ráta a járvány előtti rekordmagas szintet is meghaladta. A munkanélküliség is csökkent, de 2021-ben még magasabb volt a pandémia előtti szinttől. Ugyanakkor a munkaerőpiac élénkülésének hatására a potenciális munkaerő-tartalék nagysága kisebb lett, ezen belül fokozatosan csökkent az alulfoglalkoztatottak és a munkanélküliek száma, leginkább pedig az inaktív tartalék köre szűkült. Időközben ismét fokozódó munkaerőhiányt tapasztalunk a gazdaság legtöbb területén. Emellett az elmúlt két év tapasztalatai alapján a távmunka vagy home office számos területen hatékonynak bizonyult, a korábrinál szélesebb körű elterjedése tartósnak mutatkozik, és vélhetően a jövő munkaerőpiacán is gyakorlatban marad.

A kedvező munkaerőpiaci folyamatokkal párhuzamosan folytatódott az emelkedő bérkiáramlás a gazdaságban, a háztartások tovább növelték fogyasztásukat. Ezt a lakosság hitelfelvételi hajlandósága szintén támogatta. A fogyasztás bővülésével párhuzamosan a háztartások megtakarítási rátája 2021-ben tovább nőtt, és sokéves rekordszintet ért el.

A fokozódó bérkiáramlás következtében bővülő kiskereskedelmi forgalom és a nemzetközi infláció begyűrűzése a külkereskedelmi áron keresztül hozzájárultak a fogyasztói árak növekedéséhez. A növekvő nyers- és alapanyagárak, termelői és szállítá-

si költségek az árutermelő ágazatok kibocsátási árának jelentős emelkedését okozták, ami a fogyasztói piacon is érezte hatását. Összességében nagyrészt külső tényezők magyarázzák, hogy 2021-ben az előző évi 3,3%-os emelkedés után 5,1%-ra nőtt az infláció. Az ingatlanpiacon a használt és az új lakások ára összességében tovább emelkedett, miközben 2021 decemberében a lakbérek is magasabbak voltak az előző év azonos időszakihoz képest.

A gazdaság újraindulásával összefüggésben 2021-ben emelkedett nemzetgazdaságunk energiafelhasználása, és a járvány előtti szintet is meghaladta. A fenntartható energiagazdálkodás szempontjából fontos megújuló energia az elégetett hulladékkal együtt az energiatermelésünk 32%-át adta.

A népességszámot formáló tényezők közül 2021-ben a születésszám kismértékben emelkedett, a szülőképes korú nők számának csökkenése mellett a gyermekvállalási kedv meghaladja a 26 évvel ezelőtti szintet. Ennek ellenére a népesség fogyása gyorsult, miután az elhunytak száma a járvány miatt a II. világháború óta a legmagasabb volt. A pandémia harmadik és negyedik hulláma jelentős népegészségügyi próbatétel elé állította az országot. Az év első hónapjaiban a hétköznapi életünket korlátozó intézkedések mellett is tovább emelkedett a házassági kedv, 1986 óta a legtöbb frigyvet kötötték 2021-ben.

Összefoglaló adatok

Megnevezés	2015	2019	2020	2021
Makrogazdasági környezet				
Bruttó hazai termék (GDP) volumenindexe, 2015=100,0	100,0	117,4	112,1	120,1 ⁺
Egy főre jutó GDP, az EU27_2020 átlaga=100,0 ^{a)}	70,1	72,8	74,3	76,0 ⁺
Beruházás volumenindexe, 2015=100,0 ^{b)}	100,0	147,6	145,2	151,3
Külkereskedelmi termékforgalom egyenlege, milliárd euró	8,6	4,3	5,6	1,9 ⁺
A kormányzati szektor egyenlege a GDP százalékában	-2,0	-2,1	-7,8 ⁺	-6,8 ⁺
A kkv-szektor részesedése a vállalkozások hozzáadott értékéből, %	43,2	47,2	46,7	..
K+F-ráfordítások a GDP százalékában	1,34	1,48	1,61	..
Fogyasztóiár-index, 2015=100,0	100,0	109,3	112,9	118,6
Munkaerőpiaci helyzetkép				
Foglalkoztatottak aránya, % ^{c)}	65,9	72,2	71,9	73,1
Munkanélküliségi ráta, % ^{c)}	6,7	3,3	4,2	4,1
Üres álláshelyek aránya, %	1,5	2,5	2,0	2,3
Ágazati körkép				
Ipari termelés volumenindexe, 2015=100,0	100,0	115,4	108,4	119,0
Építőipari termelés volumenindexe, 2015=100,0	100,0	153,9	138,9	156,9
Kiskereskedelmi üzletek forgalmának volumenindexe, 2015=100,0	100,0	125,7	125,4	129,7 ⁺
Áruszállítási teljesítmény indexe, 2015=100,0 ^{d)}	100,0	105,7	94,8	98,1 ⁺
Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma, millió ^{e)}	25,9	31,5	13,7	16,2
Mezőgazdasági kibocsátás volumenindexe, 2015=100,0 ^{f)}	100,0	107,6	105,0	102,7
Digitális világ				
Helyhez kötött internet-előfizetések száma, 2015=100,0	100,0	119,1	122,6	126,1
E-kereskedelem részesedése a vállalkozások árbevételéből, % ^{g)}	19	24	23	21
Internetkapcsolattal rendelkező háztartások aránya, %	76	86	88	91
Demográfiai helyzetkép				
Élveszületések száma, ezer fő	91,7	89,2	92,3	93,0 ⁺
Halálozások száma, ezer fő	131,7	129,6	141,0	155,0 ⁺
Teljes termékenységi arányszám	1,44	1,49	1,56	1,59 ⁺
Életkörülmények				
A háztartások egy főre jutó fogyasztási kiadásának változása reálértéken, 2015=100,0	100,0	124,5	123,9	..
Teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete, ezer forint/hó/fő	247,9	367,8	403,6	438,8
Születéskor várható átlagos élettartam, év	75,44	76,16	75,52	..
Felsőfokú oktatásban részt vevő hallgatók száma, ezer fő	295,3	285,1	287,5	293,6
Környezet és energiagazdálkodás				
Keletkezett települési hulladék, ezer tonna	3 712	3 780	3 546	..
A megújuló energiaforrásokból előállított energia felhasználásának részaránya a bruttó végső energiafogyasztásban, %	14,5	12,6	13,9	..

^{a)} Vásárlóerő-paritáson számolva. – ^{b)} A 2021-re vonatkozó adat a negyedéves, a korábbi évekre vonatkozóak az éves adatgyűjtés alapján számítottak. – ^{c)} A 15–64 éves népességen belül. – ^{d)} Árutonna-kilométer alapján. – ^{e)} A Covid19-járvány miatti hiányos adatszolgáltatás következtében az adatok összehasonlíthatósága korlátozott. – ^{f)} Alapáron. – ^{g)} A legalább 10 főt foglalkoztató vállalkozások körében a pénzügyi szervezetek nélkül.

1

Makrogazdasági környezet

VILÁGGAZDASÁGI FOLYAMATOK

→ 2021-ben az újabb járványhullámokat kísérő korlátozások, az ezek hatását tompító, illetve a gazdaság élénkítését célzó intézkedések, valamint a jelentősen emelkedő energiaárak álltak a világgazdasági folyamatok középpontjában. A globális gazdaság teljesítménye 6,1%-kal nagyobb volt, mint egy évvel korábban, és a járvány előtti, 2019-es szintet is meghaladta. A gazdasági centrumterületek közül az Európai Uniót vetette vissza leginkább a pandémia, így a Kínával és az Egyesült Államokkal szembeni gazdasági súlya tovább csökkent.

A MAGYAR GAZDASÁG TELJESÍTMÉNYE

→ Magyarország azok közé az uniós tagállamok közé tartozik, ahol a járványt megelőzően dinamikus nőtt a gazdaság teljesítménye, a 2020. évi visszaesést pedig viszonylag gyors kilábalás követte. 2021-ben a GDP volumene 7,1%-kal bővült az egy évvel korábbi, alacsony bázishoz képest, így a járvány előtti csúcspontját is felülmúlta. A növekedéshez a nemzetgazdaság legtöbb területe hozzájárult, a korlátozások által leginkább sújtott ágazatok (elsősorban a turizmus) teljesítménye azonban még jócskán elmaradt a pandémia előttről. A felhasználási oldalon a gazdasági növekedés újraindulásával párhuzamosan a háztartások fogyasztása és a beruházások is emelkedtek, a beruházási aktivitás növekedésében a vállalkozások játszották a főszerepet.

KÜLKERESKEDELEM

→ 2021-ben a külkereskedelmi termékgazdaság volumene exportban 7,8, importban 8,3%-kal bővült a 2020. évihez képest. A forgalom – az értékadathoz hasonlóan – korábban nem tapasztalt szintet ért el. Az év során 1,9 milliárd eurós aktívum keletkezett, ami az egyenleg 3,7 milliárd eurós romlását jelenti 2020-hoz viszonyítva. Ez túlnyomórészt az energiaár-robbanásnak tulajdonítható. A szolgáltatás-export euróban számított értéke 11, az -importé 8,2%-kal bővült 2020-hoz képest, az aktívum 0,9 milliárd euróval, 5,7 milliárd euróra nőtt. A változások ellenére szolgáltatás-külkereskedelmünk és annak többlete is lényegesen kevesebb volt 2021-ben, mint a járványt megelőző, 2019. esztendőben.

KORMÁNYZATI SZEKTOR

→ A kormányzati szektor hiánya 2021-ben 3743 milliárd forint volt, a GDP 6,8%-ának felelt meg. A deficit a 2020. évihez képest 18 milliárd forinttal, GDP-arányosan számítva 1,0 százalékponttal csökkent. 2021 végén a kormányzati szektor adóssága – a Magyar Nemzeti Bank adatai szerint – a GDP 76,8%-át tette ki, ami az egy évvel korábbinál 2,8 százalékponttal alacsonyabb.

CÉGVILÁG

→ 2021-ben az önálló vállalkozók mellett már a társas vállalkozások is hozzájárultak a regisztrált vállalkozások számának 2,6%-os emelkedéséhez. Egy év alatt 20%-ról 16%-ra csökkent a tevékenységüket szüneteltető egyéni vállalkozók aránya. 2020-ban a vállalkozások túlélési esélye kissé romlott, és kevesebb lett a gyorsan növekvő cég, mint egy évvel korábban. A kkv-k a vállalkozások hozzáadott értékének 47%-át állították elő. Részesedésük 0,5 százalékponttal csökkent 2019-hez viszonyítva. Termelékenységük az egy foglalkoztatottra jutó hozzáadott érték alapján javult. A külföldi leányvállalatok a hozzáadott értékből 47%-kal részesedtek.

TUDOMÁNY ÉS TECHNOLÓGIA

→ Magyarországon 2020-ban az előző évinél tizedével többet, 771 milliárd forintot fordítottak kutatás-fejlesztésre. A növekedéshez leginkább a külföldi források járultak hozzá. A K+F-ráfordítások GDP-hez viszonyított aránya 1,61%-ot ért el, amivel az uniós középmezőnyhöz tartozunk. A kutató-fejlesztő helyek és a kutatás-fejlesztésben részt vevők száma mérsékelten emelkedett.

ÁRFOLYAMATOK

→ A Covid19-járvány miatt bevezetett korlátozások feloldásával együtt járó gazdasági konjunktúra következtében növekvő nyers- és alapanyagárak, illetve termelői és szállítási költségek az ártermelő ágazatok kibocsátási árainak jelentős emelkedését okozták. 2021-ben a mezőgazdasági termelői árak átlagosan 19, az ipariak 14%-kal magasabbak voltak az egy évvel azelőttinél. Az árak korábbinál jóval nagyobb mértékű emelkedésében geopolitikai és környezeti hatások is szerepet játszottak. A folyamatok begyűrűztek a fogyasztói piacra is, az infláció az előző évi 3,3%-ról 5,1%-ra gyorsult.

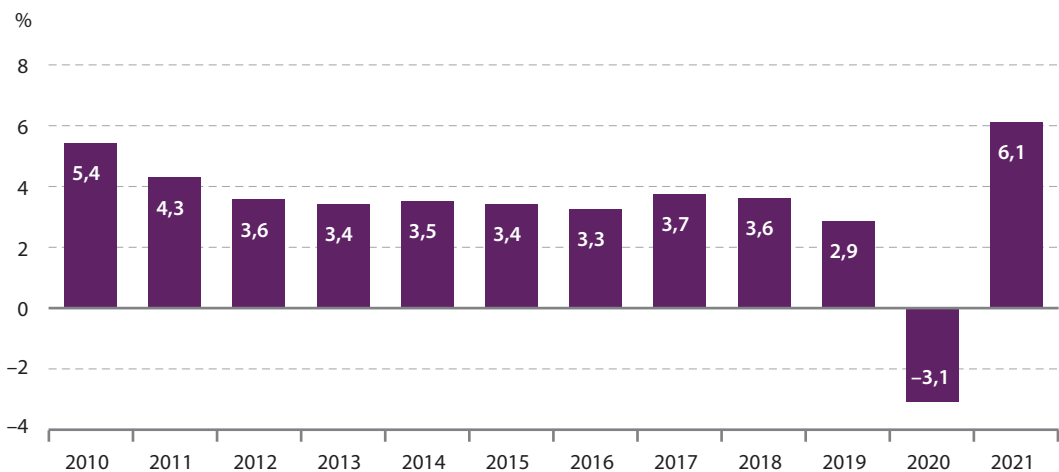
VILÁGGAZDASÁGI FOLYAMATOK

A világgazdaság az újabb járványhullámok ellenére is élénkült

2021-ben a világgazdaság teljesítménye 6,1%-kal nagyobb volt, mint 2020-ban, ezzel a járvány előtti, 2019. évi csúcspont-

ját is meghaladta. (2020-ban 3,1%-kal csökkent a globális GDP volumene, amivel tíz éven át tartó emelkedés tört meg.)¹⁾

1.1. ábra A világgazdaság teljesítményének változása (az előző évhez képest)

Forrás: Nemzetközi Valutaalap (IMF).

2021-ben a globális folyamatokat elsősorban a világjárvány gazdasági következményei, valamint az energiaárak jelentős emelkedése és a – jórészt emiatt – gyorsuló infláció határozta meg. Az év során – térségenként eltérő időben és intenzitással – jelentkező járványhullámokat ezúttal is korlátozó intézkedések kísérték, miközben a gazdaság élénkítését célzó programok is folytatódtak, és hatásuk egyre jelentősebbé vált. **A korlátozások által leginkább**

sújtott ágazatok teljesítménye továbbra is jóval elmaradt a járvány előtti szinttől, noha a 2020. évi sokk után ezek a gazdasági területek is valamelyest élénkültek. A nemzetközi idegenforgalom 4,0%-kal nagyobb volumenű volt, mint 2020-ban, de így is csupán 28%-a volt a két évvel korábbihoz.²⁾ A légi közlekedés utasforgalma a 2020. évi, alacsony bázist 22%-kal meghaladta, miközben a járvány előtti, 2019. évinek alig 42%-át tette ki.³⁾ Ugyanakkor

¹⁾ Forrás: Nemzetközi Valutaalap (IMF).

²⁾ Forrás: az ENSZ Turisztikai Világszervezete (UNWTO).

³⁾ Forrás: Nemzetközi Légi Szállítási Szövetség (IATA).

a feldolgozóipari termelés volumene viszonylag gyorsan, már 2020 végén visszatért a járvány előtti szintre, és 2021-ben is emelkedés jellemezte,⁴⁾ annak ellenére, hogy a nyersanyagok és az energia jelentős drágulása, valamint az ezekkel összefüggésben megugró szállítási költségek új kihívások elé állították az ágazatot. Fennakadásokat 2021 folyamán leginkább a globális chiphiány okozott, ami elsősorban a járműgyártást akadályozta, de a beszállítói hálózatokon keresztül más iparágakra is hatással volt. Az integrált áramkörök hiánya főként az Európai Unió és Japán autógyártását sújtotta.⁵⁾

A járvány elleni védekezés, valamint a gazdasági károk csökkentését, illetve a **gazdaság élénkítését célzó intézkedések jelentős terhet róttak az állami költségvetésekre**. A megfelelő pénzügyi mozgáster megteremtése a legtöbb országban hitelfelvétellel járt, ami már 2020-ban az

államadósság megugrásához vezetett, és a 2021. évi költségvetéseket is jellemzően magas hiánnyal tervezték. A Nemzetközi Valutaalap globális adósság-adatbázisa szerint 2020-ban a hitelállomány 28 százalékponttal, a globális GDP 256%-ára emelkedett. A növekmény fele a kormányzati, fele a lakossági és vállalati szférában realizálódott. A hitelfelvételeknek kedvező laza **monetáris politika** – a megváltozott inflációs környezetre reagálva – **2021-ben szigorodott**. A globálisan meghatározó jegybankok közül a Federal Reserve és az Európai Központi Bank eszközvásárlási programjaikat az év vége felé jelentősen visszafogták, régióink jegybankjai (köztük a Magyar Nemzeti Bank) pedig az év során többször is emelték az alapkamat mértékét. Ugyanakkor ez a folyamat a jövőbeni beruházási aktivitást visszafoghatja, mivel a külső források bevonásának költségei emelkednek.

Kína gazdasági teljesítménye tovább nőtt, az Egyesült Államoké már meghaladta a járvány előtti, az Európai Unióé még elmaradt attól

2021-ben a világgazdaság mindegyik régiójában nagyobb volt a gazdaság teljesítménye, mint egy évvel korábban és az Európai Uniót (illetve ezen belül

az eurózónát), valamint Latin-Amerikát leszámítva már a járványt megelőző, 2019. évi szintet is meghaladta a GDP volumene.

⁴⁾ Forrás: az ENSZ Iparfejlesztési Szervezete (UNIDO).

⁵⁾ Forrás: Európai Autógyártók Szövetsége (ACEA).

1.1. tábla A gazdasági teljesítmény változása, 2021 (a GDP volumenváltozása)

Ország, országcsoport	2019-hez képest	2020-hoz képest
Fejlett országok	0,5	5,2
Ebből: Egyesült Államok	2,1	5,7
eurózóna	-1,4	5,3
Európai Unió (EU27_2020) ^{a)}	-0,9	5,3
Fejlődő és feltörekvő országok	4,6	6,8
Ebből: Távol-Kelet	6,4	7,3
ezen belül: Kína	10,5	8,1
Közel-Kelet és Közép-Ázsia	2,6	5,7
Európa	4,7	6,7
Latin-Amerika	-0,6	6,8
Szubszaharai Afrika	2,8	4,5
Világgazdaság összesen	2,9	6,1

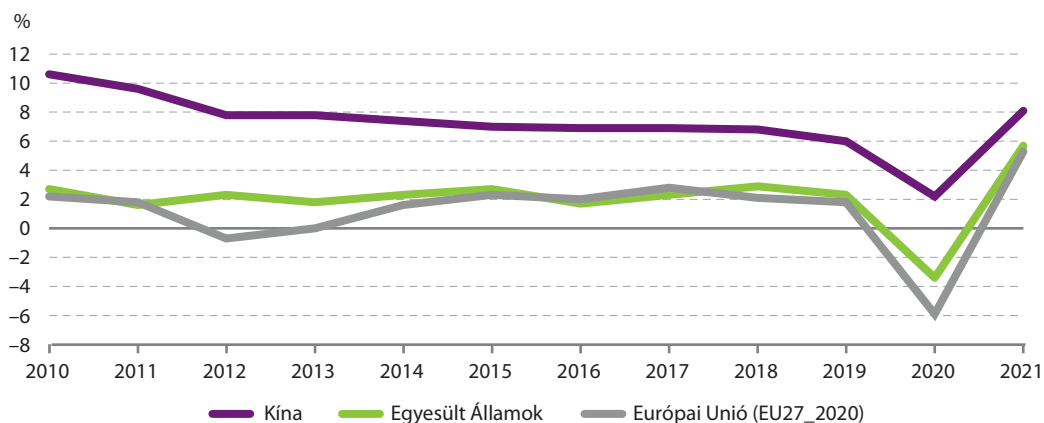
Forrás: Nemzetközi Valutaalap (IMF), az Európai Unió, és az eurózóna esetében az Eurostat.

^{a)} Az IMF besorolása szerint az Európai Unió tagállamai közül az eurózóna országai, továbbá Svédország, Dánia és Csehország a fejlett országok közé, míg Magyarország, Lengyelország, Horvátország, Bulgária és Románia a fejlődő országok közé tartozik.

A globális gazdaság három legnagyobb szereplője közül Kínában 1, az Egyesült Államokban 3, az Európai Unióban 5 negyedéven keresztül csökkent a járvány kitörését követően a gazdaság teljesítménye. A pandémia kiindulópontjának számító Kínában a 2020 I. negyedévében hozott radikális lezárások megakadályozták az újabb, súlyos és szigorú korlátozásokat igénylő járványhullámok kibontakozását, így az ázsiai ország gazdaságát a versenytársainál jóval kisebb veszteségek érték. **A kínai GDP volumene 2020-ban 2,2, 2021-ben 8,1%-kal haladta meg az egy évvel ko-**

rabbit. A 2021. évi bővüléshez lényegében a gazdaság mindegyik területe hozzájárult.

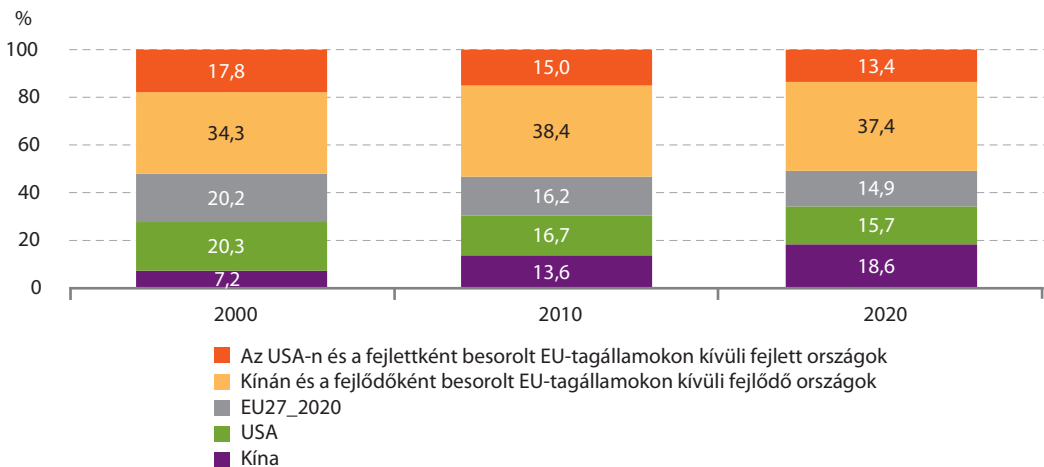
Az Egyesült Államok gazdasági teljesítménye a 2020. évi 3,4%-os csökkenést követően 2021-ben 5,7%-kal emelkedett, ezzel **a járvány előtti szintet is meghaladta** (2,1%-kal). A háztartások fogyasztása és a bruttó állóeszköz-felhalmozás is számottevően nőtt. Részből ezek importigénye miatt a behozatal volume is jelentősen, az exportét meghaladó mértékben bővült, így a külkereskedelem egyenlege visszafogta az amerikai gazdaság teljesítményét.

1.2. ábra A GDP volumenváltozása (az előző évhez képest)

Forrás: Nemzetközi Valutaalap (IMF), Eurostat.

A szűkebb gazdasági környezetünket jelentő Európai Unióban nemcsak tovább tartott a pandémia okozta visszaesés, hanem összességében nagyobb mértékű is volt, mint Kínában vagy az Egyesült Államokban. Az unió gazdasági teljesítménye 2020-ban 5,9%-kal csökkent, amit 2021-ben 5,3%-os növekedés követett, de a teljesítmény a két évvel korábbi szintjétől még (0,9%-kal) elmaradt. Így

az unió világgazdasági súlya a járvány alatt tovább csökkent. 2000-ben a globális GDP 20–20%-át az Egyesült Államok és az Európai Unió (EU27_2020), 7%-át Kína állította elő. 2021-re az amerikai és az európai centrum súlya 16, illetve 15%-ra csökkent, az ázsiai országé pedig több mint két és félszeresére nőtt, és 19%-ot tett ki.

1.3. ábra A globális GDP megoszlása országok, országcsoportok szerint

Forrás: Nemzetközi Valutaalap (IMF).

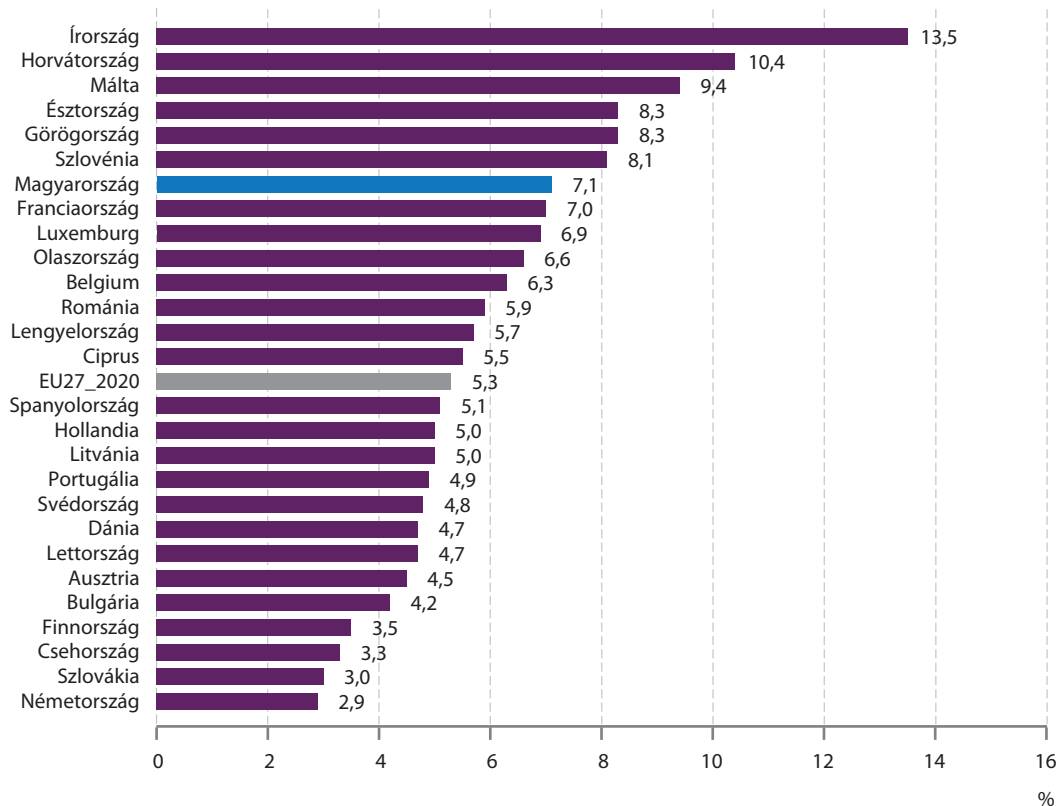

A járvány okozta visszaesés és a kilábalás is eltérő volt az uniós tagállamokban

A 2020. évi általános visszaesést követően **2021-ben az Európai Unió mindegyik tagállamában nőtt a gazdaság teljesítménye**, többségükben már a két évvel korábbit is meghaladta. A legnagyobb uniós nemzetgazdaságokban azonban a GDP volumene még nem érte el a járvány előtti szintet. Franciaországban, Olaszországban és Spanyolországban különösen nagy visszaesést okozott a pandémia 2020-ban, az akkor kevésbé csökkenő német gazdaságban pedig a kilábalás lassabb. A hazánk

külgazdasági kapcsolataiban is kulcsszerepet játszó Németország GDP-jét 2021-ben többek között az autóipar globális chiphiánya is visszafogta. Részben ez az ellátási probléma okozta azt is, hogy a visegrádi országok közül a járműgyártásra leginkább támaszkodó Szlovákia és Csehország gazdasági teljesítménye sem érte még el a járvány előtti szintet, miközben az elmúlt években hasonló dinamikával fejlődő Lengyelországé és Magyarországé már azt meghaladó volt 2021-ben.

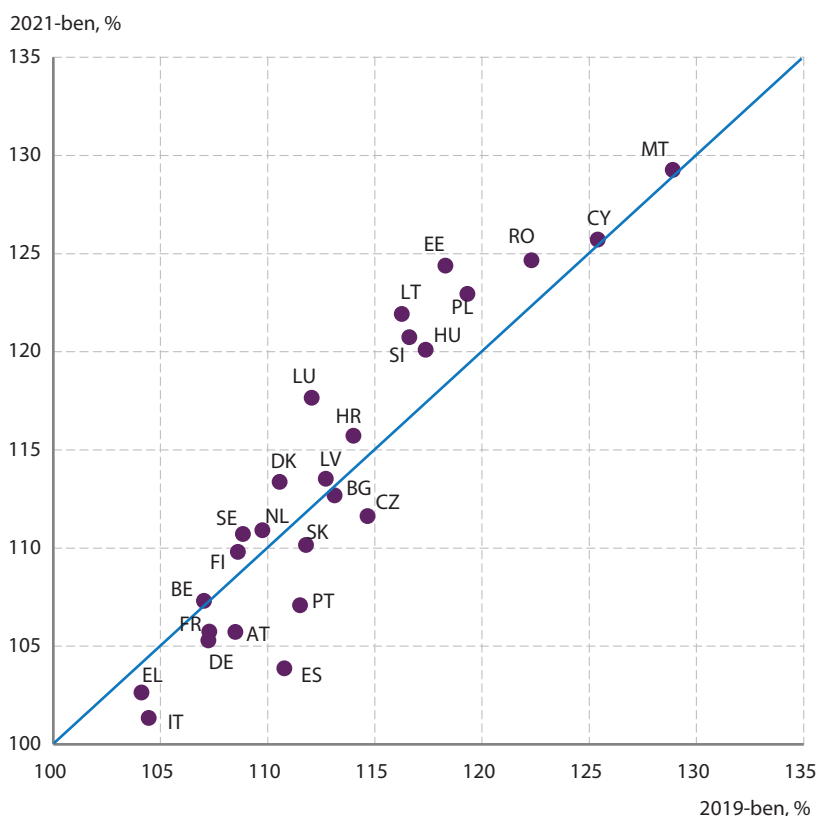
1.4. ábra A GDP volumenváltozása az uniós tagállamokban, 2021 (az előző évhez képest)

Az uniós tagállamok korábbi, a járványt megelőző növekedési pályáját is figyelembe véve az látszik, hogy azok a tagállamok (idetartozik Magyarország is), amelyekben a GDP növekedési üteme a legdinamikusabb volt 2016–2019 között, 2021-ben már elérték a járvány előtti gazdasági teljesítményüket. Ezzel szemben azoknak a tagállamoknak a többségében, amelyek a járványt megelőző-

en is kisebb növekedést mutattak, még elmaradt a GDP volumene a 2019. évi szinttől. Spanyolországot vetette vissza leginkább a járvány, ahol 6,2%-kal volt kisebb a gazdaság teljesítménye 2021-ben, mint két évvel korábban. Emellett Portugáliában, Olaszországban, Ausztriában és Csehországban is viszonylag számottevően (4,0–2,6%-kal) csökkent a GDP volumene két év alatt.

1.5. ábra A GDP volumene az uniós tagországokban* (2015=100,0%)

*Az ábrán nem szerepel Írország, ahol az elmúlt évek kiemelkedő GDP-bővülése elsősorban az oda bejelentett multinacionális nagyvállalatok többnyire más országokban végzett tevékenységéből adódott.

Az ábrán az átló feletti tagállamokban a GDP 2021. évi volumene már meghaladta a járvány előtti, 2019. évi szintet, az átló alattiakban még elmaradt attól.

AT – Ausztria, BE – Belgium, BG – Bulgária, CY – Ciprus, CZ – Csehország, DE – Németország, DK – Dánia, EE – Észtország, ES – Spanyolország, FI – Finnország, FR – Franciaország, EL – Görögország, HR – Horvátország, HU – Magyarország, IT – Olaszország, LT – Litvánia, LU – Luxemburg, LV – Lettország, MT – Málta, NL – Hollandia, PL – Lengyelország, PT – Portugália, RO – Románia, SE – Svédország, SI – Szlovénia, SK – Szlovákia.

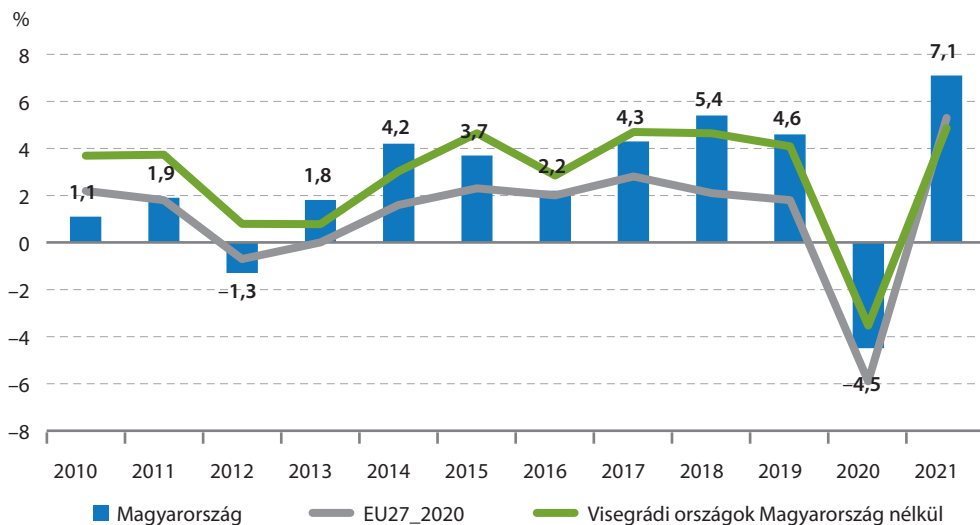
A MAGYAR GAZDASÁG TELJESÍTMÉNYE

A járvány előtti szintet is meghaladta a gazdaság teljesítménye

A magyar gazdaság a költségvetési egyensúlytalanságok, a 2008–2009-es globális válság és a 2012. évi európai recesszió miatti hullámzó teljesítményt követően 2013-ban emelkedő pályára állt. 2013 és 2019 között évente átlagosan 3,7, összességében 29%-kal bővült a GDP volume, ami több mint kétszerese volt az uniós átlagnak, és a 27 tagállam közül az ötödik legnagyobb növekedési ütemnek számított. A konjunktúra több lábbon állt: a háztartások javuló pénzügyi helyzetével párhuzamosan dinamikusan emelkedett a

fogyasztás, ami kedvezően hatott a belső keresletre támaszkodó szolgáltató ágazatok teljesítményére. A beruházások volumene a járvány kitörését megelőző három évben rendre két számjegyű mértékben nőtt, ez a lakáspiaci konjunktúrával együtt az építőiparnak adott nagyobb lendületet. Az ipar is folyamatosan bővült, részben a beruházások révén létrejött új termelőkapacitásoknak köszönhetően. A kedvező folyamatokat a Covid19-járvány 2020-ban megtörte, a magyar gazdaság teljesítménye akkor 4,5%-kal csökkent.

1.6. ábra A GDP volumenváltozása (az előző évhez képest)

A járvány miatti visszaesés több szempontból különbözött egy klasszikus gazdasági válságtól. Nem piaci zavar okozta,

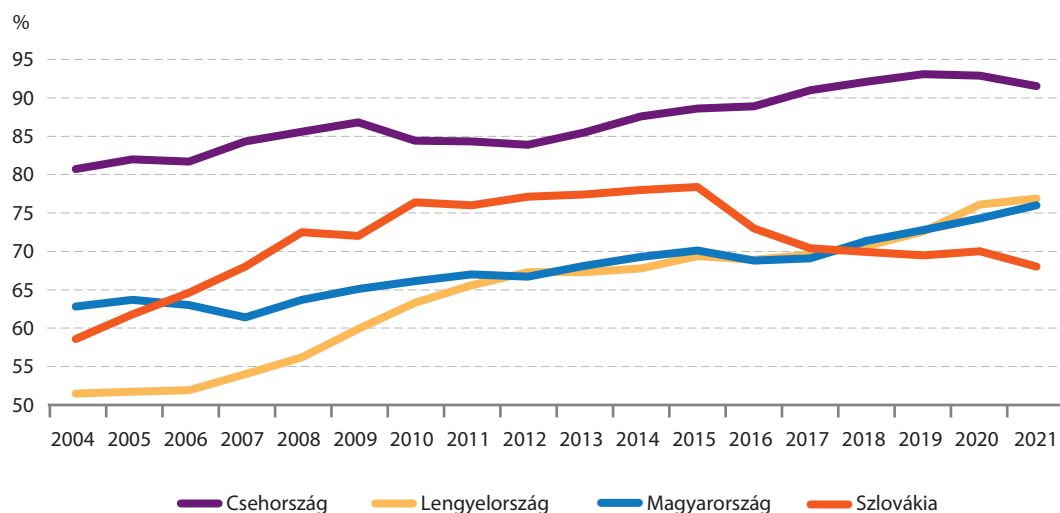
ebből adódóan a 2020. évi gazdasági folyamatok sem folytatásai, sem következményei nem voltak a korábbi években történ-

teknek, a visszaesés hirtelen, sokszerűen következett be. A gazdaság szinte mindegyik területe letért korábbi pályájáról, egyes ágazatokat hosszabb-rövidebb időre lényegében hibernáltak az egészség védelmében hozott rendkívüli intézkedések. 2021-ben a járvány újabb hullámai során a korlátozások gazdasági hatása már jóval kisebb volt, mint a pandémia kitörésekor, és a gazdaság több területén újból a járvány előtti folyamatok érvényesültek. A GDP volumene az I. negyedévben még csökkent, a II. negyedévtől viszont jelentősen emelkedett az egy évvel korábbihoz képest, így az év során összességében 7,1%-kal nagyobb volt, mint 2020-ban. Ezzel a magyar gazdaság 2021. évi teljesítménye a járványt megelőző, 2019. évi szintjét is felülmúlta, 2,3%-kal.

Azáltal, hogy a magyar gazdaság 2020-ban az uniós átlagnál kisebb mértékben csökkent, 2021-ben pedig azt meghaladó

ütemben bővült, a járvány alatt is folytatódott hazánk konvergenciája, az uniós centrumtérsegeivel szembeni fejlettségbeli lemaradásunk tovább csökkent. 2021-ben az egy lakosra jutó GDP vásárlóerő-paritáson számított értéke Magyarországon 76%-a volt az uniós átlagnak, szemben a járvány előtti 73%-kal. A visegrádi országok közül Lengyelországgal – amely a járványt megelőző években hazánkhoz hasonló dinamikával fejlődött – lényegében azonos fejlettségi szinten állunk, Csehországgal szembeni lemaradásunk az uniós csatlakozás óta a legkisebb, Szlovákiával szembeni előnyünk pedig a legnagyobb volt 2021-ben. (Északi szomszédunkban az egy lakosra jutó GDP vásárlóerő-paritáson számolt értéke 2006 és 2017 között nagyobb volt, mint Magyarországon, a különbség 2013-ban kezdett csökkenni, 2018 óta pedig évről évre nőtt az előnyünk.)

1.7. ábra A visegrádi országok gazdasági fejlettsége az uniós csatlakozás óta
(az egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson számolt értéke alapján, EU27_2020=100,0%)

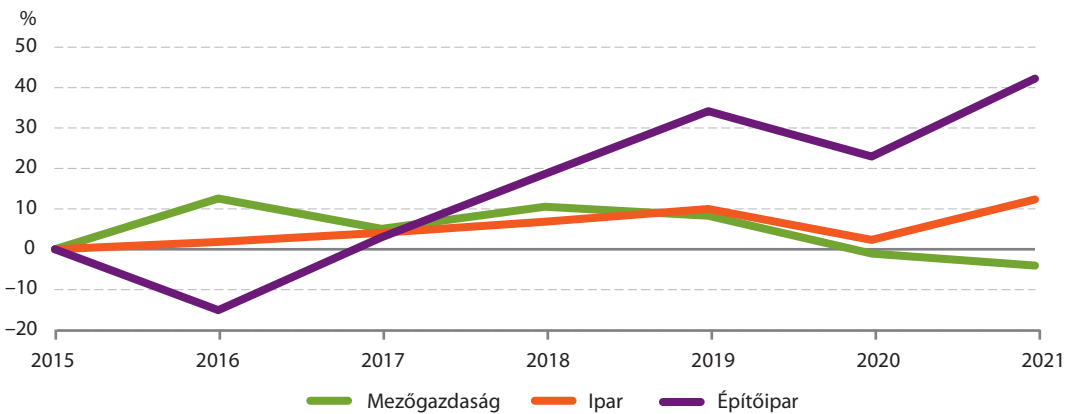
Egyedül a mezőgazdaság teljesítménye csökkent

2021-ben a nemzetgazdaság főbb területei közül egyedül a **mezőgazdaság** teljesítménye maradt el az előző évitől. Az agrárium bruttó hozzáadott értéke 2019 óta csökken, 2021-ben 3,0%-kal volt kevesebb, mint egy évvel korábban. Ebben a kedvezőtlen időjárás okozta veszteségek és az inputtermékek beszerzése körüli nehézségek egyaránt szerepet játszottak. Ezek elsősorban a növénytermesztés eredményeit csökkentették, az állattenyésztés teljesítménye felülmúlta az egy évvel korábbit.

A legjelentősebb árutermelő terület, az **ipar** bruttó hozzáadott értékének hat éven át tartó emelkedését szakította meg a jár-

vány 2020-ban. A visszaesést alapvetően az egészségügyi veszélyhelyzet kihirdetését követő üzemleállások okozták, majd a fokozatos újranyitással a termelés is nőtt, az év végén már a járvány előtti szintet is meghaladta. 2021-ben az ipar a gazdasági növekedés egyik motorjának számított, teljesítménye 9,8%-kal volt nagyobb az előző évinél, és 2,2%-kal felülmúlta a két évvel korábbit is. Az ipar legtöbb területén nőtt a bruttó hozzáadott érték volumene, ugyanakkor a legnagyobb súlyú járműgyártás tovább csökkent, jórészt a globális chiphiány okozta alkatrészellátási problémák miatt.

1.8. ábra Az árutermelő ágak teljesítményváltozása (a bruttó hozzáadott érték volumenváltozása 2015-höz képest)

Az **építőipar** teljesítménye a járványt megelőző három évben rendre két számjegyű mértékben emelkedett, majd 2020-ban 8,4%-kal visszaesett, amiben a járvány miatt elhalasztott építkezések mellett az is szerepet játszott, hogy több nagy állami beruházás lezárult ekkorra. 2021-ben visszatért az építőipar lendülete, és a korábbi dinamikához hasonlóan, 16%-kal emelkedett

a nemzetgazdasági ág bruttó hozzáadott értéke. A növekedést nagyjából az épületeken, kisebb részben az egyéb építményeken (például utakon, vasutakon) végzett munkák volumenének bővülése okozta. Az épületépítésen belül a hangsúly ezúttal az ipari, a kereskedelmi, az oktatási, a kulturális és a sportlétesítményeken volt, miközben a lakásépítések száma visszaesett.

A szolgáltató ágak többségének teljesítménye nagyobb volt, mint a járvány előtti évben

A szolgáltatások közül a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás és az információ, kommunikáció teljesítménye nőtt a legnagyobb mértékben, egyaránt 14%-kal. A kiemelkedő bővülés azonban nagyon eltérő bázison történt, mivel a két nemzetgazdasági ágra teljesen máshogy hatott a járvány.

A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás a korlátozások hosszú ideig és közvetlenül sújtották, így 2020-ban a gazdaságnak ez a területe esett vissza a leginkább, bruttó hozzáadott értéke 44%-kal zuhant az egy évvel korábbihoz képest. A szállás- és a vendéglátóhelyek működése 2021-ben sem volt zavartalan, azt több, a járvány dinamikáját követő szabályozás korlátozta. A 2021. évi teljesítmény így továbbra is jócskán (36%-kal) elmaradt a pandémia előtti, 2019-es szinttől. Ezzel szemben az **információ és kommunikáció** több évtizedes emelkedését nem törte meg a járvány, sőt a megváltozott gazdasági, társadalmi körülmények az infokommunikációs technológiák iránti igény növekedésével jártak.

A járvány elleni küzdelem a nemzetgazdasági ágak közül az **egészségügy, szociális ellátásra** róta a legnagyobb feladatokat. Bruttó hozzáadott értéke mégis jelentősen, 20%-kal csökkent a járvány első évében. Ennek hátterében az állt, hogy a veszélyhelyzetben, illetve a járványügyi készültség idején a kórházi ágykapacitások egy jelentős részét fel kellett szabadítani, a halasztható egészségügyi ellátások, beavatkozások pedig (a járvány dinamikáját követve) többször is szüneteltek. Így az egészségügy bruttó hozzáadott értékét meghatározó teljesítménymutatók (például esetszám, ápolási napok száma) csökkentek. 2021-ben

11%-kal nőtt az egészségügy teljesítménye, amiben a korábbiaknál súlyosabb, az ellátórendszert jelentősen megterhelő járványhullámok mellett a folyamatos és nagyvolumenű oltási feladatok végrehajtása is szerepet játszott.

A másik két közösségi szolgáltatásban, az **oktatásban** és a **közigazgatásban** is jelentős változásokat hozott a pandémia, amik azonban nem jelennek meg a bruttó hozzáadott értékben, ugyanis a digitális oktatás, illetve az online munkavégzés és ügyintézés e tekintetben egyenértékű a személyesen, közvetlenül nyújtott szolgáltatással. Így ezeknek a gazdasági ágaknak a teljesítménye – a járvány előtti évekhez hasonlóan – ezúttal is csak kismértékben változott: az oktatásé 1,9, a közigazgatásé 1,1%-kal nőtt 2021-ben.

A **szállítás, raktározás** bruttó hozzáadott értéke 9,4%-kal emelkedett az előző évihez mérten, de a két évvel korábbitól még 1,9%-kal elmaradt. 2021-ben a személy- és az áruszállítás egyaránt élénkült, a járvány előtti szintjét azonban egyik sem érte el. A pandémiával összefüggő hatások főként a nemzetközi viszonylatban csökkentették a szállítási teljesítményeket, a belföldi forgalmat leginkább a lakosság mobilitását mérséklő körülmények (többek között az otthoni munkavégzés gyakoribbá válása és a digitális oktatásra való áttérés) befolyásolták.

A **kereskedelem** bruttó hozzáadott értékének volumene 6,8%-kal volt nagyobb, mint 2020-ban. Ezzel folytatódott a 2011 óta tartó emelkedés, amit a járvány csak időlegesen, 2020 II. negyedévében tört meg. (A járvány begyűrését követően a

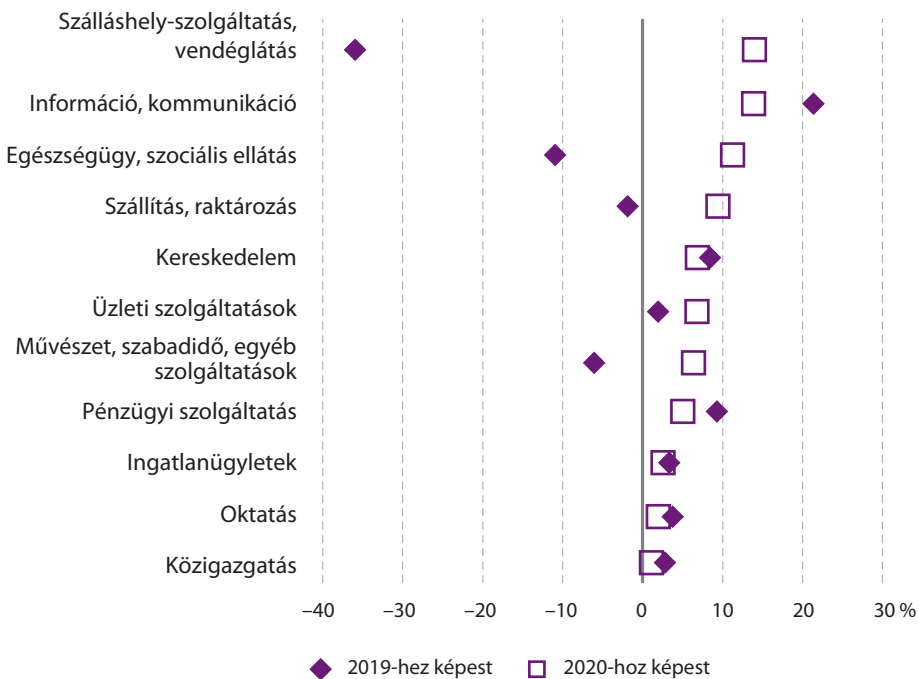
nem létfontosságú termékeket árusító üzletek többségét zárva kellett tartani.) A – főként belső kereslettől függő – kereskedelem 2021. évi jó teljesítményéhez hozzájárult az is, hogy a pandémia munkaerőpiaci hatása mérsékelt maradt, a foglalkoztatás a 2019. évi csúcstól közelítette, a reálkeresetek emelkedése pedig folytatódott.

Az előző évi 4,5%-os visszaesést követően 2021-ben 6,8%-kal nőtt az **üzleti szolgáltatások** teljesítménye. Az ágazatcsoport egyes területeit (például az utazásszervezést és a gépjárműkölsönzést) 2021-ben is érintették a járványügyi intézkedések, a szakértői (többek között jogi, számviteli, mérnöki, tanácsadói) tevékenységek iránti igény pedig alapvetően az általános gazdasági környezetnek

megfelelően változik: 2020-ban a korábbi évek jelentős emelkedése lefékeződött, amit 2021-ben újból dinamikus bővülés követett.

A **művészet, szabadidő, egyéb szolgáltatás**⁶⁾ teljesítménye nem érte még el a járvány előtti szintjét. Az ágazatcsoport bruttó hozzáadott értéke 6,3%-kal nagyobb volt ugyan, mint a 2020. évi, alacsony bázis, de a szabadidő eltöltésével kapcsolatos szolgáltatásokat a járvány megfékezésére hozott intézkedések, illetve a lakosság óvatosabb részvételi hajlandósága 2021-ben is korlátozta, a múzeumokat, kiállításokat, sportrendezvényeket az év egy részében nem, vagy csak korlátozottan lehetett látogatni, egyes rendezvények (például nagy zenei fesztiválok) pedig ismét elmaradtak.

1.9. ábra A szolgáltató ágak, ágazatcsoportok teljesítményváltozása, 2021 (a bruttó hozzáadott érték volumenváltozása)

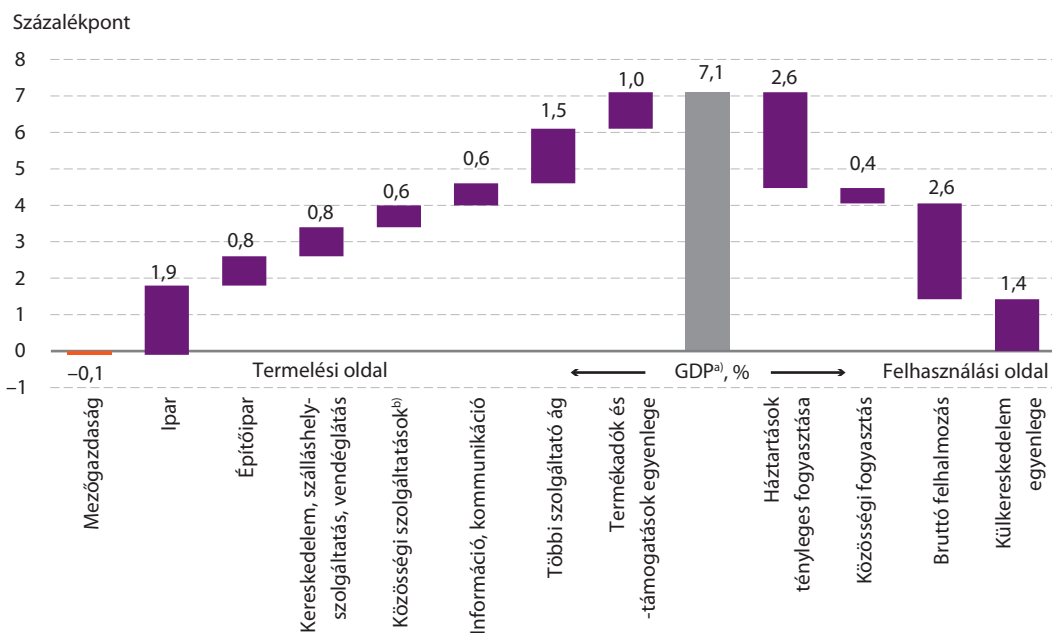
⁶⁾ Az egyéb szolgáltatásba tartozik többek között az érdekképviseletek tevékenysége, a szépségápolással kapcsolatos szolgáltatások, a számítógépek, illetve személyes és háztartási cikkek javítása.

A **penzügyi szolgáltatás** azon gazdasági ágak közé tartozik, amelyek teljesítménye 2020-ban is emelkedett. A (2015 óta tartó) tendencia 2021-ben 5,0%-os növekedéssel folytatódott, a hitelezési folyamatok ezúttal is intenzívek voltak. A nem pénzügyi vállalatok banki hitelállománya 11, ezen belül a kkv-szektoré 17%-kal nőtt. Az év második felében az NHP Hajrá⁷⁾ keretének kimerülésével egyre inkább a piaci alapú hitelkihelyezésekre került a hangsúly, amelyek volumene a IV. negyedévben már a járvány előtti szintet is megközelítette. A lakossági hitelállomány 15%-kal bővült, amiben ezúttal is jelentős

szerepe volt a támogatott lakáshiteleknek és a babaváró hitelnek, valamint a hitelmoratórium törlesztéseket visszafogó hatásának. (Ez utóbbi nélkül is jelentősen, az MNB becslése szerint mintegy 10%-kal bővült volna a lakossági hitelállomány 2021-ben.)⁸⁾

Az **ingatlanügyletek** bruttó hozzáadott értéke 2,5%-kal magasabb lett a 2020. évinél (amikor kismértékben szintén bővült a nemzetgazdasági ág teljesítménye). A növekedéshez ezúttal az üzleti ingatlanokkal (irodákkal, üzlethelyiségekkel, raktárakkal) kapcsolatos tevékenységek és az élénk lakáspiaci forgalom egyaránt hozzájárult.

1.10. ábra A GDP volumenváltozásához való hozzájárulás mértéke a termelési és a felhasználási oldalon, 2021

^{a)} Volumenváltozás az előző évhez képest.

^{b)} Egészségügy, szociális ellátás, oktatás, közigazgatás.

⁷⁾ A Magyar Nemzeti Bank NHP Hajrá programjának célja az volt, hogy csökkentse a járvány okozta gazdasági nehézségeket azáltal, hogy alacsony, fix kamatozású hitel lehetőséget kínált a kkv-k számára.

⁸⁾ A vállalati és lakossági hitelezési folyamatokra vonatkozó adatok forrása a Magyar Nemzeti Bank hitelezési folyamatokról szóló, 2022. márciusi jelentése.

A fogyasztás is számottevően élénkült

A GDP felhasználási oldalán a **fogyasztást** a járvány kitörése keresleti és kínálati oldalról is visszafogta: a megváltozott gazdasági és bizonytalanabbá vált munkaerőpiaci környezetben a háztartások óvatosabb fogyasztási döntéseket hoztak, miközben a kereskedelmet és a szolgáltatások széles körét érintő korlátozások eleve szűkítették a vásárlási lehetőségeket. Így a háztartások tényleges fogyasztásának 2014-ben kezdődött emelkedése 2020-ban megtört, 1,9%-kal maradt el az egy évvel korábbtól. Ezt 2021-ben 4,4%-os növekedés követte, vagyis a háztartások fogyasztásának volumene már a járvány előtti szintjét is felülmúlta. Az élénkület a reálbérek emelkedése és a lakosság hitelfelvételi hajlandósága egyaránt támogatta. A fogyasztás bővülésével párhuzamosan a háztartások megtakarítási rátája 2021-ben tovább nőtt, és sokéves rekordszintet (18,0%-ot) ért el. A háztartások Magyarország területén realizálódó (hazai) fogyasztási kiadásai 4,9%-kal emelkedtek, amiben a nem rezidensek (például turisták) előző évinél élénkebb vásárlásai is szerepet játszottak. A hazai fogyasztási szerkezetben nagy súlyú (összességében 85%-ot kitevő) szolgál-

tatásokra és nem tartós termékek vásárlására fordított kiadások volumene 7,3, illetve 1,4%-kal volt nagyobb a 2020. évinél, míg a kisebb súlyú tartós és féltartós termékek esetén 7,9, illetve 6,6%-os növekedés történt.

A háztartásokénál jóval kisebb értékű közösségi fogyasztás 2013 óta tartó bővülését nem törte meg a járvány 2020. évi kitörése, 2021-ben 3,9%-kal volt magasabb az egy évvel korábbinál. Így a végső fogyasztás összességében 4,3%-kal haladta meg a 2020. évit.

A bruttó állóeszköz-felhalmozás volumene 5,9%-kal emelkedett az előző évi csökkenés után, de a járvány előtti szintjétől még (1,5%-kal) elmaradt.

2021-ben a külkereskedelmi forgalom mindkét irányba (a kivitel és a behozatal is) élénkült. A termékexport és -import volumene a járványt megelőző, 2019-es szintet is meghaladta, a (turizmust is magában foglaló) szolgáltatás- külkereskedelemé azonban még messze elmaradt attól. Összességében a külkereskedelemben 420 milliárd forintos többlet keletkezett, ami – folyó áron számolva – 2008 óta a legalacsonyabb aktívum.⁹⁾

A beruházások a vállalkozások növekvő fejlesztési aktivitásának köszönhetően bővültek

A GDP növekedéséhez 2021-ben 1,6 százalékponttal hozzájáruló bruttó állóeszköz-felhalmozás volumene 5,9%-kal emelkedett az előző évi csökkenés után, de a járvány előtti szintjétől még (1,5%-

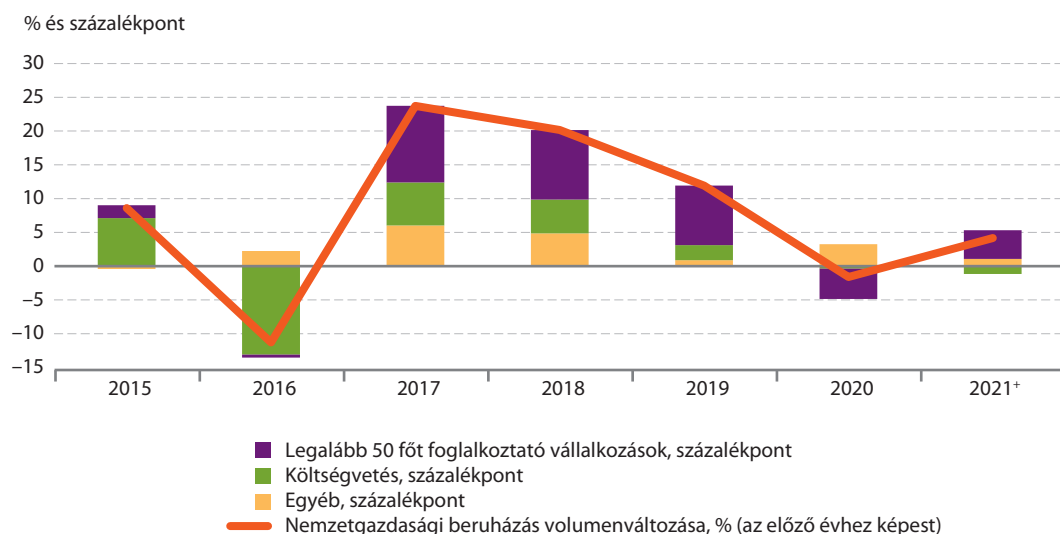
kal) elmaradt. A bruttó állóeszköz-felhalmozás a GDP 27%-át érte el, ami uniós összehasonlításban Észtország értéke után a második legmagasabb. (Az uniós átlaga 22% volt.)

⁹⁾ A nemzeti számlák európai rendszere (ESA2010) módszertana szerint számított adatok alapján, amelyek eltérnek a Külkereskedelem alfejezetben szereplő adatokból.

A bruttó állóeszköz-felhalmozás alakulását alapvetően meghatározó – 2021-ben több mint 83%-át adó – **nemzetgazdasági beruházások**¹⁰⁾ ugyancsak elősegítették a gazdasági teljesítménybővülést. A beruhá-

zások **volumene 2021-ben**, a gazdaság újra-indulásával a 2020-as csökkenés után 4,2%-kal **bővült, ezzel rekordszintet ért el.** Az emelkedő forrásköltségek¹¹⁾ még nem éreztették hatásukat a fejlesztések alakulásában.

1.11. ábra A nemzetgazdasági beruházás volumenváltozásához való hozzájárulás gazdálkodási forma szerint

A beruházási teljesítmény 2021. évi növekedését elsősorban a vállalkozások 8,0%-kal növekvő beruházási aktivitása okozta, de a háztartások fejlesztései is hozzájárultak. A legalább 50 főt foglalkoztató vállalkozások a teljesítményérték 55%-át adták, az előző évinél 1,9 százalékponttal többet. A gazdaság szereplői a világjárvány miatt sok esetben elhalasztott, vagy átütemezett beruházásaikat a korlátozások enyhítésével aktiválták. A beruházási teljesítmény bővüléséhez nagymértékben

hozzájárult az is, hogy a Magyar Nemzeti Bank – a Növekedési Hitelprogram 2020 áprilisában indult NHP Hajrá szakasza keretében – 3000 milliárd forint fejlesztési forrást biztosított a vállalkozásoknak.¹²⁾ Meghatározó szerepet játszottak a beruházásokban a külföldi érdekltségű cégek, amelyek meglévő befektetések továbbfejlesztésén túl – elsősorban anyavállalati forrásból és kormányzati támogatásból – számos zöldmezős beruházást is végrehajtottak 2021-ben.

¹⁰⁾ A nemzetgazdasági beruházásokra vonatkozó 2021. évi adatok a negyedéves információk alapján számított, előzetes értékek.

¹¹⁾ Forrás: Magyar Nemzeti Bank.

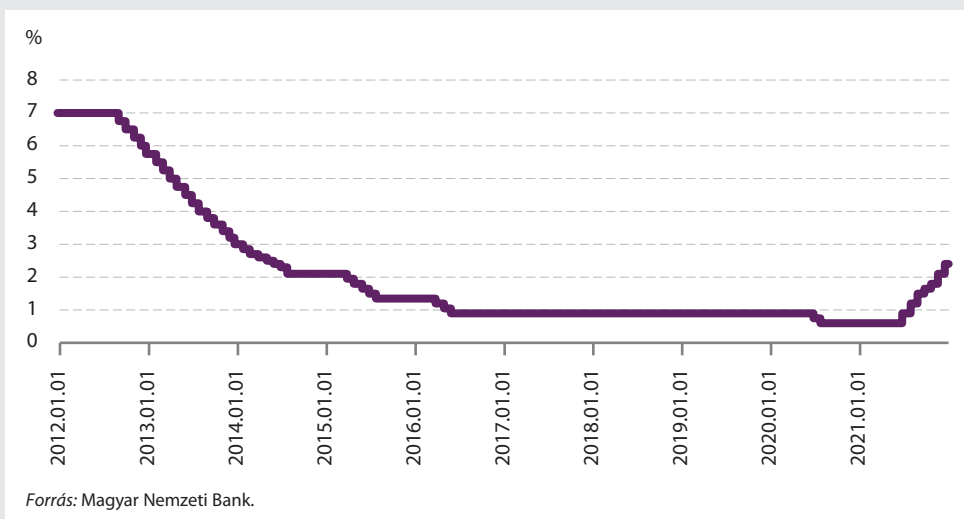
¹²⁾ Forrás: Magyar Nemzeti Bank.

ÚJRA EMELKEDNEK A KAMATOK

A járvány előtti évek gazdasági konjunktúrája alacsony kamatszint mellett valósult meg. A Magyar Nemzeti Bank több éven keresztül tartó kamatvágásaival a jegybanki alapkamat 2016. május végére 0,90%-ra csökkent. Ennek hatására a vállalati hitelkamatok rekordalacsony szintre süllyedtek, ami a vállalati fejlesztések részére olcsóvá tette a külső források bevonását. Emellett a lakossági hitelek kamatai is csökkentek, ami a lakáshitelezés terén is tetten érhető volt. Mindezek elősegítették a gazdasági növekedést.

A több mint négy évig változatlan alapkamat 2020 nyarán, két kamatvágással tovább csökkent, 0,60%-ra. Azonban 2021 folyamán fordulat következett be a Magyar Nemzeti Bank kamatpolitikájában, az infláció fokozódásával szigorítás vette kezdetét. 2021 júniusától a központi bank fokozatosan emelt az irányadó kamatlábon, amelynek mértéke az év végére elérte a 2,40%-ot. Ezzel párhuzamosan az infláció nagysága meghaladta a jegybank középtávú inflációs célját is.

1.12. ábra A jegybanki alapkamat alakulása

Az alapkamat emelkedésével nemcsak a lakossági lakáshitelek kamatai indultak emelkedésnek, kedvezőtlenül hatva a jövőbeni ingatlanpiaci folyamatokra, hanem a cégek számára a külső forrásbevonás költségei is elkezdtek növekedni. A vállalati új hitelkihelyezések átlagos kamatlábai az 1 millió eurónál kisebb hiteleknél a 2021. I. negyedévi 2,93%-ról a IV. negyedévre 4,57%-ra, az 1 millió eurónál magasabb hitelösszegek esetében pedig 2,09%-ról 4,30%-ra emelkedtek.¹³⁾

¹³⁾ Változó kamatozású vagy maximum egy éves kamatfixálással rendelkező hitelek körében. Forrás: Hitelezési folyamatok, 2022. március. Magyar Nemzeti Bank.

A költségvetési beruházások 1,2 százalékponttal visszafogták a beruházási teljesítményt, alakulásukat az uniós források felhasználásának lehetőségei és a pandémia elleni védekezés nyomán megnövekedett költségvetési kiadások is jelentősen befolyásolták. Összességében 7,6%-kal csökkent a volumenük.

Az **anyag-műszaki összetételt** tekintve a beruházások hattizedét kitevő építési

beruházások volumene a 2020-as stagnálás után 2021-ben 3,7%-kal bővült, kedvezően hatva az építőipari termelésre. A nagyrészt importból származó gép- és berendezésberuházások volumene 2020-ban még 3,9%-kal elmaradt az egy évvel korábitól, 2021-ben már 5,3%-kal meghaladta azt. Az emelkedő külföldi beszerzések kismértékben hozzájárultak a termék-külkereskedelmi egyenleg romlásához.

A legtöbb nemzetgazdasági ágban nőtt a fejlesztések volumene

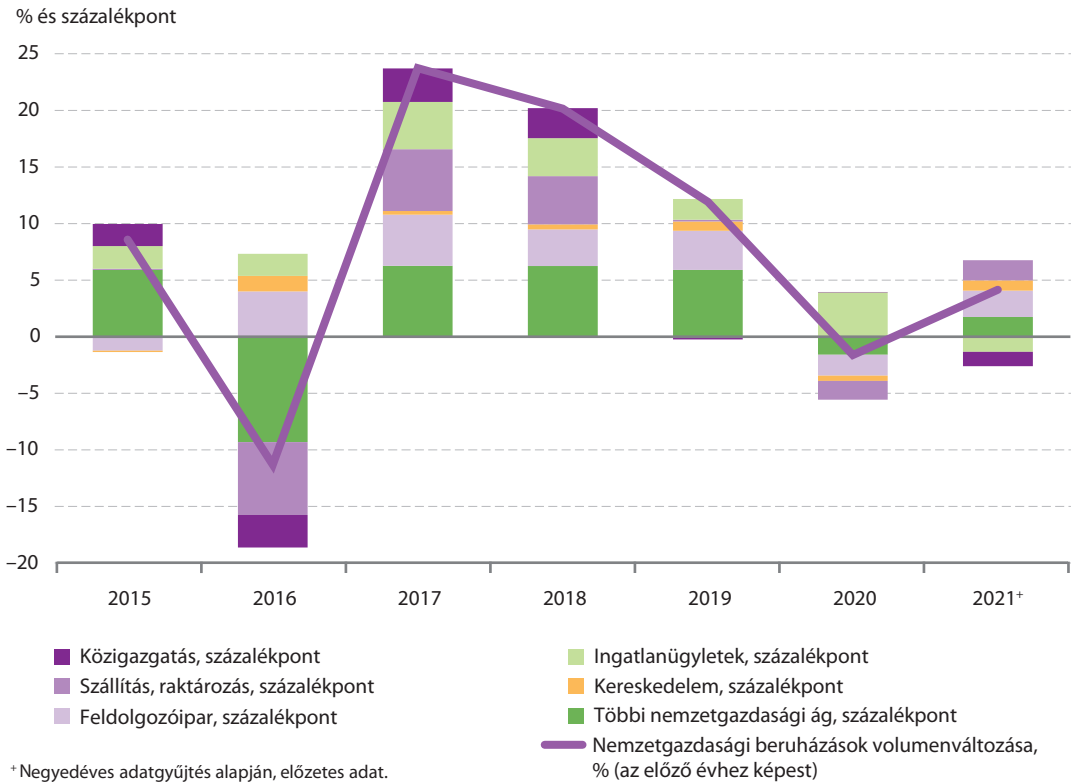
A beruházási aktivitás szempontjából a három legnagyobb súlyú nemzetgazdasági ág együttesen – a korábbi évekhez hasonlóan – a fejlesztések hattizedét valósította meg. Eszközigenységük miatt ezek az ágak a GDP-ből való részesedésüknél nagyobb szerepet játszottak a fejlesztésekben:

- A legnagyobb beruházónak számító, a nemzetgazdasági fejlesztések 26%-át adó feldolgozóipar beruházásainak volumene 9,5%-kal emelkedett az előző évi, alacsony bázishoz képest. A feldolgozóiparon belül az alágak túlnyomó többségében bővültek a fejlesztések. A legnagyobb súlyú villamosberendezés-gyártásban az akkumulátorgyártó kapacitások kiépítésével összefüggő projektek révén, a második legjelentősebb súlyú járműgyártásban,

valamint a harmadik legjelentősebb súlyú élelmiszer-, ital-, dohánytermékgyártás esetében is nőtt a fejlesztések volumene.

- A szállítás, raktározás nemzetgazdasági ágban is 14%-kal bővült a beruházások volumene, az állami infrastruktúra-fejlesztéseknek és a személyszállítással foglalkozó közlekedési vállalatok beruházásainak köszönhetően.
- A második legnagyobb beruházó, a nemzetgazdaság fejlesztéseinek ötödét megvalósító ingatlanügyletek beruházási teljesítménye viszont 6,1%-kal csökkent, amit elsősorban a lakásépítések visszaesése okozott. A bérbeadást szolgáló üzleti ingatlanfejlesztések (pl. raktárak, irodák) volumene ugyanakkor növekedett.

1.13. ábra A nemzetgazdasági beruházás volumenváltozásához való hozzájárulás a legjelentősebb nemzetgazdasági ágak szerint

Az államháztartás egyes területei eltérően hatottak a nemzetgazdasági beruházások alakulására. A központi közigazgatási szervek és a helyi önkormányzatok csökkenő fejlesztései – az év végi pótlólagos költségvetésitartalék-képzés mellett – egyaránt hozzájárultak a közigazgatási beruházások 21%-os visszaeséséhez. A művészet és szabadidő területén – elsősorban a sporttal és a kultúrával kapcsolatos állami fejlesztések éves szinten nagyobb ráfordításai miatt – negyedével nőttek a beruházások. A járványügyi helyzetből következően a fekvőbeteg-ellátási terület

egy évvel korábbi, kiugró fejlesztései miatti magas bázistól az egészségügyi szolgáltatások beruházásai 21%-kal elmaradtak, miközben az oktatás területén 6,5%-kal növekedtek a beruházások.

A kisebb súlyú területek közül a kereskedelem fejlesztési forrásai 18%-kal növekedtek, elsősorban az élelmiszer jellegű bolti vegyes kiskereskedelmi üzleteknek köszönhetően. A mezőgazdaság beruházásai 1,7%-kal meghaladták az egy évvel korábbit, amiben az erdőgazdálkodással foglalkozó vállalkozások fejlesztései is szerepet játszottak.

1.2. tábla **A 10 legnagyobb beruházó nemzetgazdasági ág beruházási teljesítménye,* 2021**

(%)

Nemzetgazdasági ág, anyagi, műszaki összetétel	A beruházási teljesítményérték megoszlása	Volumenváltozás	
		az előző évhez képest	2015-höz képest
Feldolgozóipar	25,7	9,5	70,2
Ingatlanügyletek	19,8	-6,1	128,9
Szállítás és raktározás	14,2	13,7	19,5
Kereskedelem	5,8	18,0	80,5
Közigazgatás	4,6	-21,0	7,8
Mezőgazdaság	4,3	1,7	40,2
Művészet és szabadidő	4,1	25,0	232,5
Energiaipar	3,1	-8,3	52,5
Adminisztratív szolgáltatás	2,7	27,7	88,5
Építőipar	2,5	19,5	157,5
Nemzetgazdaság összesen	100,0	4,2	51,3
Ezen belül:			
építési beruházások	59,9	3,7	49,6
gép, berendezés, jármű	39,3	5,3	52,5

* Az évközi (negyedévenkénti) adatgyűjtésből származó adatok alapján.

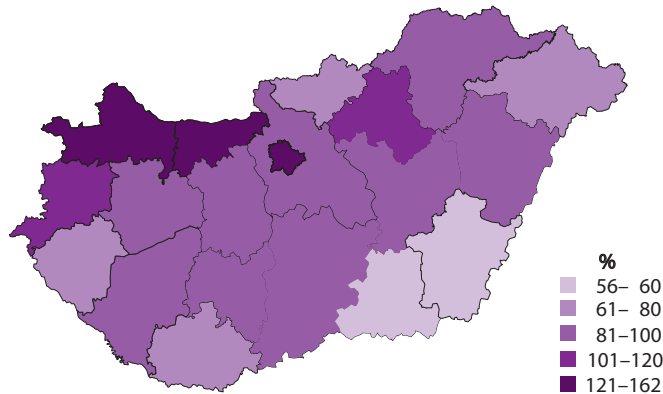
A fejlesztési források jelentős hányadát továbbra is az ország középső részén használták fel

2015–2020 átlagában a beruházások¹⁴⁾ 27%-a a fővárosban valósult meg, Pest megye 11, Győr-Moson-Sopron megye 6,4%-kal részesedett. A fejlesztések egy lakosra jutó éves átlagos értéke Komárom-Esztergom megyében és a fővárosban volt a legmagasabb, több mint 1,6-, illetve 1,5-szerese az országos átlagnak, de át-

lag feletti volt a mutató értéke Győr-Moson-Sopron, Heves és Vas megyében is. A rangsor végén a korábbi éveknek megfelelően Zala, Baranya és Nógrád megye állt, az országos átlag 56, 58, illetve 59%-ával. Komárom-Esztergom megye fajlagos beruházási értéke 2,9-szerese volt a Zala megyeinek.

¹⁴⁾ Éves adatgyűjtés alapján, a beruházás helye szerinti összesítésben. 2015–2020 adatai alapján vizsgáltuk a főbb jellemzőket, a nagyobb értékű, komplexebb beruházások ugyanis több évet is érhetnek, ezért több év együttes vizsgálata realisabb képet ad a területi különbségek alakulásáról. A beruházások megvalósulás helye szerinti adatai 2021-re vonatkozóan a kézirat lezárásakor még nem álltak rendelkezésre.

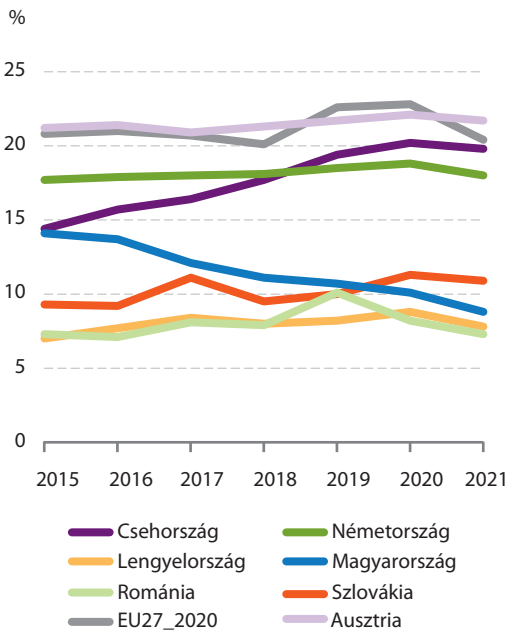
1.14. ábra A beruházások* egy lakosra jutó értéke az országos százalékában, 2015–2020 átlaga

*Éves adatgyűjtés alapján, a beruházás helye szerinti összesítésben.

Mérséklődő szellemi tulajdoni arány a beruházásokban

1.15. ábra A szellemi tulajdont képező termékek beruházási értékének aránya a bruttó állóeszköz-felhalmozáson belül néhány uniós tagországban és az EU-ban

A szellemi tulajdont képező termékek (pl. számítástechnikai szoftverek, adatbázisok, kutatások) a digitalizáció térhódításával egyre jelentősebb szerepet töltenek be napjaink fejlett nemzetgazdaságaiban, befolyásolva azok nemzetközi versenyképességét is. Az utóbbi évtized emelkedő trendje 2017 és 2018 után 2021-ben is megtorpant uniós szinten. A szellemi tulajdont képező termékek beszerzésére fordított kiadások a bruttó állóeszköz-felhalmozás 20%-át érték el 2021-ben, ami 2,4 százalékpontos csökkenést jelent az előző évhez képest. Az unió tagállamai közül a multinacionális nagyvállalatok szellemi tulajdonjoggal kapcsolatos ügyletei miatt rendszerint kiugró értéket produkáló Írországot (51%) követve Svédországban volt a legnagyobb (28%) a szellemi tulajdont képező eszközök beruházásainak aránya 2021-ben.

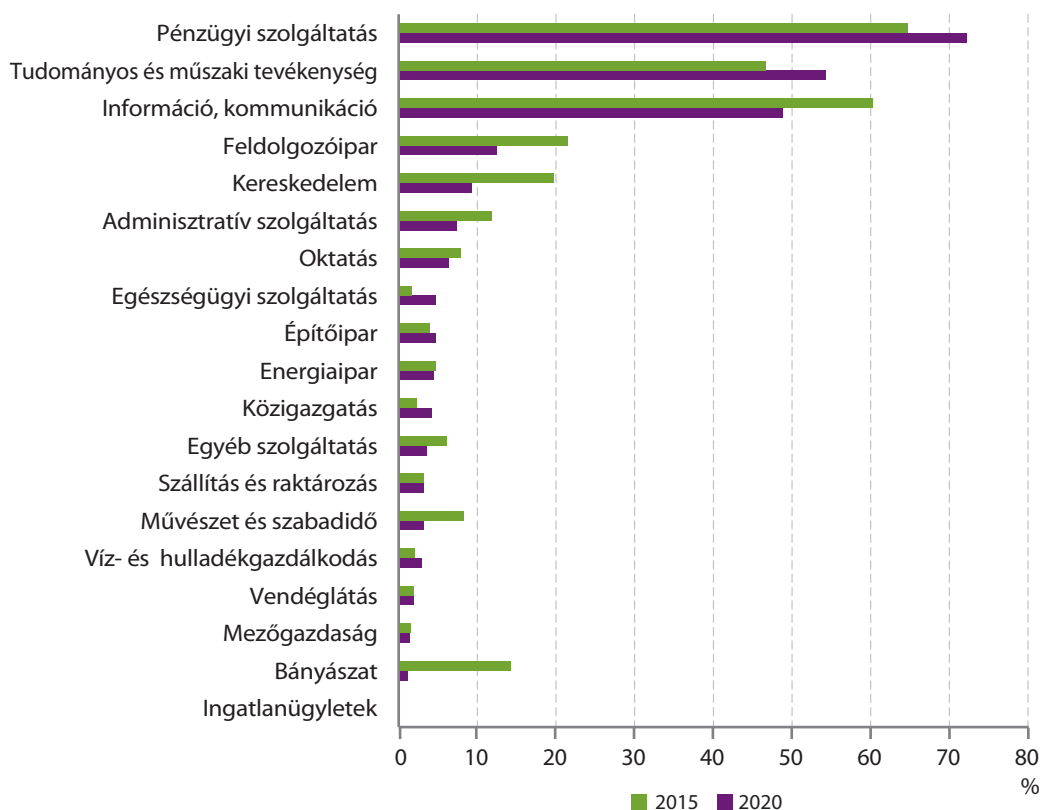
Térségünkben ez az arány jellemzően alacsonyabb. Hazánkban 2010 és 2015 között (2014 kivételével) növekvő, azt

követően csökkenő tendenciát mutatott. 2021-ben 8,8% volt a szellemi tulajdont képező eszközök aránya a bruttó állóeszköz-felhalmozáson belül, ami 1,3 százalékponttal csökkent, és folyó áron is elmaradt az előző évitől.

A szellemi tulajdont képező termékek jelentősége eltér az egyes nemzetgazdasági ágakban. Beruházási értékük aránya a bruttó állóeszköz-felhalmozáson belül a pénzügyi

szolgáltatásban volt a legnagyobb 2020-ban, meghaladva a 72%-ot, és 7,5 százalékponttal felülmúlva a 2015. évit. A második legmagasabb arány (54%) a tudományos és műszaki tevékenységet végzők körében alakult ki, ahol 7,6 százalékpontos növekedést regisztráltunk ugyanezen időszak alatt. A szellemi tulajdont képező termékeknek az ingatlanügyletek bruttó állóeszköz-felhalmozásában volt a legkisebb szerepe.

1.16. ábra A szellemi tulajdont képező termékek beruházási értékének aránya a bruttó állóeszköz-felhalmozáson belül nemzetgazdasági áganként

KÜLKERESKEDELEM

Jelentősen romlott a termék-külkereskedelmi egyenleg

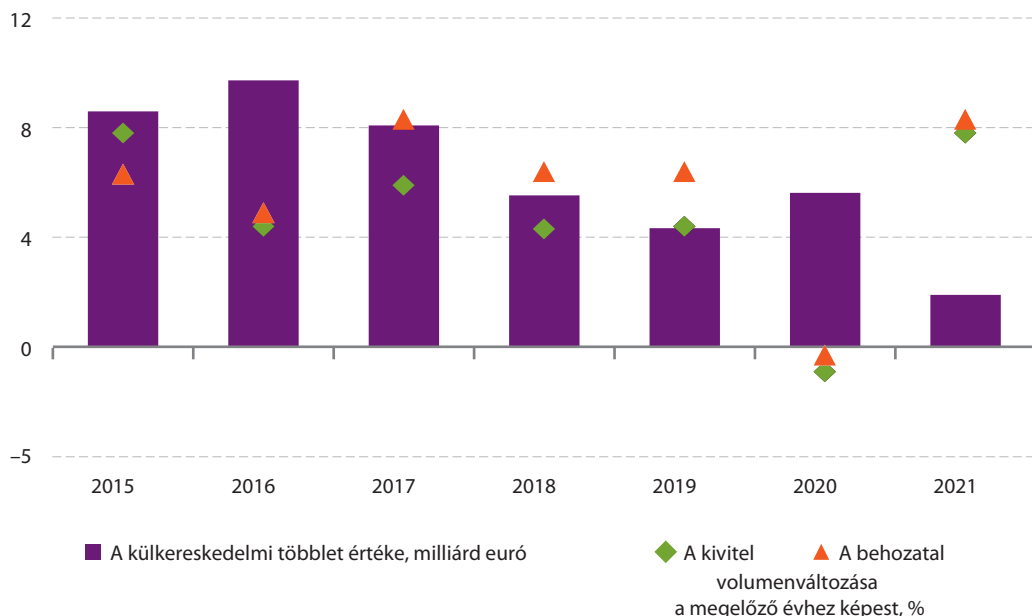
2021-ben – az előzetes adatok szerint – **a termékexport volumene 7,8, a termékimporté 8,3%-kal nőtt 2020-hoz képest.** A növekedés a járvánnyal összefüggő alacsony bázishoz képest következett be, mivel 2020-ban valamelyest – nem egészen 1%-kal – mérséklődött a forgalom. 2015-höz képest az export volumene 29, az importé 39%-kal volt nagyobb 2021-ben, ami a forgalom mindkét irányában korábban nem tapasztalt szintet jelent.

Az egyenleg 2021-ben számottevően romlott, az év során 1,9 milliárd eurós aktívum keletkezett, 3,7 milliárd euróval

kevesebb a 2020. évinél. Ezt megelőzően 2008-ban volt utoljára kedvezőtlenebb az egyensúlyi helyzet, akkor még passzívum alakult ki (0,3 milliárd euró). **A kedvezőtlen változás alapvetően a jelentősen romló cserearánynak tulajdonítható,** és kismértékben a volumenváltozás – az exportnál valamelyest gyorsabban bővülő import – is hozzájárult a mérleg romlásához. **A cserearány kedvezőtlen változása az energiaár-robbanással áll összefüggésben.** Az energiaárak 2021. évi növekedése önmagában 3,5 milliárd eurót jelentett¹⁵⁾ az egyenleg 3,7 milliárd eurós romlásából.

1.17. ábra A külkereskedelmi termékforgalom többlete és a forgalom volumenváltozása

Milliárd euró, illetve %

¹⁵⁾ Statisztikai értelemben, az energiahordozók keresletére teljes árrugalmatlanságot feltételezve.

2021-ben a kivitel euróban számított értéke 14, a behozatalé 18%-kal nőtt az előző évihez képest. A volumenfolyamatokhoz hasonlóan a folyó áras forga-

lom is rekordot döntött 2021-ben, sőt a 2015-höz és a 2019-hez viszonyított növekedési ütem is felülmúlta a volumenben tapasztaltakat.

1.3. tábla A külkereskedelmi termékforgalom összefoglaló adatai, 2021

Megnevezés	Az export		Az import		Az egyenleg	
	értéke	változása 2020-hoz képest, %	értéke	változása 2020-hoz képest, %	értéke	változása 2020-hoz képest
Milliárd forint	42 781	16,2	42 100	20,8	681	-1 302
Millió euró	119 309	13,6	117 413	18,2	1 897	-3 722
Millió dollár	141 257	17,7	138 917	22,5	2 340	-4 197

A gépek és szállítóeszközök a termékforgalom felét adják

A külkereskedelmünk legfontosabb árucsoportját jelentő **gépek és szállítóeszközök** mintegy felét teszik ki a forgalomnak.¹⁶⁾ Részesedésük az exportban hagyományosan nagyobb, mint az importban, 2021-ben arányuk a kivitelben 55, a behozatalban 46% volt. **2021-ben a gépek és szállítóeszközök változatlan áron számított forgalma exportban 10, importban 12%-kal bővült az előző évihez képest, mindkét irányban meghaladva a járvány előtti szintet.**

A villamos gép, készülék és műszer árucsoport az összforgalmat tekintve 2021-ben is a legjelentősebb forgalmú csoport volt, exportban pedig a második legnagyobb. 2021 során a kivitel euróértéke 18%-kal, 18 milliárd euróra, a behozatalé 16%-kal, 17 milliárd euróra nőtt.

Az árucsoport kivitelében a legfontosabb termékeket az elektromos akkumulátorok és azok alkatrészei jelentették, amelyek exportja 2018 és 2021 között 0,7 milliárdról 3,8 milliárd euróra nőtt. Ebben jelentős szerepet játszott a zöldmezős beruházással létrejött kapacitások termelésbeállása. Importban az elektronikus integrált áramkörök a legnagyobb forgalmúak, beszerzésükre 2021-ben 3,0 milliárd eurót fordítottunk.

A közúti járművek 2021-ben is az export legnagyobb, az importnak pedig a második legnagyobb forgalmú árucsoportja volt. Kivitelük értéke 18 milliárd eurót tett ki, 7,9%-kal többet, mint 2020-ban. A termékkör 2021. évi exportjának közel negytedede Németországba került,

¹⁶⁾ A forgalmi irány megjelölése nélkül közölt adatok, információk az összforgalomra vonatkoznak, ami a kivitel és a behozatal összegét jelenti.

az odairányuló forgalom az átlagosnál kisebb mértékben (5,7%-kal) bővült. (2021. augusztus–decemberben a kiemelt járműipari cégek kiviteli értéke csökkent az alapanyag-ellátási problémák miatt.) A közúti járművek behozatala 10 milliárd euró értékű volt 2021-ben, 11%-kal több a 2020. évinél. A legfontosabb kereskedelmi partnerünk a forgalom ezen irányában is Németország, részesedése 40%-ra emelkedett, miután az onnan érkező forgalom jelentősen bővült (18%-kal). A 2021. évi növekedés ellenére a közúti

járművek kereskedelme mindkét forgalmi irányban elmaradt a 2019. évi, rekordmagas szinttől.

A híradástechnikai, hangrögzítő és -lejátszó készülékek euróban számított exportja 8,4, importja 15%-kal bővült 2021-ben. Forgalmukat 2020-ban a járvány nem vetette vissza, 2021-es kivitelük a 2015. évit mintegy kétharmadával, behozataluk több mint felével meghaladta. 2021-ben az import legnagyobb része Kínából érkezett, míg a legfontosabb exportpartner Németország volt.

1.4. tábla **A külkereskedelmi termékforgalom alakulása árufőcsoportok szerint, 2021**

(%)

Árufőcsoport	A kivitel			A behozatal		
	volumen- változása	érték- változása ^{a)}	meg- oszlása ^{a)}	volumen- változása	érték- változása ^{a)}	meg- oszlása ^{a)}
	2020-hoz képest			2020-hoz képest		
Élelmiszerek, italok, dohány	0,3	8,0	7,1	4,0	7,9	5,2
Nyersanyagok	7,6	36,2	2,6	8,3	36,6	2,3
Energiahordozók	-13,3	66,2	3,2	-4,1	92,5	9,1
Feldolgozott termékek	7,1	15,9	31,8	6,4	13,7	37,2
Gépek és szállító- eszközök	10,2	10,2	55,2	12,3	13,6	46,3
Összesen	7,8	13,6	100,0	8,3	18,2	100,0

^{a)} Euróadatokból számítva.

2021-ben külkereskedelmünk valamivel több mint harmadát a feldolgozott termékek jelentették. **Az árufőcsoport volumene 6–7%-kal nőtt 2020-hoz képest, és forgalmi szintje a megelőző évhez hasonlóan 2021-ben is rekordot döntött. Az idetartozó árucsoportok közül 2021-ben is a gyógyszer és gyógyszerészeti**

termékekből bonyolítottuk le a legnagyobb forgalmat, annak ellenére, hogy a kivitel euróértéke 2,2, a behozatalé 8,6%-kal csökkent a járvánnyal összefüggésben kiugróan magas 2020. évi értékhez képest. 2021-ben a legfontosabb partnerünk a kivitelben Románia, a behozatalban Németország volt.

2021-ben az **élelmiszerek, italok, dohánytermékek** változatlan áron számított forgalma az exportban alig változott (0,3%-kal nőtt), az importban pedig 4,0%-kal lett nagyobb, és a 2015-höz viszonyított növekedés is a behozatalban volt a számottevőbb (25, illetve 12%). **Hat év alatt az agrárjellegű külkereskedelmünk mintegy harmadával drágult**, ami 14–15 százalékponttal meghaladta a teljes forgalom áremelkedését. Ezt elsősorban az okozta, hogy számos növénytermesztési termék globális piacán jelentős árnövekedés következett be.

Az idetartozó árucsoportok közül a legnagyobb értékű exportot 2021-ben is a gabona és gabonakészítményekből, míg importot a zöldségfélékből és gyümölcsökből bonyolítottuk le. Előbbi csoport kivitele 2,6%-kal, 2,0 milliárd euróra nőtt 2021-ben. A gabonaexport 45%-át a kukoricakivitel jelentette, aminek értéke 2,8%-kal kisebb lett 2020-hoz képest. E mérséklődés a 19%-kal, 3,4 millió tonnára csökkenő exportmennyiség hatására következett be, amiben szerepet játszott a rossz termés is. A búza euróban számított kivitele 2,9%-kal nőtt, ezzel továbbra is a gabonaexport közel háromtizedét tette ki. Ebből a kenyérgabonából 2,6 millió tonnát szállítottunk külföldre, a 2020. évinél 15%-kal kevesebbet. Gabonaexportunk legfontosabb célpiaca 2021 során is Olaszország volt. Az agrárjellegű importunkon belül a zöldségfélék és gyümölcsök behozatala rendre bővült az utóbbi években (2021-ben 4,1%-kal), euróban számított importjuk 60%-kal haladta meg a 2015. évit.

2021-ben az **energiahordozók** volumene a behozatalban 4,1, a kivitelben 13%-kal csökkent az előző évihez képest. Az árufőcsoport 2021. évi importvolumene mind-

össze 3,1%-kal volt magasabb a 2015. évinél, ami a legkisebb mértékű emelkedés az árufőcsoportok közül. Szintén behozatalban az árufőcsoport forintban számított árszínvonala 2,1-szeresére nőtt 2021-ben, ezzel árszintjük 79%-kal volt magasabb a 2015. évinél. Ennek következtében az **energiahordozók 2021. évi beszerzésére – euróban számítva – 59%-kal nagyobb összeget (11 milliárd eurót) fordítottunk a hat évvel korábbinál.** Az idetartozó legjelentősebb forgalmú csoport 2021-ben is a **kőolaj és kőolajtermék** volt, aminek 4,3 milliárd eurós behozatala 54%-kal bővült a 2020. évihez képest. A behozott **villamos energia** MWh-ban regisztrált mennyisége 0,5%-kal bővült, az importérték ennél lényegesen nagyobb mértékben, 1,1 milliárd euróról 3,1 milliárd euróra emelkedett. A **természetes és mesterséges gáz** importja – jelentős árnövekedés mellett – a 2,1-szeresére nőtt, amely révén forgalmuk 3,0 milliárd eurót tett ki. **2021-ben valamennyi árucsoport közül a villamos energia egyenlege romlott a legnagyobb mértékben (1,3 milliárd euróval), amit a kőolaj és kőolajtermékek, valamint a természetes és mesterséges gáz egyenlegromlása követett (1,3 milliárd, illetve 1,1 milliárd euró).**

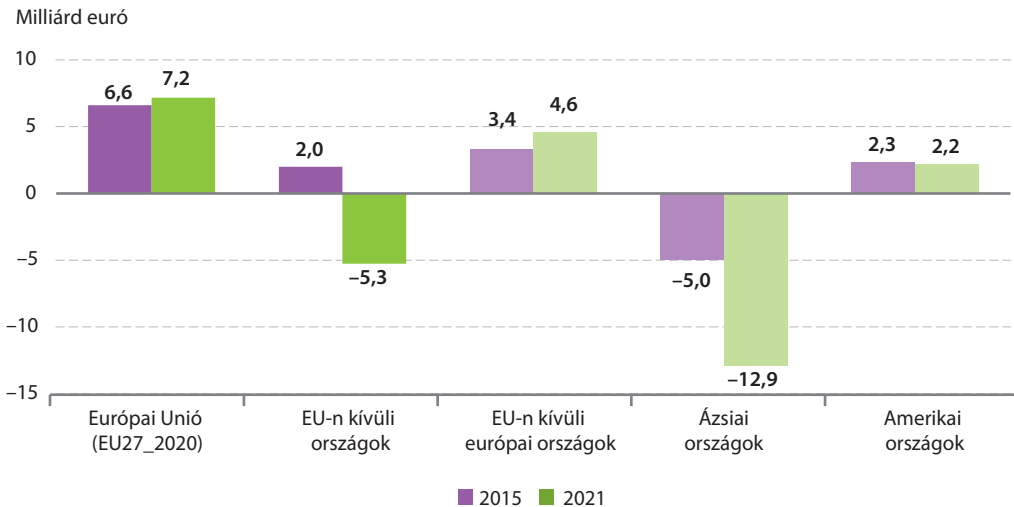
A külkereskedelmünkben 2,5%-os arányban részesedő és ezzel a legkisebb súlyú árufőcsoportnak, a **nyersanyagoknak** a változatlan áron számított kereskedelme mindkét forgalmi irányban 8,0%-kal nőtt, de a 2019. évi szinttől valamelyest elmaradtak. **2015-höz képest a nyersanyagok mintegy másfélszeresükre drágultak, ami lényegesen több, mint a teljes forgalom 19%-os árnövekedése,** és az árufőcsoportok közül csak az energiahordozók árszintje nőtt nagyobb mértékben.

Termék-külkereskedelmünk mérlege az uniós országokkal romlott 2020-hoz képest

Hazánk termék-külkereskedelmének nagyjából háromnegyede realizálódott 2021-ben az **Európai Unió tagországaival** (EU27_2020), ami igen magasnak számít uniós összehasonlításban. A termékelexport volumene 7,0, az importé 11%-kal bővült 2020-hoz képest. 2020-ban mindkét irányban csökkenés következett be, de 2021-ben a két évvel korábbi szintet 5–6%-kal felülmúlta a forgalom. 2015-höz viszonyítva csak folyó áras adatok állnak rendelkezésre,

amelyek szerint exportban az uniós országokra számított 34%-os növekedés 2,5 százalékponttal gyorsabb volt a teljes forgaloménál, az import 37%-os bővülése ezzel szemben 6,2 százalékponttal elmaradt az átlagostól. **2021-ben az Európai Unióval (EU27_2020) lebonyolított kereskedelem aktívuma számottevően, 3,8 milliárd euróval csökkent az egy évvel korábbihoz képest, és 7,2 milliárd eurós többlet alakult ki.**

1.18. ábra Az egyenleg alakulása a főbb országcsoportok szerint

Az Európai Unión kívüli országokkal folytatott kereskedelmünkben a változatlan áron számított export 10, az import 2,9%-kal bővült 2021-ben. A járványt megelőző, 2019. évi szintet a forgalom 12–13%-kal haladta meg. 2015-höz viszonyítva az export euróértéke 24, az importé 62%-kal bővült. Az országcsoportba

tartozó országokkal folytatott kereskedelem egyenlege a 2020. évvel azonos nagyságrendű, 5,3 milliárd eurós hiányt mutat. **Az ázsiai országokkal folytatott kereskedelem egyenlege az elmúlt öt évben rendre romlott, 2021-ben 445 millió, 2016-hoz viszonyítva pedig 8,3 milliárd euróval.** Az egyenleg 2015-höz képest is alapvetően a

behozatal jelentős, 8,9 milliárd eurót kitevő növekménye miatt romlott, aminél a kivitel növekedése (1,0 milliárd euró) lényegesen kevesebb volt. **Az egyenleg az EU-n kívüli európai országokkal ezzel szemben kedvezően változott**, a javulás 2020-hoz képest 122 millió, 2015-höz vi-

szonyítva 1,2 milliárd eurót tett ki. **2021-ben valamennyi főbb országcsoporttal nagyobb értékű forgalom valósult meg, mint a járvány kitörését megelőző évben**, a növekedés az EU-n kívüli európai országokból érkező import esetében 1,3, az odaírányuló exportban 14%-os volt.

1.5. tábla **A külkereskedelmi termékforgalom alakulása országcsoportok szerint, 2021**

(%)

Országcsoport	A kivitel			A behozatal		
	volumen- változása	érték- változása ^{a)}	meg- oszlása ^{a)}	volumen- változása	érték- változása ^{a)}	meg- oszlása ^{a)}
	2020-hoz képest			2020-hoz képest		
Európai Unió (EU27_2020)	7,0	12,7	76,6	10,6	20,1	71,7
EU-n kívüli országok	10,3	16,8	23,4	2,9	13,5	28,3
Ebből:						
ázsiai országok	..	11,8	5,2	..	6,1	16,3
EU-n kívüli európai országok	..	18,1	12,8	..	26,2	9,1
amerikai országok	..	16,3	4,4	..	24,2	2,6
Összesen	7,8	13,6	100,0	8,3	18,2	100,0

^{a)} Euróadatokból számítva.

Nemcsak hazánk, hanem az **Európai Unió (EU27_2020)** tagállamainak unión kívüli országokkal folytatott külkereskedelmi aktivitása is emelkedett 2021-ben: az export összesített értéke (2180 milliárd euró) **13**, az importé (2112 milliárd euró) **23%-kal haladta meg a 2020. évit**. **Az egyenleg 148 milliárd euróval romlott, a többlet 68 milliárd eurót tett ki**.

Az export 38, az import 32%-át a gépek és szállítóeszközök tették ki, ezáltal a forgalom mindkét irányában a legfon-

tosabb árufőcsoportot jelentik. Az árufőcsoport kivitele 9,3%-kal nőtt 2020-hoz képest, 4,8 százalékponttal kisebb mértékben, mint a gépimport. Az energiahordozók kereskedelmében ugyanakkor a 2020. évinél 120 milliárd euróval nagyobb hiány keletkezett, miután az import értéke 221 milliárdról 381 milliárd euróra nőtt.

Az EU legfontosabb kereskedelmi partnere az exportban az Egyesült Államok, az importban és az összforgalomban Kína volt. Utóbbi ország részesedése az összfor-

galomból 16, az Egyesült Államoké 15%-ot tett ki 2021-ben. Fontos partner még az Egyesült Királyság (10%-os részesedéssel), a Brexittel összefüggésben azonban csupán 1,9%-kal bővült az uniós export a szigetországba, az import pedig 13%-kal visszaesett.

Legfontosabb külkereskedelmi partnerünk továbbra is Németország

A legfontosabb külkereskedelmi partnerünk 2021-ben is Németország volt, amellyel a forgalmunk negyedét bonyolítottuk le. A Németországgal folytatott külkereskedelem euróértéke kivitelben 9,1, behozatalban 15%-kal nőtt, a növekedés az összforgaloménál mindkét irányban kisebb volt. A német forgalom egyenlege 4,0 milliárd eurós többletet mutat 2021-re, ami az egyenleg 896 millió eurós romlását jelenti az egy évvel korábbihoz viszonyítva. **Partnerünk közül a legnagyobb többlet 2021-ben is a német relációban keletkezett.** 2021-ben Ausztria visszacsúszott a harmadik helyre, a második legfontosabb partnerünk Szlovákia vált. **A szlovák relációjú forgalmunk egyenlege a világ országai közül a legnagyobb mértékben, 1,8 milliárd euróval romlott 2021-ben, legnagyobb részt az elektromosáram-behozatalunk megugrása miatt.** A többi visegrádi ország közül Lengyelország az 5., Csehország pedig a 6. helyen található az összesített rangsorban. Németország azonban toronymagasan a legfontosabb partnerünk, a vele lebonyolított árucseré 1,7-szerese a három visegrádi országgal együttesen folytatott forgalomnak. Térségünkben még Románia található meg a 10 legfontosabb kereskedelmi partnerünk között, vele 2021-ben a

A 27 tagállam egymás közötti termékforgalma 3428 milliárd euró értékű volt 2021-ben, 20%-kal több az egy évvel korábbinál.

2. legnagyobb összegű aktívumunk keletkezett a világ országai közül (3,0 milliárd euró). **A 10 legfontosabb partnerünket tartalmazó rangsorban csupán Kína nem uniós ország,** és az összforgalmat tekintve a 7. helyen állt. A távol-keleti országgal lebonyolított termékkereskedelmünk egyenlege 6,2 milliárd eurós deficitet mutat, ami 76 millió euróval ugyan több a 2020-asnál, a mérlegromlás ezen mértéke azonban lényegesen kevesebb, mint 2018–2020 átlagában (1,3 milliárd euró). **Partnerországaink közül a passzívum összege Kínát illetően volt a legnagyobb,** amit a Koreai Köztársaság követett (3,0 milliárd euró). A világ országai közül a legjelentősebben az Egyesült Királysággal javult az egyenlegünk (841 millió euró), ebben az export növekedése és az import visszaesése egyaránt szerepet játszott.

2015-höz képest nem történt változás a tíz legfontosabb kereskedelmi partnerünket illetően. Egy helyezésnél jobban csak Franciaországnak és Kínának változott a helyzete, előbbi ország a 4.-ről a 10. helyre csúszott vissza, míg utóbbi a 10.-ről a 7.-re lépett előre. A legfontosabb EU-n kívüli partnerünk Kína, amelyet e csoportban az Egyesült Államok (11.), Oroszország (12.) és az Egyesült Király-

ság (15.) követ. **Külkereskedelmi forgalmunk döntő része továbbra is Európán belül valósult meg**, mivel a 2021. évi ki-

vitelünk 89%-a földrészünk valamelyik országába került, a behozatalunknak pedig 81%-a a kontinensről érkezett.

1.6. tábla **Magyarország legfontosabb partnerországai a termék-külkereskedelemben, 2021***
(euróadatokból számolva)

Export				Import			
rang-sor	ország	érték, milliárd euró	érték-változás 2020-hoz képest, %	rang-sor	ország	érték, milliárd euró	érték-változás 2020-hoz képest, %
1. (1.)	Németország	31,9	9,1	1. (1.)	Németország	27,9	14,6
2. (2.)	Szlovákia	7,0	26,9	2. (2.)	Kína	8,3	4,4
3. (3.)	Olaszország	6,3	15,3	3. (3.)	Ausztria	7,2	24,4
4. (4.)	Románia	6,1	9,4	4. (7.)	Szlovákia	6,9	49,2
5. (5.)	Ausztria	5,4	18,5	5. (4.)	Lengyelország	6,7	16,4
6. (6.)	Franciaország	5,1	18,3	6. (6.)	Hollandia	5,8	20,5
7. (8.)	Lengyelország	5,0	13,1	7. (5.)	Csehország	5,8	14,9
8. (7.)	Csehország	4,9	16,5	8. (8.)	Olaszország	5,2	27,9
9. (9.)	Hollandia	4,0	7,8	9. (9.)	Franciaország	3,7	-0,3
10. (10.)	Egyesült Királyság	3,7	15,0	10. (13.)	Oroszország	3,6	58,0
Összesen		119,3	13,6	Összesen		117,4	18,2

* A zárójelben feltüntetett szám az adott ország 2020. évi rangsorbeli helyezését jelenti.

A termékbehozatalt illetően nemcsak olyan adataink vannak, amelyek az árut feladó ország szerint kerültek összeállításra, hanem olyanok is, amelyek **az importot a termékek származása**, gyártásának legfontosabb országa szerint számszerűsítik. **Legfontosabb partnerünk e tekintetben is Németország**, ám forgalma lényegesen, 3,3 milliárd euróval kevesebb, mint a Németországból ideszállított termékeké. **Hollandia 2021-ben Németországhoz hasonló fontosságú közvetítő ország volt**, a származás szerinti impor-

tunk ugyanis 3,2 milliárd euróval kevesebbet tett ki, mint az onnan ideérkezett. A feladó és a származási ország szerinti adatok összehasonlításából leginkább az látszik, hogy a távol-keleti országokban készült áruk egy része európai országok közvetítése révén érkezik meg hazánkba. Kínára és a Koreai Köztársaságra például fordított helyzet adódik a némethez vagy a hollandhoz képest: esetükben az ott gyártott áruk értéke a magasabb, a 2021. évi különbség Kína esetében 6,4 milliárd, a Koreai Köztársaság vonatkozásában

1,3 milliárd eurót tett ki. Figyelmet érdemel továbbá, hogy térségünkben is fontos közvetítő partnereink vannak, miután az osztrák eredetű importunk 2,1 milliárd, a

visegrádi országokban készített termékek behozatala pedig 1,3–1,6 milliárd euróval kevesebb volt az egyes országokból ideérkezetteknél.

1.7. tábla **Magyarország legfontosabb partnerországai a termékek származása szerinti behozatalban, 2021*** (euróadatokból számolva)

Rangsor	Ország	Érték, milliárd euró	Részesedés a forgalomból, %	Értékváltozás 2020-hoz képest, %
1. (1.)	Németország	24,7	21,0	14,8
2. (2.)	Kína	14,7	12,5	9,3
3. (8.)	Koreai Köztársaság	5,3	4,5	75,6
4. (3.)	Lengyelország	5,1	4,3	26,1
5. (5.)	Ausztria	5,1	4,3	18,9
6. (7.)	Csehország	4,8	4,1	-0,9
7. (6.)	Olaszország	4,5	3,9	25,3
8. (10.)	Franciaország	4,4	3,8	22,4
9. (9.)	Szlovákia	4,1	3,5	60,7
10. (11.)	Egyesült Államok	3,2	2,7	1,8
	Összesen	117,4	100,0	18,2

* A zárójelben feltüntetett szám az adott ország 2020. évi rangsorbeli helyezését jelenti.

A cserearány az elmúlt 30 év során a legnagyobb mértékben romlott

2021 sorrendben az ötödik olyan év volt, amikor a külkereskedelmi termékforgalom forintban mért árszínvonala nőtt, amelynek mértéke a forgalom mindkét irányában 2000 óta a legszámottevőbb volt. A megelőző két évvel ellentétben az exportárak növekedése (7,8%) elmaradt az importétól (12%), így a cserearány¹⁷⁾ romlott (3,3%). **A 2021. évinél nagyobb cserearányromlás (10%) utoljára 1991-ben, a dollárelszámolásra történő átállás évé-**

ben következett be. A forint 2021-ben átlagosan 1,5%-kal gyengült a kiemelt devizákkal¹⁸⁾ szemben, ezen belül az euróhoz képest 2,1%-os leértékelődés, a dollárhoz viszonyítva 1,5%-os felértékelődés következett be. 2019–2020-ban a forintárszínvonal növekedését a forint gyengülése okozta, miközben a külkereskedelmünk devizaárszintje¹⁹⁾ csökkent, összhangban a kedvezőtlenül változó világgazdasági helyzettel. Ebben **2021-ben** változás kö-

¹⁷⁾ A cserearányt a kiviteli- és a behozataliár-index hányadosaként számítjuk ki.

¹⁸⁾ Az egyes devizákkal szembeni árfolyam adatok forrása a Magyar Nemzeti Bank.

¹⁹⁾ A devizaárindexet a forintárindex és az árfolyamindex hányadosaként számítjuk ki.

vetkezett be, mivel a forintban mért árszint növekedése alapvetően a devizaá

árszint határozott emelkedésének volt tulajdonítható.

1.8. tábla A külkereskedelmi árszintalakulás fontosabb mutatói

(%)

Év	Forintárindex		Árfolyam-index	Devizaárindex		Cserearány-mutató
	kivitel	behozatal		kivitel	behozatal	
Előző év=100,0						
2016	99,0	97,5	100,5	98,5	97,0	101,5
2017	101,5	101,9	99,0	102,5	102,9	99,6
2018	102,9	103,9	102,4	100,5	101,5	99,0
2019	101,7	101,1	102,9	98,8	98,3	100,6
2020	104,7	102,6	107,6	97,3	95,4	102,0
2021	107,8	111,5	101,5	106,2	109,9	96,7
2015=100,0						
2021	118,7	119,4	114,5	103,7	104,3	99,4

2015-höz viszonyítva a termék-külkereskedelmünk közel ötödével drágult, túlnyomórészt a forint értékvesztésének hatására. Forgalmunk devizaárszintje hat év alatt mindössze 4% körüli mértékben emelkedett, a cserearány pedig kissé (0,6%-kal) romlott.

2021-ben valamennyi árufojcsoport külkereskedelme drágult, a legnagyobb mértékben az energiahordozóké, amelyek forintárszínvonala az importban 2,1, az exportban 2,0-szeresére emel-

kedett. Az energiahordozók árrobbanása jelentősen hozzájárult a cserearány romlásához és ezen keresztül az egyenlegünk kedvezőtlenebbé válásához. 2015-höz képest az alacsonyabb feldolgozottsági fokú árufojcsoportok (élelmiszerek, italok, dohány; nyersanyagok; energiahordozók) lényegesen erőteljesebben drágultak (33–91%-kal), mint a magasabb feldolgozottságúak (gépek és szállítóeszközök, valamint feldolgozott termékek: 11–20%-kal).

A szolgáltatás-külkereskedelem egyenlege javult

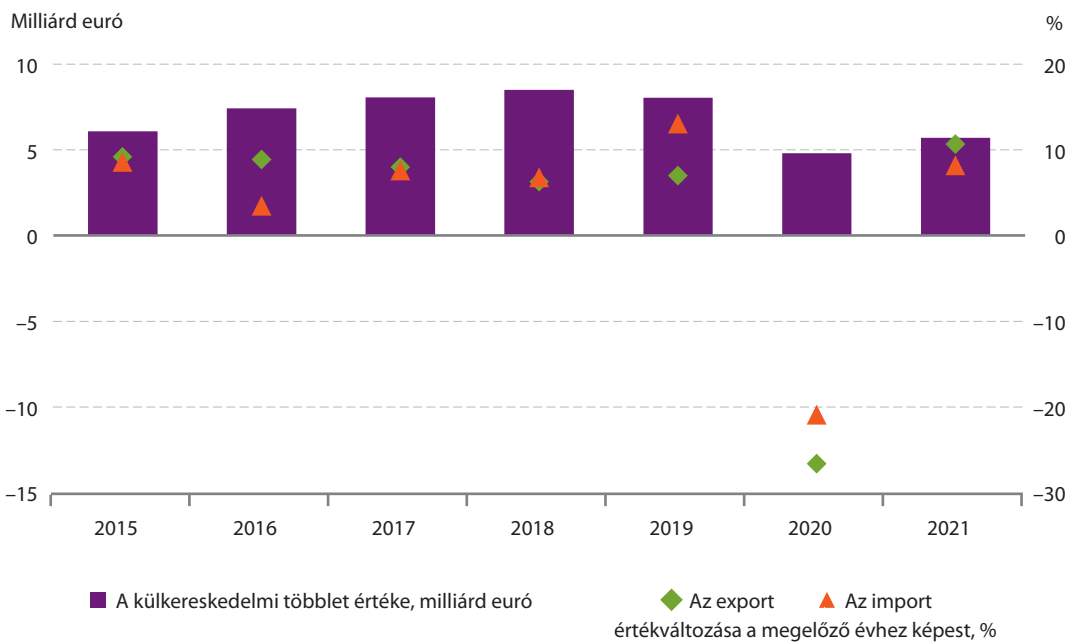
A termékkereskedelemtől jellemzően aktívabb személyes kontaktust igénylő szolgáltatás-külkereskedelmet a járvány 2020-ban súlyosan érintette, és a rákövetkező évben is csak részlegesen állt helyre a forgalom. 2021-ben a szolgáltatásexport euróban számított értéke 11, az importé 8,2%-kal

nőtt 2020-hoz képest, a 2019. évitől azonban 19, illetve 14%-kal elmaradt. 2021-ben a szolgáltatásexport értéke 22,2 milliárd, az -importé 16,5 milliárd euró volt, aminél kevesebbet 2020-at megelőzően utoljára 2015-ben, illetve 2017-ben regisztráltunk. 2021 folyamán a szolgáltatás-külkeres-

kedelmi forgalmunk egyenlege 900 millió euróval javult, a többlet 5,7 milliárd eurót tett ki. A javulás ellenére az aktívum a korábbi rekordot jelentő 2018. évitől és a járványt megelőző 2019. évitől is számottevően elmaradt (2,8, illetve 2,3 milliárd euróval). 2020-at megelőzően a több-

let értéke utoljára 2014-ben volt kevesebb a 2021. évinél. A szolgáltatás-külkereskedelem aránya a termékforgalmat is magában foglaló, összes külkereskedelmen belül 14% volt 2021-ben, ugyanakkor a külkereskedelmi többlet háromnegyede ezen javak forgalmában realizálódott.

1.19. ábra **A szolgáltatás-külkereskedelmi forgalom többlete és a forgalom értékváltozása (euróban)**

A szolgáltatás-külkereskedelmünkön belül a legnagyobb többlet és a legjelentősebb egyenlegjavulás egyaránt a turizmusban keletkezett (2,2 milliárd, illetve 444 millió euró). Ezt mindkét tekintetben a szállítási szolgáltatások követték, amelyek aktívuma 1,9 milliárd, mérlegjavulása pedig 320 millió eurót tett ki. A kedvezőbbé váló egyenlegek ellenére az aktívumok lényege-

sen elmaradnak a járványt megelőző, 2019. éveiktől. A legtöbb szolgáltatáscsoporthoz hasonlóan a turizmus és a szállítás forgalma is kevesebb volt 2021-ben, mint két évvel korábban (a két forgalmi irány átlagában 48, illetve 15%-kal), kismértékű növekedést kizárólag a számítástechnikai és információs szolgáltatások esetében tapasztaltunk (+2,2%).

1.9. tábla **A szolgáltatás-külkereskedelmi forgalom alakulása szolgáltatáscsoportonként,* 2021**

(% , euróadatokról számítva)

Szolgáltatáscsoport	Az export		Az import	
	megoszlása	értékváltozása 2020-hoz képest	megoszlása	értékváltozása 2020-hoz képest
Bérmunka-szolgáltatási díj	7,1	0,7	1,5	22,7
Javítási és karbantartási szolgáltatások	2,4	-4,4	2,8	10,3
Turizmus	15,7	23,1	7,5	20,3
Szállítási szolgáltatások	25,6	19,4	22,9	18,9
Ezen belül:				
közúti szállítás	11,1	7,7	8,0	10,0
légi szállítás	7,7	57,3	6,4	30,1
Üzleti szolgáltatások	48,7	5,5	64,4	3,9
Ezen belül:				
számítástechnikai és információs szolgáltatások	10,6	-1,0	10,7	0,3
szellemi tulajdon használa- táért kapott/fizetett díjak	5,4	13,8	7,9	6,1
egyéb üzleti szolgáltatások	26,1	3,9	35,6	2,7
Kormányzati szolgáltatások	0,6	21,4	0,9	-26,4
Összesen	100,0	10,7	100,0	8,2

* A kereskedelem értéke exportban 22,2 milliárd euró, importban 16,5 milliárd euró volt 2021-ben.

A főbb országcsoportokat tekintve az uniós és az EU-n kívüli országokkal is javult 2021-ben az egyenleg (468, illetve 432 millió euróval). Ezekben a relációkban az aktívumunk 2,4 milliárd, valamint 3,3 milliárd eurót tett ki, lényegesen – 1,3 milliárd és 1,0 milliárd euróval –

kevesebbet a 2019-esnél. Az EU-n kívüli relációba tartozó országcsoportokat is figyelembe véve az egyes viszonylatokkal lebonyolított összforgalom értéke 2021-ben 8,5 és 13% közötti mértékben nőtt, ugyanakkor a járványt megelőző, 2019. évitől 16–19%-kal elmaradt.

1.10. tábla **A szolgáltatás-külkereskedelmi forgalom alakulása országcsoportok szerint, 2021**

(euróadatokról számítva)

Országcsoport	Az export			Az import		
	értéke, milliárd euró	megoszlása, %	érték-változása 2020-hoz képest, %	értéke, milliárd euró	megoszlása, %	érték-változása 2020-hoz képest, %
Európai Unió (EU27_2020)	14,1	63,7	10,1	11,7	71,1	7,6
EU-n kívüli országok	8,0	36,3	11,8	4,7	28,9	9,6
Ebből:						
amerikai országok	2,4	11,0	21,4	1,4	8,4	-0,1
EU-n kívüli európai országok	4,0	18,0	9,1	2,2	13,3	7,3
ázsiai országok	1,4	6,2	3,2	1,1	6,6	29,6
Összesen	22,2	100,0	10,7	16,5	100,0	8,2

A legfontosabb kereskedelmi partnereink a szolgáltatás-külkereskedelemben is Németország, bár részesedése alacsonyabb, mint a termék-külkereskedelem esetében. A legfontosabb partnereink többsége uniós ország, az unión kívüliek közül az első tízben és az összforgalmat

tekintve az Egyesült Államok (2. helyezett), az Egyesült Királyság (4.) és Svájc (5.) szerepel. A 2000-es években csatlakozott tagországok közül a legnagyobb forgalmat Romániával (7.), a visegrádi országok közül pedig Szlovákiával (8.) bonyolítottuk le.

1.11. tábla **Magyarország legfontosabb partnerországai a szolgáltatás-külkereskedelmi forgalomban, 2021**(euróadatokról számolva, turizmussal együtt)*

(%)

Export				Import			
rangsor	ország	részesedés a forgalomból	érték-változás 2020-hoz képest	rangsor	ország	részesedés a forgalomból	érték-változás 2020-hoz képest
1. (1.)	Németország	19,5	10,1	1. (1.)	Németország	21,8	-0,4
2. (2.)	Egyesült Államok	10,0	20,7	2. (2.)	Egyesült Államok	7,7	0,0
3. (3.)	Ausztria	8,1	4,4	3. (3.)	Ausztria	7,1	-0,9
4. (4.)	Egyesült Királyság	7,8	5,2	4. (4.)	Egyesült Királyság	6,1	-3,4
5. (5.)	Svájc	5,3	5,9	5. (7.)	Szlovákia	4,3	17,6
	Összesen	100,0	10,7		Összesen	100,0	8,2

* A zárójelben feltüntetett számok az adott ország 2020. évi rangsorbeli helyezéseit jelentik. A kereskedelem értéke az exportban 22,2 milliárd euró, az importban 16,5 milliárd euró volt 2021-ben.

A legfontosabb partnereinket magába foglaló **Európai Unió szolgáltatásexportja** (1008 milliárd euró) **2021-ben 14%-kal nőtt, -importja** (846 milliárd euró) **viszont 0,6%-kal mérséklődött 2020-hoz viszonyítva.** A járványt megelőző, 2019. évitől mindkét forgalmi irány érté-

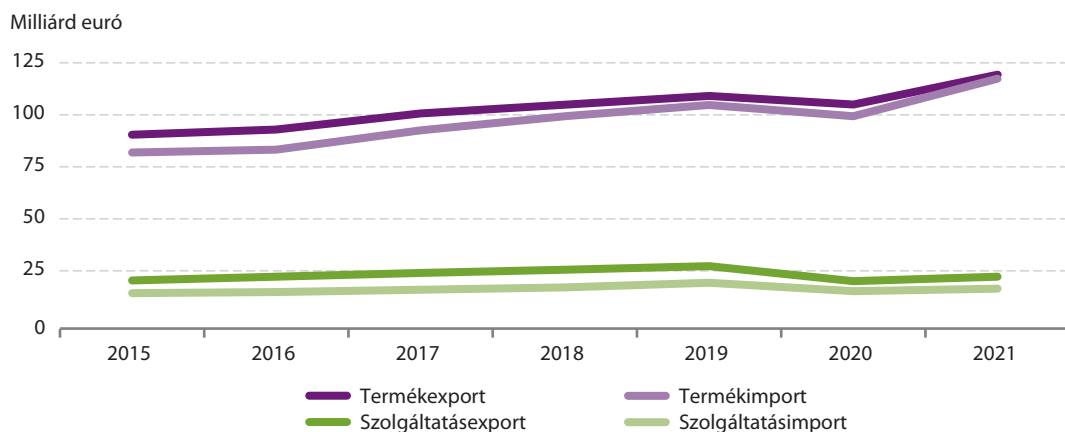
ke elmaradt (a bevételeké 3,2, a kiadásoké 13%-kal), a többlet számottevően, 90 milliárd euróval felülmúlta a két évvel korábbit. 2015-höz viszonyítva az EU szolgáltatás-külkereskedelme összességében 18%-kal nőtt, valamivel kisebb mértékben, mint a termékforgalom (22%-kal).

Hat év alatt harmadával bővült az összesített külkereskedelmi forgalmunk euróban számított értéke

2015-höz képest az összesített külkereskedelmi forgalmunk 33%-kal emelkedett, amelyen belül a termékforgalom növekedési üteme felülmúlta a szolgáltatásokét (37, illetve 11%). Az import növekedési üteme a javak mindkét csoportjában meghaladta az exportét; az egyenlegek 2021-ben kedvezőtlenebbek voltak, mint hat évvel ko-

rábban. **A reálgazdasági tranzakciókban összességében 7,6 milliárd eurós többlet keletkezett 2021 során, szemben a 2015. évi 14,7 milliárddal.** A 2021. évi többlet háromnegyede a szolgáltatások külkereskedelmében keletkezett, annak ellenére, hogy az összforgalomból mindössze 14%-kal részesedtek.

1.20. ábra A külkereskedelmi forgalom értéke

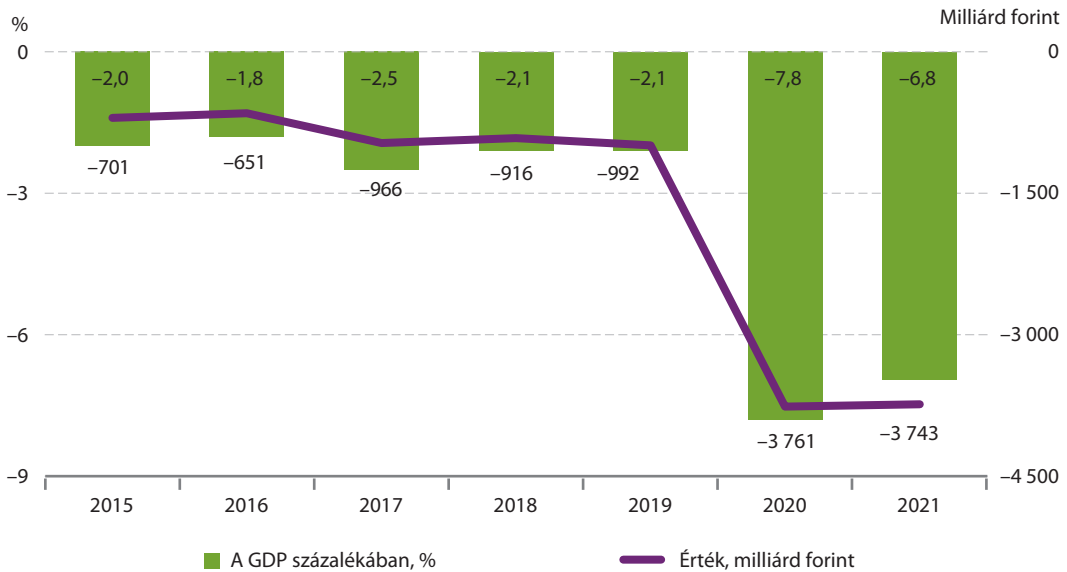

KORMÁNYZATI SEKTOR

A járványkezelés és a gazdaság újraindítása következtében a fiskális politika lazult, így a **kormányzati szektor hiánya** 2021-ben 3743 milliárd forint, **a GDP 6,8%-a volt. A deficit a 2020. évihez képest 18 milliárd forinttal, GDP-arányosan 1,0 százalékponttal csökkent.** A Covid19-járvánnyal összefüggésben az Európai Bizottság 2020 márciusában fel-

függesztette a maastrichti kritériumok érvényesítését, köztük a hiányra vonatkozó, 3,0%-os korlátot. 2020–2021-ben a deficit összességében több volt, mint 2012–2019-ben együttesen. A korábbi évekhez hasonlóan a legnagyobb hiány a IV. negyedévben mutatkozott, ami a GDP 11,9%-át tette ki, és ekkor keletkezett az értékben számított éves hiány 46%-a.

1.21. ábra A kormányzati szektor egyenlege

2021-ben a kormányzati szektor 22,7 ezer milliárd forintos bevétele 8,5%-kal több volt, mint egy évvel korábban. (2020-ban 0,5%-os volt a növekedés.) A legfontosabb bevételi forrást jelentő, a bevételek több mint négytizedét adó termelési adók értéke 11%-kal bővült az egy évvel korábbihoz viszonyítva. Az idetartozó legfontosabb adónemből, az általános forgalmi adóból származó bevételek az előző évihez képest 16, 2015-höz képest 65%-kal

nőttek, meghaladva a teljes bevétel 34%-os növekedési ütemét. Ebben az online pénztárgépek használatának kiterjesztése, illetve a fogyasztás és az árszínvonal növekedése egyaránt szerepet játszott. 2021-ben a jövedelemadó-bevételek 4,5%-kal alacsonyabbak voltak az egy évvel korábbinál, amiben fontos tényező volt a gyermekes családok számára megvalósult szja-visszatérítés. A bevételek negyedét biztosító társadalombiztosítási hozzájárulások 7,4%-kal bővültek.

2020-szal ellentétben a **kormányzati szektor kiadása** (26,5 ezer milliárd forint) 2021-ben a bevételeknél kisebb mértékben, **7,1%-kal emelkedett az előző évi, magas bázishoz viszonyítva.** (2020-ban 13%-kal nőttek a kiadások.) A pénzübeni társadalmi juttatások összege 11%-kal bővült, lényegesen nagyobb ütemben, mint az ezt megelőző öt év bármelyikében. A kiadások mintegy ötödét a munkavállalói jövedelmek tették ki, az erre fordított összeg 2021-ben 8,3%-kal emelkedett, összefüggésben az egyes előmeneteli rendszerekben előreütemezett béremelésekkel. A kiadások szintén bő ötödét jelentő egyéb kiadások 1,1%-kal

mérséklődtek, azok után, hogy 2020-ban 52%-kal nőttek (ebbe a csoportba tartoztak a járvány kezeléséhez kapcsolódó kiadások is). **A centralizációs ráta és az újraelosztás mértéke** (a GDP 41,1, illetve 47,8%-a) **egyaránt csökkent**, miután a GDP folyó áras értéke a pénzümozgásoknál lényegesen jelentősebben, 14%-kal bővült.

A **kormányzati szektor adóssága** – az MNB adatai alapján – 42,4 ezer milliárd forint volt 2021 végén, ami a GDP 76,8%-át jelentette. Az adósság egy év alatt 10%-kal (4,0 ezer milliárd forinttal) nőtt, **GDP-arányosan 2,8 százalékponttal csökkent.**

1.22. ábra **A kormányzati szektor adóssága**

CÉGVILÁG

A Covid19-járvány nem törte meg a vállalkozások számának 2017 óta tartó növekedését, amit főként az önálló vállalkozók számának gyarapodása eredményezett. Több önálló, illetve társas vállalkozást alapítottak, és mindkettőből kevesebbet szüntettek meg 2021-ben,

mint egy évvel korábban, miközben a tevékenységük szüneteltetésére kényszerülők száma is csökkent. A vállalkozások teljesítménye a 2020-as visszaesés után 2021-ben nőtt, a foglalkoztatottak száma mérséklődött, így a cégek hatékonysága összességében javult.

Több évi csökkenés után 2021-ben már nőtt a társas vállalkozások száma

A **regisztrált vállalkozások száma** 2016 óta folyamatosan **emelkedett**, a Covid19-járvány által sújtott 2020–2021-ben is: az előző évhez képest 0,9, illetve **2,6%-kal**. Ezt főként az önálló vállalkozók számá-

nak gyarapodása idézte elő, a társas vállalkozások száma egyre lassuló ütemben csökkent, majd 2021-ben 34 ezerrel meghaladta az egy évvel korábbit.

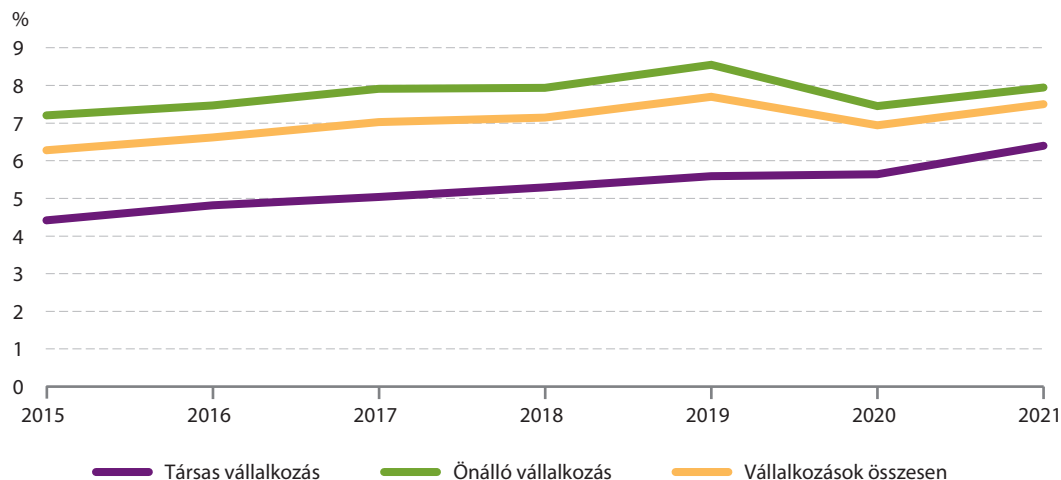
1.12. tábla **A regisztrált vállalkozások száma és változása, 2021. december 31.**

Gazdálkodási forma	Szervezetek száma, ezer darab	Változás		
		2015-höz képest, %	2019-hez képest, %	2020-hoz képest, %
Társas vállalkozás	527,5	-6,0	2,4	2,5
Ebből:				
korlátolt felelősségű társaság	398,0	0,0	5,9	4,5
részvénytársaság	8,2	29,3	10,9	5,8
betéti társaság	107,6	-23,2	-8,4	-3,9
Önálló vállalkozó	1 329,4	17,6	3,9	2,6
Ebből:				
egyéni vállalkozó	586,4	46,4	10,3	5,4
Vállalkozás összesen	1 856,9	9,8	3,5	2,6

A regisztrációban szereplő 1,9 millió vállalkozás 7,5%-át, 139 ezer szervezetet 2021-ben jegyezték be új vállalkozásként. Számuk és arányuk – a korábbi folyamatos növekedést nagyrészt a járvány hatására megtö-

rő 2020 után – ismét emelkedett: **2021-ben 11%-kal** (13,7 ezerrel) **több új vállalkozást jegyezték be, mint egy évvel korábban**, ezen belül az önálló vállalkozók száma 9,3, a társas vállalkozásoké 16%-kal nőtt.

1.23. ábra **Az év folyamán újonnan alakult vállalkozások aránya az összesből, december 31.**

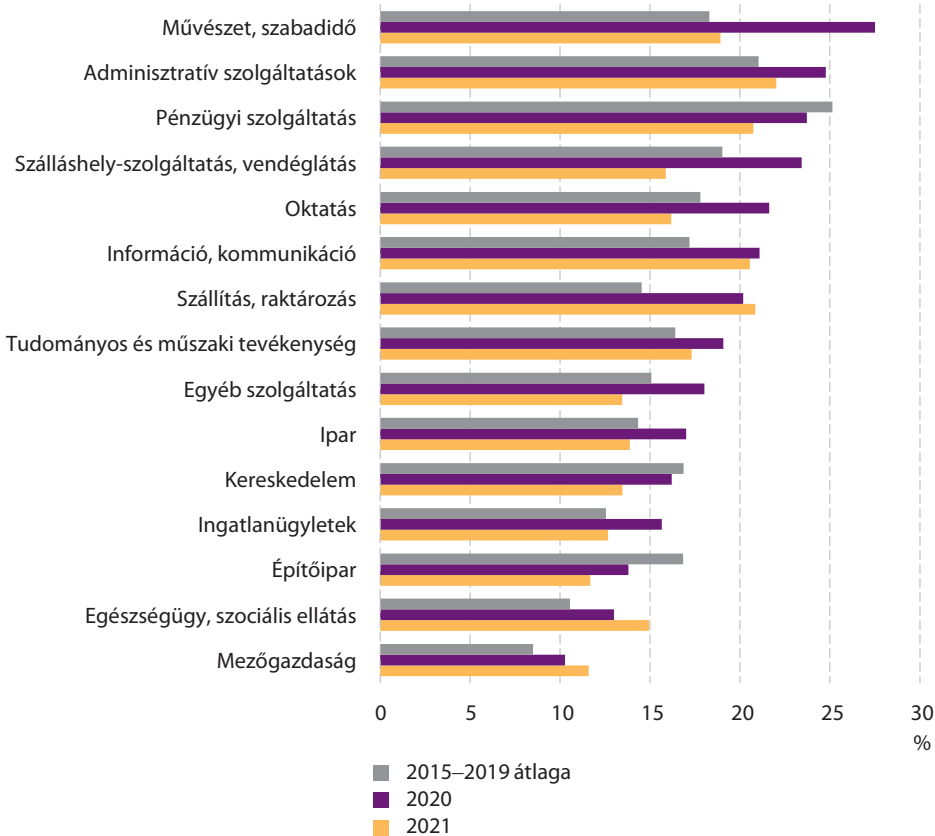

Az új alapítások növekedésével párhuzamosan **2021-ben az egy évvel korábbinál 11%-kal**, mintegy 12 ezerrel **kevesebb vállalkozást szüntettek meg**. A csökkenéshez az önálló vállalkozók és a társas vállalkozások is hasonló mértékben járultak hozzá.

2021-ben a járvány megfékezése érdekében korábban bevezetett korlátozások feloldásával sok egyéni vállalkozó újraindította tevékenységét. Míg 2020 végén 103

ezer – csaknem minden ötödik – egyéni vállalkozó szüneteltette tevékenységét, addig egy évvel később 93 ezer, ami 16%-os arány. A leginkább a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, a művészet, szabadidő, az oktatás és az egyéb szolgáltatás területén éreztette hatását a korlátozások enyhítése. Ugyanakkor néhány nemzetgazdasági ágban (pl. szállítás, raktározás és egészségügyi szolgáltatás) nőtt a tevékenységüket szüneteltető egyéni vállalkozók száma.

1.24. ábra A regisztrált egyéni vállalkozókból a tevékenységüket szüneteltetők aránya gazdasági áganként, december 31.

Kissé romlott 2020-ban a vállalkozások túlélési esélye, és kevesebb lett a gyorsan növekvő cég

A Magyarországon **működő vállalkozások²⁰⁾ száma** a kedvező gazdasági környezettel összhangban az elmúlt időszakban évről évre folyamatosan emelkedett, **2020 végén** a járványhelyzet ellenére az 5 évvel korábbinál 27, az előző évinél **1,1%-kal több**, összesen 874 ezer tevékenykedett.

Főként az önálló vállalkozók köre bővült. A gazdasági területeket tekintve a vállalkozásszám az építőipar, az egyéb szolgáltatás és a szállítás, raktározás területén gyarapodott a leginkább.

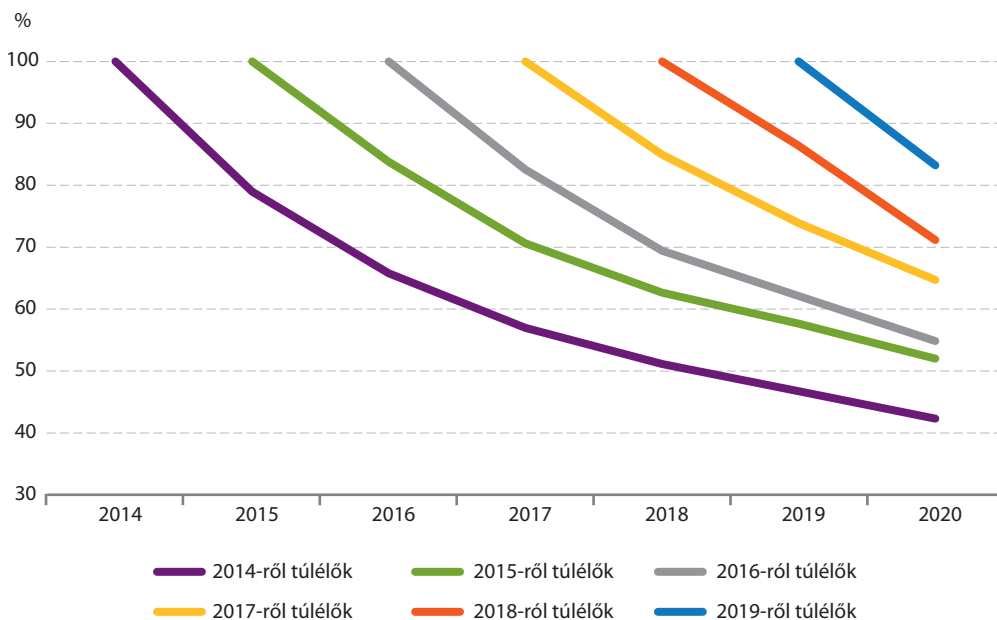
2020-ban a működő vállalkozások 12%-a, 102 ezer volt tekinthető valódi új vál-

²⁰⁾ Az adott évben volt árbevétele vagy foglalkoztatottja. A megfigyelés az SBS (*Structural Business Statistics*) módszertana szerint a közigazgatás nemzetgazdasági ág kivételével a társas vállalkozásokra, az önálló vállalkozókra, a nonprofit gazdasági társaságokra, valamint az átmeneti és megszűnt gazdálkodási formákra terjed ki.

lalkozásnak. Számuk 30 ezerrel, arányuk 3,6 százalékponttal csökkent 2019-hez viszonyítva. Az utóbbi években a gazdasági konjunktúra hatására javult a valódi új vállalkozások túlélőképessége, amin a járvány 2020-ban kismértékben rontott. A műkö-

désük első évfordulóját megérők aránya a 2015. évi 79%-ról 2019-re 86%-ra emelkedett (életpályájuk későbbi szakaszában is jellemzően erősödtek a túlélési esélyek), majd 2020-ra 83%-ra mérséklődött.

1.25. ábra A valódi új vállalkozások túlélési aránya

A 2015-ben alapított és 5 évet túlélő önálló vállalkozók aránya 2020-ban 53% volt, a társas vállalkozások körében ugyanaz az arány 48%-ot tett ki. Fő tevékenységük szerint az egészségügyi vállalkozások bizonyultak a legéletképesebbnek, öt éves túlélési rátájuk meghaladta a kétharmadot. Rajtuk kívül a tudományos és műszaki tevékenység, az építőipar, valamint az információ és kommunikáció területén volt magas (55%-ot meghaladó) a még működők aránya. A pénzügyi vállalkozások bizonyultak a legsérülékenyebbeknek (17%-os túlélési aránnyal), de az ingatlanügyletekben és a szálláshely-szolgáltatás, vendég-

látásban tevékenykedők is csak 39, illetve 42%-a érte meg alapításának ötödik évfordulóját. Területi összehasonlításban a leginkább túlélők a Vas (61%) és a Somogy (58%) megyei társas, a legsebezhetőbbek (50% alatt) pedig jellemzően az észak-magyarországi önálló vállalkozók voltak.

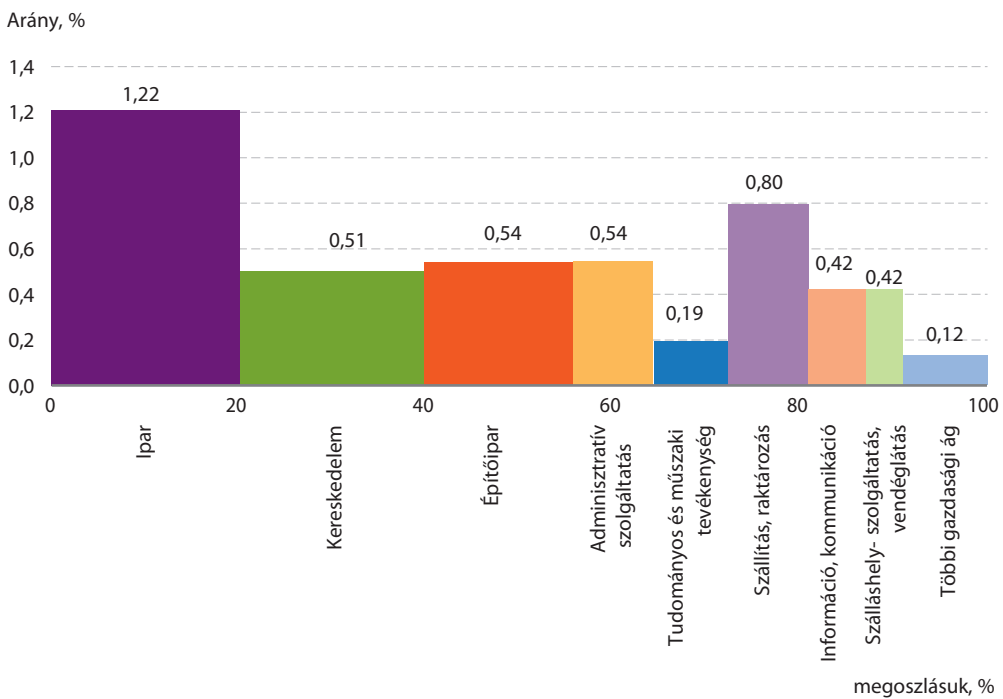
A magyarországi vállalkozások öt éves túlélése nemzetközi összehasonlításban romlott: 2018-ban az üzleti szektorban a hazai 47%-os ráta még 1,7 százalékponttal meghaladta az uniós (EU27_2020) átlagot, 2019-re viszont a 44%-os ráta 0,9 százalékponttal elmaradt attól. A visegrádi országok közül csak Lengyelországot sikerült felülmúlni, Csehországban

6,0, Szlovákiában 2,8 százalékponttal jobbak voltak a túlélési esélyek.

A legalább 10 főt foglalkoztató hazai működő vállalkozások közül 3,4 ezer (az összes 0,4%-a) minősült 2020-ban gyorsan növekvőnek, azaz olyanoknak, ahol a foglalkoztatottak száma az utolsó három évben évente átlagosan 10%-ot meghaladó mér-

tékben bővült. Számuk egy év alatt 993-mal kisebb lett. A legtöbb gyorsan növekvő vállalkozás (96%) társas formában működött, csaknem kétharmaduk ipari, kereskedelmi, építőipari, vagy adminisztratív tevékenységet végzett. A gyorsan növekvők aránya az egy évvel korábbihoz képest minden nemzetgazdasági ágban csökkent, vagy stagnált.

1.26. ábra A gyorsan növekvő vállalkozások nemzetgazdasági áganként, 2020

A gyorsan növekvő vállalkozások több mint fele Budapesten, illetve Pest megyében működött, és arányuk (0,53%) is a fővárosban volt a legmagasabb. A megyék közül Bács-Kiskun és Hajdú-Bihar megyében képviseltek még magasabb hányadot, de a 2019. évihez viszonyítva mindenütt csökkent a ráta.

Magyarország az üzleti szektorban a gyorsan növekvő vállalkozások 12%-os részesedése alapján 2019-ben az EU-tagországok rangsorának középmezőnyében helyezkedett el. Ez az arány a visegrádi országok közül nálunk volt a legmagasabb.

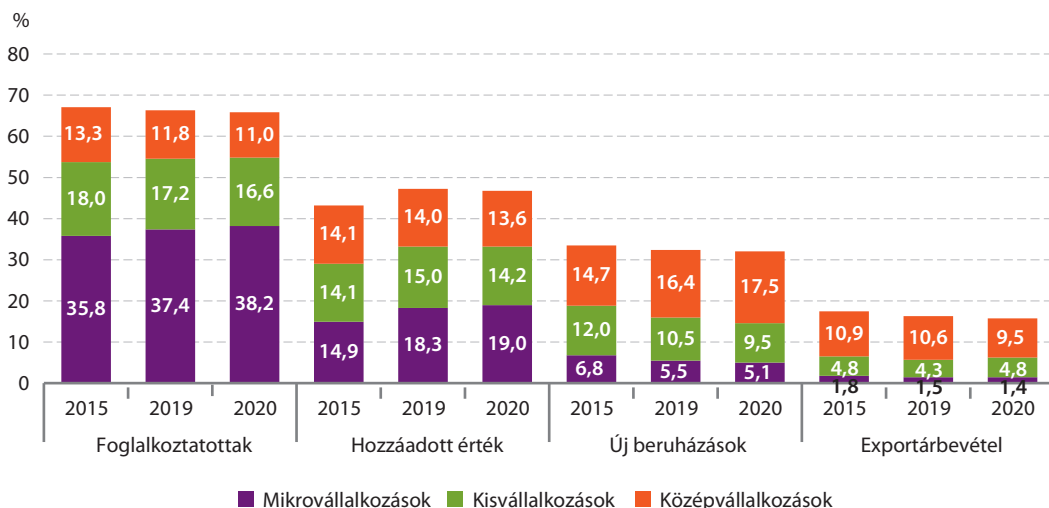
2020-ban megtorpant a kkv-k térnyerése*

Az országban közel 843 ezer kis- és közepes vállalkozás²¹⁾ működött 2020-ban, a pénzügyi szférán kívüli cégek 99%-a ebbe a kategóriába tartozott. Számuk évről évre folyamatosan nőtt, az utóbbi 5 évben összesen 26%-kal. 2020-ban az egy évvel korábbihoz képest 1,3%-kal több működött. A mikrovállalkozások száma emelkedett (1,7%-kal), a kisvállalkozásoké 6,1, a középvállalkozásoké 9,3%-kal elmaradt a 2019. évitől. Előbbihez főként az építőipari, valamint a szállítás, raktározást végzők 7,4, illetve 8,6%-os bővülése járult hozzá. A kisvállalkozások számát nagyban alakította a kereskedelmi

és feldolgozóipari cégek számának 5,1 és 4,7%-os csökkenése is. Ugyancsak főképp e két nemzetgazdasági ág hatására működött kevesebb középvállalkozás.

A kis- és középvállalkozások gazdasági súlya a hozzáadott érték szempontjából 2015-ről 2019-re emelkedett az összes vállalkozás teljesítményében, 2020-ban azonban 0,5 százalékponttal mérséklődött az előző évhez képest, amit a nagyvállalatok kkv-kört meghaladó teljesítménynövekedése okozott. A kkv-szektoron belül a kis- és középvállalkozások teljesítménye csökkent, a mikrovállalkozásoké javult.

1.27. ábra A kkv-k részesedése a vállalkozások teljesítményéből

2019-hez képest a csökkenés az exportárbevétel és a foglalkoztatás tekintetében volt a legnagyobb (0,6, illetve 0,5 százalékpont), ugyanakkor a beruházásoknál is valamivel kisebb lett ennek a vállalalkozási körnek a súlya. A kkv-k és a nagyvállala-

tok egy foglalkoztatottra jutó hozzáadott értéke közötti különbség alig változott: a kkv-k termelékenysége az utóbbiakénak mindössze 46%-át érte el.

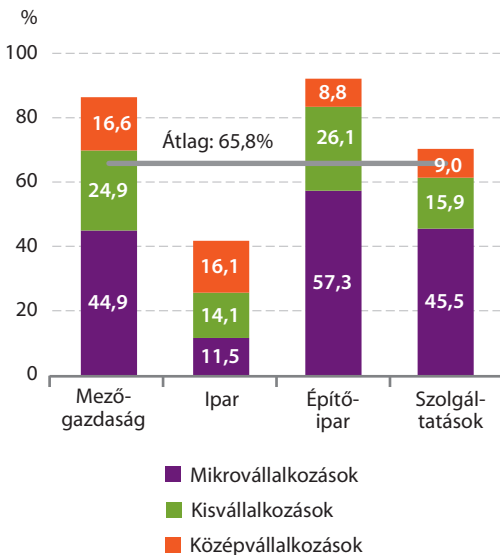
A mikro-, kis- és közepes vállalkozások 2020-ban az egy évvel korábbinál

*A kkv-k 2020-ra vonatkozó adatai előzetesek.

²¹⁾ A kkv-k meghatározása a kis- és középvállalkozásokról, a fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény által meghatározott szempontok figyelembevételével történt.

3,7%-kal kevesebb, 2,1 millió főt foglalkoztattak, 68%-ukat a szolgáltató szektorban, 15%-uk az iparban, 12%-uk az építőiparban, 4,8%-uk a mezőgazdaságban dolgozott. A kkv-szektor érzékenyebben reagált a járvány okozta kedvezőtlen gazdasági környezetre a munkaerő-gazdálkodás terén, a nagyvállalatokénál nagyobb mértékben csökkentette a dolgozói létszámot. A kkv-k a vállalatkörben foglalkoztatottak 66%-ának biztosítottak munkalehetőséget, a legmagasabb arányt az építőiparban és a mezőgazdaságban képviselték. 2020-ban a kkv-k foglalkoztatáson belüli együttes részesedése a gazdaság valamennyi fő ágazatában csökkent. A mikrovállalkozásoké minden területen emelkedett, a kis- és középvállalkozásoké csaknem mindenhol mérséklődött.

1.28. ábra A kkv-k fő tevékenység szerinti részesedése a foglalkoztatottak számából, 2020

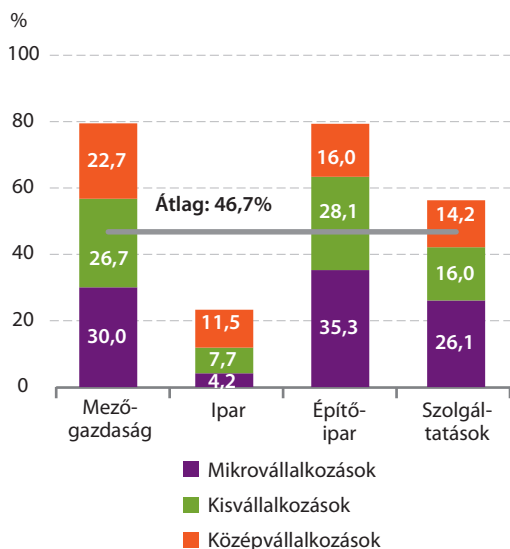

A kkv-k a vállalkozások hozzáadott értékének 47%-át állították elő 2020-ban, részesedésük az előző évihez képest 0,5 százalékponttal csökkent, amit a nagyvállalatok nagyobb teljesítménybővülése mellett az iparban tevékenykedő kkv-k okoztak. A mikrovállalkozások a gazdaság több területén növelték szerepüket a hozzáadott érték előállításában. A kisvállalkozások a mezőgazdaságban és az építőiparban erősítettek, miközben a középvállalkozások esetében minden gazdasági ágban arányvesztés történt. A kkv-szektor mindhárom kategóriájában emelkedett az egy vállalkozásra jutó hozzáadott érték.

A kkv-k termelékenysége szintén nőtt, a mikrovállalkozások és a középvállalkozások körében a vállalati szektor átlagát meghaladó mértékben. Az egyes ágazatokban eltérően alakult a termelékenység. A jelentősebb ágazatok közül az építőiparban volt a legnagyobb a kkv-k elmaradása a nagyvállalatoktól, ott az egy foglalkoztatottra jutó hozzáadott érték harmadát érte el az utóbbiakénak, annak ellenére, hogy ez az arány 2,7 százalékponttal javult egy év alatt. A szállítás, raktározás a kkv-k körében bizonyult hatékonyabbnak, náluk ez a mutató negyedével felülmúlta a nagyokét, az egy évvel korábbi hátrányos pozícióból előnybe kerülve.

A kkv-k területi elhelyezkedése nemcsak a vállalkozásszám alapján, hanem a hozzáadott érték alapján is változatlanul erősen koncentrált: 2020-ban több mint negytedük fővárosi vagy Pest megyei székhellyel működött, és bruttó hozzáadott értékük 48%-át is ők állították elő.

1.29 ábra A kvv-k fő tevékenység szerinti részesedése a bruttó hozzáadott értékből, 2020

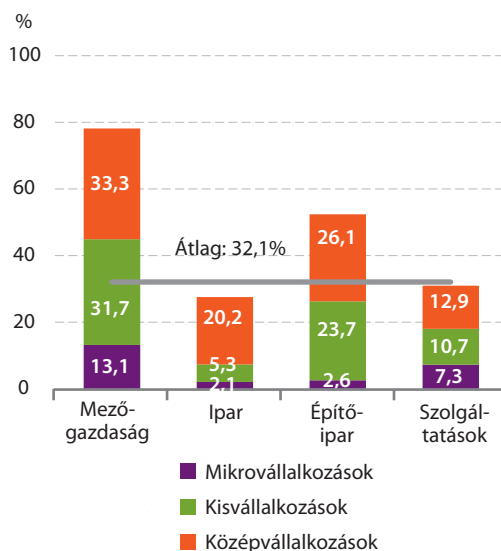

2020-ban a vállalkozások beruházásainak 32%-át valósították meg a kis- és közepes vállalkozások, az egy évvel korábbihoz képest az iparban és az építőiparban nőtt a részesedésük a fejlesztéseken belül. Ez az iparban a középvállalkozásoknak, az építőiparban pedig mindhárom méretkategóriába tartozó vállalkozásoknak köszönhető. A kvv-k részesedése a szolgáltatások és a mezőgazdaság beruházásait tekintve 2020-ban csökkent.

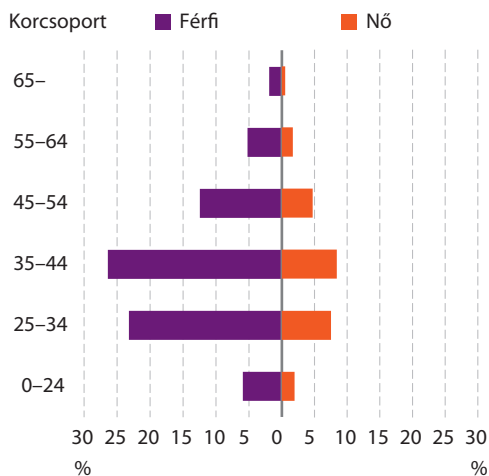
A kis- és közepes vállalkozások speciális szegmense a jellemzően alacsony tőkével, magas tudásbázissal, új, innovatív ötletre létrehozott startupvállalkozások. A 2020-ban Magyarországon működő startupcégek alapítójának 73%-a 45 évesnél fiatalabb volt, és hattizedet meghaladó arányuk felsőfokú végzettséggel rendelkezett. A vállalkozások túlnyomó részét legfeljebb 3 fővel alapították, ennél nagyobb létszámmal csak a startupok 8,2%-a jött létre. A startupvállalkozások 2020. évi

átlagos árbevétele meghaladta a 19 millió forintot (összehasonlításképpen, egy átlagos mikrovállalkozás szintén 19 millió forintnyi árbevételt realizált), ez az ötletelő, magvető fázisban lévők esetében 4,7 millió a növekedési és kései fázisban lévőknel pedig már 40 millió forintot tett ki.

1.30 ábra A kvv-k fő tevékenység szerinti részesedése a beruházásokból, 2020

1.31 ábra A startupalapítók számának megoszlása korcsoport és nem szerint, 2020

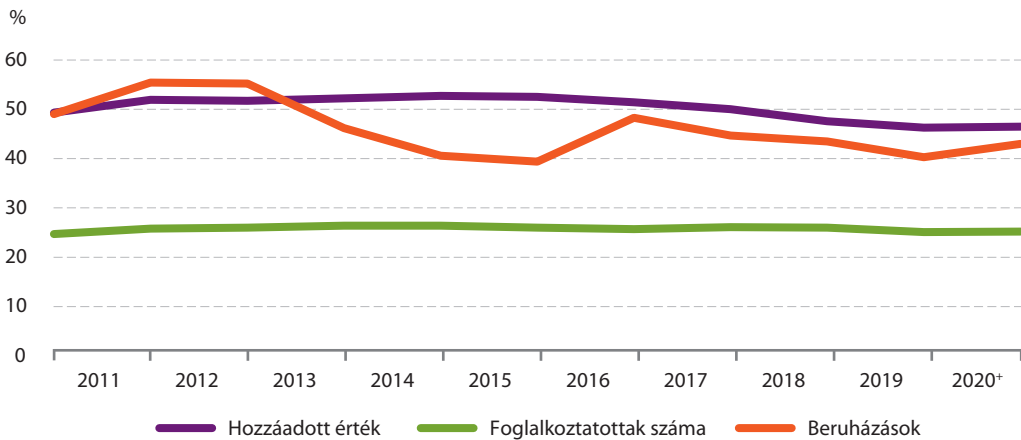

A külföldi irányítású leányvállalatok gazdasági súlya 2020-ban enyhén emelkedett

Az üzleti szektor vállalkozásai²²⁾ közül 13,9 ezer szervezet **külföldi irányítású leányvállalat**ként működött 2020-ban. Számuk 2010 óta szinte folyamatosan csökkent, tíz év alatt 24%-kal lett kevesebb, arányuk pedig 3,3%-ról 2,1%-ra mérséklődött. **A teljesítmény-**

ből való részesedésük szintén alacsonyabb a korábbiaknál, de 2019-hez képest enyhén emelkedett: 2020-ban a hozzáadott érték 46, a beruházások 43%-a tőlük származott, miközben a foglalkoztatottak 25%-ának biztosítottak munkalehetőséget.

1.32. ábra A külföldi irányítású vállalkozások részesedése az összes vállalkozás főbb gazdasági mutatóiból

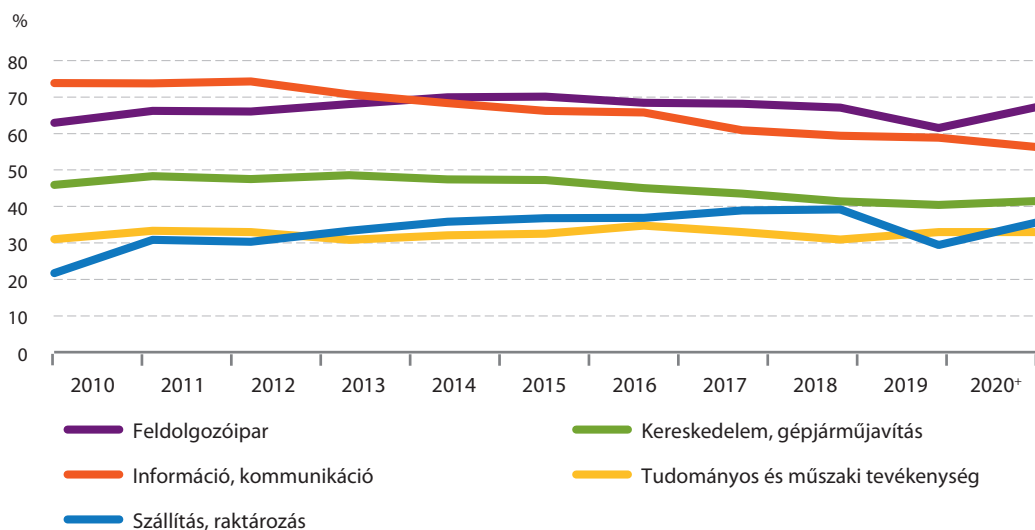
Unió összehasonlításban **Magyarországon kiemelkedő a külföldi cégek szerepvállalása.** A 2018. évi nemzetközi adatok szerint a hozzáadott értékből való részesedés csak Írországban volt magasabb, mint nálunk.

A magyar gazdaságban a külföldi leányvállalatok hozzáadott értékből való részesedésének 2020. évi enyhe növekedéséhez

leginkább a feldolgozóiparban bekövetkezett 0,8 és a kereskedelemben mért 1,1 százalékpontos bővülés járult hozzá. Előbbiben a 67%-os külföldi jelenlét továbbra is a legmagasabb a gazdasági ágakon belül. A részesedés a megfigyelt gazdasági ágak többségében nagyobb lett, a meghatározó területek közül csak az információ, kommunikáció területén csökkent.

²²⁾ A megfigyelés nem terjed ki a mezőgazdaságra, a pénzügyi szolgáltatásokra, a közigazgatásra, az oktatásra, az egészségügyre, a művészet, szórakoztatásra, valamint a számítógép, személyi, háztartási cikkek javítása kivételével az egyéb szolgáltatásokra.

1.33. ábra A külföldi irányítású leányvállalatok részesedése az adott gazdasági ág* vállalkozásainak hozzáadott értékéből

*A külföldi irányítású leányvállalatok hozzáadott értékében legnagyobb súlyt képviselő gazdasági ágakban.

A Magyarországon működő külföldi irányítású leányvállalatok hozzáadott értékének több mint háromnegyede mindössze három gazdasági ágból, a feldolgozóiparból (51%), a kereskedelemből (16%), valamint az információ és kommunikáció területéről

(9,9%) származott. Irányító ország szerint nézve a német cégek dominanciája tovább emelkedve meghaladta a 30%-ot, mellettük az egyesült államokbeli (15%) és az osztrák (8,2%) vállalatok képviseltek jelentős részarányt.

TUDOMÁNY ÉS TECHNOLÓGIA

Az emberről, a társadalomról, a környezetről és a technológiáról gyűjtött tudományos ismeretanyag bővítése fontos eszköze az életminőség javításának, a versenyképesség és a gazdasági teljesítmény hosszú távú fenntarthatóságának, valamint a technológiai színvonal emelkedésének.

A járvány miatt megváltozott gazdasági körülmények, a nemzetközi klímapolitikai célkitűzések, illetve az egyre inkább előtérbe kerülő energetikai problémák mind azt jelzik, hogy a kutatás-fejlesztési és innovációs tevékenységre a korábbiaknál is fontosabb feladatok várnak.

A kutatással foglalkozók közel fele vállalkozási kutatóhelyeken tevékenykedik

A kutató-fejlesztő helyek száma és a kutatással foglalkozók létszáma – háromévi csökkenést követően – 2017 óta növekszik, bár a bővülés lassuló tendenciát mutat. Több mint 3600 kutató-fejlesztő hely működött Magyarországon 2020-ban, 87 ezer kutatással foglalkozó személy²³⁾ (ezen belül 62 ezer kutató) részvételével. A létszám legnagyobb hányadát (73 ezer főt) az állományban foglalkoztatottak (belső létszám) adták.

2020-ban – a kutató-fejlesztő munkára fordított idő arányában – a teljes munka-

idejű dolgozókra átszámított állományi létszám közel 51 ezer fő volt, az egy évvel korábbinál 4,1%-kal több, a 2005. évinek pedig a 2,2-szerese. Ez utóbbi jelentős növekedést alapvetően a **vállalkozási kutató-fejlesztő helyek** létszám-emelkedése okozta: a szektor **számított K+F-létszáma 15 év alatt 4,4-szeresére nőtt**. A teljes munkaidejű dolgozókra átszámított állományi létszám 2020-ban nemzetgazdasági szinten az összes foglalkoztatott 1,1%-át tette ki.

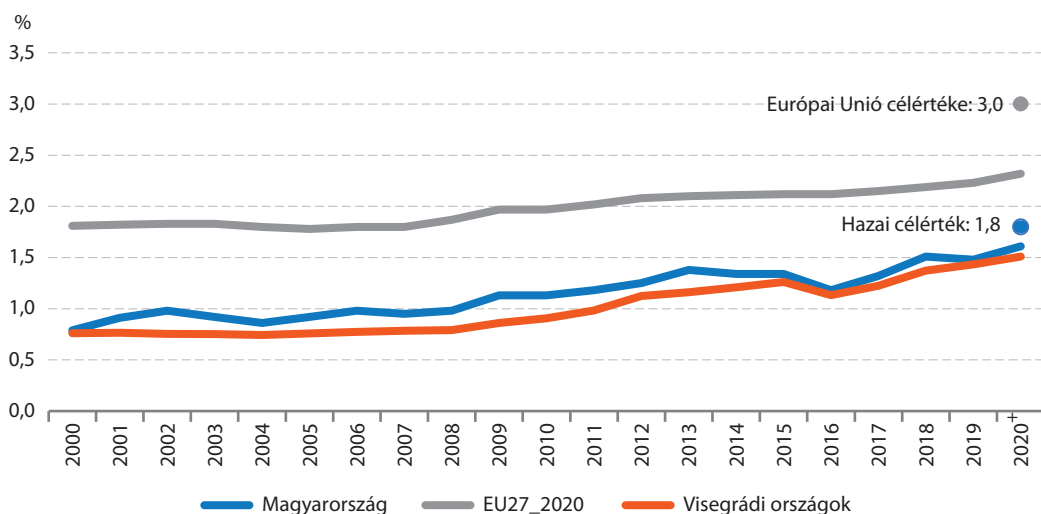
2020-ban is emelkedtek a K+F-ráfordítások

A kutatás-fejlesztési ráfordítások folyó áron számított összege – a 2016-os átmeneti csökkenést leszámítva – hosszú ideje növekvő trendet mutat. Ennek éves üteme 2017–2018-ban 20% feletti volt, 2019-ben (7,3%) jelentősen lassult, 2020-ban pedig 10% körül alakult. A 2020-ban felhasznált több mint 771 milliárd forintnyi összeg a GDP 1,61%-át érte el, utóbbi a duplája volt a 20 évvel korábbinak.

Az Európa 2020 stratégia egyik fontos célkitűzése volt, hogy 2020-ra az Európai Unióban a K+F-ráfordítások elérjék a GDP 3%-át. Magyarország ugyanakkor a Nemzeti Kutatás-fejlesztési és Innovációs Stratégiában ennél alacsonyabb, 1,8%-os GDP-arányos célt tűzött ki. Az arány csaknem folyamatos emelkedése el-

lenére 2020-ra e célok nem teljesültek. 2020-ban az előző évihez képest a tagállamok döntő többségében, így hazánkban is nőtt a **K+F-ráfordítások GDP-hez viszonyított** aránya. Az uniós tagországokban átlagosan a GDP 2,32%-át fordították kutatás-fejlesztésre. Magyarország az **1,61%-os arányával a tagországok rangsorában a 13. helyet foglalta el**, szemben a tizenöt évvel korábbi 15. hellyel. A legmagasabb (2,94–3,53%-os) arányokat továbbra is a skandináv tagországok, valamint Belgium, Ausztria és Németország érték el. A viseigrádi országok közül csak Csehország (1,99%-kal a 10. helyen) előzte meg hazánkat, ugyanakkor Lengyelország (1,39%) négy, Szlovákia (0,91%) pedig kilenc hellyel hátrébb szerepelt a rangsorban.

²³⁾ Módszertani változás miatt a K+F-tevékenységet végzők teljes létszáma az átlagos állományi létszámot és az állományba nem tartozók összes létszámát is magában foglalja. Az adatok időbeli összehasonlíthatósága érdekében elemzésünk a továbbiakban az állományban foglalkoztatottak számát vizsgálja.

1.34. ábra K+F-ráfordítások a bruttó hazai termék (GDP) százalékában

Forrás: Eurostat.

Rövid távon a járvány kitörése nem befolyásolta negatívan a nemzetgazdasági szintű K+F-ráfordítások alakulását. A kutatás-fejlesztési tevékenységet folytató magyarországi vállalkozások²⁴⁾ döntő hányadára se a K+F-létszám, se a K+F-ráfordítások tekintetében nem volt negatív hatással a pandémia, ugyanakkor a létszám esetében a vállalkozások 15, a ráfordítások vonatkozásában pedig 25%-át érintette kedvezőtlenül a járvány. A vállalokozási kutatóhelyek 7,5%-a folytatott **a járványhoz kapcsolódó** K+F-tevékenységet 2020-ban, az erre a célra elköltött **K+F-ráfordítások** (120 milliárd forint) **a szektor felhasználásainak 20%-át tették ki**, és döntő részben a gyógyszergyártás területén valósultak meg.

Az egyre aktívabb K+F-tevékenység mögött **jelentős területi különbségek** húzódnak meg, amik **az elmúlt évtizedek során**

erőteljesen konzerválódtak. A felhasznált erőforrások hosszú távú növekedése elsősorban az innovatív gazdasági tevékenységek széles körét és a kiemelt súlyú felsőoktatást felvonultató fővároshoz köthető. Budapest dominanciája az erre fordított pénzüsszegek tekintetében a leghangsúlyosabb: 2020-ban a területre bontható K+F-ráfordítások közel hattizedét itt használták fel. A fennmaradó rész is alapvetően az ország azon megyéiben koncentrálódik, ahol jelentősebb ipari bázissal rendelkező vállalokozási kutatóhelyek, illetve nagyobb egyetemek vannak. 2020-ban a ráfordítások GDP-arányában kifejezett értéke a jelentősebb ipari bázissal rendelkező Veszprém megyében, valamint a fővárosban volt a legmagasabb, rajtuk kívül még két, jelentős egyetemi bázissal bíró megyében (Csongrád-Csanádban és Hajdú-Biharban) haladta meg az országos átlagot.

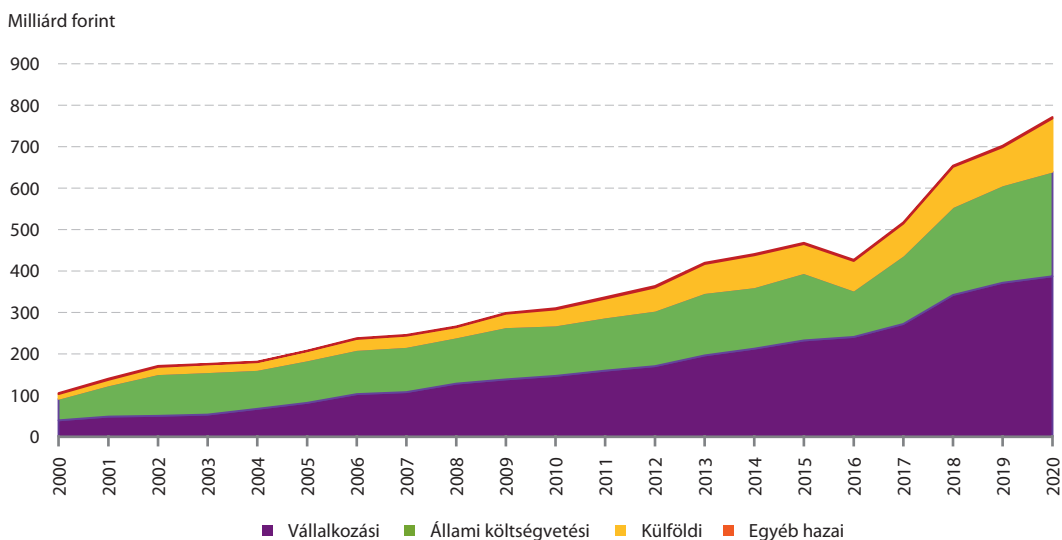
²⁴⁾ Az OSAP 1074 nyilvántartási számú Jelentés a vállalokozások kutatási, fejlesztési adatairól című kérdőíven választ kellett adniuk a vállalokozásoknak, hogy a Covid19-járvány volt-e hatással (ha igen, pozitívan vagy negatívan) a K+F-tevékenységükre, illetve folytattak-e kifejezetten a járványhoz kapcsolódó tevékenységet, és ha igen, akkor az a K+F ráfordításaik mekkora hányadát tette ki.

Elsősorban a külföldi forrásoknak köszönhetően nőtték a K+F-ráfordítások

A kutatás-fejlesztés ráfordításainak bővülését a szélesedő pénzügyi források is lehetővé tették. **Kiemelkedően**, az egy évvel korábbihoz képest közel 40%-kal **nőtték a külföldi forrásból** (zömében rezidens vállalkozások külföldi anyavállalataitól) **származó pénzeszegek**, így rekordmagas értéket (128 milliárd forintot) értek el 2020-ban. A legnagyobb súlyt képviselő vállalati és államháztartási források bővülése (4,3, illetve 7,3%) ugyanakkor elmaradt az átlagostól.

Továbbra is **a vállalati finanszírozás a domináns** a hazai kutatás-fejlesztésben, a források fele innen származott 2020-ban. Az államháztartás (beleértve a felsőoktatást is) biztosította a K+F-ráfordítások további egyharmadát, a külföldi források súlya az előbbieken részletezett számottevő emelkedés következtében 17%-ra nőtt, a nonprofit szervezetektől származóké ugyanakkor elenyésző (0,4%) volt.

1.35. ábra A kutatás-fejlesztési ráfordítások pénzügyi források szerint*

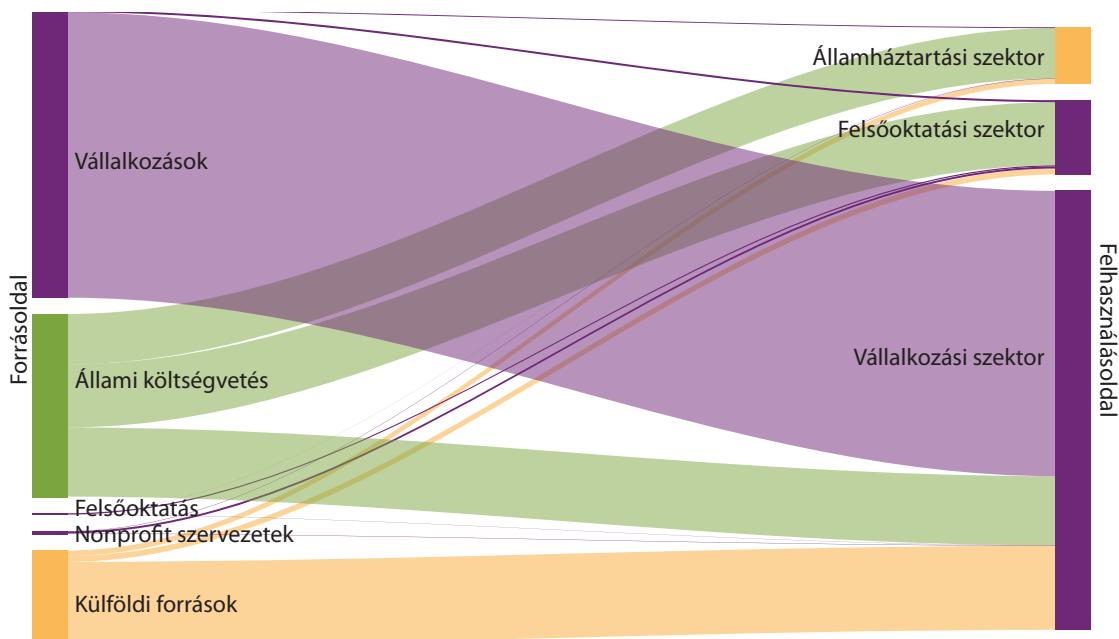

* Az állami költségvetési források tartalmazzák a felsőoktatásból érkező összegeket is. Az egyéb hazai források 2006-tól csak a nonprofit szervezetektől származó pénzeszközöket tartalmazzák.

A K+F-ráfordítások forrása és felhasználási helye között jelentős az átfedés, emiatt a vállalkozásoktól származó források növekedésével párhuzamosan a versenyszféra kutató-fejlesztő helyein elköltött összegek is számottevően emelkedtek. **A vállalati**

szektor felhasználásai 2020-ban elérték az összes K+F-ráfordítás 76%-át, szemben a felsőoktatási és az államháztartási kutató-fejlesztő helyek 13, illetve 10%-os részarányával.

1.36. ábra A K+F-ráfordítások forrásai és felhasználása,* 2020

* A K+F-ráfordítások nem tartalmazzák a kutatóhelyre nem bontható (a tudományos fokozattal rendelkezők tiszteletdíjára, illetménykiegészítésére, valamint az ösztöndíjasok illetményére költségvetési forrásból kifizetett) összegeket.

A kutatás-fejlesztésben realizálódó pénzeszközök áramlásában tehát forrás- és felhasználásoldalon egyaránt a vállalkozások dominálnak. **A versenyszféra ráfordításai** – a többnyire hullámzó államháztartási és felsőoktatási szektoréval szemben – **hosszabb időszakot tekintve is folyamatos és dinamikus növekedést mutattak.** 2020-ban – az államháztartási felhasználások átlagostól némileg elmaradó (9,0%-os) emelkedése és a felsőoktatási stagnálása (0,3%) mellett – a vállalkozásoké 12%-kal bővült az egy évvel korábbihoz képest.

A megvalósult ráfordítások nagyobbik hányadát (82%-át) költségek, kisebb részét (18%-át) beruházások tették ki, utóbbiak a nemzetgazdasági beruházások 0,9%-át adták 2020-ban.

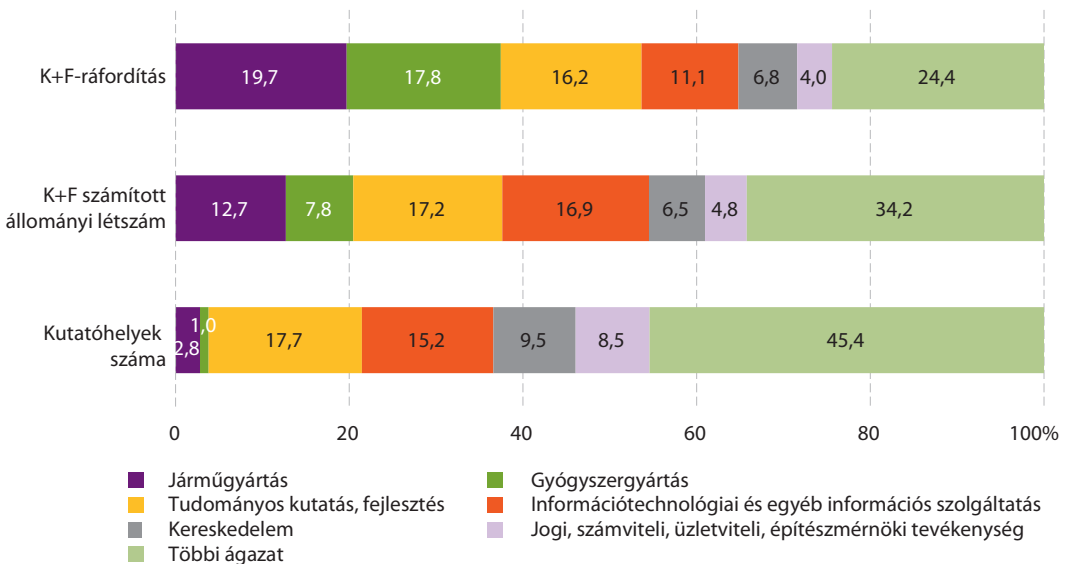
Nemzetgazdasági szinten **az összes K+F-költség 55%-át kísérleti fejlesztésre**, fennmaradó részét nagyjából fele-fele arányban alap- és alkalmazott kutatásra **fordították 2020-ban.** Míg a vállalkozásoknál alapvetően a közvetlenül mérhető haszon elérésére irányuló kísérleti fejlesztések (71%), addig a felsőoktatás és az államháztartás kutató-fejlesztő helyein az alap- és alkalmazott kutatások (együttesen több mint 90%) domináltak. A megelőző három év dinamikus növekedését követően 2020-ban 1,0%-kal mérséklődtek a kísérleti fejlesztésre, fordított összegek, ugyanakkor az alapkutatásoknál az előző évi, magas bázishoz képest is 11%-os volt a bővülés, az alkalmazott kutatások esetében pedig az utóbbi évek hullámzása ellenére egy növekvő trend rajzolódik ki.

Jóval átlag feletti ütemben nőttek a jármű- és a gyógyszergyártás K+F ráfordításai

A vállalalkozási szektor egyértelműen a nemzetgazdasági szintű kutatás-fejlesztés fő hajtóereje, e kutatóhelyek tevékenység szerinti összetétele – főként az erre fordított pénzüsszegek tekintetében – meglehetősen koncentrált. A K+F-ráfordítások legnagyobb hányada (2020-ban 55%-a) a feldolgozóiparban, azon belül is elsősorban a gyógyszer- és a járműgyártás területén (2020-ban a feldolgozóipari ráfordítások több mint kétharmada) összpontosul. Míg a versenyszféra egészében egy vállalalkozási kutató-fejlesztő hely átlagosan 264 millió forintot költött K+F-re 2020-ban, addig e két feldolgozóipari ágazatban az átlagos 18-szorosát, illetve 7-szeresét.

A K+F-ráfordítások felhasználásának dinamizálásában is e két ágazat szerepe volt a legjelentősebb 2020-ban: a 2019-es mérséklődést követően **a gyógyszergyártásban 50, a járműiparban 61%-kal nőttek a ráfordítások** az előző évihez képest, amiben az előbbi területen a járvány miatt szükségessé váló kutatások, az utóbbi esetében pedig az autógyártásban felértékelődő technológiai fejlesztések is szerepet játszhattak. Az utóbbi években **az információtechnológiai szolgáltatások területén** működő vállalalkozási kutatóhelyek esetében is igen **dinamikus bővülés zajlott**, ami szintén jelentősen hozzájárult a K+F-tevékenységre fordított pénzüsszegek országos szintű emelkedéséhez.

1.37. ábra A kutatás-fejlesztést végző vállalalkozások főbb mutatóinak megoszlása a vállalalkozás fő tevékenysége szerint, 2020

A vállalalkozási szektorban a kutatás-fejlesztésre fordított pénzeszközök legnagyobb része a nagyvállalatoknál jelenik meg, amelyek ugyanakkor a szektorban műkö-

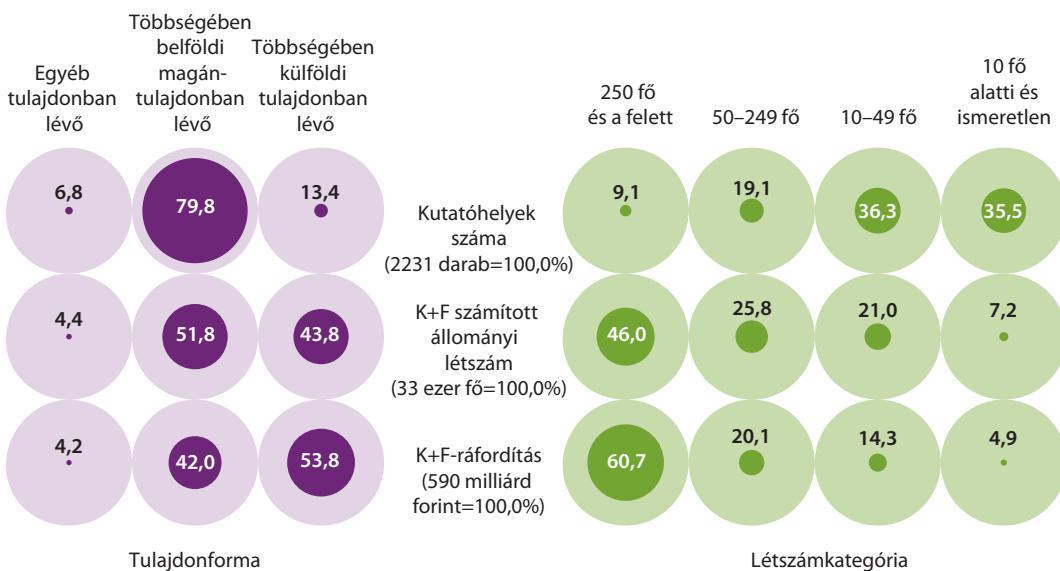
dő kutató-fejlesztő helyek számának csak a töredékét teszik ki. Figyelemre méltó a legnagyobb, 500 fő és afeletti létszámú vállalatok dominanciája: 2020-ban a szektor kuta-

tóhelyeinek mindössze 5,7%-át adták, annak ráfordításaiból ugyanakkor 52%-kal részesedtek a 15 évvel korábbi 10, illetve 66%-kal szemben (ezzel párhuzamosan egy nagyvállalat folyó áron számítva átlagosan több mint háromszor akkora összeget fordított kutatás-fejlesztésre, mint 2005-ben).

Tulajdonforma szerint 2020-ban a vállalkozási kutató-fejlesztő helyek bő tizedét jelentő, többségében külföldi tulajdonú vállalkozások költöttek kutatás-fejlesztésre a ráfordítások több mint felét. **Az egy vállal-**

kozásra jutó K+F-ráfordítási összeg tekintetében a 250 főnél kevesebb létszámot foglalkoztató mikro-, kis- és közepes cégek (114 millió forint), valamint a 250 fő és afeletti létszámú nagyvállalatok (1,8 milliárd forint) között 2020-ban több mint 15-szörös volt a különbség. A fentiekből is látszik, hogy alapvetően **a nagy létszámú, többségében külföldi tulajdonú vállalatok kutatás-fejlesztési aktivitása a legnagyobb,** és ezáltal a szerepük is a legkiemelkedőbb a tevékenység ösztönzésében.

1.38. ábra A kutatás-fejlesztést végző vállalkozások főbb mutatóinak a megoszlása tulajdonforma és létszámkategória szerint, 2020, %

Tovább bővült a szabadalmak száma

A kutatás-fejlesztés eredményeként létrejött találmányok (termékre vagy eljárásra vonatkozó új műszaki megoldások) jogi oltalmát a szabadalom biztosítja, ami a versenytársakkal szemben előnyösebb pozícióba hozza tulajdonosát a termékek és a

technológiák piacán, elősegítve ezzel a fejlesztésre fordított befektetések megtérülését. **Magyarországon 2020 végén több mint 34 ezer szabadalom volt érvényben,** az egy évvel korábrinál 6,9%-kal több. A növekedést változatlanul a szabadal-

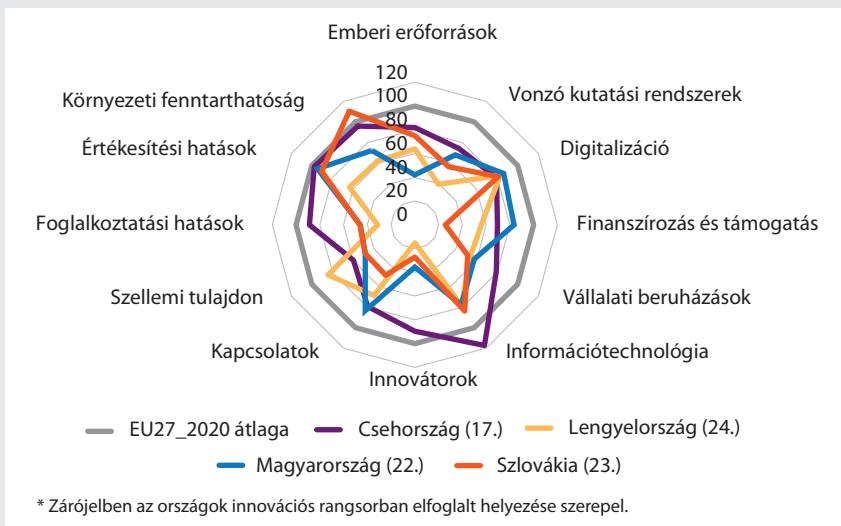
mak döntő hányadát adó, hazánkban hatályosított európai szabadalmak számának 7,1%-os emelkedése idézte elő. Ez utóbbi körbe tartozók száma 2010 óta meghaladja a nemzeti úton megadottakét, dinamikus növekedésük 2020-ban lassult először 10% alá. A külföldi befektetők egyre in-

tenzivebb érdeklődése a magyar gazdaság iránt fokozta az igényt az európai szabadalmak magyarországi hatályosítására is, ami nagyjából a 2000-es évek második felében indult meg, és nagy szerepet játszottak benne a Magyarországra telepített növekvő gyártási és K+F-kapacitások.²⁵⁾

AZ UNIÓS ÁTLAGNÁL LASSABBAN NŐTT AZ INNOVÁCIÓS TELJESÍTMÉNYÜNK²⁶⁾

Hazánk az Európai Bizottság által évente felállított európai innovációs rangsorban 2021-ben is a 22. helyen állt. A rangsor alapját képező összevont innovációs index (SII) Magyarország (68%) esetében nem érte el az uniós átlag 70%-át, ezzel a ranglista 21–27. helyén lévő államok által alkotott „feltörekvő innovátorok” csoportjába tartozunk. Az Európai Unió innovációs teljesítménye 2014 és 2021 között átlagosan 13 százalékponttal javult, a visegrádi országok közül hazánké és Szlovákiáé ettől elmaradó mértékben (egyenként 5,9), Csehországé 11, Lengyelországé viszont az uniós átlagot meghaladóan, 15 százalékponttal.

1.39. ábra A visegrádi országok innovációs teljesítménye az innováció egyes dimenzióiban,* 2021 (EU27_2020=100)

A fenti rangsor alapját képező 12 innovációs dimenzió tekintetében Magyarország erősségei az értékesítési hatások, a digitalizáció és a kapcsolatok terén mutatkoznak meg.

²⁵⁾ Forrás: Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala.

²⁶⁾ Forrás: European Innovation Scoreboard, 2021 – Main report.

Az egyes dimenziókhöz tartozó 36 indikátor közül uniós átlag felett alakult hazánkban a vállalkozások K+F-tevékenységéhez nyújtott állami támogatások GDP-hez viszonyított mértéke, a közepes és a high-tech termékek exporton belüli hányada, valamint a külföldi doktori hallgatók aránya.

V4-es versenytársaink alapvetően más innovációs szegmensekben hozták a legjobb teljesítményt: Csehország az információtechnológia használatában (ezen belül is az IKT-képzéseket nyújtó vállalkozások), Lengyelország a szellemi tulajdon (tervezési alkalmazások), Szlovákia pedig a környezeti fenntarthatóság (környezettel kapcsolatos technológiák) területén kapta a legmagasabb pontszámokat.

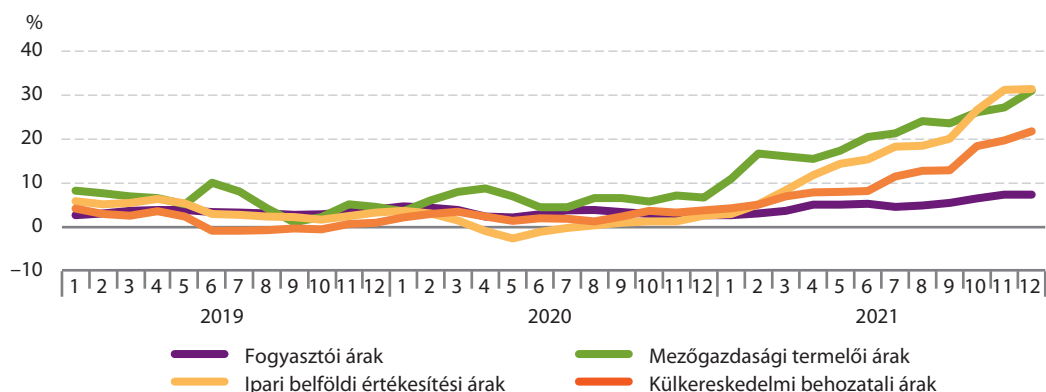
ÁRFOLYAMATOK

A fogyasztói árak emelkedése 9 éve nem volt ennyire nagy mértékű

A növekvő nyers- és alapanyagárak, termelői és szállítási költségek az árutermelő ágazatok kibocsátási árainak jelentős emelkedését okozták, ami a fogyasztói piacon is éreztette hatását. A fokozódó bérkiáramlás következtében bővülő kiskereskedelmi forgalom és a nemzetközi

infláció begyűrűzése a külkereskedelmi árakon keresztül ugyancsak hozzájárultak a fogyasztói árak növekedéséhez. Összességében nagyrészt külső tényezők magyarázzák,²⁷⁾ hogy 2021-ben az előző évi 3,3%-os emelkedés után 5,1%-ra nőtt az infláció.

1.40. ábra Az árak változása (az előző év azonos hónapjához képest)

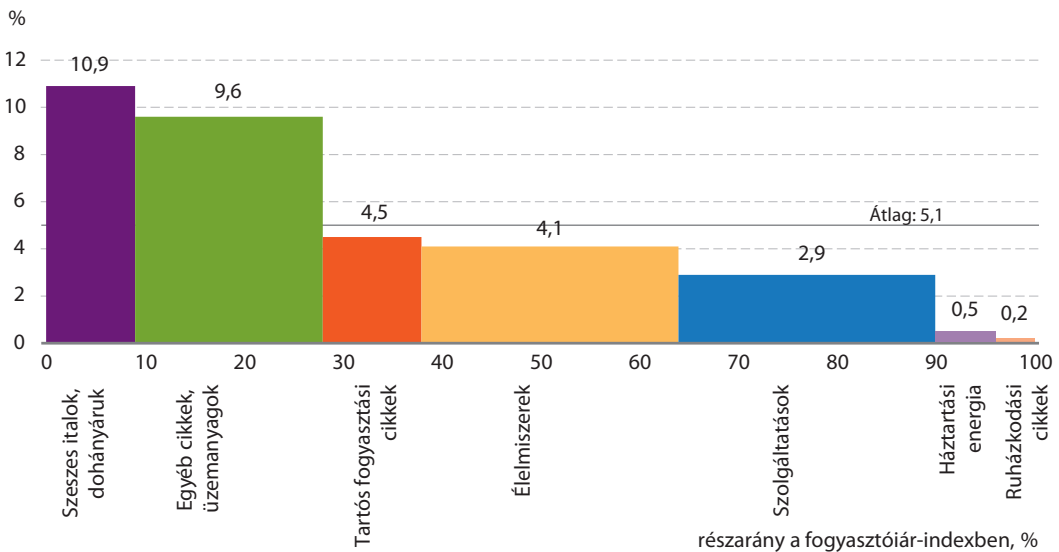

²⁷⁾ Forrás: Inflációs jelentés, 2021. december. Magyar Nemzeti Bank.

Legutóbb 2012-ben volt a 2021. évinél nagyobb hazánkban a fogyasztói árak éves növekedési üteme. Az élelmiszerek árdinamikája az előző évi jelentősebb emelkedést követően lassult, a szolgáltatásoké nem változott, a többi kiadási főcsoporté különböző mértékben gyorsult 2020-hoz képest. A tartósabb inflációs folyamatokat érzékeltető **maginfláció 2021-ben (3,9%) 0,3 százalékponttal felülmúlta a 2020. évit.** A maginfláció fogyasztóiár-indexnél alacsonyabb mértékét elsősorban az okozta, hogy a jelentősen dráguló járműüzem-

anyagok és a szeszes italok, dohányárúk nem tartoznak a maginfláció körébe (utóbbiak 2021. áprilistól), csupán a fogyasztóiár-index alakulását befolyásolták. 2021-ben a **nyugdíjasok körében az árnövekedés az átlagosnál alacsonyabb (4,6%) volt,** mivel a fogyasztásukban betöltött kisebb súlya miatt a szeszes italok, dohányárúk drágulását, illetve az egyéb cikkek, üzemanyagok áremelkedését kevésbé érzékelték. A többi háztartástípusban az árváltozás mértéke nem, vagy csak minimálisan tért el az általános árszínvonalától.

1.41. ábra A fogyasztói árak változása kiadási főcsoportonként, 2021 (az előző évhez képest)

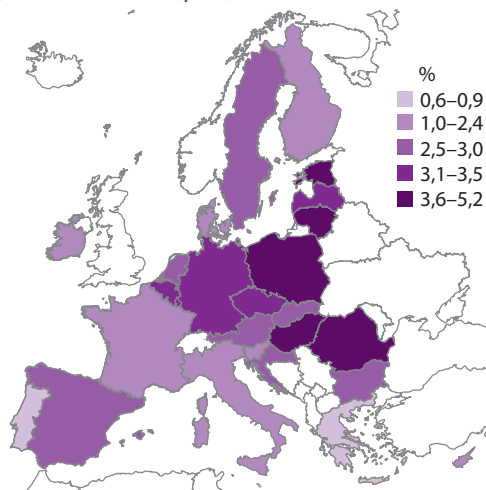

Az iparcikkek révén az **infláció gyorsulásában számottevő szerepe volt az ipari termelők árak 14%-os emelkedésének is,** amihez hozzájárult az alapanyagok drágulása mellett a bérek növekedése és a forint euróval szembeni árfolyamának gyengülése is. A magyarországi drágulás mértéke nem-

zetközi összehasonlításban magasnak számított, a többi visegrádi országban az uniós átlagnál (9,8%) kisebb áremelkedés történt. Hazánkban az ipari belföldi értékesítési árak 17, az exportárak 12%-kal nőttek, utóbbiban kisebb az energiatermelő ágazatok súlya.

Tízéves csúcson az uniós infláció is

1.42. ábra A harmonizált fogyasztói árak változása az uniós tagállamokban, 2021 (az előző évhez képest)

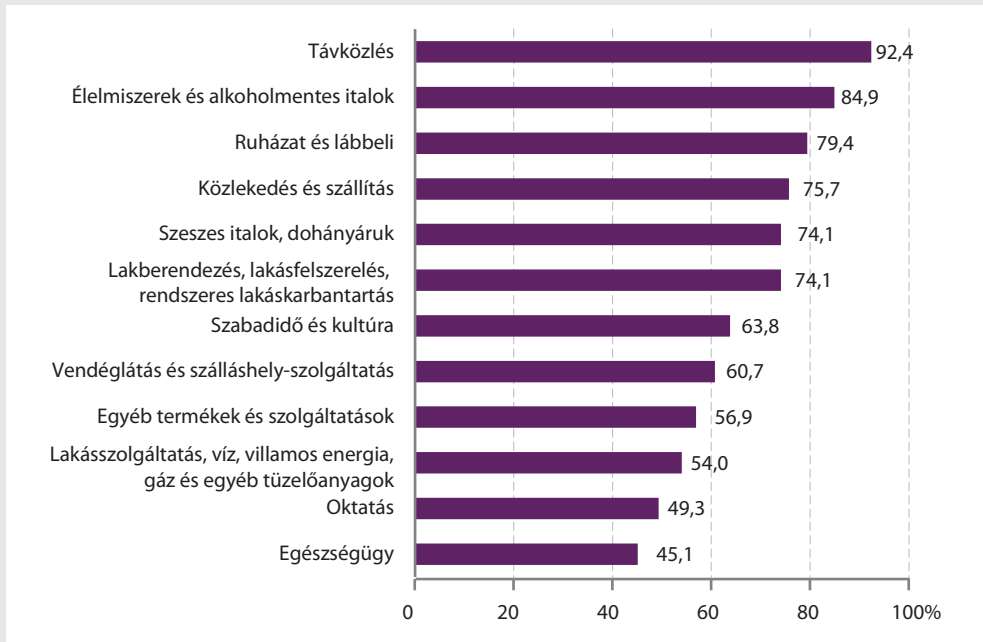
Nemcsak hazánkban gyorsult dinamikusan az infláció, hanem az uniós országok többségében is. Az Eurostat által közölt harmonizált fogyasztóiár-index (HICP) szerint utoljára 2011-ben volt olyan magas az infláció az Európai Unióban (2,9%), mint 2021-ben. Máltán enyhén mérséklődött (0,1 százalékponttal), Csehországban nem változott, a többi tagországban nőtt az árszínvonal-változás mértéke 2020-hoz képest. A legkisebb inflációt 2021-ben Görögországban mérték (0,6%), a legnagyobbat hazánkban és Lengyelországban (egyformán 5,2%-ot). A visegrádi országok közül Szlovákiában (2,8%) az uniós átlagtól elmaradó, Csehországban (3,3%) azt meghaladó mértékben nőttek az árak.

UNIÓS KITEKINTÉSBEN ALACSONY MARADT A HAZAI ÁRSZÍNVONAL

Az árak és a szolgáltatások árszínvonala az egyes országok között a vásárlóerő-paritás révén hasonlítható össze. A relatív árszínvonal a vásárlóegységhez mért vásárlóerő-paritásnak és az adott ország nemzeti valutájának euróval szembeni éves átlagos jegybanki árfolyamának a hányadosa. Az európai összehasonlítás program keretében végzett vizsgálatok szerint 2020-ban a háztartások fogyasztási kiadásainak egészére jellemző relatív árszínvonal nagysága az Európai Unióban (EU27_2020) a szélsőértékkel rendelkező országok között az előző évinél kisebb, 2,5-szeres eltérést mutatott. A legmagasabb árszínvonalú tagállamoknak Írország és Luxemburg mellett a skandináv országok, a legalacsonyabbaknak hazánkon kívül Bulgária, Lengyelország és Románia bizonyultak.

A magyarországi árszínvonal a tényleges egyéni fogyasztás tekintetében 2015 és 2019 között az uniós átlag 61,4%-áról 67,4%-ra nőtt, 2020-ban 66,3%-ra mérséklődött. A mutató nagyságának ingadozása ellenére 2011 óta hazánk az uniós negyedik legalacsonyabb árszínvonalú tagállama. A visegrádi országok közül Lengyelország árszínvonala az uniós átlag 59,8, Csehországé 76,9, Szlovákiáé 89,9%-át érte el. Magyarországon 2020-ban az összes kiadási főcsoport uniós átlaghoz viszonyított árszínvonala csökkent 2019-hez képest, közülük leginkább az oktatásé, a ruházat és lábbelié, illetve a távközlésé.

1.43. ábra A relatív árszínvonal kiadási főcsoportonként Magyarországon az uniós átlaghoz képest, 2020 (EU27_2020=100,0)

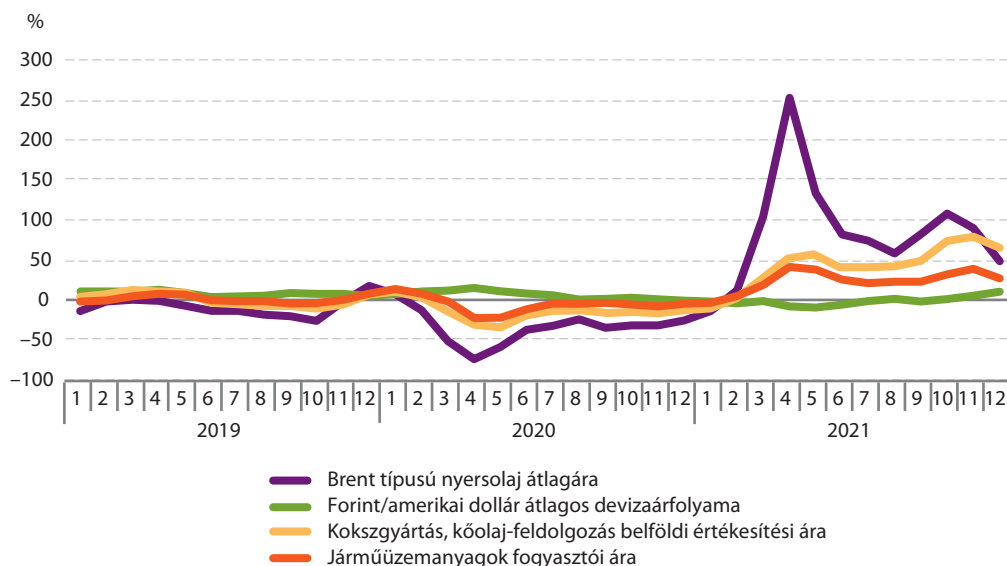

Az energiahordozók jelentősen drágultak a fokozódó kereslet hatására

A fogyasztásban kitüntetett szerepű **járműüzemanyagok 23%-os drágulása az 5,1%-os inflációhoz 1,4 százalékponttal járult hozzá.** Ennek az az oka, hogy az Európában irányadó Brent típusú nyersolaj 2021. évi hordónkénti átlagára (70,86 amerikai dollár) 69%-kal nagyobb volt az egy évvel korábbinál, amikor a Covid19-járvány miatti keresletcsökkenés hatására zuhant a kőolaj ára. Az üzemanyagok fogyasztói ár-

nak emelkedését tavasszal visszafogta, hogy a növekvő olajárak miatt április 1-jétől literenként 5 forinttal csökkent a benzin és 10 forinttal a gázolaj jövedéki adója. A drágulás megfékezését szolgálta az a kormányintézkedés is, amely november 15-től 480 forinton rögzítette a benzin és a gázolaj literenkénti legmagasabb kiskereskedelmi átlagárát. Az eredetileg 3 hónapra meghirdetett árplafont 2022. július 1-jéig meghosszabbították.

1.44. ábra Az üzemanyag termékpályán az árak és a forint dollárral szembeni árfolyomának változása (az előző év azonos hónapjához képest)

Nemcsak a kőolaj, hanem a többi energia-hordozó is drágult. Október elején soha nem tapasztalt magasságba emelkedett a gáz ára Európában, története során először haladta meg a megawattónkénti 100 eurót a holland gáztőzsdén a földgáz jegyzése.²⁸⁾ Mindezek következtében az **energiaipar hazai értékesítési árai átlagosan 25%-kal emelkedtek**, ami a hatósági árszabályozásnak köszönhetően az elektromos energia, a vezetékes gáz és a távfűtés fogyasztói árában nem érződött. (A tűzifát 3,8%-kal drágábban értékesítették a lakosság részére.)

A fenti tényezők közvetlenül a továbbfelhasználásra termelő ipari ágazatok belföldi értékesítési áraiban okoztak jelentős (16%-os), a hazai inflációs folyamatokra is hatást gyakorló drágulást. Ezen belül a nagy energiaigényű, illetve a szénhidrogéneket alapanyagként használó **köszgyártás, kőolaj-feldolgozás, illetve a vegyi anyag, termék gyártása területén nőtték hazai értékesítési irányban leginkább az árak (44, illetve 35%-kal)**, amiben az előző évi, alacsony bázis is szerepet játszott.

A termelői árak hajtották felfelé az élelmiszerárakat

A fogyasztási kiadások között a legnagyobb súlyt képviselő **élelmiszerek árai az előző évi magas szintről mérsékeltebb ütemben,**

4,1%-kal emelkedtek tovább, az árváltozás azonban az alapanyagárak változásának függvényében termékenként jelentősen

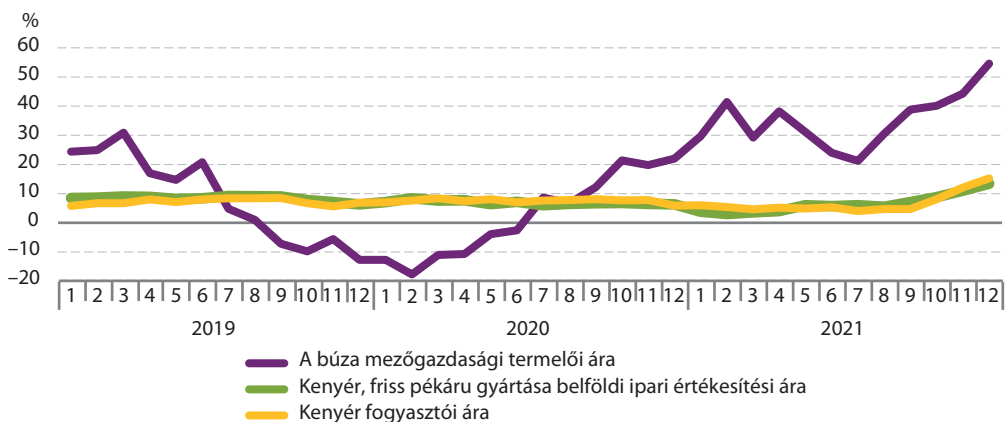
²⁸⁾ Forrás: investing.com: Dutch TTF Natural Gas Futures Historical Data, Letöltés dátuma: 2022. április 1.

különbözött. Ez összefüggésbe hozható a mezőgazdasági termelői árak alakulásával, amelyek a 2020. évi 7,4%-os emelkedést követően 2021-ben 19%-kal nőttek, a **növényi és kertészeti termékek 28%-os drágulásának következményeként.** Az élő állatok és állati termékek ára ugyanis jóval kisebb mértékben (4,1%-kal) emelkedett.

A növényi termékek árainak növekedését elsősorban **a gabonafélék és az olajos magvú növények nagymértékű drá-**

gulása okozta, ami mögött a készletek csökkenése miatti élénk nemzetközi kereslet húzódott meg. A kukorica ára 46, a napraforgóé 45, a repcéé 39, a búzáé 33, az árpáé 29%-kal nőtt 2020-hoz képest, és éves felvásárlási átlagáruk rekordmagasságot ért el. Ez a fogyasztói árakba is gyors ütemben begyűrűzött, emiatt a főbb élelmiszerek közül az étolajért 26, a margarinért 11, a kenyérért 6,7%-kal kellett többet fizetni.

1.45. ábra Az árak változása a kenyér termékpályán (az előző év azonos hónapjához képest)

A zöldségfélék termelői árjai az előző évvel közel azonos mértékben (4,7%-kal) drágultak, a burgonya termelői ára a 2020. évi 12%-os csökkenést követően 9,0%-kal emelkedett. A gyümölcsök közül az alma termelői ára 14, a körtéé 10%-kal kisebb, az őszibaracké 37%-kal nagyobb lett – utóbbi felvásárlási ára korábban egyszer sem volt ilyen magas –, a terméseredmények változásának a következményeként. Ezzel párhuzamosan a friss zöldség fogyasztói ára 5,2, a friss hazai és déligyümölcse 3,3, a burgonyáé 3,2%-kal emelkedett az egy évvel korábbihoz képest.

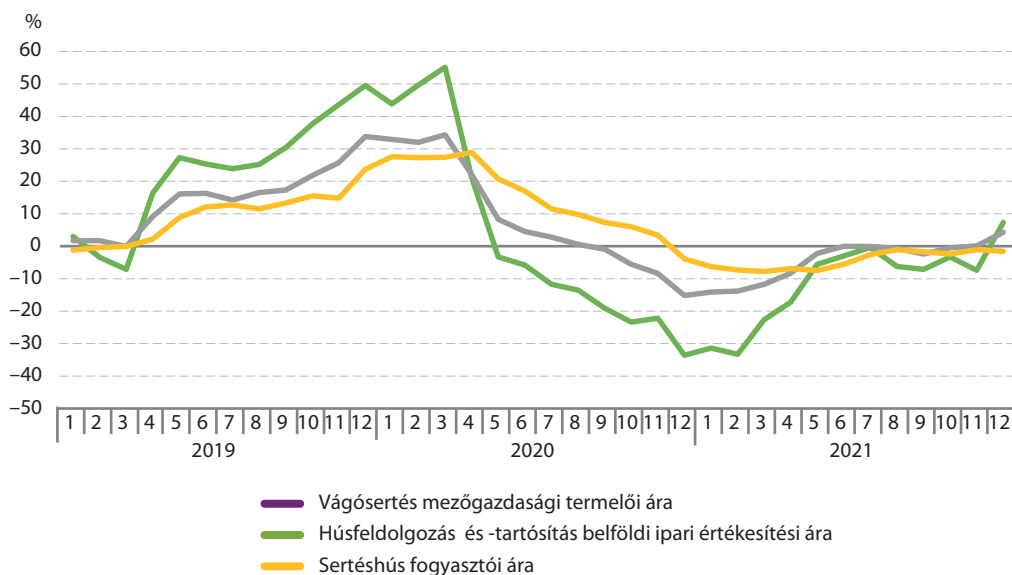
2021 folyamán az **élő állatok ára átlagosan 1,3%-kal** nőtt, ezen belül:

- A vágómarha és a vágócsirke egyaránt 13%-kal drágult. A vágócsirke felvásárlási ára 2021. januártól, a vágómarháé augusztustól szinte folyamatosan nőtt, és a növekvő takarmányárak következtében decemberben korábban nem tapasztalt magasságba emelkedett. Ezzel összefüggésben a baromfihúst 5,2, a marhahúst 3,7%-kal drágábban tudta megvásárolni a lakosság.
- A vágósertés ára a nemzetközi árak változását követve 12%-kal csökkent. A felvásárlási ár a 2020. márciusi csúcstól (kilogrammonkénti 542 forint) követően jelentős áringadozások mellett 2021 novemberéig

mérséklődött az Európában kialakult értékesítési problémák miatt, amit a sertéshús iránti csökkenő kínai kereslet okozott. Ez a fogyasztói árakban kevésbé jelent meg, mivel a **sertéshús éves átlagban 4,3%-kal olcsóbb lett a kiskereskedelemben.**

- **2021-ben** az állati termékek közül a tehéntej termelői átlagára 6,7, az étkezési tyúktojásé 10%-kal nagyobb volt az egy évvel korábbinál. Az év során a tej fogyasztói ára átlagosan 1,9, a tojásé 6,0%-kal emelkedett.

1.46. ábra **Az árak változása a sertéshús termékpályán (az előző év azonos hónapjához képest)**

A mezőgazdasági inputok drágulásának mértéke az új évezredben nem volt ilyen magas

A mezőgazdasági termelői árakat nemcsak az egyes termékek iránti kereslet-kínálat egyensúlytalansága mozgatta erősen, hanem költségoldalról is nyomás alakult ki. 2021-ben a **mezőgazdasági ráfordítási árak 17%-kal emelkedtek**, ami a folyó termelőfelhasználás 19 és a mezőgazdasági beruházások árszínvonalának 8,0%-os növekedéséből adódott. A folyó termelőfelhasználás valamennyi összetevője drágult, a legnagyobb mértékben (58%-kal) a műtrágyák ára nőtt, elsősorban az előállításuk-

hoz felhasznált földgáz árának ugrásszerű emelkedése miatt. A növekvő alapanyagárak következtében a takarmányok 27%-kal drágultak. Ezen belül az egyszerű takarmányok 37, a keveréktakarmányok 19%-kal többre kerültek az egy évvel korábbinál. A növényvédő szerek ára 7,1, az állatgyógyászati készítményeké 5,4%-kal nőtt.

A termelőiár- és a ráfordításiár-index hányadosaként számított **agráröllő az előző évi 106,2%-os értéke után 2021-ben 101,9% volt.** Mivel a termelői és a ráfor-

dítási árak növekedése közötti különbség csökkent, a gazdálkodóknak az árviszo-

nyokból eredő jövedelmi helyzete nem volt olyan kedvező, mint az előző évben.

A kisebb súlyú fogyasztási főcsoportok árváltozása eltérően alakult

A fogyasztásban 4–10%-os arányú főcsoportok közül a **szeszes italok, dohányárak nagyarányú (11%-os) fogyasztóiár-növekedése mögött legfőképp a dohánytermékek jövedéki adójának január 1-jei és április 1-jei, uniós előírások miatti emelése húzódott meg.**

A **tartós fogyasztási cikkek inflációja** (4,5%) 1999 óta nem volt ennyire magas. **Ez jelentős részben a globális termelési láncokban történt fennakadások következménye,** ugyanis a járvány miatti korlátozások feloldása miatt hirtelen fel-futó keresletet a visszafogott kínálat nem tudta kielégíteni. Számos, fogyasztási cikket gyártó ipari szektorban alapanyaghi-

ány alakult ki, ezáltal egyes nyersanyagok, mint például a fa, illetve több érc, köztük az elektronikai ipar alapját képező szilícium világpiaci ára rövid időn belül nagymértékben drágult. A készterméket forgalmazók még a kielezett piaci verseny mellett is kénytelenek voltak a növekvő költségeket a fogyasztói árakban érvényesíteni. A termékkörben például a nagyobb fogyasztási részesedésű új személygépkocsikat az egy évvel korábbinál 9,2, a szobabútorokat 8,8%-kal drágábban kínálták. (A fafeldolgozás belföldi értékesítési árai átlagosan 22%-kal emelkedtek). **A ruházati cikkek fogyasztói ára** 2021-ben alig (0,2%-kal) változott.

Az élőmunka-igényes lakossági szolgáltatások drágultak jelentősebben

A **szolgáltatások fogyasztói árát** legfőképp a **növekvő bérek, illetve a teljesítés során felhasznált anyagok és termékek áremelkedése** alakította. Egyes élőmunka-igényes szolgáltatások, például a lakásjavítás, -karbantartás (12%), járműjavítás, -karbantartás (8,0%), egészségügyi szolgáltatás (5,5%), oktatási szolgáltatás

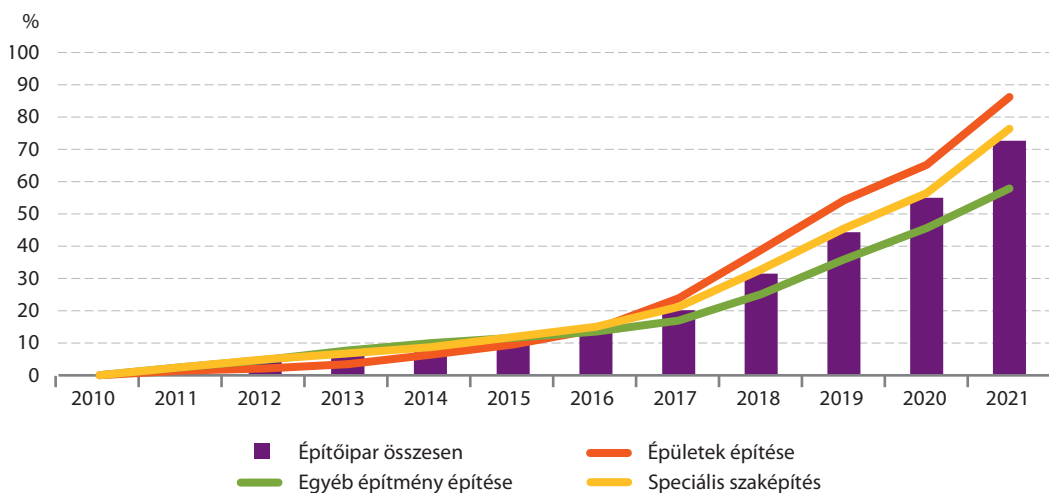
(3,7%) az átlagosnál (2,9%) nagyobb mértékben drágultak. A kommunális szolgáltatások (víz, csatorna, szemétszállítás) ára és a munkahelyre, iskolába történő utazás tarifái nem módosultak, a helyi tömegközlekedési díjak minimálisan (0,2%-kal) mérséklődtek. A telefon-, internethasználatért 1,1%-kal kevesebbet kellett fizetni.

Tovább gyorsult az építőipari árak emelkedése

Az építőipari termelői árak emelkedése 2017-től gyorsult fel, 2018–2019-ben már a 10%-ot is megközelítette. 2020-ban 7,4%-ra mérséklődött a drágulás, majd 2021-ben az utóbbi tizennégy év legmagasabb mértékét (11%) érte el, amiben a költségek emelkedése játszott továbbra is a főszerepet. A bérköltséget az építőiparban dolgozók átlagkeresetének a nemzetgazdasági átlaghoz

hasonló mértékű, 9,0%-os emelkedése határozta meg, ez a megelőző négy év keresetdinamikájától elmaradt. Ugyanakkor az anyagköltségek is növekedtek. Az építőanyagok nagy részét előállító építőalapanyag-ipar belföldi értékesítési árai 8,9%-kal nőttek, ahogy az építőipar olyan jelentős beszállítóinak is, mint a faipar és a kohászat, fémfeldolgozásé (11, illetve 18%-kal).

1.47. ábra Az építőipari árak ágazonkénti változása 2010-hez képest

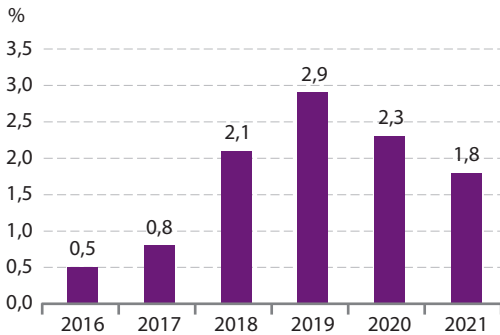

Az építőipari ágazatok közül 2014 és 2019 között a termelői árak minden évben az épületek építésében nőttek a legnagyobb mértékben, a következő évben viszont a speciális szaképítés területén. 2021-ben az épületek építése és a speciális szaképítés egyaránt 13%-kal drágult, az egyéb építmények építése 8,4%-kal emelkedett.

A drágulás a megfigyelt építményalcsoportok közül az ipari épületek, raktáraknál (15%) valamint a nagy- és kiskereskedelmi épületeknél (13%) volt a legerőteljesebb 2021-ben az egy évvel korábbihoz képest. Az egy-, illetve a két évnél több lakásos épületek építése egyaránt 12%-kal került többre.

Tovább lassult a szolgáltatások áremelkedése

1.48. ábra A szolgáltatási kibocsátási árak változása (az előző évhez képest)

A szolgáltatási kibocsátási árak²⁹ alakulása hazánkban az utóbbi hat évben – az ártermelő ágazatokénál jóval visszafogottabb – **emelkedő tendenciát követett**, a növekedés üteme ugyanakkor 2020–2021-ben lassult. A megfigyelt szolgáltatási tevékenységek 2021-ben az egy évvel korábbinál átlagosan 1,8%-kal kerültek többbe, legutóbb 2017-ben volt ennél kisebb mértékű áremelkedés.

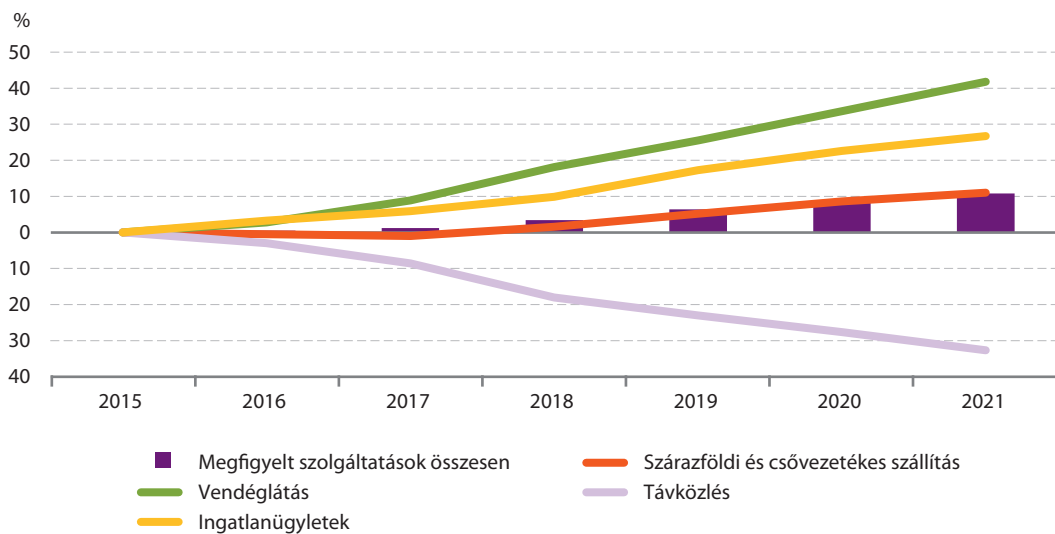
Az egyes szolgáltatási területek árdinamikájában ugyanakkor jelentős különbségek figyelhetők meg. **A szolgáltatások többsége 2021-ben is drágult, leginkább a postai, fu-**

tárpostai (6,7%) tevékenység és a vendéglátás (6,1%). Előbbiek esetében alapvetően a postai levél- és csomagfeladási díjszabások ismételt emelése, utóbbinál az alapanyag- és szállítási költségek növekedésén kívül a vendéglátóhelyek járvány miatti bevételekiesésének kompenzálása állt a drágulás háttérében. A szolgáltatások között jelentős súlyt képviselő szárazföldi és csővezetékes szállítás díjai (2,2%) is valamivel jobban emelkedtek az átlagosnál, ezzel párhuzamosan a közúti áruszállítás számára egyik legnagyobb költségtelet jelentő gázolaj literenkénti éves fogyasztói átlagára számottevően, 20%-kal nőtt egy év alatt. Továbbra is – piaci, technikai, illetve uniós szintű jogszabályi változások következtében – **a távközlési díjak (-7,0%) csökkentek a legerőteljesebben**, ezen kívül a kiadói tevékenység (-3,8%) lett még érezhetően olcsóbb. Több szolgáltatási területnél jelentős hatást gyakorolt az árakra a megemelt minimálbér, a forint árfolyamváltozása, valamint az üzemanyagárak alakulása.

2021-ben **a szolgáltatások átlagos árváltozását az ingatlanügyletek, a vendéglátás és a szárazföldi és csővezetékes szállítás drágulása, valamint a távközlési díjak csökkenése befolyásolta leginkább.**

²⁹⁾ Az EBS (European Business Statistics, 2152/2019) rendelet 2021. évi hatályba lépése óta az abban előírt, megfigyelt szolgáltatási területek kibocsátásiár-indexeit 2016-ig visszamenőleg publikáljuk. Az adatok a teljes ügyfélkörnek nyújtott szolgáltatásokra vonatkoznak.

1.49. ábra A szolgáltatási kibocsátási árak változása néhány szolgáltatási területen (2015-höz képest)

2

Munkaerőpiaci helyzetkép

Munkaerőpiac

- A Covid19-járvány gazdasági következményei kedvezőtlenül befolyásolták a korábbi évek folyamatosan javuló munkaerőpiaci trendjét. 2020-ban a nyomás alá került munkaerőpiacon a vállalati szféra különböző foglalkoztatási megoldások alkalmazásával igyekeztek a munkaerőt megtartani, ezzel együtt csökkent a foglalkoztatottság, nőtt a munkanélküliség. A gazdaságvédelmi intézkedések és a gazdasági újraindítás hatására, a járvány nagyobb hullámainak lecsengését, illetve a korlátozások fokozatos enyhítését, feloldását követően ismét élénkült a munkaerőpiaci kereslet.
- 2021-ben a 15–64 éves foglalkoztatottak száma 4 millió 535 ezer főre nőtt, foglalkoztatási arányuk rekordmagas szintet, 73,1%-ot ért el. Az élénkülés elsősorban a hazai elsődleges munkaerőpiacon ment végbe, a közfoglalkoztatottak és a külföldön dolgozók átlagos száma tovább csökkent.
- A 15–64 éves munkanélküliek létszáma 193 ezer főre, a munkanélküliségi ráta 4,1%-ra mérséklődött, azonban mindkettő magasabb volt, mint a járványt megelőzően.
- A járvány idején számos alternatív foglalkoztatási forma szolgálta a munkaerő megtartását. Ezek közül a több területen hatékonynak bizonyuló távmunkának a korábbinál nagyobb arányú igénybevétele tartósnak mutatkozik, és vélhetően a jövő munkaerőpiacán is gyakorlatban marad.
- A munkaerőpiac élénkülésének hatására a potenciális munkaerő-tartalék a 15–74 évesek körében 2021-ben átlagosan 24 ezer fővel, 356 ezer főre csökkent, az üres álláshelyek száma 14 ezerrel, 74 ezerre nőtt. A munkaerőigény kétharmada a vállalkozások területén jelentkezett, háromtizede a költségvetésben, 3,0 ezer álláshely pedig a nonprofit szférában.

MUNKAERŐPIACI HELYZETKÉP

A hazai munkaerőpiac a pandémiát közvetlenül megelőzően, 2019-ben volt a legkedvezőbb helyzetben a munkaerő-felmérés 30 éves története során, a korábbiakhoz képest akkor rekordmagas volt a foglalkoztatottság, és történelmi mélypontra süllyedt a munkanélküliség. Bár az ország munkaerőpiacát kevésbé érintették a járvány kedvezőtlen gazdasági hatásai, mint a reálgazdaságot, a változások megtörték az évek óta tartó javuló tendenciát.

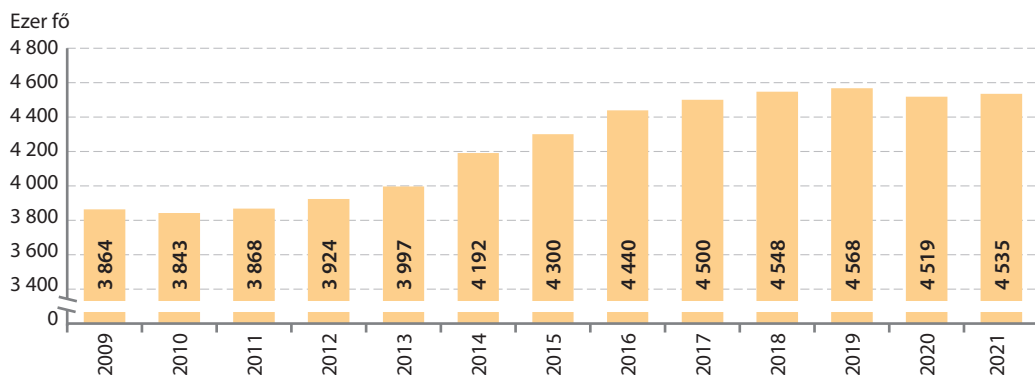
A járvány előtt utoljára a 2008–2009-es gazdasági válság okozott számottevő visszaesést a munkaerőpiacon, az akkori válság természete azonban alapvetően különbözött a mostanitól: 2008-ban nem egészségügyi, hanem gazdasági folyamatok feleltek a krízisért, ami a járvány előttihez képest egy számottevően gyengébb állapotában érte a munkaerőpiacot. Ezúttal a recesszióból való kilábalás is más természetű, mivel az újraindulást követően tovább működhetek a járvány előtti gazdasági-társadalmi mechanizmusok.

A munkaerőpiac leginkább a járvány első hulláma idején, 2020 tavaszán került nyomás alá, amikor átmenetileg megemelkedett a referenciahéten nem dolgozó foglalkoztatottak

száma, és a gazdaság hibernálásakor nehéz helyzetbe került területeken a vállalati szféra különböző megoldások alkalmazásával igyekezett a munkaerőt megtartani. A munkaerő megtartását számos kormányzati program (például állami bértámogatás igénybevétele) segítette, ugyanakkor hozzájárult az utóbbi évtizedben megerősödött gazdaság és munkaerőpiac is. A járványt megelőzően kialakult munkaerőhiány miatt a cégeknek érdekükben állt, hogy a képzett munkaerőt még áldozatok árán – akár ideiglenes hatékonyságromlás ellenére is – lehetőség szerint megtartsák, miután a munkaerő megtartása hosszabb távon több előnnyel járt.

A gazdaság újraindítását követően **2021-ben 17 ezer fővel nőtt a 15–64 éves foglalkoztatottak száma**, és bár átlagos létszámuk a 2019-es értéket még nem érte el, 5,5%-kal magasabb volt, mint 2015-ben. **A 15–64 évesek foglalkoztatási rátája 2021-ben már a járvány előtti rekordmagas szintet is meghaladta, 73,1%-ra nőtt**, ami 1,1 százalékponttal magasabb volt az egy évvel korábinál, és 0,9 százalékponttal a járvány előtti, 2019-es értéknél.

2.1. ábra A 15–64 éves foglalkoztatottak számának alakulása

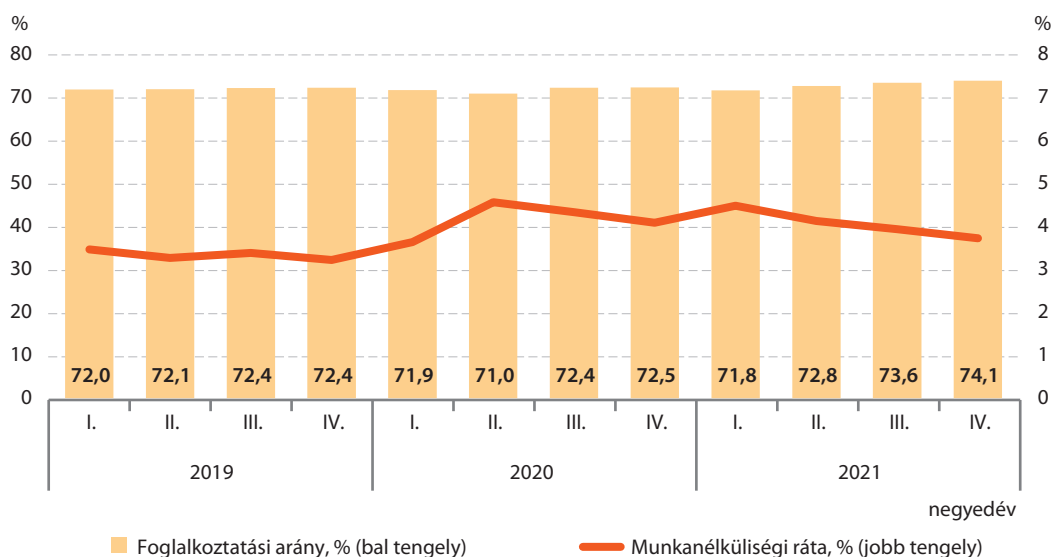

Év végére rekordot döntött a foglalkoztatottság

A járvány harmadik hulláma és az újabb szigorú járványügyi intézkedések következtében 2021 I. negyedévében romlott a munkaerőpiaci helyzet: a 15–64 éves foglalkoztatottak átlagos száma 4 millió 476 ezer, a munkanélkülieké 210 ezer fő volt, előbbi 51 ezer fővel kevesebb, utóbbi 39 ezer fővel több volt, mint egy évvel korábban. Májustól fokozatosan feloldották a járványügyi korlátozásokat, így a II. negyedévtől

kezdve a gazdaság fokozatos újraindulása és a nyári hónapokra jellemző élénkülés hatására a munkaerőpiaci mutatók egyre kedvezőbbben alakultak. A mind szélesebb körű átoltottság eredményeképpen az ősszel induló újabb hullám sem törte meg a munkaerőpiac lendületét: **az év utolsó negyedévére a foglalkoztatottság rekordot döntött, 4 millió 580 ezer fő, a 15–64 évesek 74,1%-ának volt munkája.**

2.2. ábra A 15–64 évesek foglalkoztatási és munkanélküliségi rátájának alakulása

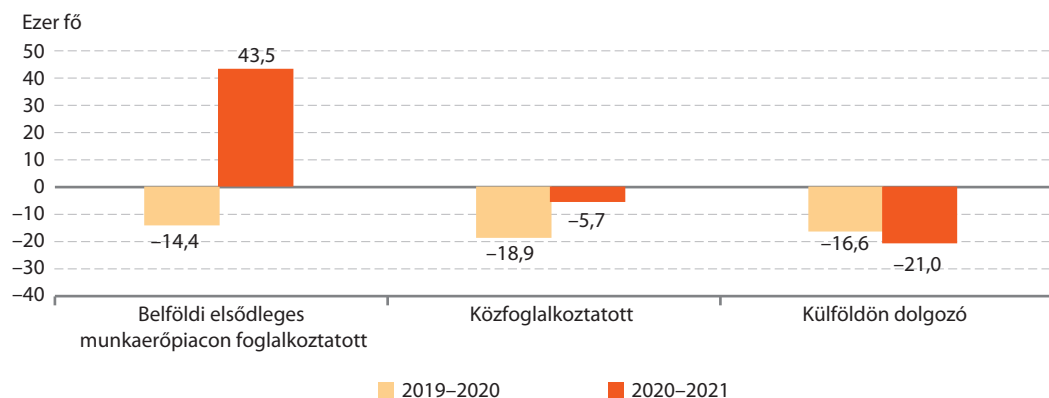

Erősödött a foglalkoztatás a hazai elsődleges munkaerőpiacon

A foglalkoztatottak számának a járvány első éve alatti csökkenése részben a hazai elsődleges munkaerőpiacon következett be, de ennél jelentősebb volt a közfoglalkoztatottak és a magyarországi háztartások külföldön dolgozó tagjai körében. Utóbbiak

munkavállalása – elsősorban a szomszédos országokba történő ingázás – a korlátozások következtében esett vissza. 2021-ben a bővülés motorja a hazai elsődleges munkaerőpiac volt, az itt foglalkoztatottak száma 43 ezer fővel 4 millió 369 ezer főre emelke-

2.3. ábra A foglalkoztatottak számának változása a munkaerőpiac egyes szegmenseiben (a 15–64 éves népességen belül)

dett az egy évvel korábbihoz képest. Éves átlagban a közfoglalkoztatásban részt vevők száma 6,2%-kal, 87 ezer főre csökkent,

míg a külföldi munkavállalás a járványügyi intézkedések lazítása ellenére további 21%-kal, 80 ezer főre esett vissza.

A foglalkoztatottak létszáma több szegmensben jelentősen bővült

A járvány előtti szinthez képest a foglalkoztatottság javulása részben annak köszönhető, hogy az **55–64 évesek foglalkoztatási szintjének több mint egy évtizedes bővülését a járvány sem törte meg.** Ennek hátterében elsősorban a nyugdíjkorhatár emelése, illetve a járulékfizetési szabályok foglalkoztatásösztönző változása áll. A 15–24 és a 25–54 éveseket szintén alapvetően a foglalkoztatási arány növekedése jellemezte a járványt megelőző években. A 15–24 éves fiatalok foglalkoztatottságának javulása már 2019-ben megtorpant, és 2020 után 2021-ben is tovább gyengült. A foglalkoztatottak legnépesebb csoportját a legjobb munkavállalási korú, 25–54 évesek alkották, 87,0%-os foglalkoztatási arányuk 0,7 százalékponttal

meghaladta az egy évvel korábbit, de még nem érte el a 2019-es értéket.

A nők és a férfiak foglalkoztatási aránya 2010 és 2019 között folyamatosan bővült, majd a 2020-ban bekövetkezett közel azonos mértékű csökkenést követően 2021-ben mindkét nem esetében **megdőlt a pandémia előtti csúcs: előbbieké 68,2, utóbbiaké 77,9%-ra nőtt.** A nők foglalkoztatási szintje továbbra is alacsonyabb, illetve a két nem foglalkoztatási rátája közötti különbség sem változott érdemben, aminek hátterében a hagyományos női szerepvállalás – családi kötelezettségek, gyermek- és idősgondozás – mellett a 40 év jogosultsági idővel rendelkező nők kedvezményes nyugdíjba vonulási lehetősége áll.

2.1. tábla A 15–64 évesek foglalkoztatási aránya, 2021

Megnevezés	Foglalkoztatási arány			
	%	változása		
		2015-höz képest	2019-hez képest	2020-hoz képest
		százalékpont		
Nemek				
Nő	68,2	+6,7	+1,1	+1,4
Férfi	77,9	+7,7	+0,6	+0,9
Korcsoport				
15–24 éves	27,5	+1,4	-1,6	-0,5
25–54 éves	87,0	+3,4	-0,6	+0,7
55–64 éves	62,8	+17,5	+6,1	+3,2
Legmagasabb befejezett iskolai végzettség				
Legfeljebb alapfokú	39,2	+4,8	-0,7	+0,8
Középfokú	77,1	+6,6	+0,4	+0,8
Felsőfokú	89,9	+3,7	+0,5	+0,3
Összesen	73,1	+7,2	+0,9	+1,1

A foglalkoztatottak iskolai végzettsége döntően befolyásolja a munkavállalási lehetőségeket, és napjainkban még inkább igaz, hogy **a munkaerőpiac egyre magasabb követelményeket támasztó igényeinek megfelelően képzett munkavállalók nagyobb eséllyel tudnak elhelyezkedni.** 2021-ben a 15–64 éves foglalkoztatottak 10%-a legfeljebb alapfokú, 58%-a középfokú, 31%-a felsőfokú végzettséggel rendelkezett, az elmúlt években az előbbi két csoport aránya mérséklődött, a felsőfokúaké emelkedett. A járvány leginkább a legfeljebb alapfokú végzettségűek munkaerőpiaci helyzetét befolyásolta kedvezőtlenül: foglalkoztatottságuk javult 2021-ben, de még nem érte el a 2019-es szintet. **A középfokú végzettségűek foglalkoztatási rátája** ugyanakkor

a 2020-as csökkenés után **2021-ben már meghaladta a járvány előtti értéket, a felsőfokú végzettségűeké pedig a járvány éveiben is nőtt.**

A járvánnyal összefüggő gazdasági hatások eltérően érintették az egyes ágazatokat. **2021-ben a nemzetgazdaság főbb területei közül az agráriumban és az iparban kevesebben, az építőiparban és a szolgáltatások területén többen dolgoztak, mint egy évvel korábban.**

Az energiaipar kivételével az ipar nemzetgazdasági ágait létszámveszteség jellemezte. A legnagyobb, 969 ezer főt számoló feldolgozóiparon belül 2021-ben a legjelentősebb létszámveszteség az alkatrészhiány – például az akadozó chipellátás – miatt nehézségekkel küzdő járműgyártást

és az elektronikai ipart érte, ezzel szemben a kis súlyú gyógyszergyártás területén a járvány alatt folyamatosan nőtt a foglalkoztatottak száma. Az építőipar 2013-ban kezdődött létszámbővülése a járvány éveiben is töretlenül folytatódott. A 15–64 éves foglalkoztatottak 64%-a a szolgáltató szektorban dolgozott, ezen belül 2021-ben

mind a jellemzően közszolgáltatást ellátó, mind a piaci ágakban többen dolgoztak, mint egy évvel korábban. A piaci szolgáltatásokon belül a legnagyobb létszámnövekedés a tudományos és műszaki tevékenység gazdasági ágban történt, míg a kereskedelmi foglalkoztatottak létszáma csökkent a leginkább.

2.4. ábra A 15–64 éves foglalkoztatottak száma és változása 2021-ben 2020-hoz képest, nemzetgazdasági szektorok szerint

A távmunka népszerűsége tovább nőtt

A járvány hatására megváltozott munkaerőpiaci helyzetben olyan, korábban kevésbé elterjedt atipikus foglalkoztatási formák kerültek előtérbe, mint a távmunka, a home office, illetve a részmunkaidős foglalkoztatás. Ez elősegítette a gazdaság zavartalanabb működését, emellett az otthoni munkavégzés a társas érintkezések számának csökkentésével a járvány visszaszorításának is hatásos eszköze volt.

Azoknak a száma, akik munkájukat internetkapcsolaton alapuló távmunka vagy home office keretében végezték, a járvány

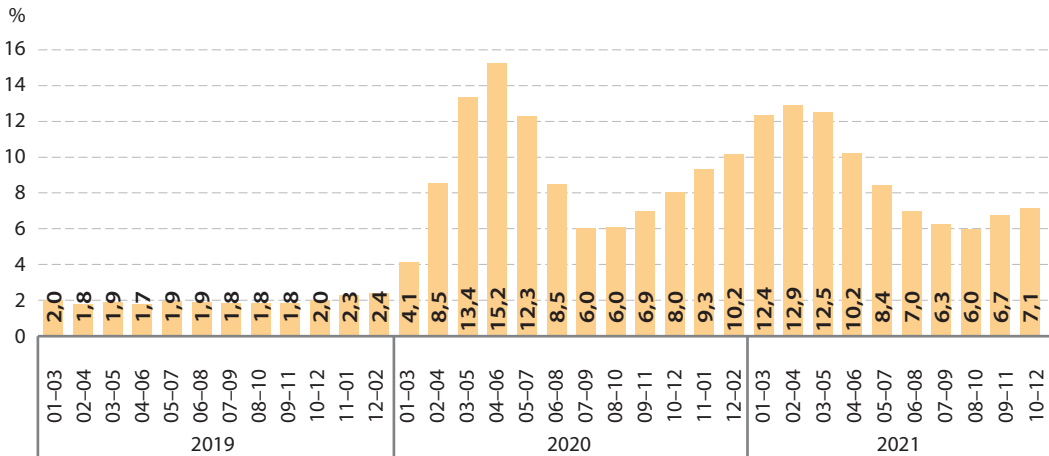
megjelenésekor ugrásszerűen megnőtt, majd követte a pandémia hullámain és a korlátozások mértékét. Az elmúlt két év tapasztalatai alapján ez a foglalkoztatási forma számos területen hatékonyan bizonyult, **a korábbinál nagyobb arányú igénybevétele tartósan mutatkozik, és vélhetően a jövő munkaerőpiacán is gyakorlatban marad.**

A távmunka vagy home office keretében foglalkoztatott 15–64 évesek aránya 2020 II. negyedévében volt a legnagyobb, 15%, az év egészére nézve pedig 8,3%-ot tett ki.

2021-ben a járvány harmadik hulláma idején, tavasszal dolgoztak ebben a formában a legtöbben, de az enyhébb, illetve más jellegű korlátozások már nem eredményeztek az

egy évvel korábbihoz hasonló mértékű kiugrást. Ugyanakkor **2021-ben összességében az egy évvel korábbinál többen, a 15–64 évesek 9,0%-a dolgozott így.**

2.5. ábra A távmunkában vagy home office keretében dolgozók arányának alakulása, 3 havi átlag adatok (a 15–64 éves foglalkoztatottakon belül)

Jellemzően a szolgáltató szektorban van lehetőség az ilyen formában történő munkavégzésre, ezen belül **az információ, kommunikáció, a tudományos és műszaki tevékenység és a pénzügyi szolgáltatás területén dolgoztak a legnagyobb arányban távmunka vagy home office keretében.** Az oktatásban, ami 2021 nagyobb részében már jelenléti formában zajlott, csökkent az arányuk az előző évihez képest.

2021-ben tovább nőttek a területi különbségek is az előző évihez képest: a már 2020-ban is erősen felülreprezentált **Budapest főlénye még szembetűnőbb.** A távmunka vagy home office keretében dolgozók közel hattizede élt a fővárosban, és az itt élő foglalkoztatottak csaknem háromtizede dolgozott ebben a formában. Ezzel szemben az ország többi területén lényegesen kisebb volt az így dolgozók aránya, a legalacsonyabb

az Észak-Alföldön és a Dél-Dunántúlon. A főváros kiugró értékében meghatározó szerepet játszik, hogy a szolgáltató szektor súlya Budapest gazdasági életében jóval magasabb, mint az országos átlag.

Demográfiai jellemzők szerint vizsgálva továbbra is felülreprezentáltak a 25–44 év közöttiek, a felsőfokú végzettségűek, valamint a városban élők.

A magyar munkaerőpiacon a részmunkaidőben történő foglalkoztatás kevésbé honosodott meg, mint az unió átlagában, és e foglalkoztatási forma elterjedtségében a járvány is csak átmeneti változást hozott 2020-ban. 2021-ben az uniós átlag 17,7% volt, szemben a 4,6%-os magyar átlaggal. Ezzel hazánk a 27 uniós ország rangsorában Bulgáriát, Szlovákiát és Romániát követően a negyedik legalacsonyabb értékkel bíró tagállam volt.

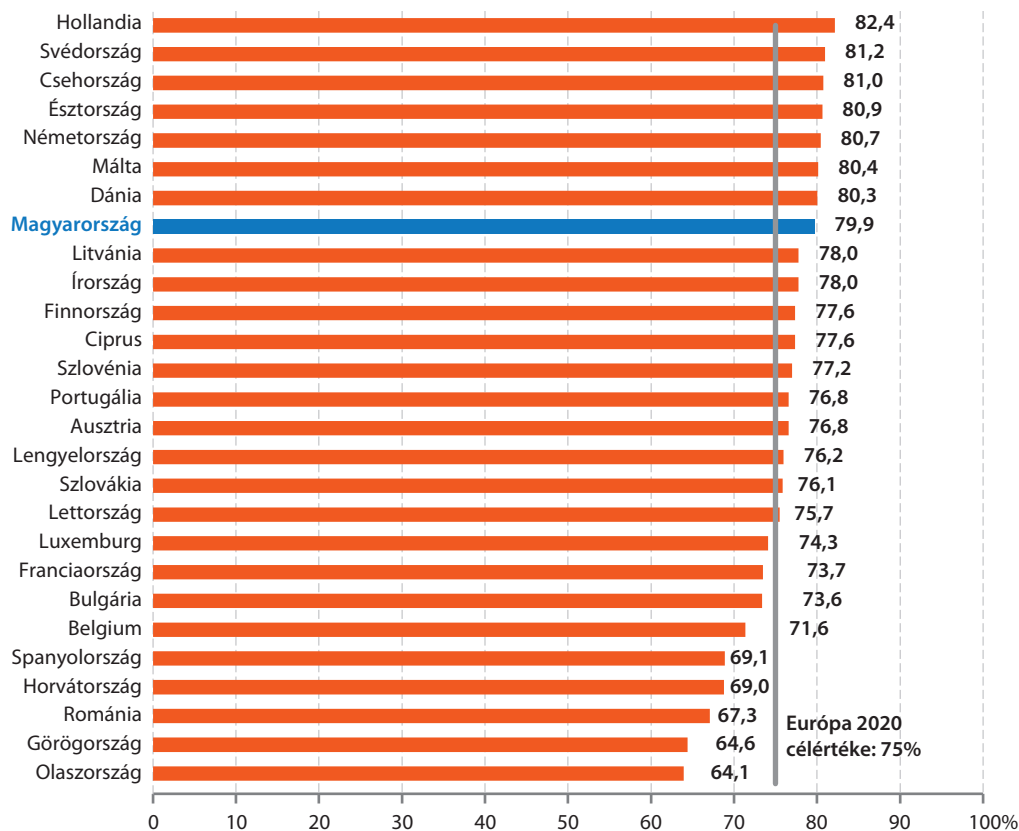
A magyar foglalkoztatottság szintje jelentősen meghaladta az uniós átlagot

2021 folyamán a foglalkoztatottság alakulását az Európai Unió tagállamaiban is, Magyarországhoz hasonlóan, pozitívan befolyásolta a járvány nagyobb hullámainak lecsengését követően, a gazdaság újraindulásával együtt megélénkülő munkaerőpiaci kereslet. **2021 folyamán valamennyi tagállamban nőtt a foglalkoztatottság, és a IV. negyedévre a tagállamok többségében a járvány előtti, két évvel korábbi szintet is meghaladta.** A 2010-ben az Európai Unió tízéves programjában (Európa 2020) – a

20–64 éves népesség tekintetében – jóváhagyott 75%-os célértéket a 27 tagországból hazánk mellett 17 másik is elérte 2021 végére. 2021 IV. negyedévében az Európai Unió egészére számított 74,1%-os foglalkoztatási ráta 1,6 százalékponttal magasabb volt a 2020. IV. negyedévinél, és 0,8 százalékponttal a két évvel korábbinál. Magyarország foglalkoztatottsági szintje 5,8 százalékponttal meghaladta az uniós átlagot, amivel hazánk a tagországok rangsorának első harmadába tartozott.

2.6. ábra A foglalkoztatási arány az Európai Unióban, 2021. IV. negyedév

(a 20–64 éves népességen belül)

2021-ben enyhült a járvány hatására megugró munkanélküliség

2012 és 2019 között a munkanélküliség folyamatosan és szignifikánsan csökkent, a 15–64 évesek körében a munkanélküliségi ráta 10,7%-ról 3,3%-ra, a munkaerő-felmérés történetének legalacsonyabb értékére mérséklődött. A járvány megtörte ezt a kedvező tendenciát, 2020-ban jelentősen, 24%-kal nőtt a munkanélküliek száma. 2021-ben a gazdaság újraindítását követően, a foglalkoztatás növekedésével párhuzamosan csökkent a munkanélküliség, **a 15–64 éves munkanélküliek átlagos létszáma 193 ezer főre mérséklődött**, meghaladta a járványt megelőző év, 2019 értékét, ugyanakkor a 2015. évinél 37%-kal alacsonyabb volt.

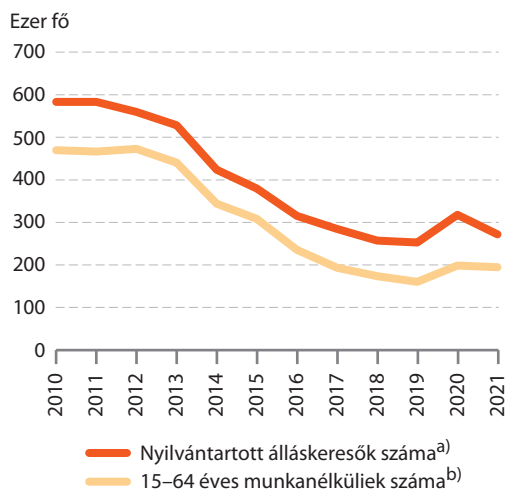
A nyilvántartott álláskeresők száma¹⁾ a járvány első hullámát követően, az aktív munkakeresés megindulásával párhuzamosan jelentősen megugrott, 2021-ben viszont már veszített intenzitásából, és éves átlagban 270 ezer főre csökkent.

2021-ben **a munkanélküliségi ráta a 15–64 éves népesség körében 4,1%-ra enyhült**, ami magasabb a járvány előtti értéknél, ugyanakkor 2,6 százalékponttal kedvezőbb a 2015. évinél.

A férfiak és a nők munkanélküliségi szintje – a 2010–2012 közötti 10–12%-os csúcsot követően – 2019-ig töretlenül csökkent, majd a járvány hatására mindkét nem munkanélküliségi rátája számottevően nőtt. **2021-ben a férfiak rátája 3,9%-ra mérséklődött, ugyanakkor a nők esetében az I. negyedév kiugró értéke (4,9%) következtében – az év egészére nézve – az egy évvel korábbinál enyhén magasabb, 4,3% volt.**

A korcsoportok közül évek óta a 15–24 évesek körében a legmagasabb a munkanél-

2.7. ábra A nyilvántartott álláskeresők és a munkanélküliek számának alakulása

a) A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatai.

b) A munkaerő-felmérés szerint.

küliségi ráta, minden ötödik munkanélküli közülük kerül ki. 2021-ben a fiatalok munkanélküliségi rátája a járvány első évéhez képest tovább nőtt. A legjobb munkavállalási korúnak számító, 25–54 éves és az idősebb, 55–64 éves korosztály munkanélküliségi rátája mérséklődött, ugyanakkor mindkét érték magasabb volt a járvány előttinél.

Az iskolai végzettség fő kategóriái közül a járvány által legkedvezőtlenebbul érintett, legfeljebb alapfokú végzettségűek munkanélkülisége tovább romlott 2021-ben. A középfokú végzettségűeké enyhén mérséklődött az előző évhez képest, a felsőfokú végzettséggel rendelkezőké változatlan maradt.

¹⁾ Forrás: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ).

2.2. tábla A 15–64 évesek munkanélküliségi rátája, 2021

Megnevezés	Munkanélküliségi ráta			
	%	változása		
		2015-höz képest	2019-hez képest	2020-hoz képest
		százalékpont		
Nemek				
Nő	4,3	-2,4	+1,0	+0,0
Férfi	3,9	-2,7	+0,5	-0,2
Korcsoport				
15–24 éves	13,5	-3,6	+2,3	+1,0
25–54 éves	3,5	-2,3	+0,7	-0,2
55–64 éves	2,9	-2,8	+0,7	-0,1
Legmagasabb befejezett iskolai végzettség				
Legfeljebb alapfokú	11,1	-6,2	+1,4	+0,2
Középfokú	4,0	-2,3	+1,0	-0,1
Felsőfokú	1,7	-0,6	+0,3	-0,0
Összesen	4,1	-2,6	+0,7	-0,1

2021-ben a korábbi évek csökkenő tendenciájával ellentétben mind a tartósan, legalább egy éve munkanélküliek aránya, mind az álláskeresővel töltött idő hossza nőtt, amiben szintén a járvány hatása tükröződik, ugyanakkor mindkét mutató értéke kisebb volt a 2019. évinél. 2020-ban a pandémia munkaerőpiacra gyakorolt negatív hatásai következtében az új munkanélküliek aránya ideiglene-

sen megnőtt, így a tartósan munkanélküliek aránya és az álláskeresővel töltött átlagos idő is csökkent. Ehhez képest 2021-ben valamelyest visszarendeződött a munkaerőpiac, így mindkét mutató értéke magasabb lett: a tartósan munkanélküliek aránya a 15–64 éves népességben belül 5,3 százalékponttal, 31,4%-ra, a munkanélküliség átlagos időtartama 0,5 hónappal, 8,5 hónapra nőtt.

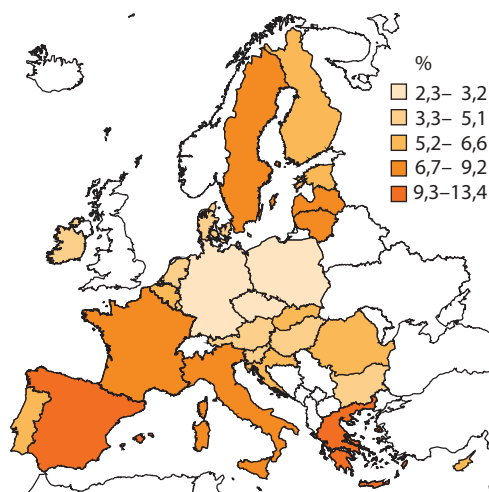
A magyar munkanélküliség továbbra is az egyik legalacsonyabb az unióban

2021 folyamán a foglalkoztatottság javulásával párhuzamosan az Európai Unió (EU27_2020) valamennyi tagországában

csökkent a munkanélküliség. 2021 IV. negyedévében Csehországban, Lengyelországban, Máltán, Németországban,

2.8. ábra **A munkanélküliségi ráta az uniós országokban, 2021. IV. negyedév**
(a 15–64 éves népességén belül)

Hollandiában és Magyarországon volt a legalacsonyabb a munkanélküliségi ráta, 2,3–3,7% közötti, a legmagasabb pedig Görögországban és Spanyolországban, egyaránt 13,4%, míg **az uniós átlagérték** – a 15–64 éves korcsoportban – **6,5%-ra csökkent.** 2021-ben a fiatalok munkanélkülisége leginkább a görög, a spanyol és az olasz munkaerőpiac számára jelentett komoly kihívást, a IV. negyedévben 31,8, 30,7 és 28,0%-os rátaértékekkel. Ezzel szemben Németországban a 15–24 éves fiatalok munkanélküliségi rátája 5,2% volt. A magyar fiatalok körében az uniós átlagnál (14,4%) némileg alacsonyabb, 12,5% volt a mutató értéke, amivel hazánk a tagországok között a középmezőnybe tartozott.

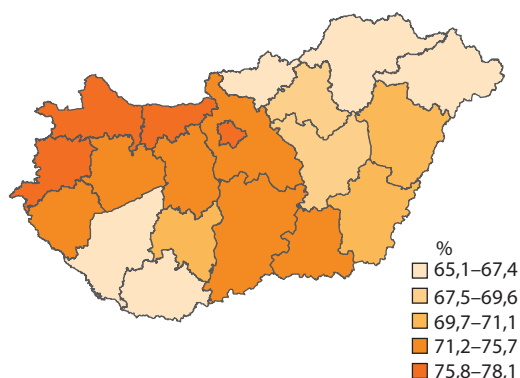
A megyék többségének foglalkoztatottsága magasabb, mint a járvány előtt

2021-ben a fővárosban és a megyék döntő többségében nőtt a foglalkoztatottság (csökkenés Nógrád megyében történt), miközben a munkanélküliségi ráta a fővárosban és tíz megyében csökkent, a többiben nőtt. A fővárosban és Komárom-Esztergom megyében volt legmagasabb a foglalkoztatási arány (78,0, illetve 78,1%), ezzel szemben Somogy megyében a legalacsonyabb (65,1%). A munkanélküliségi ráta Győr-Moson-Sopron megyében volt a legkisebb (1,5%), és Nógrád megyében a legnagyobb (10,8%).

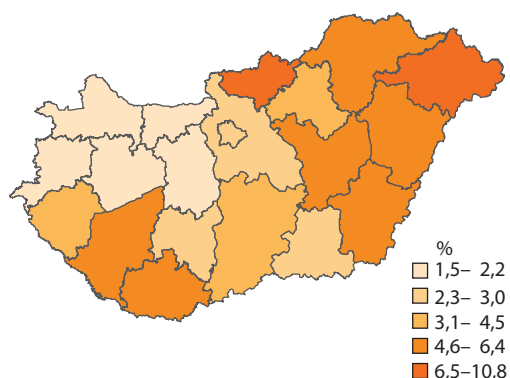
A foglalkoztatási ráta Komárom-Esztergom megyében nőtt a legnagyobb mértékben (5,2 százalékponttal) 2020-hoz képest, és Zala, Baranya, Jász-Nagykun-Szolnok megye, valamint Észak-Magyarország megyéi kivételével mindenütt meg-

haladta a 2019-es értéket. A munkanélküliségi ráta 2021-ben Baranya megyében csökkent a leginkább (1,7 százalékponttal) az előző évihez képest, rajta kívül Vas, Fejér és Tolna megye kivételével mindenütt magasabb volt, mint két évvel korábban. A két fő mutató szélsőértékeit tekintve a területi különbségek nőttek a 2020. évihez képest, a foglalkoztatásnál mérsékeltebben, a munkanélküliség esetén jelentősebben. Utóbbi esetén a rátaértékek relatív szórása is nőtt, azzal összefüggésben, hogy **a kedvezőbb munkaerőpiaci helyzetben lévő megyékben a munkanélküliség a gazdaság újraindításával párhuzamosan csökkent, míg a nehezebb helyzetben lévő, magas munkanélküliségű megyékben tovább nőtt.**

2.9. ábra A foglalkoztatási arány megyénként, 2021 (a 15–64 éves népességen belül)

2.10. ábra A munkanélküliségi ráta megyénként, 2021 (a 15–64 éves népességen belül)

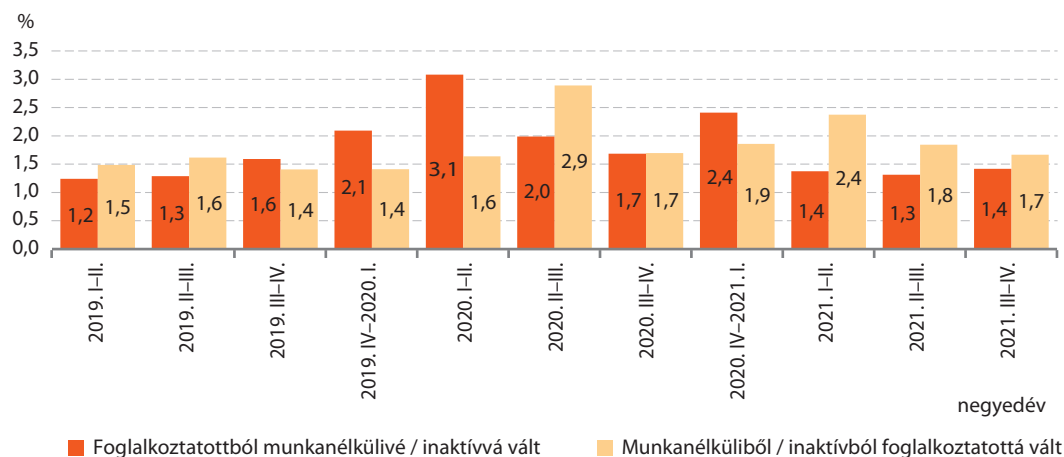

Az év végére csillapodtak a munkaerőpiaci mozgások

A munkaerőpiacot jellemző főbb mutatók értékeinek változásait alátámasztják a gazdasági aktivitási csoportok közötti áramlások. A járvány nagyobb hullámai idején – 2020 I–II. és 2021 I. negyedévében – a foglalkoztatottak közül összességében lényegesen többen váltak munkanélkülivé vagy inaktívvá, mint fordítva, ezt követően viszont többen

kerültek be a foglalkoztatásba, mint ahányan kikerültek onnan. Az első hullámot jellemző intenzív munkaerőpiaci mozgások 2020 végére kiegyenlítősebbé váltak, majd a 2021 I. negyedévében felerősödő, de a korábbi csúcspontnál valamivel enyhébb áramlások az év végére ismét lecsillapodtak, megtartva a foglalkoztatottak közé történő beáramlás fölényét.

2.11. ábra Azon személyek aránya a népességen belül, akik gazdasági aktivitása az előző negyedévhez képest megváltozott (az aktivitásváltás formája szerint, a mindkét negyedévben megfigyelt személyek adatai alapján)

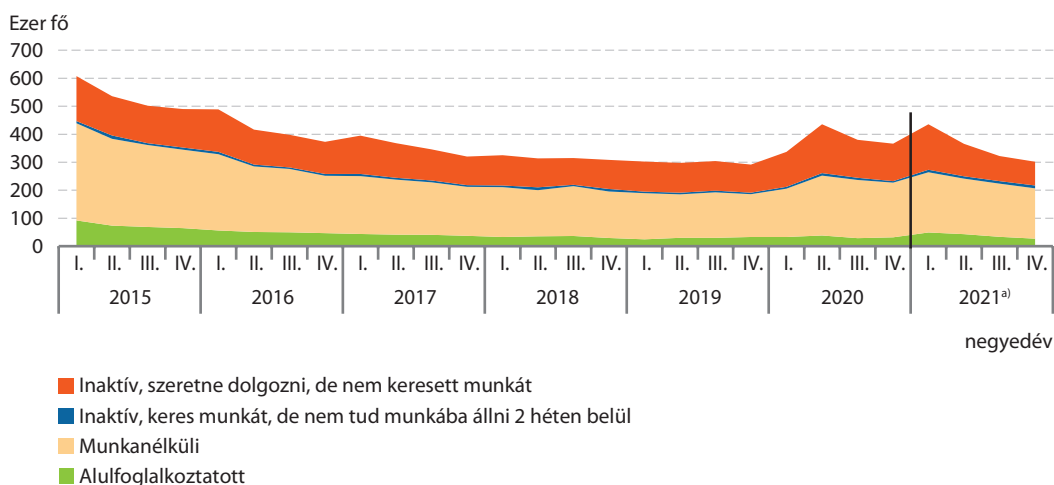

A tendenciák a munkaerőhiány ismételt kialakulását valószínűsítik

A Covid19-járványt megelőzően a potenciális munkaerő-tartalék²⁾ nagysága, vagyis a pótlólagos munkaerő-kínálatot jelentők köre folyamatosan és jelentősen mérséklődött. 2020-ban a pandémia gazdasági hatásainak munkaerőpiacot érintő egyik következményeként nőtt a munkanélküliek, az alulfoglalkoztatott részmunkaidősök és a dolgozni akaró inaktívák száma, vagyis jelentősen bővült azok köre, akiknek a foglalkoztatásba integrálására lehet

számítani. 2021-ben ugyanakkor a munkaerőpiac élénkülésének hatására **a potenciális munkaerő-tartalék nagysága csökkent, a 15–74 évesek körében átlagosan 356 ezer főt tett ki.** Az év során az állomány folyamatosan fogyott, a IV. negyedévben 302 ezer főt tett ki, ezen belül fokozatosan csökkent az alulfoglalkoztatottak és a munkanélküliek száma, de leginkább az inaktív tartalék köre szűkült.

2.12. ábra A potenciális munkaerő-tartalék negyedévenkénti alakulása

a) 2021-től az Eurostat módszertana szerint történik a munkaerő-tartalék meghatározása, így az eredmények a korábbi időszakáival korlátozottan hasonlíthatók össze.

A járvány első évére jellemző, bizonytalanabb gazdasági környezet hatására 2020-ban csökkent az üres álláshelyek száma.

2021-ben a gazdaság újraindítását követően viszont ismét élénkült a pótlólagos munkaerő-kereslet, az előző évinél átlagosan 23%-

²⁾ Potenciális munkaerő-tartaléknak tekintendők az International Labour Organization (ILO) szerinti munkanélküliek mellett mindazon inaktív személyek, akiknél – az ILO-munkanélküliségre vonatkozó hármas definíciójából – vagy az aktív munkakeresés, vagy a két héten belüli rendelkezésre állás kritériuma nem teljesül. További tartaléknak számítanak az alulfoglalkoztatottak, vagyis azok, akik teljes munkaidős állás hiányában kényszerülnek részmunkaidőben dolgozni. Mivel 2021 előtt a gyermekgondozási távollét miatt tartósan távol lévők esetében nem áll rendelkezésre információ a részmunkaidőre vonatkozóan, ők nem alulfoglalkoztatottként a foglalkoztatottak közé sorolódnak. Emiatt 2021-től korlátozott az eredmények összehasonlíthatósága a korábbi időszakokéival.

kal több, 74,5 ezer üres vagy a közeljövőben megüresedő álláshelyet tartottak nyilván.³⁾ A munkaerőigény kétharmada a vállalkozások területén jelentkezett, közel háromtizede a költségvetésben, 3,0 ezer álláshely pedig a nonprofit szférában. Az élénkülés elsősorban az év második felét jellemezte, és döntő része a versenyszférához volt köthető. Az utolsó két negyedévben az üres álláshelyek száma már meghaladta a járvány előtti, 2019. III. és IV. negyedévi szintet.

Nemzetgazdasági szinten az üres álláshelyek aránya 2,3%-ot tett ki 2021-ben, szemben az egy évvel korábbi 2,0%-kal. Magas munkaerő-keresleti igény jellemezte az adminisztratív szolgáltatások (4,7%), az egészségügy, szociális ellátás (3,7%), valamint az információ, kommunikáció (2,8%)

területét, miközben legkevésbé a mezőgazdaság (1,0%), valamint a kereskedelem és az ingatlanügyletek (1,1–1,1%) nemzetgazdasági ág küzdött létszámgondokkal. Az adminisztratív szolgáltatások esetében a munkaerő-kölcsönzéssel foglalkozó szervezetek létszámigénye kiemelkedően nőtt, összefüggésben a feldolgozóipari cégek számára kiközvetített munkaerői létszámmal.

Az a tendencia, hogy a potenciális munkaerőtartalék nagysága csökkent, és 2021 végére megközelítette a 2019-es mélypontot, az üres álláshelyek száma pedig meghaladta a két évvel korábbi, járvány előtti szintet, abba az irányba mutat, hogy a hazai munkaerőpiac egyes szegmenseiben a járvány előttihez hasonló, erős munkaerőhiány alakulhat ki, jelentős területi differenciáltság mellett.

Tovább csökkent az inaktívák száma

2021-ben 1 millió 479 ezer fő, a 15–64 évesek 24%-a tartozott a gazdaságilag inaktívák közé, akik sem foglalkoztatottként, sem munkanélküliként nem jelennek meg a munkaerőpiacon. Számuk mind az előző évihez képest, mind a járványt megelőző évihez képest csökkent (87 ezer, illetve 122 ezer fővel). Az inaktívák közül 178 ezren szerettek volna munkát, 94 ezer fővel kevesebben az egy évvel korábbinál, miközben azok száma, akik nem kívántak dolgozni, 7 ezer fővel nőtt. A dolgozni akaró inaktívák számának 2020-as ideiglenes növekedése annak volt a következménye, hogy a járvány hullámainak idején a munkájukat elvesztők egy része – a személyes kapcsolatok korláto-

zása miatt – nem tudott aktívan munkát keresni, és/vagy két héten belül munkába állni, így statisztikai értelemben nem a munkanélküliek, hanem az inaktívák közé tartozott.

Éves összehasonlításban az inaktívák két legnépesebb csoportja közül a tanulók (624 ezer fő) száma nőtt, a nyugdíjasok, járadékosoké (414 ezer fő) tovább csökkent. Utóbbiak létszámának visszaesése a leginkább két tényezőre vezethető vissza: az öregségi nyugdíjkorhatár 2013 és 2022 közötti, 62 évről 65 évre történő fokozatos emelésére, illetve arra, hogy a nyugdíjasokat érintő járulékfizetési változások ösztönözték az inaktív idősök foglalkoztatottak közé történő beáramlását.

³⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások, a költségvetési intézmények és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezetek adatai.

3

Ágazati körkép

Ipar

→ Az ipari termelés volumene 9,6%-kal nőtt 2021-ben az egy évvel korábbi, alacsony bázishoz képest, és a járvány előtti szintet is meghaladta. A növekedéshez az ipari területek többsége hozzájárult, azonban a legnagyobb súlyú járműgyártás kibocsátása tovább csökkent, a termelés alapvetően a globális chiphiány miatt akadozott. A feldolgozóiparon belül ezúttal is a villamos berendezés gyártása bővült a legnagyobb mértékben, a járműakkumulátorokat és villamos motorokat gyártó vállalkozások megtelepedése révén.

Építőipar

→ Az egy évvel korábbi visszaesés után 2021-ben újra nőtt az építőipar teljesítménye, a termelés volumene az uniós átlagot meghaladó mértékben, 13%-kal emelkedett az előző évhez viszonyítva. A bővülés nagyjából az épületek építése 17%-os növekedésének volt köszönhető, de az egyéb építmények építése is 9,1%-kal növelte teljesítményét. Az év végi rendelésállomány volumene – mindkét építményfőcsoportban a megállapodások számának csökkenése nyomán – 13%-kal visszaesett a 2020. decemberihez viszonyítva.

Kiskereskedelem

→ A kiskereskedelmi forgalom volumene 2021-ben – az év első felét érintő járványügyi korlátozások ellenére – 3,4%-kal meghaladta az előző évet. Ezen belül az élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes üzletek értékesítési volumene 2,2, a nem élelmiszer jellegű 4,4, az üzemanyagtöltő állomásoké 5,1%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz képest. A kiskereskedelmi üzletek száma 2013 óta folyamatosan csökken, 2021. június végén 4200-zal kevesebb bolt várta a vásárlókat, mint egy évvel korábban.

Infokommunikáció

→ Az infokommunikáció teljesítménye 2021-ben kétszer akkora mértékben emelkedett, mint a teljes nemzetgazdaságé. A mobiltelefon-előfizetések piacának bővülése folytatódott, aminek friss lendületet ad az eszközök közötti kommunikációhoz használt M2M-kártyák terjedése. Az év végén az egy évvel korábbinál kevesebb, 3 millió 750 ezer televízió-előfizetést tartottak nyilván, ezen belül 82%-ról 86%-ra nőtt a digitális csomagok aránya.

Szállítás, közlekedés

- 2021-ben csak kismértékben változtak a szállítási teljesítmények – az áru- és a helyközi személyszállításé nőtt, a helyi személyszállításé mérséklődött –, a járványt megelőző, 2019. évitől azonban jelentősen elmaradtak (7,2, 47 és 35%-kal). Az első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik száma 1,7%-kal mérséklődött 2021-ben, és 19%-kal volt kevesebb a 2019. évinél.

Lakásépítés, hitelezés, ingatlanpiac

- 2021-ben az előző évhez viszonyítva jelentősen, 29%-kal visszaesett a használatba vett lakások száma, miközben az egy évvel korábbinál harmadával több, 29 941 lakás építését tervezték. A lakáspiaci forgalom 2021-ben az előző év alacsony bázisához képest 19%-kal bővült, és a járvány előtti, 2019. évi szintet is meghaladta 3,7%-kal, ugyanakkor újra emelkedtek a lakásárak, valamint a lakbérek.

Turizmus, vendéglátás

- A 2020-ban a Covid19-járvány miatt jelentős veszteségeket szenvedő ágazat 2021 folyamán némileg magára talált, azonban a vendégforgalom még nem tért vissza a járvány előtti évek szintjére. A külföldi állampolgárok magyarországi, valamint a magyarok külföldi látogatásainak száma egyaránt emelkedett 2020-hoz képest, utóbbiak azonban továbbra is a belföldi utazásokat részesítették előnyben. A hazai kereskedelmi szálláshelyekre 8,8%-kal több vendég érkezett, a vendégéjszakák száma több mint egytizedével, az ezekhez kapcsolódó bevételek egyharmadával nőttek. A vendéglátóhelyek eladási forgalmának volumene 16%-kal bővült 2021-hez képest.

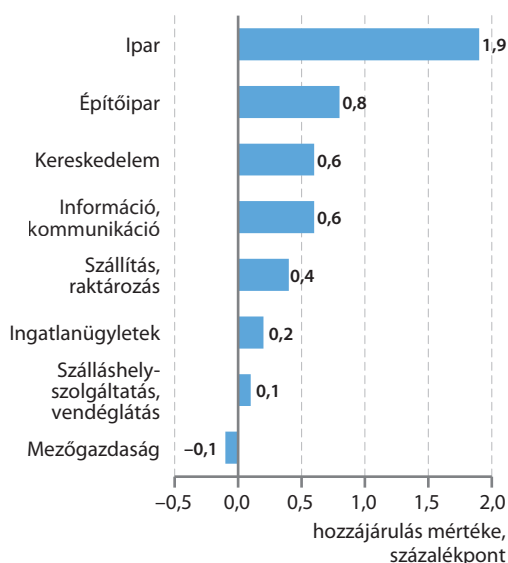
Mezőgazdaság

- 2021-ben a mezőgazdasági kibocsátás volumene 2,1%-kal mérséklődött 2020-hoz mérten. Az 5,3 millió tonnás búzatermés 3,8%-kal több volt az egy évvel korábbinál. Árpából rekordközelit mennyiséget, kukoricából – a nyári aszály következtében – az előző évinél 25%-kal kevesebbet arattak. Az olajos magvú növények közül a napraforgó termesztése nőtt. 2021. december 1-jén tyúkból többet, szarvasmarhából, sertésből és juhból kevesebbet tartottak, mint az előző év azonos időpontjában.

A járvány hatásai és a gazdasági újraindulás eltérően érintették az egyes gazdasági területeket 2021 folyamán. A gazdasági növekedés hajtóerejének az ipari kibocsátás számított, de az építőipar mellett a kereskedelem és – a korábbi évekhez hasonlóan – az infokommunikáció is számottevően hozzájárult a GDP növekedéséhez. A járvány legnagyobb vesztesének tekinthető turizmus az egy évvel korábbi, alacsony bázishoz képest jelentős mértékben emelkedett, viszont kis súlya miatt csak kismértékben segítette a gazdaság dinamizálódását. Mindössze a mezőgazdaság fogta vissza a bruttó hazai termék volumenbővülését. Ágazati körképünkben a GDP volumenváltozásához való hozzájárulás alapján kialakult sorrendben mutatjuk be a vizsgált gazdasági területeket.

3.1. ábra Néhány gazdasági terület szerepe a GDP 7,1%-os volumennövekedésében, 2021

IPAR¹⁾

A magyar gazdaság 2021. évi 7,1%-os bővüléséhez **az ipar 1,9 százalékponttal járult hozzá, ezzel a GDP-növekedés hajtómotorjának számított.** A feldolgozóipart, az energiaipart és a bányászatot magába foglaló ágcsoport a bruttó hozzáadott érték 24%-át állította elő. Az ipari szervezetek súlya – 2018 óta csökkenő dolgozói létszám mellett – a foglalkoztatásban is hasonló (22%) volt, a nemzetgazdasági beruházásoknak pedig ennél nagyobb részét, 29%-át adta.

Az iparban a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havonta átlagosan bruttó

467 ezer forintot kerestek, a nemzetgazdasági átlagnál 6,4%-kal többet. 2021-ben az iparban is érvényesültek a nemzetgazdaság legtöbb területére jellemző folyamatok: a beruházások volumene az előző évi visszaesést követően nőtt, a keresetek emelkedése folytatódott. A hazai ipar egyre inkább beágyazódott a globális termelési láncokba, a termelés alakulását jelentősen befolyásolja a nagy létszámú, döntően exportra termelő, külföldről irányított leányvállalatok teljesítménye és a külpiaci kereslet.

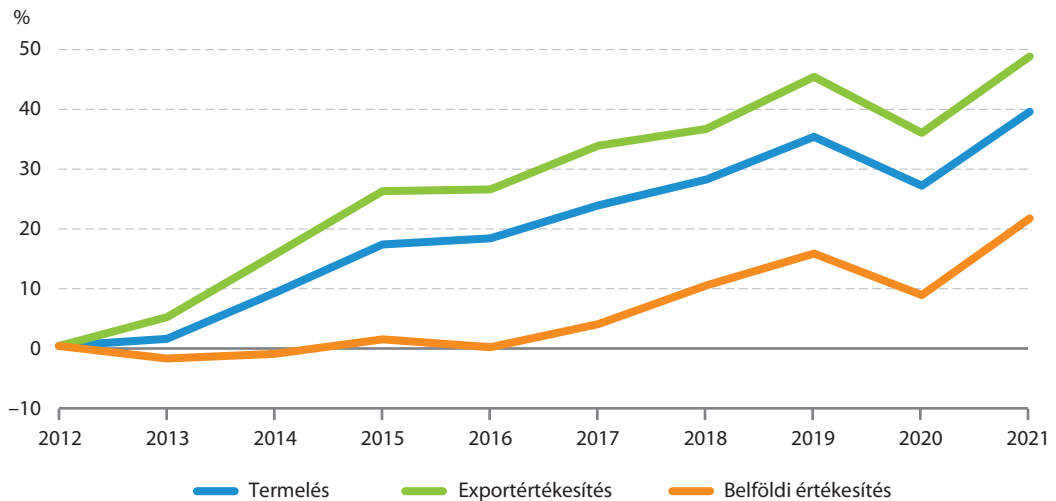
¹⁾ Víz- és hulladékgyártás nélkül. Az alfejezetben az adatok az ipar egészében teljes körűek, a részletesebb bontású (például ágazati szintű, vagy területi) adatok a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásokra vonatkoznak.

A járvány előtti csúcspontot is meghaladta az ipari termelés

Magyarországon az ipari termelés volumene 2013-tól 2019-ig évről évre emelkedett. Ebben az időszakban az unión belül hazánkban bővült az egyik legnagyobb mértékben, összességében 35%-kal a kibocsátás. A világjárvány megtörte az ipar lendületét, 2020-ban a termelés 6,0%-kal csökkent. A visszaesés a járvány begyűrűzésekor volt a legnagyobb, akkor több gyár, köztük a hazai ipar meghatározó üzemei átmenetileg teljesen leálltak, így 2020. április–májusban a termelés évtizedes mélypontra zuhant. A gyártás fokoza-

tos újraindulásával viszonylag hamar, már 2020 IV. negyedévében visszatért a kibocsátás a járvány előtti csúcsra. A növekedés 2021-ben is folytatódott, **az év során előállított 42,6 ezer milliárd forint termelési érték összehasonlító áron 9,6%-kal** volt több az előző évi, alacsony bázisnál, és **a járvány előtti, 2019. évi szintjét is felülmúlta 3,0%-kal**. Az ipari értékesítés nagyobb részét (63%-át) adó export és a belöldi eladások is élénkültek, ezzel együtt az exportorientáció kissé mérséklődött a korábbi évekhez képest.

3.2. ábra **Az ipari termelés és értékesítés volumenváltozása**
(2012-höz képest szezonálisan és munkanaphatással kiigazítva)

Az alapvetően kedvező 2021. évi folyamatokat beárnyékolta a meredeken emelkedő energiaárak, és ezen keresztül a gyártási költségek megugrása, a dráguló szállítás,

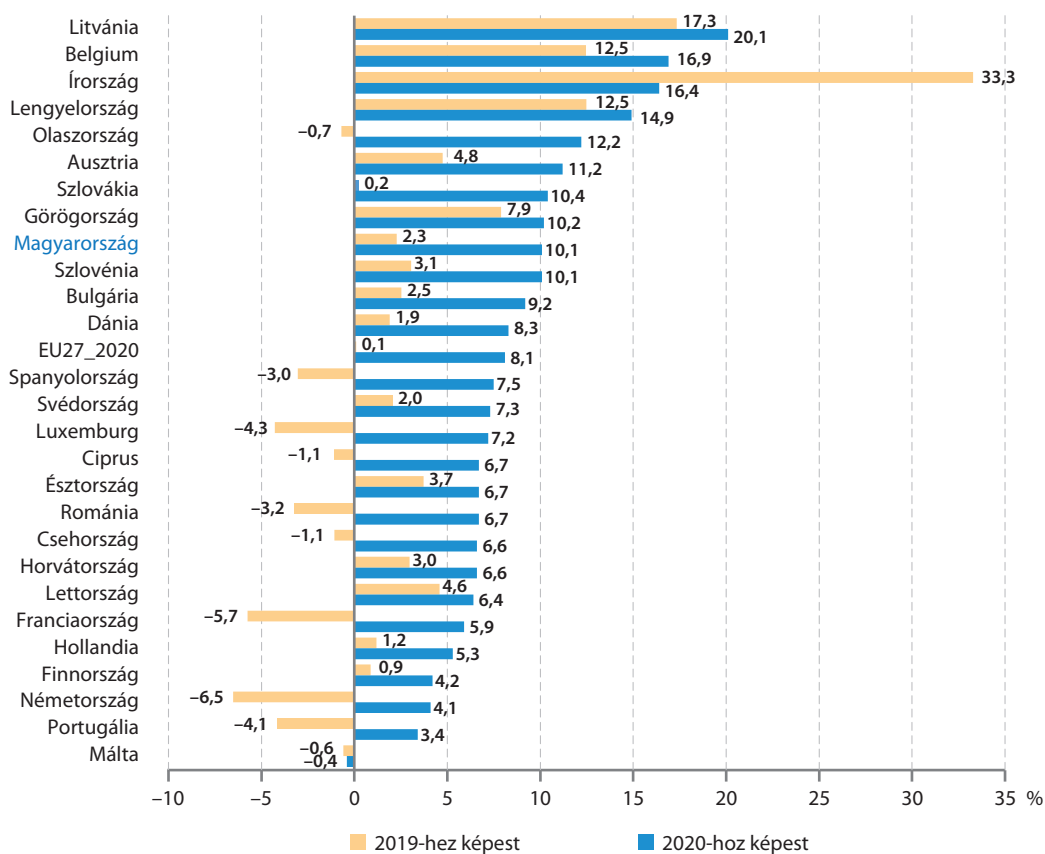
valamint a globális termelési és értékesítési láncokban tapasztalt fennakadások, amelyek a hazai ipart elsősorban a járműgyártás chiphíánya révén érintették.

Szinte mindegyik tagállamban élénkült a kibocsátás

A nemzetközi összehasonlításához rendelkezésre álló, naptárhatással kiigazított adatok szerint 2021-ben a hazai ipari termelés egy évvel korábbihoz mért 10%-os volumennövekedése meghaladta az uniós átlagot (8,1%). Az unióban az ipari konjunktúra már a járvány előtt, 2019-ben véget ért, ak-

kor 0,5%-kal csökkent a kibocsátás, jórészt az autógyártás visszaesése miatt. 2020-ban a pandémia ezt a folyamatot felerősítette, majd 2021-ben – a jellemzően alacsony bázishoz képest – **szinte mindegyik tagállamban nőtt, és többségükben már a 2019-es szintet is meghaladta a termelés volumene.**

3.3. ábra Az ipari termelés volumenváltozás az Európai Unió tagállamaiban, 2021*

* Naptárhatással kiigazított adatok.
Forrás: Eurostat.

A legnagyobb ipari potenciállal rendelkező Németországban a 2019. és a 2020. évi visszaeséssel tízéves mélypontra súlylyedt, majd 2021-ben ehhez a rendkívül

alacsony bázishoz képest az uniós átlagtól jóval kisebb mértékben (4,1%-kal) nőtt a kibocsátás. A német ipar teljesítményét jelentősen befolyásolta, hogy a járműgyár-

tás termelése 2018 óta folyamatosan csökkent. Ebben a motorszabványokra vonatkozó szabályok szigorodása, a világvjárvány okozta üzemleállások és a globális chiphiány miatti ellátási problémák mellett az is szerepet játszott, hogy a német autógyárak az elmúlt években a hazai helyett a külföldi termelést helyezték előtérbe. Németországhoz hasonlóan a másik három

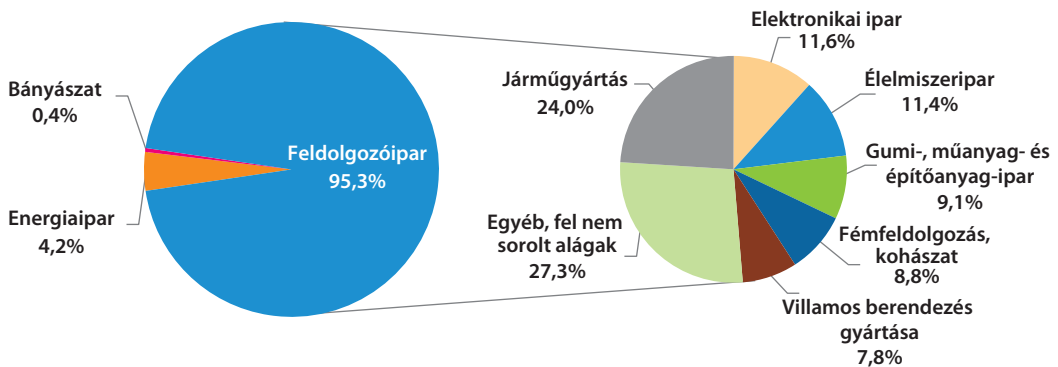
nagy nemzetgazdaságban, Franciaországban, Olaszországban és Spanyolországban sem érte még el a termelés a járvány előtti volumenét. A visegrádi országok közül a lengyel ipart vetette vissza legkevésbé a járvány, részben azért, mert ott viszonylag alacsony a – pandémia kitérése óta beszállítói nehézségekkel küzdő – járműgyártás súlya.

A járműgyártás kivételével mindegyik nagyobb súlyú ipari terület bővült

Magyarországon az ipari produktum meghatározó részét a **feldolgozóipar** adja. Termelési értéke 2021-ben meghaladta a 39 ezer milliárd forintot, ami összehasonlítva a 2020. évinél. Az ipar másik két, a feldolgozóiparnál jóval kisebb súlyú nemzetgazdasági ága is

bővült: az **energiaipar** 12, a **bányászat** – az előző évi jelentős visszaesését követően – 17%-kal. A **feldolgozóipari alágak** többségében a kibocsátás nemcsak az egy évvel korábbi, jellemzően alacsony bázist, hanem a járvány előtti szintjét is felülmúlta.

3.4. ábra Az ipari termelési érték megoszlása ágazatszoportok szerint,* 2021

* A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások adatai szerint.

A legdinamikusabban – a megelőző két évhez hasonlóan – ezúttal is a **villamos berendezés gyártása** bővült. Az iparági folyamatokat a nagy tárolókapacitású jár-

műakkumulátorok és a villamos motorok gyártásával foglalkozó vállalkozások letelepedése határozta meg. A közelmúlt beruházásai révén létrejött jelentős kapacitá-

sok üzembe állásával megugrott a termelés: 2021-ben a villamosberendezés-gyártás kibocsátása 40%-kal volt nagyobb, mint 2020-ban, 2019 és 2021 között pedig összességében 92%-kal nőtt.

A legnagyobb súlyú, a feldolgozóipari termelés 24%-át adó **járműgyártásban** okozta a járvány az egyik legnagyobb visszaesést: a 2019-ben dinamikus (10%-kal) bővülő iparág kibocsátása 2020-ban 11%-kal csökkent a pandémia kitörését kísérő üzemleállások miatt. Az év második felére helyreállt

a termelés, egyes hónapokban már a járvány előtti csúcspontját is meghaladta, de 2021-ben a globális chiphiány okozta alkatrészellátási fennakadások újfent időleges leállásokra, illetve egyműszakos munkarend bevezetésére kényszerítették a gyártókat, így 2021-ben 1,9%-kal tovább csökkent a járműipar kibocsátása. Ezen belül a közúti gépjármű gyártása 1,3, a közúti jármű alkatrészének gyártása 4,2%-kal maradt el az egy évvel korábbtól.

GLOBALIS CHIPHIÁNY – OKOK ÉS KÖVETKEZMÉNYEK

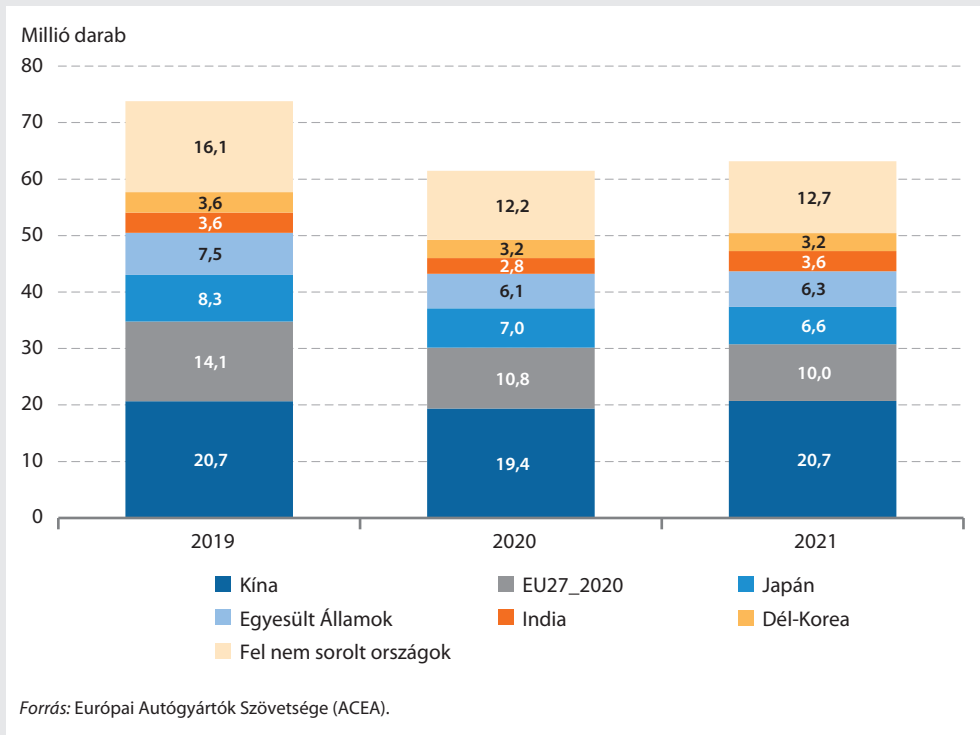
Az autógyártás nemcsak Magyarországon, hanem globálisan is messze elmaradt még a járványt megelőző teljesítményétől. 2021-ben összesen mintegy 63 millió személygépkocsit gyártottak a világon, közel 2 millióval többet, mint 2020-ban, de a járvány előtti, 2019. évinél így is bő 10 millióval kevesebb autót gördült le a gyártószalagokról.²⁾ Míg 2020-ban alapvetően a pandémia kitörését övező üzemleállások, addig 2021-ben a – modern autókban egyre nagyobb számban beépített – mikrochipek hiánya okozott jelentős termelés kiesést. Az ellátási probléma részben a járvány miatt felborult piaci viszonyokra, részben ettől független körülményekre vezethető vissza. A pandémia kitörésekor az integrált áramköröket gyártó üzemek is leálltak, az ezt követő újrainduláskor azonban a korábbtól eltérő keresleti szerkezettel szembesültek. Részben a megváltozott életkörülmények miatt megnövekedtek az infokommunikációs eszközökhöz és a szórakoztató elektronikai termékekhez kapcsolódó megrendelések. Ezek teljesítésével párhuzamosan az – időközben szintén élenkülő – autógyártás igényeit egyre kevésbé tudták kiszolgálni a chipgyártók. A keresleti nyomást tovább erősítette, hogy az Egyesült Államok a „kereskedelmi háború” részeként embargót vezetett be Kína legnagyobb chipgyártójával szemben, amivel fokozódott más üzemek leterheltsége. A Kínán kívüli gyártókapacitásokat azonban szűkítette, hogy Japán két jelentős üzemében is tűz pusztított, Tajvanon pedig az aszály miatt veszélybe került a gyárak vízellátása. Mindezek mellett a szállítási költségek emelkedése és egyéb rendkívüli események, például a Szezi-csatornát érintő időleges fennakadások is befolyásolták az ellátási láncok működését.

Az integrált áramkörök hiánya a nagy autóiipari hatalmakat nem egyformán érintette. Miközben Kínában és Indiában már hasonló számú autót gyártottak 2021-ben, mint a világjárvány előtti évben, addig az Egyesült Államokban csak kismértékben élénkült a termelés, és még jóval elmaradt a két évvel korábbi szinttől, az Európai Unióban, Japánban és Dél-Koreában pedig tovább csökkent az autógyártás volumene. 2021-ben

²⁾ Forrás: Európai Autógyártók Szövetsége (ACEA).

száz autóból 33-at Kínában, 16-ot az Európai Unió tagállamaiban, 10–10-et Japánban és az Egyesült Államokban, 6-ot Indiában, 5-öt Dél-Koreában gyártottak.³⁾

3.5. ábra Gyártott személygépkocsik száma országok, országcsoportok szerint

A feldolgozóipari termelés 12%-át adó, exportorientált **elektronikai ipar** termelési volumene 2021-ben 5,9%-kal nőtt az előző évihez képest. A növekedés magas bázison valósult meg, mivel az elektronikai ipar egyike volt azon kevés ipari területeknek, amelyek kibocsátása emelkedett 2020-ban. (A tendencia 2014 óta tart.) A bővülés alapvetően az I. félév eredménye, az év második felében (a decemberi növekedéstől eltekintve) csökkent a kibocsátás, ami ez esetben összefüggött a félvezetőhiány miatt akadozó alapanyag-ellátással. A két legnagyobb

alágazat közül az elektronikus fogyasztási cikk gyártása 12%-kal bővült 2021-ben, ugyanakkor a chiphiánynak leginkább kitett, a járműgyártásba is beszállító elektronikai alkatrész, áramkörti kártya gyártása 1,9%-kal csökkent.

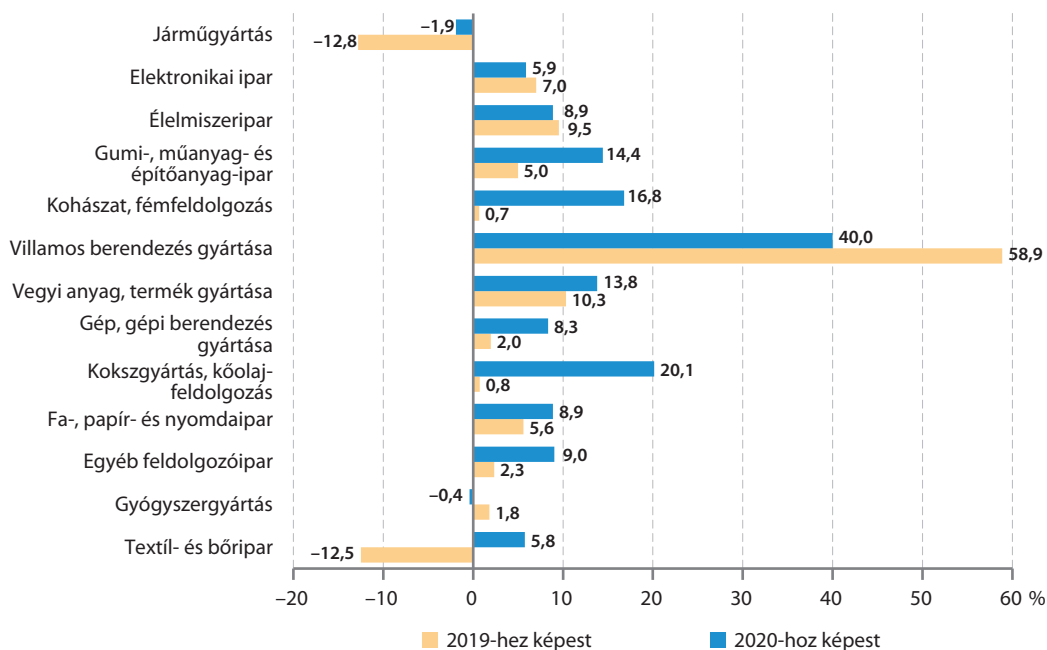
Az elektronikai iparral közel azonos súlyú, de nagyjából belföldön értékesítő **élelmiszeripar** termelése 8,9%-kal meghaladta az egy évvel korábbit. A bázis ebben az alágazatban is magas volt, miután a 2014 óta emelkedő tendencia 2020-ban is folytatódott, igaz, a növekedés üteme jelentősen (0,6%-ra)

³⁾ Forrás: Európai Autógyártók Szövetsége (ACEA).

lassult. 2021-ben az alágazatok többségében bővült a kibocsátás. Jelentősebb visszaesés egyedül a csekély súlyú – és az előző évben kiugró teljesítményt elérő – halfeldolgozás és -tartósítás területén történt. Ezen kívül csak az olaj- és margaringyártás termelési volumene maradt el (0,3%-kal) az egy évvel korábbitól, amiben szintén szerepet játszott a bázishatás, mivel a járvány kitörését övező, 2020. február-márciusi felvásárlási láz alatt rendkívül nagy volt az étolaj iránti

kereslet. A legnagyobb súlyú húsiparban a termelés volumene 13%-kal múlta felül az egy évvel korábbi, viszonylag alacsony szintet. (2020-ban 6,5%-kal csökkent a húsipar teljesítménye, amiben a madárinfluenza miatt kialakult alapanyaghiány jelentős szerepet játszott.) A második legnagyobb termelési értékkel bíró italgyártás kibocsátása 11%-kal nőtt az előző évi – a vendéglátást érintő korlátozásokkal is összefüggő – 7,4%-os visszaesést követően.

3.6. ábra A termelés volumenváltozása a feldolgozóipari alágakban,* 2021

* A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások adatai szerint. Az alágak a 2021. évi termelési értékük szerinti csökkenő sorrendben szerepelnek.

A **kohászat, fémfeldolgozás** 2021. évi termelési volumene 17%-kal volt nagyobb, mint egy évvel korábban, és csak kevéssel (0,3%-kal) maradt el a 2018. évi csúcspontjától. (Ezen a területen már a járvány előtt, 2019-ben véget ért a konjunktúra, miután az ázsiai versenytársak térnyerésével jelentősen szűkültek az európai gyártók érté-

kesítési lehetőségei.) A 2021. évi növekedés motorját a fémfeldolgozási termékek gyártása jelentette, aminek produktuma 24%-kal bővült, elsősorban a belföldi kereslet megugrásának köszönhetően.

A szintén háttéripár jellegű, elsősorban a gépipari és az építőipari megrendelésektől függő **gumi-, műanyag- és építőanyag-**

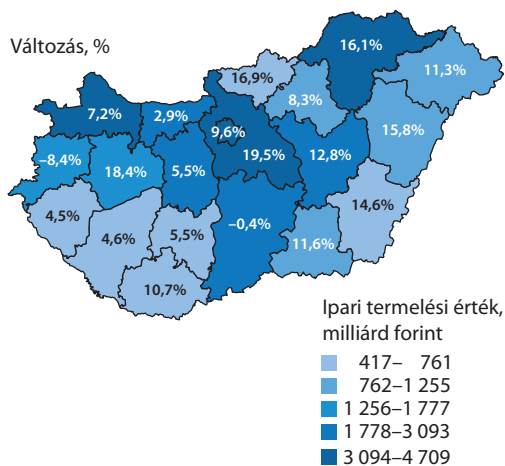
ipar is bővült, 2020-hoz képest 14%-kal. Ezzel a kibocsátás meghaladta a járvány előtti szintjét. Az ágazatcsoporton belül a gumiipar két év csökkenést követően újból dinamizálódott, a 12%-os volumen-növekedést elsősorban a járműiparba beszállító gumiabroncsgyártás teljesítménye eredményezte. Az építőanyag-ipar élénkülése összefüggött az előző évben megszakadt építőipari konjunktúra újabb hullámaival. A vegyiparhoz tartozó műanyag termék gyártásán belül valamennyi szakágazatban számottevően emelkedett a termelés.

A vegyipar további ágazatai közül a **vegyi anyag, termék gyártása** 14, a **kokszyártás, kőolaj-feldolgozás** 20%-kal bővült. Előbbit a műanyagalapanyag-gyártás teljesítménye határozta meg, utóbbiban az alacsony bázis játszott fő szerepet, mivel a járvány megfékezését célzó korlátozások az üzemanyagok iránti kereslet jelentős visszaesésével jártak 2020-ban. A legkisebb súlyú vegyipari ágazat, a **gyógyszergyártás** 2021. évi kibocsátása ugyanakkor 0,4%-kal elmaradt az egy évvel korábbitól, amit elsősorban az export csökkenése okozott.

A megyék többségében már a járvány előtti szintet is meghaladta a termelés volumene⁴⁾

2021-ben a megyék többségében (és a fővárosban is) nagyobb volt az ipari termelés volumene az egy évvel korábbi, jellemzően alacsony bázisnál. **Csak Vas és Bács-Kiskun megyében csökkent a kibocsátás**, amiben mindkét esetben szerepet játszott a járműgyártás visszaesése. A legnagyobb mértékű (18–20%-os) növekedés Pest és Veszprém, a legkisebb (5,0% alatti) Komárom-Esztergom, Zala és Somogy megyében történt. A legnagyobb ipari potenciállal rendelkező térségek közül Pest megyében a villamosberendezés-gyártás, Győr-Moson-Sopronban a járműgyártás, Budapesten és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a vegyipar és a villamosberendezés-gyártás volt a növekedés motorja. A járvány előtti, 2019. évi szintjét 12 megyében haladta meg a termelés volumene.

3.7. ábra **Az ipari termelés értéke és volumen-változása az előző évhez képest megyénként, 2021***

* A legalább 5 főt foglalkoztató szervezetek telephely szerinti adatai alapján.

⁴⁾ Megyei szinten a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások telephely szerinti adatai, illetve ágazati bontásban a legalább 50 főt foglalkoztató vállalkozások székhely szerinti adatai állnak rendelkezésre.

2021-ben Pest megyében állították elő a legnagyobb ipari termelési értéket, ezzel 2014 óta először nem Győr-Moson-Sopron megye vezette a rangsort. Az egy lakosra jutó termelés viszont továbbra is Győr-Moson-Sopron és Komárom-Esztergom

megyében volt a legmagasabb, az országos átlag (4,2 millió forint) több mint kétszerese. Baranya, Somogy és Békés megyében ugyanakkor a hazai átlag felét sem érte el a mutató értéke.

ÉPÍTŐIPAR

A gazdaság 2021. évi bővüléséhez az építőipar is hozzájárult, ugyanis teljesítménye a nemzetgazdasági átlagot meghaladón, 16%-kal nőtt, és ezzel a bruttó hozzáadott értéken belüli részesedése 6,5%-ra emelkedett. A javuló gazdasági környezet eredményeként az építőipari beruházások volumene szintén nagyobb lett, mintegy 20%-kal, ennek ellenére nemzetgazdasági súlya alacsony (2,5%) maradt.

Az építőiparban foglalkoztatottak létszáma 2010 óta a nemzetgazdasági átlagot

(20%) meghaladón, 36%-kal emelkedett. 2021-ben átlagosan 374 ezren (az összes foglalkoztatott 8,1%-a) dolgoztak az építőiparban, az egy évvel korábbinál 3,4%-kal többen (nemzetgazdasági szinten 0,7%-kal nőtt a létszám). Az építőiparban teljes munkaidőben alkalmazásban állók 350 ezer forintos havi bruttó átlagkeresete⁵⁾ továbbra is ötödével (89 ezer forinttal) kevesebb, mint a nemzetgazdasági átlag, részben a fizikai foglalkoztatottak magasabb aránya következményeként.

Az építőipari termelésnek főként az épületépítések adtak újabb lendületet

Az építőipar három éven át tartó növekedése 2020-ban a járvány hatására megtört, a termelés volumene 9,7%-kal visszaesett az egy évvel korábbi, magas bázishoz képest. A járvány miatti korlátozások fokozatos feloldásával 2021-ben **már 13%-kal** (5,4 ezer milliárd forint) **bővült a teljesítmény**, és kissé meghaladta a 2019. évi szintet is. Ebben szerepet játszott az EU újabb költségvetési ciklusához köthető fejlesztési for-

rások mellett a kialakult járványhelyzet miatt szüneteltetett vagy halasztott beruházások elindulása is. **A termelési volumen nagyobb mértékben nőtt, mint a foglalkoztatottak száma**, így folyó áron számítva a termelékenység 23%-kal javult az előző évhez képest, de 13%-kal felülmúlta a 2019. évit is.

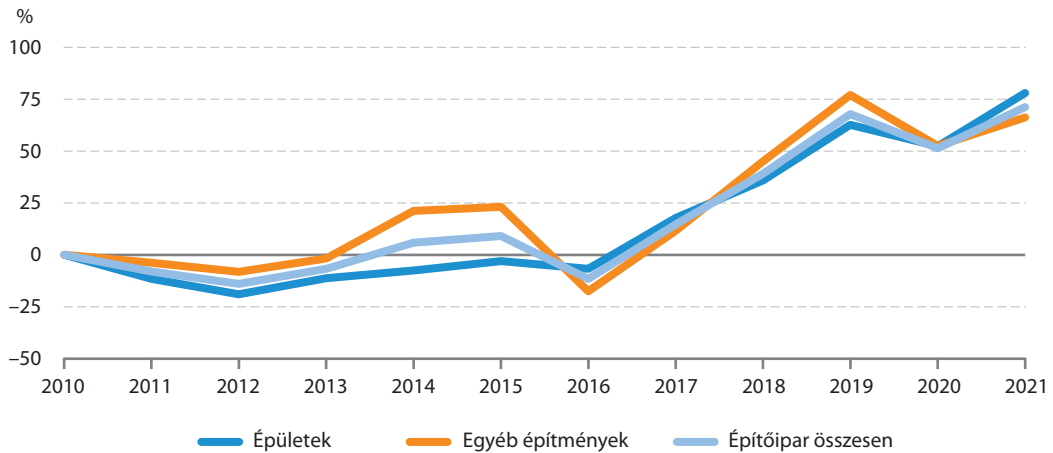
Az építőipari termelés 2021-es bővüléséhez nagyobb részt a termelésből 59%-kal

⁵⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, létszámkorláttól függetlenül a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél.

részesedő **épületépítések** 17%-os volumen-növekedése járult hozzá. Az építményfőcsoport 3,2 ezer milliárd forintos termelési értéke jóval felülmúlta a járvány előtti

szintet is, elsősorban ipari, kereskedelmi, oktatási, kulturális és sportlétesítmények építésének köszönhetően.

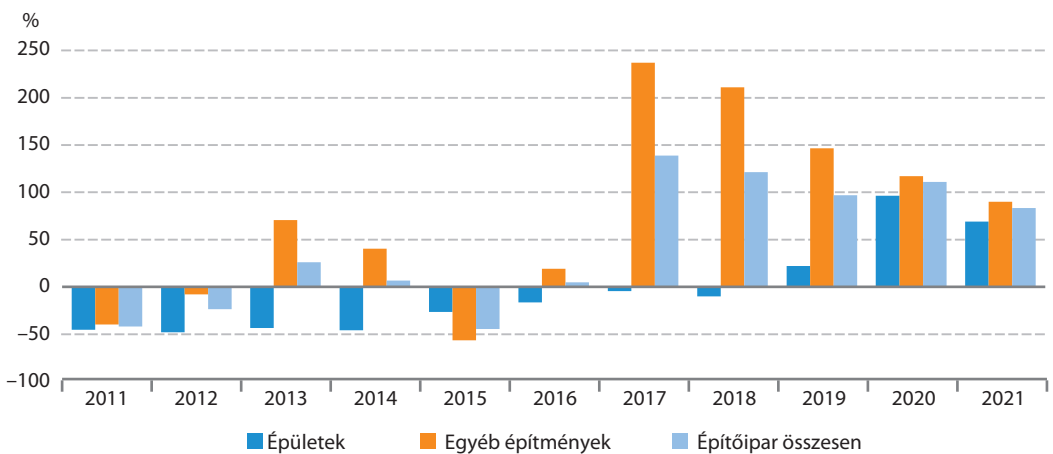
3.8. ábra Az építőipari termelés volumenváltozása építményfőcsoportonként (2010-hez képest)

Az **egyéb építmények** építése, amely az építőipari teljesítmény 41%-át adta, szintén támogatta az építőipari konjunktúrát. A többek között út-, vasút-, illetve közműépítésekkel foglalkozó vállalkozások

9,1%-kal fokozták kibocsátásukat 2020-hoz viszonyítva, ami így is elmaradt a járvány előttitől. Az építményfőcsoport teljesítménye az állami megrendelésekkel összefüggő ciklikus változásokat követte.

3.9. ábra Az építőipar év végi rendelésállományának volumenváltozása építményfőcsoportonként (2010 december végéhez képest)

A gazdasági növekedés újraindulása, valamint az építőipari termelés bővülése mellett az építési vállalkozók 2021. végi 2,1 ezer milliárd forint értékű **szerződésállománya volumenében 13%-kal csökkent az egy**

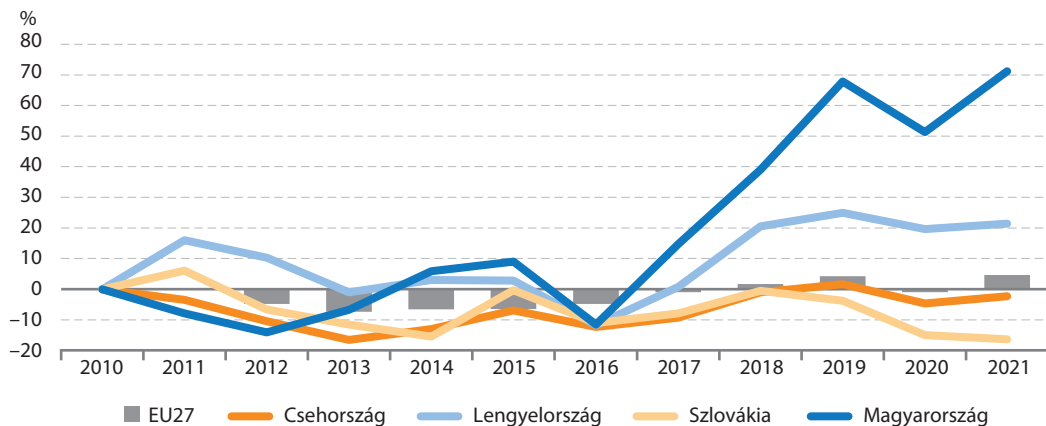
évvel korábbihoz képest. Az épületépítés év végi szerződésállományának volumene 14%-kal elmaradt a 2020. december végétől, és az egyéb építményeknél is hasonló volt a visszaesés.

Uniós szinten is újra nőtt a teljesítmény

Az **Európai Unió építőipari** termelésének 2014 és 2019 közötti folyamatos bővülése 2020-ban hazánkéhoz hasonlóan megtört, a naptárhatással kiigazított adatok alapján **teljesítménye 5,0%-kal elmaradt az egy évvel korábbtól.** A termelés a tagországok jelentős részében csökkent. 2021-ben már hét ország kivételével mindenhol megindult a növekedés (1,4 és 24% közötti mértékben),

közösségi szinten elérve az 5,7%-ot. Az unió építőipari termeléséből a legnagyobb arányban részesedő országok közül Németországban 1,6%-kal mérséklődött, Franciaországban 11%-kal nőtt a kibocsátás. Előbbiben az épületek építése csökkent, az egyéb építmények építése bővült, utóbbiban az épületépítések emelkedtek kicsivel nagyobb mértékben, mint az egyéb építményeké.

3.10. ábra **Az építőipari termelés volumenváltozása az EU-ban és a visegrádi országokban*** (2010-hez képest)

* Naptárhatással kiigazított adatok.

A magyar építőipar termelésének volume – a 2017 és 2019 közötti, a tagországok sorában is kiemelkedő bővülést követően – 2020-ban az uniós átlagot meghaladó mértékben visszaesett, majd 2021-ben az uniós

átlagot meghaladóan emelkedett. A visegrádi országok közül Szlovákiában csökkent, Lengyelországban és Csehországban pedig a magyarországinál jóval kisebb volt a növekedés 2021-ben. Építményfőcsoportok

szerint Magyarországon főként, Csehországban és Lengyelországban kizárólag

az épületépítések eredményezték a teljesítmény bővülését.

KISKERESKEDELEM

A járvány és az azzal kapcsolatos korlátozó intézkedések megtörték a kiskereskedelem hozzáadott értékének dinamikus volumen-növekedését: 2010 és 2019 között évente még átlagosan 6,3%-ot tett ki, 2020-ban viszont 4,1%-kal kevesebb volt a járvánnyal még nem sújtott 2019-es volumenhez képest. 2021-ben az ágazat részesedése a bruttó hozzáadott értékből (4,4%) valamivel magasabb volt, mint 2015-ben, de egyaránt elmaradt a 2019., illetve a 2020. évitől.

2021-ben a nemzetgazdaság összes beruházásaiból a negyedik legnagyobb súlyt (5,8%) a kereskedelem, gépjárműjavítás nemzetgazdasági ág jelentette. Ennek részeként a kiskereskedelemben a hazai beruházási teljesítmény 2,5%-a (317 milliárd forint) realizálódott. A kedvezőtlen gazdasági környezet ellenére az ágazathoz kapcsolódó beruházások volumene 34%-kal meghaladta az egy évvel korábbit, és kétszerese volt a 2015. évinek.

A kiskereskedelemben 2021-ben közel 355 ezer fő, a nemzetgazdaságban foglalkoztatottak 7,7%-a dolgozott, létszámuk egy év alatt 4,2%-kal csökkent, míg nemzetgazdasági szinten 0,7%-kal emelkedett. 2015-höz képest is csökkenés (8,2%) tapasztalható, miközben a nemzetgazdasági átlag (6,9%) nőtt. Az üres álláshelyek aránya 2017-tel bezárólag növekedést mutatott, azt követően csökkent. 2021-re az összes álláshely alig több mint 1,1%-ka volt betöltetlen, míg a nemzetgazdaság egészét tekintve ez az arány 2,3%-ot tett ki.

A kiskereskedelmi ágazatban a teljes munkaidőben alkalmazásban állók⁶⁾ havi bruttó átlagkeresete 2021-ben 347 ezer forint volt, az egy évvel korábbit 7,0%-kal, a nemzetgazdasági átlagkereset növekedésénél (8,7%) kisebb mértékben haladta meg. Az átlagkereset összege 79%-a volt a nemzetgazdasági átlagnak.

Az év eleji korlátozások feloldásának hatására nőtt a bolti kiskereskedelmi forgalom⁷⁾

A kiskereskedelmi forgalom volumenének 2013 óta tartó növekedését törte meg 2020-ban a Covid19-járvány megfékezésére ho-

zott intézkedések sorozata (például beutazási korlátozások, korlátozott nyitva tartás). Ekkor a volumen alig változott (-0,2%)

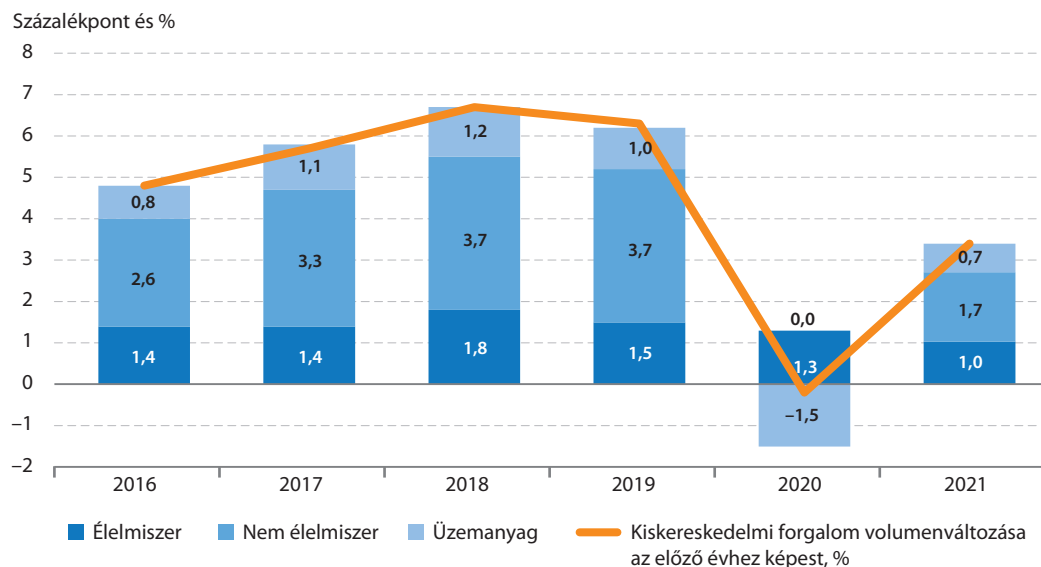
⁶⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél.

⁷⁾ 2015-től a kiskereskedelmi forgalmi adatok előállítására az új, online pénztárgépadatokat is felhasználó módszertan alapján történik, emiatt az adatok a korábbi évekhez viszonyítva csak korlátozottan összehasonlíthatók.

a 2019. évihez viszonyítva. Bár 2021 eleje az előző évhez hasonló korlátozásokkal indult, azok feloldását követően áprilistól a gazdasági ágazat teljesítménye folyamatosan javult. 2021-ben az országos kiske-

reskedelmi üzlethálózat és a csomagküldő kiskereskedelem együttesen 14,1 ezer milliárd forint értékű forgalmat realizált, ami volumenben számítva 3,4%-kal meghaladta az előző évit.

3.11. ábra A kiskereskedelmi üzletek forgalmának volumenváltozásához való hozzájárulás

Az egy kiskereskedelmi egységre vetített forgalom (országosan 286 ezer forint/nap) szempontjából Pest megye emelkedik ki a 408 ezer forintot megközelítő napi átlagos bolti forgalmával, ugyanakkor Békés megyében a mutató értéke ennek mindössze 52%-a volt. 2021-ben **egy lakosra naponta átlagosan 3600 forintnyi költség**

jutott a különféle kiskereskedelmi üzletekben, a mutató értéke Budapesten volt a legnagyobb (4300 forint), Nógrád megyében a legkisebb (2600 forint). A főváros mellett még Pest, Győr-Moson-Sopron, Zala, Veszprém és Fejér megyében költöttek az átlagosnál többet.

A nem élelmiszer-kiskereskedelem forgalmának részaránya tovább csökkent az üzemanyagok javára

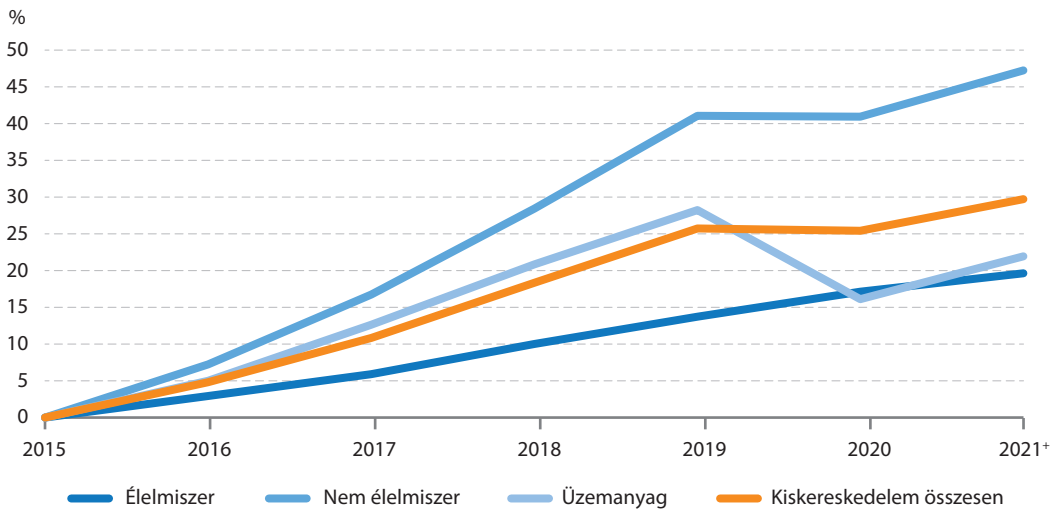
A forgalom szerkezetét tekintve az élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes kiskereskedelem 46, a nem élelmiszer-kiskereske-

delem 38, az üzemanyagoké 16%-ot tett ki a teljes forgalomból 2021-ben. Az összforgalmon belüli arányok az utóbbi néhány év-

ben a nem élelmiszer-kiskereskedelem felé tolódtak, azonban a Covid19-járvány miatt 2020-ban újra az alapvető szükségletek kielégítése került előtérbe. 2021-ben pedig az utazási korlátozások feloldásával az élel-

miszer-kiskereskedelem mellett az üzemanyag-forgalom is élénkült, utóbbi részaránya az összforgalomból közelítette a járvány előttiit.

3.12. ábra A kiskereskedelmi üzletek forgalmának volumenváltozása (2015-höz képest)

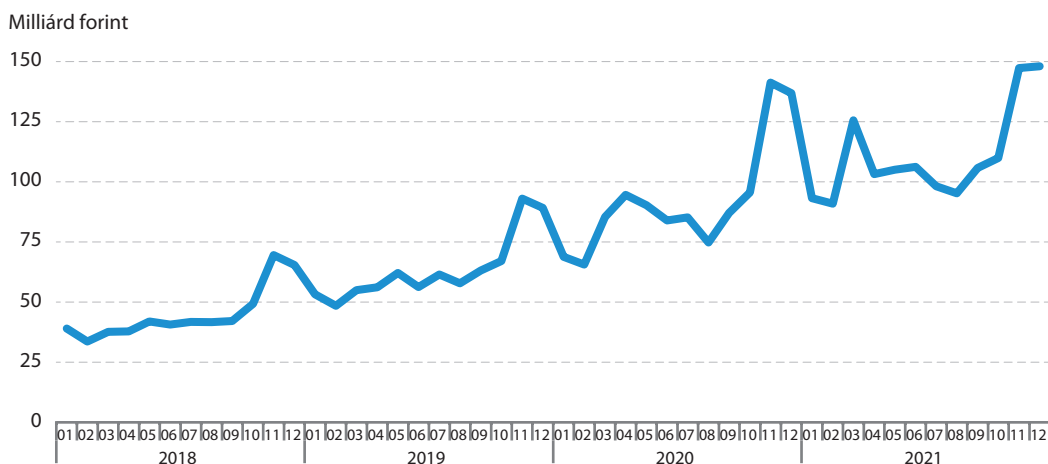

Bár a járvány terjedését megelőző korlátozások megszakításokkal 2021 áprilisáig érvényben voltak, a kiskereskedelmi forgalom volumene 3,4%-kal bővült 2021-ben. Az **élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes üzletek 2,2%-kal nagyobb forgalmat bonyolítottak le** az egy évvel korábinál. Ezen belül a forgalom háromnegyedét kitevő vegyes termékkörű üzletek forgalma 2,8, az élelmiszer-, ital-, dohányáru-szaküzleteké (húsboltok, zöldség-gyümölcs üzletek, dohányboltok, pékségek stb.) 0,6%-kal emelkedett. A fogyasztók a szakboltok helyett továbbra is inkább az egy helyen széles kínálatot nyújtó, vegyes termékkörű üzleteket választották.

A korlátozások a **nem élelmiszertermékek** forgalmazóit jobban érintették, ők

az előző évi, alacsony bázishoz képest **össességében 4,4%-os volumennövekedést realizáltak**. A különböző típusú üzletek többségében (2–18%-kal) növekedett a forgalom, ez alól kivételt a bútort-, a műszakcikk-, valamint a könyv-, újság-, papíráruüzletek jelentettek, amelyekben 14, illetve 5,7%-kal csökkent a forgalom. A személyes kontaktust kerülendő a fogyasztók közül a szokottnál többen választották a boltok helyett az online vásárlást, ez éves szinten a csomagküldő és internetes kiskereskedelmi forgalom volumenének további 17%-os bővülését eredményezte. A forgalom teljes kiskereskedelmen belüli részesedése a 2020. évi 8,8%-ról 2021-ben 9,4%-ra emelkedett.

3.13. ábra A csomagküldő és internetes kiskereskedelem forgalma havonta

3.1. tábla A kiskereskedelmi üzletek forgalmának alakulása, 2021+ (%)

(%)

Megnevezés	Megoszlás	Volumenváltozás		
		az előző évhez képest	2019-hez képest	2015-höz képest
Élelmiszer és élelmiszer jellegű vegyes	46,4	2,2	5,2	19,6
Ebből:				
élelmiszer jellegű vegyes	34,8	2,8	6,7	23,4
élelmiszer, ital, dohányáru	11,6	0,6	0,2	8,0
Nem élelmiszertermék jellegű	37,8	4,4	4,4	47,2
Ebből:				
iparcikk jellegű vegyes	4,3	5,1	9,9	72,6
textil, ruházati és lábbeli	4,7	17,7	-11,5	13,6
bútor, műszaki cikk	6,3	-13,6	-24,2	-8,2
könyv, újság, papíráru	0,5	-5,7	-29,3	-27,2
számítástechnika és egyéb iparcikk	5,1	1,7	-2,5	20,0
gyógyszer, gyógyászati termék	4,1	3,1	9,6	32,2
illatszer	2,4	5,6	4,5	38,6
használt cikk	0,3	11,5	-16,5	-6,1
csomagküldő és internetes	9,4	16,8	67,2	4,5-szeres
Üzemanyag	15,8	5,1	-4,9	21,9
Kiskereskedelem összesen	100,0	3,4	3,2	29,7

Az **üzemanyag-töltő állomásokon** a forgalom volumenének 2013-tól folyamatos növekedését 2020-ban – 8 év után először – visszaesés követte, összefüggésben a járványügyi intézkedések miatt mérséklődő gép-

járműforgalommal. A korlátozások feloldásával 2021-ben ehhez **az alacsony bázishoz viszonyítva 5,1%-kal emelkedett**, míg 2019-hez képest közel ugyanilyen mértékben csökkent **az értékesítés volumene**.

Az unió tagállamainak mindegyikében élénkült a kiskereskedelmi forgalom

Az alacsony bázishoz mért volumennövekedés a többi uniós tagország kiskereskedelmi forgalmát is jellemezte. Ennek eredményeként a világjárvány terjedéséhez köthető korlátozó intézkedések feloldásával **az Európai Unióban** (EU27_2020) is élénkült – a naptárhatástól megtisztított adatok szerint – **a kiskereskedelmi forgalom volumene**, 2021-ben **5,4%-kal emelkedett** az előző évhez mérten. (Ezen belül az élelmiszer- és élelmiszer jellegű vegyes kiskereskedelem eladásai 0,9, a nem élel-

miszereké 8,3, az üzemanyagoké 9,0%-kal nőtt.) A forgalom volumene a legnagyobb mértékben (19%-kal) Szlovéniában, a legkevesébé Szlovákiában és Németországban (1,3, illetve 0,8%-kal) bővült. A visegrádi országok esetében 2021-ben a kiskereskedelmi forgalom volumene az erős belső piaccal rendelkező Lengyelországban az uniós átlag felett emelkedett, Csehországban, Magyarországon és Szlovákiában az uniós átlag alatti volt a növekedés.

Csökcent a kiskereskedelmi üzletek száma

2013-tól a kiskereskedelmi üzletek száma⁸⁾ folyamatosan csökkent, összefüggésben az internetes (külföldi és belföldi webáruházakban történő) vásárlások terjedésével, továbbá az üzletek üzemeltetési költségeinek emelkedésével, ami leginkább a munkaerőköltség és a bérleti díjak növekedésére vezethető vissza. 2021. június végén 114 ezer üzlet működött, számuk 3,5%-kal (4158-cal) mérséklődött az egy évvel korábbihoz képest. **A csökkenés mindegyik**

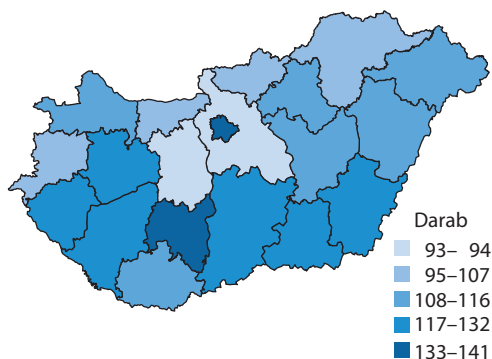
üzlettypusban jellemző volt. 2021. június végén a kiskereskedelmi üzletek 32%-a élelmiszer- és élelmiszer jellegű üzlet volt, számuk egy év alatt 2,4%-kal kevesebb lett. A nem élelmiszertermék jellegű üzletek az összes üzlet 66%-át tették ki, amelyekből a 2020. közepinél mintegy 3300-zal kevesebb várta a vásárlókat. Az üzemanyag-töltő állomások az összes üzlet 1,8%-át jelentették, számuk (2053 benzinkút) egy év alatt 3-mal csökkent.

⁸⁾ Az EU kiskereskedelmi fogalmának megfelelően üzemanyag-töltőállomásokkal együtt, de a gépjármű-, gépjárműalkatrész-, valamint a motorkerékpár- és motorkerékpáralkatrész-szaküzletek nélkül. A kiskereskedelmi üzletek száma nem tartalmazza a 2013. július 1-jétől megalakult nemzeti dohányboltokat.

2021 közepén tízezer lakosra 117 bolt jutott, 2015 végén még 136. A kiskereskedelmi üzletekkel legjobban ellátott terület Budapest és Tolna megye, a legkevésbé ellátott pedig Fejér és Pest megye volt. Utóbbiban ennek ellenére az egy lakosra jutó forgalom országosan a 2. legnagyobb. Ennek oka a fővárosba bevezető, de területileg Pest megyéhez tartozó jelentős utak, autópályák mellé települt bevásárlóközpontok kiemelkedő forgalma.

3.14. ábra **Kiskereskedelmi üzletek tízezer lakosra jutó száma megyénként, 2021. június 30.**

INFOKOMMUNIKÁCIÓ

Az információtechnológiai eszközök és alkalmazások használata mindennapjaink szerves részét képezi, ez a járvány hullámai idején még intenzívebbé vált, a munka, az oktatás és a szélesebb értelemben vett kapcsolattartás terén pedig felértékelődött.

2021-ben a távközlési tevékenységeket is magába foglaló információ és kommunikáció területén a bruttó hozzáadott érték volumene – folytatva a korábbi évek lendületes fejlődését – 14%-kal, a nemzetgazdaság egészénél kétszer akkora ütemben emelkedett az előző évihez képest. Az infokommunikáció területe 4,3%-kal részesedett a nemzetgazdaság egészére számított hozzáadott értékből, az ágazat értékének valamivel több mint negyedét a távközlési tevékenység adta.

Az információ és kommunikáció területén dolgozók száma 2021-ben új csúcspontot ért el, 168 ezer fő volt, 14%-kal több, mint egy évvel korábban. A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havonta átlagosan bruttó 731 ezer forintot kerestek,⁹⁾ 67%-kal többet a nemzetgazdasági átlagnál, ezzel ez az egyik legjobban fizető gazdasági ág. A bruttó átlagkereset a nemzetgazdasági átlagnál (8,7%) némileg enyhébben, 8,0%-kal nőtt az előző évhez képest, az átlagkereset a távközlési szektorban alacsonyabb volt (666 ezer forint), mint a gazdasági ág egészében. Az üres álláshelyek aránya alapján az információ és kommunikáció területén a munkaerő-kereslet még mindig lényegesen magasabb, mint a kínálat.

⁹⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél.

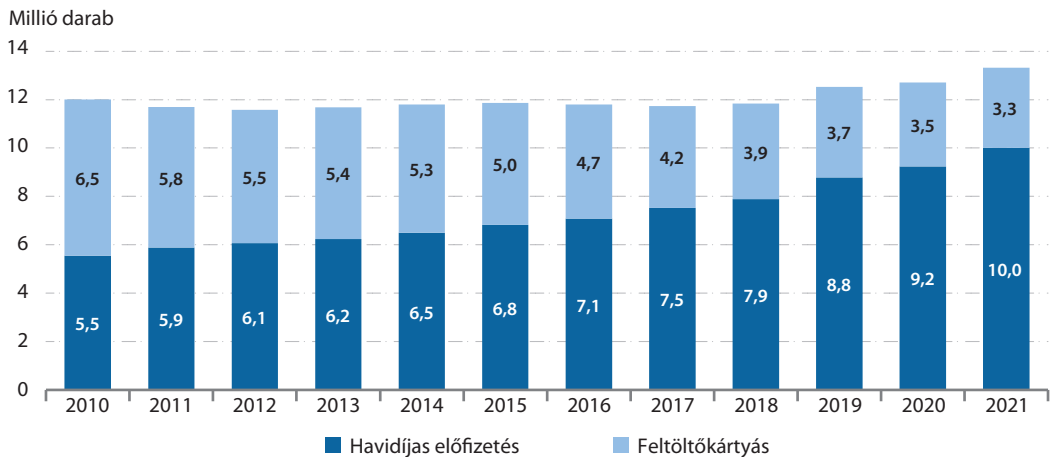
Az M2M-kártyákkal új lendületet vett a mobil-előfizetések bővülése

A mobiletelefon-előfizetések piaca a 2000-es évek végére telítődött, 2010 és 2018 között 11,6–12,0 millió között ingadozott. Az emberi beavatkozás nélkül történő, eszközök közötti kommunikáció elterjedésével és az ehhez használt **M2M¹⁰⁾-kártyákkal új lendületet vett a mobil-előfizetések bővülése**, számuk 2021 végén 13,3 millióra nőtt. Ebből 1,9 millió volt az M2M-kártyák száma, amelyekből negytedével több volt használatban az egy évvel korábbinál.

Száz lakosra 137 mobil-előfizetés jutott, négy és félszer annyi, mint vezetékes előfizetés (31 darab). A lakosság számát meghaladó előfizetésszám főként a lakossági és az üzleti előfizetések párhuzamos használatából következik.

A havidíjas előfizetések száma folyamatosan nő, 2021 végére négyből három ilyen volt. Térnyerését a mobiletelefon-szolgáltatók stratégiája is erősíti: a havidíjas előfizetések percdíjai sok esetben kedvezőbbek, valamint adatforgalmat is biztosítanak a felhasználók számára.

3.15. ábra A mobiletelefon-előfizetések száma az előfizetés típusa szerint*

* 2019-től M2M-kártyákkal együtt.

A vezetékes telefonvonalak száma 2021-ben 3 millió alá csökkent, az év végi adatok alapján utoljára 2013-ban volt ennyire kevés belőlük. A VoIP-hangcsatornák¹¹⁾ korábbi intenzív terjedése 2018 után veszített lendületéből, 2021 végén pedig ezeknek a száma is elmaradt az előző évitől. **A VoIP-hangcsatornák aránya a vezetékes fővonalak**

közel négyötödét fedte le, 2021-ben ez a technológia az összes vezetékes hívás számának 63, idejének 70%-át jelentette. A VoIP-alapú technológia népszerűségéhez hozzájárulnak a kábeltelevíziós társaságok által alkalmazott előfizetési konstrukciók, amelyekben kombinálják a kábeltelevízió, az internet és a vezetékes telefon előfizetését.

¹⁰⁾ M2M: machine to machine.

¹¹⁾ Jellemzően kábeltelevíziós, illetve széles sávú megvalósuló, helyhez kötött telefonszolgáltatás.

Nőtt a mobilhálózaton folytatott beszélgetések ideje

Napjainkra a mobiltelefonálás hangsúlyosabbá vált a vezetékeshálózathoz képest, utóbbi az ezredforduló óta fokozatosan veszít jelentőségéből. 2021-ben a vezetékeshálózathoz indított hívások száma 12%-kal tovább csökkent, ugyanakkor a hívások átlagos időtartama – az előző évek tendenciáját követve – nőtt (értéke 2020-hoz hasonlóan meghaladta a 6 percet), amire a járvány idején megváltozott kapcsolattartási szokások is hatottak.

2010 és 2020 között a mobilhálózathoz indított hívások mennyisége egy esztendő kivételével 7,9–8,1 millió között mozgott, de 2021-ben a számuk jelentősen, 8,5 millióra emelkedett. A beszélgetések

összes ideje szintén nőtt, az előző évihez képest 8,1%-kal. A mobiltelefonokon folytatott beszélgetések átlagos hossza 2010 óta több mint 1 perccel, 3,4 percre emelkedett, továbbra is sokkal rövidebb, mint a vezetékeshálózaton folytatott beszélgetések esetében.

Az előfizetők 1 millió 739 ezer SMS- és MMS-üzenetet küldtek, ez szinte megegyezett a 2015. évvel, amely pedig a 2010 óta eltelt időszak legalacsonyabb értéke. Az ilyen üzenetek száma 2016-tól 2018-ig nőtt, de 2019 óta ismét csökken, párhuzamosan azzal, hogy az internetkapcsolatra épülő kommunikációs csatornák átveszik a szerepüket.

A televíziószolgáltatás 86%-a már digitális technológián folyik

A digitális technológia fejlődésével a **televíziószolgáltatás** is átalakult. 2021 végén az egy évvel korábbinál kevesebb, 3 millió 750 ezer előfizetést tartottak nyilván, ennek 76%-a vezetékeshálózaton valósult meg. Az összes előfizetés 14%-át az analóg, 86%-át a digitális csomagok tették ki, utóbbi részaránya tovább nőtt az előző évi 82%-hoz képest.

Az igénybe vett csomagokat tekintve csak televíziószolgáltatásra (*single-play*) az előfi-

zetések 28, a kedvezőbb csomagkonstrukciók miatt a vezetékeshálózaton, internet- és televíziószolgáltatás együttes használatára (*triple-play*) a 41%-a vonatkozott 2021-ben, míg a 4play előfizetések (télé-, vezetékeshang-, mobilhang- és internetszolgáltatás együtt) 12%-ot tettek ki. Az előfizetők mindössze 20%-a döntött úgy, hogy a televíziószolgáltatás mellé a vezetékeshálózaton és az internetszolgáltatás közül csak az egyiket veszi igénybe (*dual-play*).

SZÁLLÍTÁS, KÖZLEKEDÉS

A turizmus és az ipar egy évvel korábbihoz viszonyított élénkülésével párhuzamosan **a szállítás, raktározás teljesítménye 2020-hoz képest 9,5%-kal nőtt, azonban a járványt megelőző, 2019. évi szinttől még 2,0%-kal elmaradt.** Előzetes adatok szerint e nemzetgazdasági ág hozzáadott értéke (2,5 ezer milliárd forint) 2021-ben 5,4%-kal részesedett Magyarország bruttó hozzáadott értékéből. 2015–2020 átlagában a teljesítmény hattizede a szállítási ágazatokban, közel harmada a raktározás, szállítást kiegészítő tevékenységek révén realizálódott, míg a postai, futárpostai tevékenység aránya 8,0%-os volt.

A szállítás, raktározás területén működő szervezetek beruházási teljesítményértéke (1,8 ezer milliárd forint) 2021-ben az összes nemzetgazdasági beruházás 14%-át tette ki. A nemzetgazdasági ág – a feldolgozóipart és az ingatlanügyleteket követően – a harmadik legjelentősebb beruházó volt, fejlesztéseinek volumene 14%-kal nőtt 2020-hoz képest, a 2019. évi szintet azon-

ban csak 0,6%-kal haladta meg (az összes beruházás 2,5%-kal). A bővülést elsősorban a közúttal és vasúttal kapcsolatos állami infrastruktúrafejlesztések okozták.

A szállítás, raktározás nemzetgazdasági ágban foglalkoztatottak száma 285 ezer, az összes foglalkoztatott 6,1%-a volt. 2020-hoz viszonyítva a létszám 1,6%-kal nőtt, a rekordértéket jelentő 2019. évitől azonban 7,0%-kal elmaradt. Ezen a területen több mint 4 ezer üres álláshelyet tartottak nyilván, az összes álláshely 1,9%-át. A munkaerőhiány mérsékeltebb, mint a járvány előtt, 2019-ben és 2018-ban. A szállítás, raktározás területén a teljes munkaidőben foglalkoztatottak havi bruttó átlagkeresete¹²⁾ 396 ezer forintot tett ki 2021-ben, 9,8%-kal kevesebbet az országos átlagnál. Az átlagkereset a korábbi évekhez képest kevésbé dinamikus, 4,2%-kal emelkedett 2021-ben az egy évvel korábbihoz viszonyítva, 4,5 százalékponttal kisebb ütemben, mint a nemzetgazdaság egészében.

Az áruszállítás teljesítménye 7,2%-kal elmaradt a járványt megelőző, 2019. évitől

A nemzetgazdaság árutonna-kilométerben számított áruszállítási teljesítménye 2021-ben 3,5%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz képest. A növekedés ellenére a teljesítmény 7,2%-kal kisebb volt a járvány által még nem érintett 2019. évinél, a 2010-es években ennél alacsonyabb

szintet utoljára 2013-ban tapasztaltunk. A 2020-hoz mérten bekövetkezett növekedés a szállított áruk tömegének 7,2%-os bővülésével magyarázható, az átlagos szállítási távolság azonban tovább rövidült. A teljesítmény a belföldi forgalomban 12%-kal nőtt, a nemzetköziben kissé (0,4%-kal)

¹²⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél.

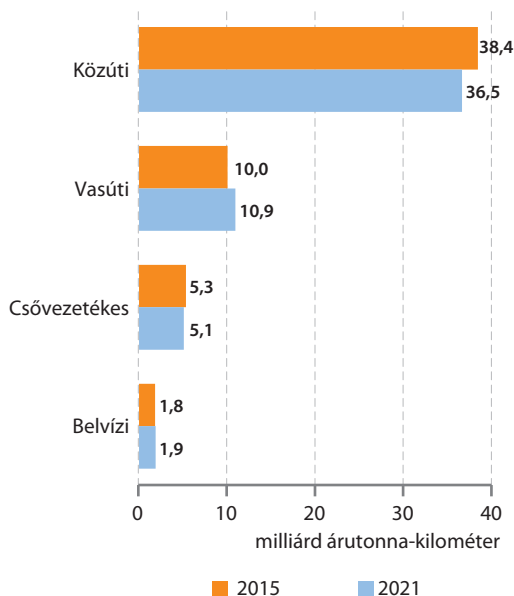
mérséklődött. Az árutonna-kilométerben számított teljesítmény nem egészen kétharmada valósult meg nemzetközi viszonylatban, ennél legutóbb az uniós csatlakozásunk évében, 2004-ben volt kisebb ez az arány. A szállított áruk tömegét illetően a belföldi forgalom a meghatározó, részesedése 69% volt 2021-ben.

2021-ben az áruszállítási teljesítmény 67%-a közúti, 20%-a vasúti, 9,3%-a csővezetékes, 3,4%-a vízi szállítás révén valósult meg. **2021-ben az áruszállítási módok közül egyedül a közúti szállítás teljesítménye bővült, a növekedés mértéke (13%) megegyezett a 2020. évi csökkenéssel.** 2017–2019-ben is rendre mérséklődött a forgalom (összességében 7,6%-kal), így a 2021-es teljesítmény 4,7%-kal kevesebb volt a 2015. évinél. A belföldi és a nemzetközi forgalmat ellentétes tendencia jellemzi: míg az országhatáron belüli közúti szállítások teljesítménye rekordszintre emelkedett 2021-ben, addig a nemzetköziet alacsonyabb, mint a 2010-es évek bármelyikében. Utóbbi elsősorban az Európai Uniónak a közúti áruszállítás egyes feltételeire vonatkozó szabályok módosítására vezethető vissza.

A vasúti szállítás teljesítménye 2021-ben 6,0%-kal csökkent, bár a viszonyítás alapjául szolgáló 2020-ban az ezredforduló óta a legnagyobb teljesítmény alakult ki. A vinnal történő áruszállítás folyamatait alapvetően a nemzetközi forgalom befolyásolja, mivel a teljesítmény 80–90%-a rendre ebben a viszonylatban keletkezik. A 2021-es nemzetközi teljesítmény 17%-kal több volt a 2015. évinél, ezen belül a – nemzetközi forgalom legnagyobb, 44%-os részét adó –

tranzitforgalom nőtt leginkább (44%-kal) a 6 év alatt. **A csővezetékes szállítás teljesítménye 2021-ben 25%-kal visszaesett,** így az elmúlt 19 év legalacsonyabb forgalma alakult ki. **Ez annak tulajdonítható, hogy a régió gázzállítási útvonalai megváltoztak, Szerbiába és Bosznia-Hercegovinába már nem Magyarországon keresztül érkezik a földgáz. A belvízi áruszállítás esetében 6,2%-os mérséklődés következett be 2020-hoz képest,** a teljesítmény a megelőző tíz év átlagától is elmaradt kissé. A Duna magyarországi szakaszán megvalósult teljesítmény mindössze 7,6%-át bonyolították le magyarországi bejegyzésű hajók, a legnagyobb szállítóknak 2021-ben is a német felségjelzésű vízi járművek számítottak, megelőzve a románokat, a szlovákokat és az osztrákokat.

3.16. ábra **Az áruszállítási teljesítmény alakulása**

A távolsági személyszállítás teljesítménye 47%-kal kisebb volt, mint két éve

2021-ben a helyközi személyszállítás¹³⁾ utaskilométerben számított teljesítménye 2,1%-kal nőtt az egy évvel korábbi, több évtized óta legalacsonyabb bázishoz képest. A 2021-es forgalom a két évvel korábinál 47%-kal volt kevesebb. 2021-ben a belföldi és a nemzetközi teljesítmény is nőtt valamelyest, a 2019-es szinttől azonban 29, illetve 79%-kal elmaradt. Az eltérő mértékű visszaesések hatására 2020–2021 átlagában a teljesítmény jóval nagyobb aránya valósult meg belföldön (86%), mint 2017–2019 átlagában (66%).

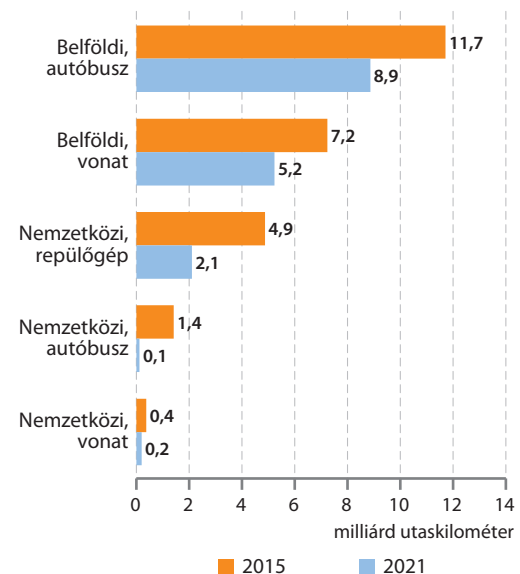
Az összteljesítményből 2021-ben is az **autóbuszos utazás** részesedett a legnagyobb arányban (54%-kal), aminek a teljesítménye az év során 3,5%-kal mérséklődött. A csökkenés 2021-ben mindkét relációban folytatódott, határozottabb változás ezúttal is a nemzetközi viszonylatban történt, aminek teljesítménye 2019-hez képest 93%-kal volt kevesebb.

A helyközi személyszállítási teljesítmény harmadát képviselő **vasút esetében a 2021. évi forgalom 12%-kal meghaladta az előző évit**, ez azonban rendkívül alacsony bázishoz képest következett be, és a forgalom a két évvel korábitól háromtizedével elmaradt. Nemzetközi viszonylatban egy év alatt 2,1-szeresére bővült a teljesítmény, de így is alig több mint felét jelenti a 2019. évinek.

A **repülőgépes személyforgalom 2021-ben 4,4%-kal nőtt, ám 77%-kal elmaradt a két évvel azelőttitől**. A teljesítmény 2016–2018-ban éves átlagban 20%-kal bővült, majd 2019-ben a növekedés 9,2%-ra mérséklődött. 2020-ban 78%-kal – a szállítási módok közül a legnagyobb mértékben – csökkent a forgalom.

A Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér 2021. évi utasforgalma 4,6 millió fő volt, ötödével több, mint egy évvel korábban és 71%-kal kevesebb, mint a rekordmagas értékkel jellemezhető 2019-ben. A repülőtérre érkező és az onnan induló járatok száma egy év alatt 15%-kal nőtt, az utasok egy járatra jutó száma 84 volt, lényegesen kevesebb a járványt megelőző évek 130 fő körüli értékeinél. A légikikötő a legnagyobb utasforgalmat – csökkenő sorrendbe állítva – Németországgal, az Egyesült Királysággal, Olaszországgal és Spanyolországgal bonyolította le. **A Debreceni Repülőtér mindössze 76 ezren vették igénybe 2021-ben, az egy évvel korábinál 38, a 2019. évinél pedig 87%-kal kevesebben.** Ennél kisebb forgalom utoljára 2012-ben volt.

3.17. ábra A helyközi személyszállítás teljesítményének alakulása

¹³⁾ A Magyarországon bejegyzett szervezetek adatai alapján.

A helyi közösségi közlekedést a 2019. évinél több mint harmadával kevesebbszer vették igénybe

A helyi személyszállítást igénybe vevő utasok száma 2,8%-kal mérséklődött 2021-ben, hasonló mértékben, mint a belföldi távolságié (3,1%). A településen belüli utazások száma – alapvetően a 2020-as nagyarányú csökkenés hatására – 35%-kal elmaradt a 2019. évitől. A járvány éveiben a csupán néhány kilométeres

helyi utazások esetében a szokásosnál valószínűleg többen választották alternatívaként a gyaloglást, illetve a mikromobilitási eszközök – pl. kerékpár, roller – használatát. A csökkenéshez továbbá hozzájárult a távmunka vagy home office és a digitális oktatás előtérbe kerülése.

A JÁRVÁNY ÓTA TÖBBEN KERÉKPÁROZNAK A FŐVÁROSBAN¹⁴⁾

A Budapesti Közlekedési Központ havi kerékpárforgalmi jelentései szerint 2020–2021 nyári időszakaiban mintegy ötödével nagyobb kerékpárforgalom valósult meg a műszeres számlálópontokon, mint a járványt megelőző, 2017–2019-es nyarakon. A felmérések szerint az átlagos hétköznapi forgalom az év valamennyi időszakában nagyobb volt a hétvéginél, ami azt jelzi, hogy a kerékpárokat inkább közlekedési célra használják, és kevésbé a szabadidő eltöltésére. A budapesti közösségi kerékpárosrendszer, a Bubi 2014 óta áll a kerékpározni vágyók szolgálatában, 2021 során pedig megújult. A közelmúltban 158 gyűjtőállomásról összesen 1560 kerékpárt lehetett kölcsönözni, és volt olyan nap, amikor a közbringázók száma elérte a 10 ezer főt. Felmérések szerint a kerékpározók jelentős része gyakran más közlekedési módokkal kombinálva jut el úti céljáig, leggyakrabban a helyi közösségi közlekedést igénybe véve.

A közlekedési eszközök közül egyedül a villamosok forgalma nőtt (+0,7%), a többi csökkent, a legnagyobb mértékben a metró, földalattié (–9,1%). Az év során 1 milliárd 383 millió utazás történt, ezek 54%-a autóbuszon, 23%-a villamoson, 15%-a metróon vagy földalattin, 4,8%-a

trolibuszon, 3,5%-a helyiérdekű vasúton valósult meg. **Az utasok 73%-a Budapesten közlekedett**, ahol 2021-ben a vidékinél kisebb mértékben csökkent a forgalom (0,5, illetve 8,6%-kal), 2019-hez képest ugyanakkor hasonló ütemű a visszaesés (35, valamint 33%).

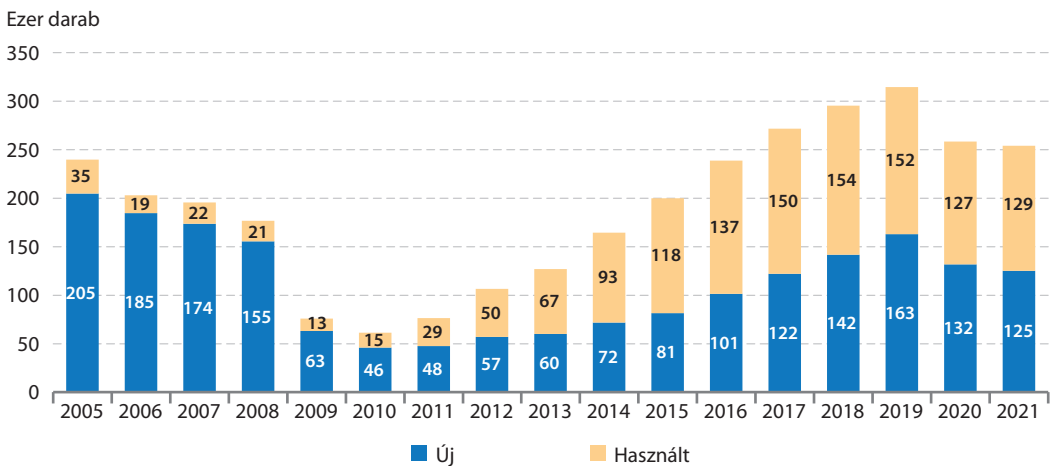
¹⁴⁾ Forrás: <https://bkk.hu/utazasi-informaciok/kerekpar/forgalmi-adatok/>

Tovább csökkent a Magyarországon első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik száma

2021 során 254 ezer személygépkocsit helyeztek Magyarországon első alkalommal forgalomba, az egy évvel korábbinál 1,7%-kal kevesebbet. A visszaesés mértéke a rekordmagas értéket felmutató 2019-hez képest 19%-os volt. 2021-ben az új személygépkocsik forgalomba helyezése 5,1%-kal csökkent, és négyéves mélypontra süllyedt. Ebben szerepet játszott, hogy a járműgyártók az akadozó alapanyag-ellátás miatt nehezebben teljesítették a megrendeléseiket. A használt autók forgalomba helyezése ugyanakkor 1,8%-kal nőtt. Az utóbbi néhány évben

nagyjából ugyanannyi új és használt személygépkocsi került forgalomba, az újak részesedése a 2000-es évek első évtizedében viszont lényegesen magasabb – mintegy négyötödnyi – volt. Elektromos személygépkocsikból 8,3 ezer darabot helyeztek első alkalommal forgalomba 2021-ben, az egy évvel korábbinál 74%-kal többet. Forgalomba helyezésük száma első ízben 2015-ben haladta meg a 100-at, 2017-ben pedig az 1000-et. Az elektromos autók az intenzív terjedésük ellenére a teljes hazai személygépkocsi-állomány mindössze 0,5%-át teszik ki.

3.18. ábra A Magyarországon első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik számának alakulása

A gyártmányok közül a legtöbbet – csökkenő sorrendbe állítva – Fordból, Volkswagenből és Toyotából állítottak forgalomba, márkánkénti darabszámuk 21–22 ezer közötti volt. 2021-ben a személygépkocsi-állomány 99 ezerrel bővült, az év végén 4,0 millió darabot tett ki. A legelterjed-

tebb márka 2021-ben is az Opel, a Suzuki és a Volkswagen volt, sorrendjük 2005 óta változatlan, és együttesen közel harmadát teszik ki az állománynak.

A magyarországi személygépkocsi-állomány 2008 óta folyamatosan öregszik, 2021-ben átlagos kora 15,0 év volt,

0,3 évvel több, mint 2020 végén, ez egyben az ezredforduló óta a legmagasabb érték. A személygépkocsi-állomány 2011 és 2021 között lényegesen több autóval bő-

vült, mint az azt megelőző 10 évben (1,1, illetve 0,5 millió darab), ami ugyanakkor az állomány 3,1 évvel történő öregedésével járt együtt.

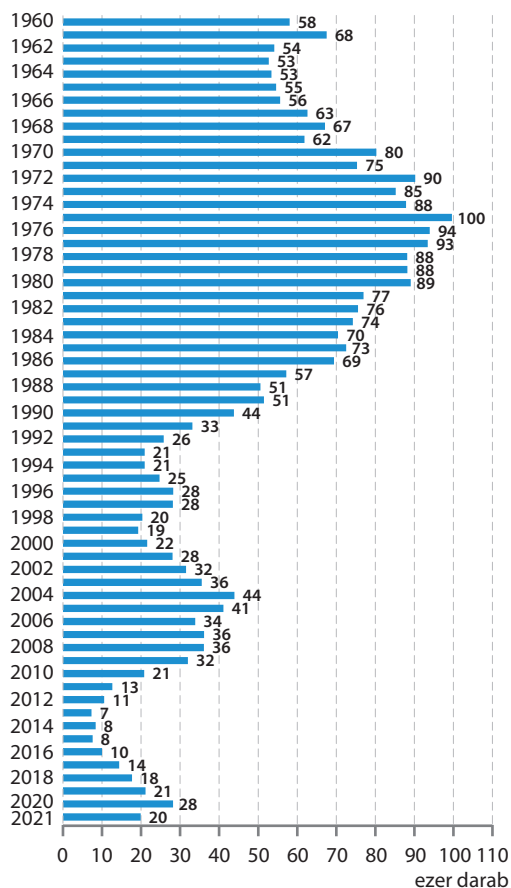
LAKÁSÉPÍTÉS, HITELEZÉS, INGATLANPIAC

Öt év növekedés után jelentősen csökkent a használatba vett lakások száma

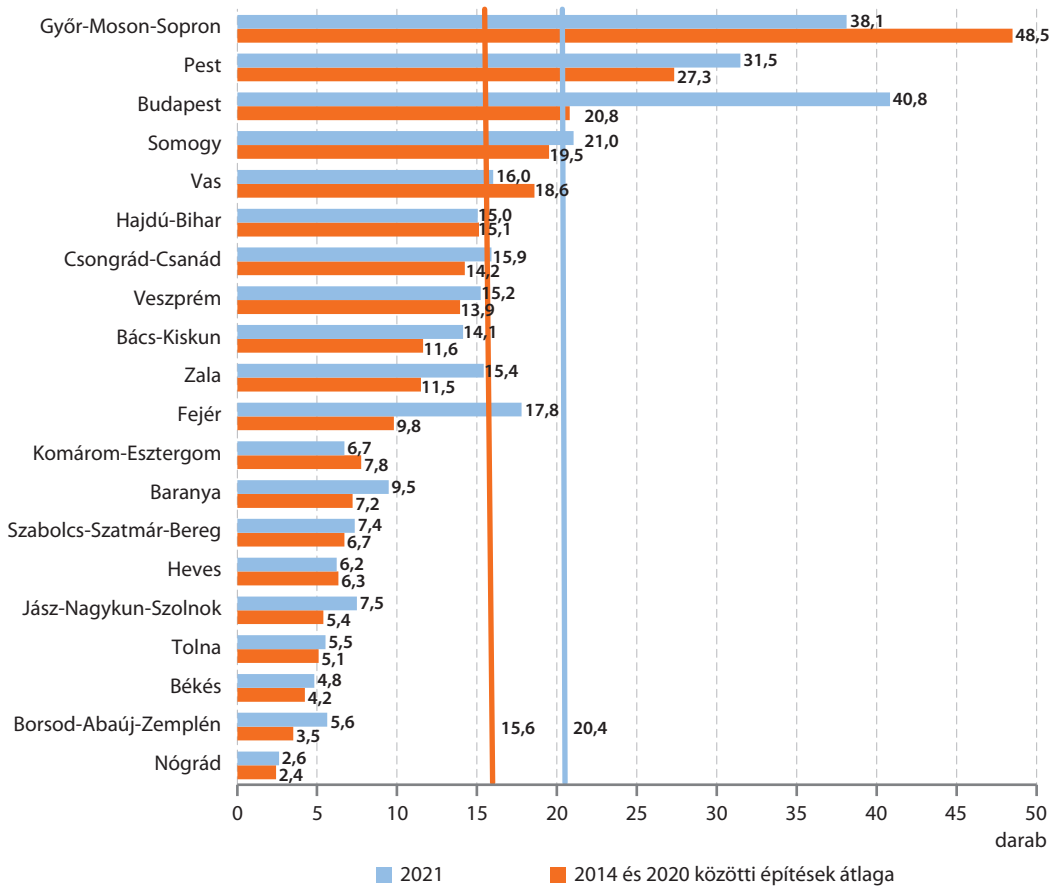
Az elmúlt 20 év lakásépítési mélypontját jelentő 2013 után folyamatos emelkedés történt, 2021-ben azonban az előző évhez viszonyítva jelentősen, 29%-kal visszaesett a használatba vett lakások száma. Az új lakások száma (19 898) 2,7-szerese volt a 2013 évinek, ugyanakkor a 2004. évinek – amikor az utóbbi 20 évet nézve a legtöbb lakás épült – a felét sem érte el. A csökkenést előre jelezte, hogy 2020-ban ötödével kevesebb engedélyt adtak ki, mint ahány lakás elkészült.

A 2013. évi mélypont óta eltelt időszakban a lakásépítések tízezer lakosra jutó száma jelentős területi szórást mutat: kiemelkedő volt a fővárosban és a környékén, Győr-Moson-Sopron megyében és a Balatonnál. A mutató értéke a főváros mellett csak négy megyében (Győr-Moson-Sopron, Pest, Somogy, Vas) volt magasabb az átlagnál. A lemaradó térségeket a lakásépítési konjunktúra nem érintette. Az elmúlt nyolc évre számított fajlagos mutató a keleti és az északkeleti megyékben az országosnak mindössze hetedeharmada volt, és 2021. évi adatok sem mutatnak változást.

3.19. ábra A használatba vett lakások száma

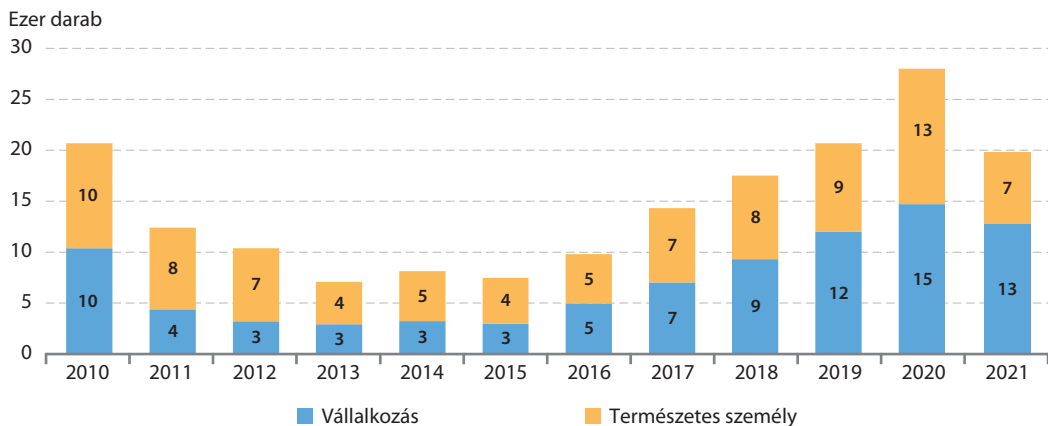
3.20. ábra Tízezer lakosra jutó lakásépítés

A lakásépítések számának 2021. évi visszaesése egyedül a fővárost nem érintette, ott a 2020. évinél 11%-kal több lakást vettek használatba. A többi településkategóriában jelentősen csökkent az építések száma: a megyei jogú városokban 47, a többi városban 33, a községekben 45%-kal. Budapesten épült a lakások 35%-a, ott a vállalkozói lakásépítés aránya az eddigieknél is jobban nőtt, a fővárosban az új lakások 90%-át – or-

szágosan 64%-át – építették a vállalkozások, szemben az előző évi 52%-kal. Ezzel párhuzamosan az értékesítési céllal épült lakások részaránya is 53%-ról 64%-ra nőtt. A vállalkozások jellemzően többlakásos épületeket építenek, így az új lakóépületben használatba vett többlakásos, többszintes, lakóparki lakások aránya is 45%-ról 54%-ra emelkedett, aminek következtében az átlagos alapterület 7,3 m²-rel, 90,7 m²-re csökkent.

3.21. ábra A vállalkozások és a természetes személyek lakásépítése

Budapest kivételével mindenütt több építési engedélyt adtak ki

Az otthonteremtési program hatására a nagymértékben emelkedő lakásépítési költségek ellenére 2021-ben az egy évvel korábbinál harmadával több, 29 941 lakás építését tervezték az építési engedélykés és egyszerű bejelentések alapján. Az engedélykés a használatba vétellel ellentétes trendet mutatnak, Budapest kivételével (–14%) mindenütt – a megyei jogú városokban 35, a többi városban 58, a községekben pedig 55%-kal – több építési engedélyt adtak ki. Somogy és Zala megyében több mint duplájára nőtt a kiadott engedélykés száma. Az építetők az esetek 66%-ában éltek

az egyszerű bejelentés lehetőségével. 2021-ben negyedével több nem lakóépület (5021) építését tervezték.

A lakásépítési hajlandóságot visszafoghatja a lakásépítés jelentős drágulása: a **lakásépítés költségei** 2010 és 2020 között 89%-kal emelkedtek, a munkaerőköltség több mint kétszeresére, az anyagköltség 74%-kal. 2019-ig a munkaerőköltség éves emelkedése rendre meghaladta az anyagköltségét, 2020-tól azonban az anyagköltségek emelkedtek jobban, előbb 11, majd 2021-ben további 21%-kal.

A lakáspiaci forgalom meghaladta a járvány előtti szintet

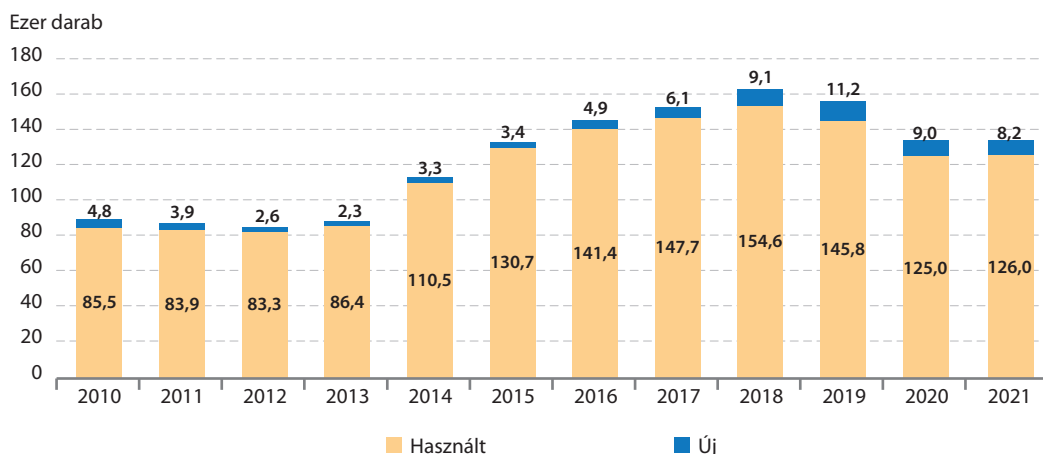
A 2014 és 2018 között jelentősen bővülő lakáspiaci forgalom 2019-ben megtorpant (–4,1%), 2020-ban pedig – vélhetően

a Covid19-járvány következményeként – 15%-kal elmaradt az előző évitől. 2021-ben – azonos feldolgozottságú adatokat vizsgál-

va – a forgalom az előző év alacsony bázisához képest 19%-kal bővült, és a járvány előtti, 2019. évi szintet is meghaladta 3,7%-kal. **Használt lakásokból 18, új építésűekből 32%-kal többet adtak el, mint 2020-ban.** A szerződések között az új lakások aránya emelkedett, a 2020. évi 5,5% után 2021-ben csak 6,1% vonatkozott rájuk. Az eddig ismertté vált újlakás-adásvételek száma meghaladta a 8 ezret, közel negyedük megyeszékhelyeken, 45%-uk a fővárosban jött létre. Az eladott használt lakások száma minden településkategóriában nőtt 2021-ben.

A forgalom az elmúlt években a kisebb települések (városok, községek) felé tolódott, 2021-ben részesedésük 60% volt. A községi eladásoknak a csak 2015. évi bevezetése adott lendületet, majd a falusi csak 2019. évi bevezetése a preferált települések eladásait emelte. A 2021. évi fellendülés a teljes községi forgalomban éreztette hatását, de a nagyobb városokénál mérsékeltebb volt. A falusi eladások 71%-a a falusi csak programban támogatott, nagyvárosi vonzáskörzeteken kívül eső településeken realizálódott.

3.22. ábra Az eladott lakások száma

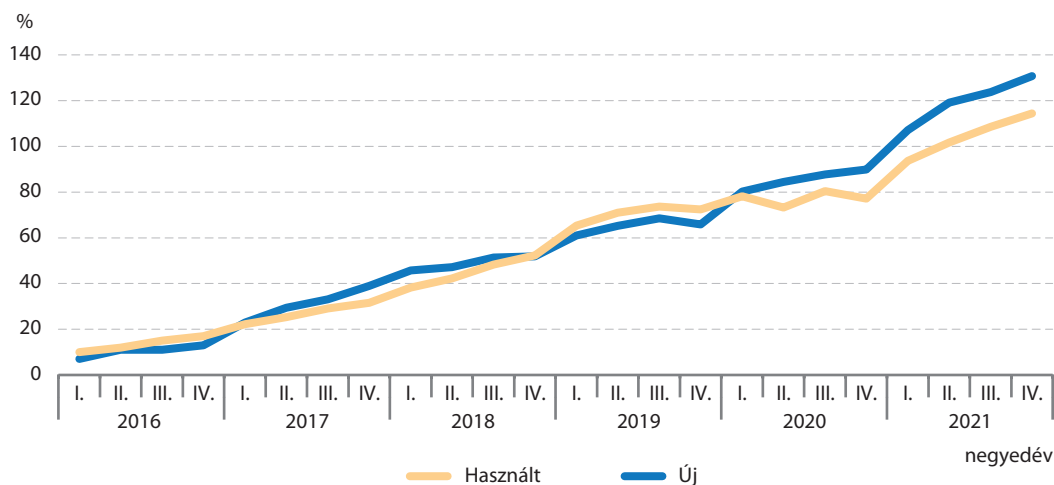

2021-ben több mint ötödével drágultak a lakások

2021. I. negyedévében – elsősorban az új otthonteremtési támogatások hatásaként – közel tizedével, majd a következő negyedévekben mérséklődő ütemben tovább emelkedtek az árak, a IV. negyedévben az új lakások ára 22, a használtaké 21%-kal haladta meg az előző év azonos időszakát, és 131, illetve 114%-kal a 2015. évi szintet. A használt lakások éves országos négyzetméterára

(323 ezer forint) 15, Budapesten (679 ezer forint) 6,1%-kal, az újaké országosan (722 ezer forint) 17, a fővárosban (920 ezer forint) 16%-kal lett magasabb az előző évinél. Az új lakások négyzetméterára a budai hegyvidéken és a belvárosban volt a legmagasabb (1,4–2 millió). A balatoni agglomerációban az új lakások ára 11, a használtaké 18%-kal emelkedett az előző évhez képest.

3.23. ábra A lakások tiszta árváltozása* (2015-höz képest)

* A tiszta árváltozás megmutatja, hogyan alakulnának az árak változatlan minőségű (épülettípus, település, ingatlan mérete) összetétel mellett.

2021 folyamán végig emelkedtek a lakbérek

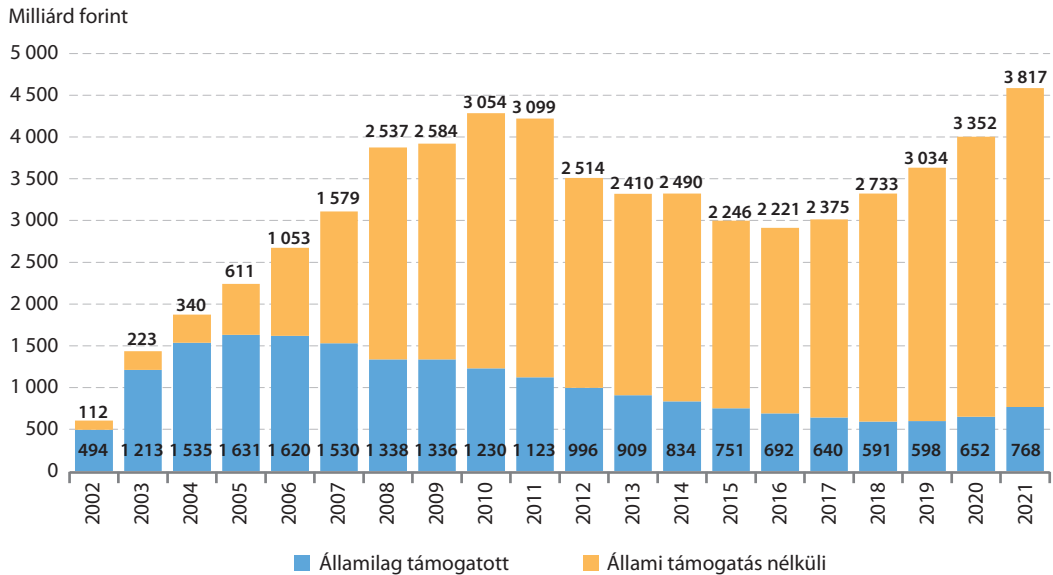
2021-ben az albérletek piacán – amit a nagyvárosi koncentráció jellemez – a kiadó lakások száma lényegében nem változott az előző évhez képest, de az arányok tovább tolódtak a főváros (65%) felé. A 2020. januári csúcsot követően a – 2015. évi bázison számított 146%-os – lakbéridex a Covid19-járvány miatt visszaeső kereslet következtében az év folyamán ingadozásokkal az év végéig csökkent (127%),

2021 januárjától azonban töretlenül emelkedtek a lakbérek, és az év végére megközelítették (144%) a járvány előtti csúcsot. A fővárosi lakbérek 5,4, ezen belül a pesti külső kerületeké 6,5%-kal elmaradtak a 2020. januáritól. A legmagasabb lakbérek az ingatlan.com adatbázisa alapján Pest régióban (173 ezer forint), a legalacsonyabbak Észak-Magyarországon (98 ezer forint) voltak.

Több hitel, elsősorban használtlakás-vásárlásra

2021 végén a lakáshitel-állomány 4,6 ezer milliárd forint – a GDP 8,3%-a – volt, 15%-kal magasabb a 2020 végénél, nominális összege pedig meghaladta a 2010. évi csúcsot. A bővülésben egyre nagyobb sze-

repe lett az újonnan folyósított hiteleknek, ugyanakkor növelték a törlesztési moratórium miatt tovább fennálló tartozások is. A nem teljesítő hitelek aránya enyhén (2,4%-ról 3,7%-ra) emelkedett.

3.24. ábra A lakáscélú hitelállomány alakulása

2021-ben **110 ezer lakáshitelt engedélyeztek, 1308 milliárd forint értékben**, számuk 22, összegük 43%-kal volt több a 2020 évinél. Felfutásukban a kibővült otthonteremtési támogatások és az októberben indult Zöld Otthon Program is szerepet játszottak. Átlagos összegük 1,7 millió forinttal, 11,9 millió forintra nőtt. A támogatott hitelek aránya 20%-ról 29%-ra emelkedett, számuk 75, összegük 65%-kal lett több, térfogatához az új otthonteremtési program több eleme hozzájárult:

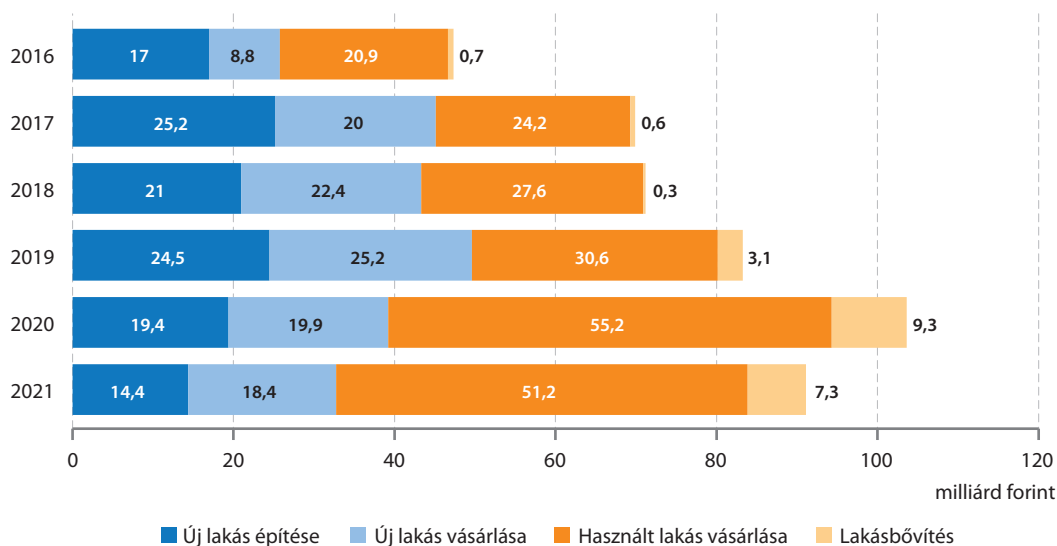
- újra 5% lett az új lakások áfája,
- a csokkal vásárlók további áfa-visszatérítési engedményekkel élhetnek,
- egyszerűsödtek az építészeti előírások,
- az energetikai szigorítások elhalasztása,
- csökkenő közjegyzői költségek.

A 2021-ben **1249 milliárd forint értékben folyósított 121 ezer lakáshitel** több volt az előző évinél: összegük 36, számuk 17%-kal emelkedett. Továbbra is a használtlakás-vásárlásra fordított hitelek do-

mináltak, a folyósítások 69%-át fordították erre, számuk 19, összegük 35%-kal volt több a 2020. évinél. Az új lakásokhoz kapcsolódó hitelezés (építés, vásárlás) súlya 21%-ról 17%-ra csökkent az előző évhez képest. A korszerűsítési, bővítési hitelek száma – a 3 millió forintig elérhető lakásfelújítási támogatások, és a kapcsolódó előfinanszírozási hitelek hatására – ugyanakkor 76%-kal, értékük háromszorosára nőtt. Arányuk a hitelezésen belül több, mind duplájára emelkedett (10%).

2016 és 2021 között átlagosan minden ötödik lakástranzakció során vettek igénybe csokot, illetve falusi csokot, az új vásárlások 34, a használtlakás-vásárlások 13%-ában. 2021-ben a támogatások száma 3,6%-kal nőtt, összege 12%-kal csökkent az előző évhez képest, ami elsősorban a kivitelezői kapacitáshiánnyal és az építőanyag-drágulásal függhet össze. Használt lakás vásárlására a csokok 65%-át, új lakás építésére vagy vásárlására 24%-ukat fordították.

3.25. ábra A családi otthonteremtési kedvezmény összege

JELENTŐS IGÉNY JELENTKEZETT A ZÖLDHITEL IRÁNT¹⁵⁾

A jegybank a 2021. júliusban közzétett zöldeszköztár-stratégiájában olyan pénzügyi rendszer kialakítását tervezi, amelyben érvényesülnek a környezeti fenntarthatósági szempontok. Ezek beépítése a lakáshitelek piacára azért fontos, mert a hazai primerenergia-felhasználás harmadát lefedő lakóingatlan-állomány energetikai hatékonysága alacsony. A Növekedési Hitelprogram részeként 2021. októberben elindult NHP Zöld Otthon Program (ZOP) rögzített kamatozású hitellel segíti az energiahatékony új lakások vásárlását vagy építését. A jegybank a hitelintézeteknek 0%-os kamattal biztosít refinanszírozási forrást, amit azok maximum 2,5%-os kamattal hitelezhetnek tovább, kizárólag természetes személyeknek, bizonyos energetikai standardok betartásával. A hitel legfeljebb 70 millió forintig, maximum 25 éves futamidővel vehető fel. 2021 novembere és 2022 januárja között 59 milliárd forint értékben kötöttek ilyen szerződéseket. Januárban az új lakás vásárlására vagy építésére kibocsátott hitelvolumen nyolctizede kapcsolódott ehhez a programhoz. 2022 februárjának végére a keretösszeg 40%-a (77 milliárd forint) már elfogyott.

Az ingatlanügyletek nemzetgazdasági ág hozzáadott értéke 2020-ban 4212 milliárd forintot tett ki, folyó áron 4,9%-kal többet a 2019. évinél. Ennek közel nyolctizede a háztartások ügyleteiből származott.

91%-át a saját tulajdonú, bérelt ingatlanok bérbeadása, üzemeltetése, 5,7%-át a saját tulajdonú ingatlanok adásvétele, 3,7%-át pedig az ingatlanügynöki tevékenység, ingatlankezelés jelentette.

¹⁵⁾ Forrás: <https://www.mnb.hu/letoltes/hitelezesi-folyamatok-2022-marcius-hu.pdf>

TURIZMUS, VENDÉGLÁTÁS

Az egyik legnagyobb veszteséget elszenvedő turizmus és vendéglátás gazdasági ág a járványügyi korlátozások feloldásával 2021-ben újra próbált magára találni, azonban teljesítménye még jelentősen elmaradt a járvány előtti évekhez képest. 2021 részben a külföldi és a belföldi piacok visszaszerzéséről szólt.

2021-ben a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás gazdasági ág teljesítményértéke (594 milliárd forint) a **bruttó hozzáadott értékből 1,3%-kal részesedett**, volumene – a 2020-as, csaknem egyharmados visszaesést követően – 14%-kal emelkedett az egy évvel korábbi, alacsony bázishoz képest. A turizmus közvetlenül és közvetetten több gazdasági ág teljesítményére is kihat, 2019-ben a kapcsolódó ágazatokkal együtt – a multiplikátorhatást is figyelembe véve – gazdasági részesedése még 11% feletti volt, ez 2020-ra 8,5%-ra esett vissza.

A szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás ágban megvalósult **beruházások volumene** 2021-ben (folyó áron 152 milliárd fo-

rint) 12%-kal **megaladta a járvánnyal már érintett 2020. évit.**

2021-ben a **szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területén 169 ezer főt foglalkoztattak**, a nemzetgazdaságban dolgozók 3,7%-át. A létszám 7,5 ezer fővel kevesebb volt a 2020. évinél, illetve 23,5 ezer fővel 2015–2019 átlagánál. (A kapcsolódó gazdasági területeket, illetve a multiplikátorhatást is figyelembe véve 2019-ben a foglalkoztatottak 12%-a dolgozott közvetlenül vagy közvetetten a turizmusban.)

A turizmus, vendéglátás területén a teljes munkaidőben alkalmazásban állók¹⁶⁾ havi **bruttó átlagkeresete** 2021-ben 267 ezer forint volt. Egy év alatt ugyan emelkedett (6,6%-kal), azonban a **nemzetgazdasági átlag alatti növekedés** a 2019. évinél (11,7%) lényegesen szerényebb, de a 2020-ban tapasztaltnál (4,7%) némileg nagyobb mértékű volt. A gazdasági ágakat tekintve továbbra is itt a legalacsonyabb az átlagkereset, a nemzetgazdasági átlaghoz képest mért elmaradás tovább nőtt, annak mindössze 61%-a volt.

Globális szinten csekély volt a turizmus növekedése 2021-ben, továbbra is jelentős az elmaradás 2019-hez képest

2021-ben is a járvány további korlátozásokat hozott: világviszonylatban a nemzetközi utazásokon részt vevők száma (415 millió) az egy évvel korábbihoz képest emelkedett (3,8%-kal), de a járványt megelőző 2019.

évinek még a háromtizedét sem érte el. A **globális turizmus kétharmadát az Európa turisztikai régió¹⁷⁾ idegenforgalma jelentette**, ami egy év alatt csaknem egyötödével bővült, azonban több mint hattizedével

¹⁶⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél.

¹⁷⁾ Európán kívül Ázsiából még ide értendő: Azerbajdzsán, Ciprus, Grúzia, Izrael, Kazahsztán, Kirgizisztán, Örményország, Tádzsikisztán, Törökország, Türkmenisztán, Üzbegisztán.

elmaradt a 2019. évitől. A kontinens országaiba összesen 280 millió külföldi turista érkezett, a járványt megelőző években megszokott 600–800 millió látogató helyett. Az európainál kisebb éves növekedést mutatott az amerikai és az afrikai kontinens, míg az ázsiai és óceániai, valamint a közel-keleti térségben tovább csökkent a vendégforgalom.¹⁸⁾

2021-ben az előzetes adatok alapján az **Európai Unióban a szálláshelyek¹⁹⁾ vendégéjszakáinak a száma** (1,8 milliárd) **27%-kal emelkedett** az előző évhez képest, de 37%-kal elmaradt a 2019. évitől. 2010 és 2019 között tartós volt a bővülés, elsősorban a dinamikusan növekvő – a tagországok határain kívülről érkező –

külföldivendég-forgalom eredményeként. A járvány terjedésének visszaszorítására hozott utazási korlátozások hatására azonban a vendégéjszakákban mért vendégforgalom 2020-ban a tagországok mindegyikében csökkent. A korlátozások feloldásával 2021-ben érzékelhető volt a visszarendeződés – a rendelkezésre álló adatok alapján –, az országok többségében nőtt (2,0 és 79% között) a szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma. A visegrádi országok közül Csehországban, Magyarországon és Lengyelországban az uniós átlag alatt (3,2–22,3%-kal) emelkedett a számuk, ugyanakkor Szlovákiában (16%-kal) csökkent az egy évvel korábbihoz képest.

A járványügyi korlátozások feloldásával a külföldi beutazások száma emelkedett

2021 elején a járvány terjedésének megakadályozására elrendelt **beutazási korlátozások nem kedveztek a hazánkba irányuló külföldi utazásoknak.**²⁰⁾ A rendelkezésre álló adatok alapján a külföldi állampolgárok az egy évvel korábbinál 16%-kal több, összesen 37 millió utazást tettek Magyarországra. Együttesen 86 millió napot töltöttek az országban, ami az előző évhez képest 21%-os növekedést jelent, ennek ellenére mind az utazások, mind az eltöltött napok száma elmaradt (40, illetve 38%-kal) a 2019. évitől. **Az egynapos utak száma (28,8 millió) 19%-kal nőtt egy év alatt,** ezeknek az utak-

nak a többsége (67%) továbbra is átutazási, illetve vásárlási céllal történt. Az utak valamivel több mint egyötödét adó **többnapos utazások száma** (7,9 millió) **6,9,** az utazásokon eltöltött idő 22%-kal **nőtt.** A járvány kitörését megelőzően 2015–2019 között egy útra átlagosan 5,5 napot szántak a beutazók, ez 2021-re 7,2 napra emelkedett. A többnapos utazások résztvevői az előző évekhez hasonlóan szabadidő eltöltése (40%), illetve rokon, barát meglátogatása (18%) céljából érkeztek a legnagyobb arányban.

Az utazások döntő többségét az Európai Unióból érkezők (82%) tették ki. A külföldi

¹⁸⁾ Forrás: UNWTO World Tourism Organization – World Tourism Barometer – Volume 20, January 2022.

¹⁹⁾ Szálláshelyek alatt a kereskedelmi és a nem üzleti célú szálláshelyeket értjük. Franciaország, Írország és Ciprus esetében az éves adat nem áll rendelkezésre. Forrás: Eurostat – Statistics Explained – Tourism statistics – nights spent at tourist accommodation establishments, March 2022.

²⁰⁾ 2020-ban és 2021-ben a Covid19-járvány miatt bevezetett veszélyhelyzeti intézkedések következtében a határforgalom jelentősen elmaradt a szokásostól. Az adatszolgáltatók alacsony száma miatt a publikált adatok megbízhatósága csökkent, azok csak korlátozottan összehasonlíthatók a korábbi időszakok adataival.

utazók mintegy héttizede valamelyik szomszédos ország lakója, azon belül is kiemelkedik az Ausztriából (16%), a Szlovákiából (17%) és a Romániából (25%) érkezők aránya, az egynapos utak magas számából fakadóan. A többnapos utak esetében a Németországból érkezők vezetik a rangsort.

2020-ban a **külföldiek 1346 milliárd forintot költöttek** Magyarországon, folyó áron az egy évvel korábbinál 28%-kal többet, 2019-hez képest azonban 42%-kal ke-

vesebbet. A külföldiek kiadásai együttesen a GDP 2,4%-át jelentették. Az egynapos utakkal kapcsolatos költségek (404 milliárd forint) 17, a többnapos utazásokhoz kapcsolódóak (942 milliárd forint) 32%-kal növekedtek, de mindkét esetben jelentősen (33, illetve 45%-kal) elmaradtak a két évvel korábbitól. Egy utazó napi szinten 15,7 ezer forintot költött el, csaknem 800 forinttal többet, mint egy évvel korábban, de 1000 forinttal kevesebbet, mint 2019-ben.

Áprilistól már turisztikai céllal is utazhattunk külföldre

A magyarok 2021-ben több mint 13 millió alkalommal látogattak külföldre, az utazások száma 4,2%-kal meghaladta az egy évvel korábbit, azonban a 2019. évinek alig több mint felét tette ki. A **külföldre utazó magyarok 33 millió napot töltöttek külföldön**, 13%-kal többet, mint 2020-ban, a 2010., illetve a 2019. évinél pedig 54, illetve 57%-kal kevesebbet.²¹⁾

Az utazások kétharmada **egynapos látogatás** volt, számuk egy év alatt **(0,9%-kal) alig emelkedett**, 2019-hez képest továbbra is nagy (43%-os) az elmaradás. Egy-egy napra főként munkavégzési (keresőtevékenység), illetve vásárlási szándékkal utaztak külföldre a magyarok. A vásárlási célú utakat 2020-ban háttérbe szorították a járvány miatt hozott utazási korlátozások, számuk utóbbiak enyhítésével 2021-ben ismét nőtt, de még így is kevesebb mint negyitizedét érte el a 2019-esnek. Munkavégzés céljából továbbra is megengedett volt a határátlépés, ennek ellenére a 2021-ben ilyen céllal tett utazások száma hattizedével elma-

radt a kétévvel korábbitól. A járvány terjedése megtörte a **több napra utazók számának** – a 2012-es markáns visszaesést követő – folyamatos bővülését, 2020-ban kevesebb mint felére esett vissza. 2021-ben a növekedés (12%) ellenére a többnapos utak száma mindössze 46%-a volt a járvány előttiének. Az ilyen utakon részt vevők tartózkodási ideje együttesen, egy év alatt 18%-kal emelkedett, de hattizedével kevesebb volt, mint 2019-ben. A 2010 óta tendenciájában csökkenő átlagos tartózkodási idő 2021-ben 5,5 nap volt, 2010-hez képest 2 nappal rövidült.

Az utazások mintegy 90%-a valamelyik szomszédos országba tett látogatás volt. A leggyakoribb úti cél Ausztria és Szlovákia volt.

Külföldi utazásokon 2021-ben a magyar lakosság 512 milliárd forintot költött el, folyó áron 27%-kal többet, mint egy évvel korábban. A járvány előtti évhez képest az elmaradt utazásokkal párhuzamosan az elköltött összeg is lényegében megegyezett. Az egynapos utazásokhoz kapcsoló-

²¹⁾ 2020-ban és 2021-ben a Covid19-járvány miatt bevezetett veszélyhelyzeti intézkedések következtében a határforgalom jelentősen elmaradt a szokásostól. Az adatszolgáltatók alacsony száma miatt a publikált adatok megbízhatósága csökkent, azok csak korlátozottan összehasonlíthatók a korábbi időszakok adataival.

dó kiadások egy év alatt kevésbé (6,4%-kal) emelkedtek, mint a többnapos utazásokhoz kötődők (36%-kal). A magyarok külföldi költségei a 2013. évi mélypontot követően folyamatosan nőttek, az utazások elmaradásával azonban 2020-ban és 2021-ben keve-

sebbet költöttek, mint 2010-ben. 2021 folyamán a magyarok külföldi költségeinek 39%-a a szabadidő eltöltése, szórakozás, egészségmegőrzés, 17%-a üzleti, további 14–14%-a vásárlás céljából tett, illetve munkavégzési célú utakhoz kapcsolódott.

A magyarok továbbra is inkább belföldi úti célt választottak

A belföldi utazást és üdülést is érintő korlátozások 2021. tavaszi feloldásának hatására a **többnapos belföldi utazások száma 2021 egészét tekintve 14%-kal emelkedett**, de elmaradt a járvány előttitől. A több mint 10 millió többnapos belföldi utazás során 43 millió napot töltöttek el a magyarok, 9,0%-kal többet, mint 2020-ban. Az utazások száma a rövidebb (1–3 éjszakás), valamint a 4 vagy annál több éjszakás utazások esetében egyaránt nőtt. Míg az időben rövidebb utakat a rokon, barát, ismerős meglátogatása (44%) mellett az üdülés, szórakozás,

pihenés (46%) motiválta, addig a hosszabakon döntően (72%) utóbbi volt a cél.

A magyarok többnapos belföldi útjaik során 2021-ben összesen 354 milliárd forintot költöttek el, folyó áron 31%-kal többet, mint 2020-ban. Az utazók átlagos költsége (egy utazó egy napjára 8200 forintnyi költség jutott) 20, illetve 23%-kal meghaladta a 2020., illetve a 2019. évit. A legfőbb kiadási tételek közül a belföldi üdülés 3,6, az éttermi étkezés 6,4, az üzemanyag pedig 23%-kal került többre, mint egy évvel korábban.

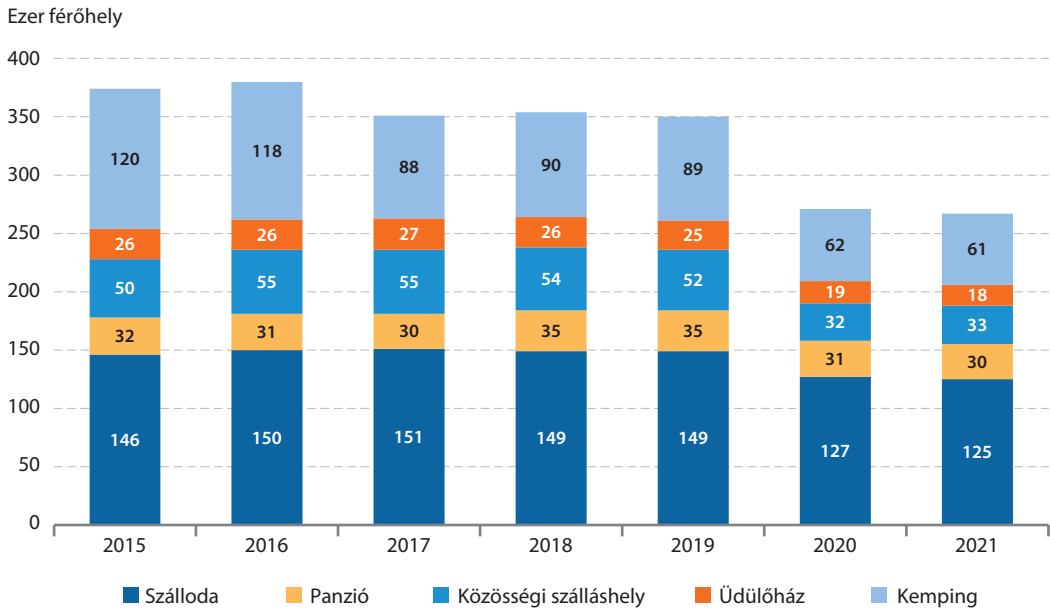
Tovább szűkült a szálláshelyek kínálata

2021. július végén 2662 kereskedelmi szálláshely várta a vendégeket, 229 egységgel kevesebb az egy évvel korábbinál, csaknem egynegyedével kevesebb, mint a járvány kitörése előtti évben. Ezzel egy időben a **kiadható férőhelyek száma** (267 ezer) is **1,8**, illetve **24%-kal csökkent** 2020-hoz és 2019-hez képest. A szálláshelytípusok szinte mindegyikénél visszaesett a működő egységek, illetve a kiadható férőhelyek száma. Az egységek esetében a kempingek, a férőhelyek szempontjából

a közösségi szálláshelyek jelentettek kivételt, ahol 2020-hoz képest növekedett a kapacitás, de 2019-hez képest az elmaradás esetükben is jelentős.

2021-ben a **turisztikai régiók mindegyikében kevesebb férőhely várta a vendégeket**, mint egy évvel korábban. A kiadható férőhelyek száma Észak-Magyarországon, a Tisza-tónál, illetve a Balatonon esett vissza a legnagyobb mértékben, 10% fölött, a többi régióban a csökkenés mértéke 0,3 és 10% között szóródott.

3.26. ábra A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek alakulása szálláshelytípusokként, július 31.

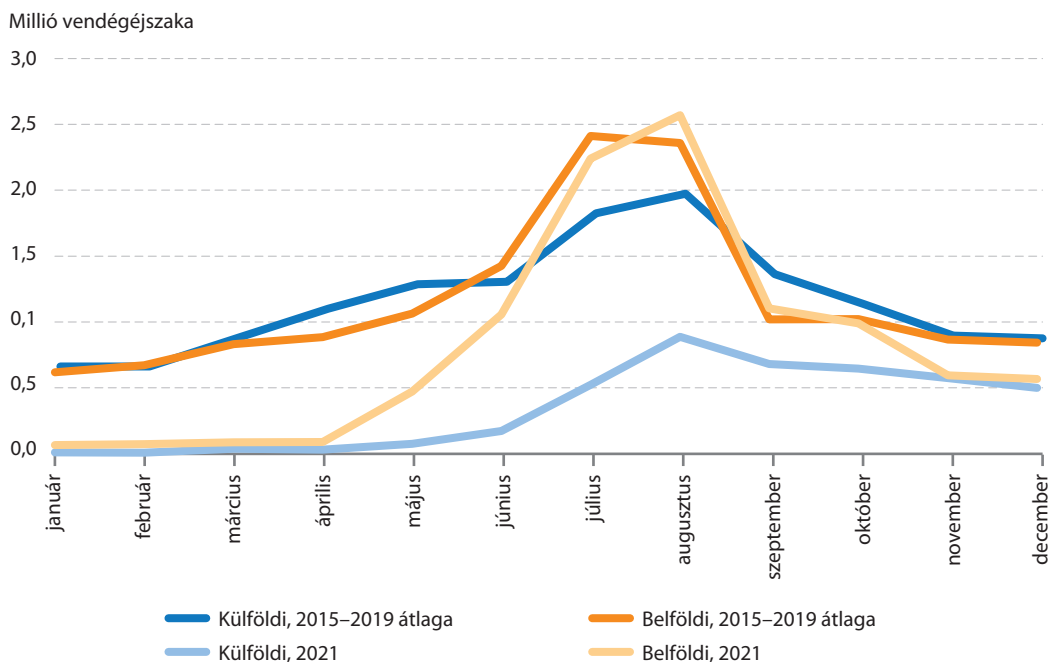
A korlátozások évközi feloldásának hatására növekedett a vendégforgalom

A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma a globális válság kitörését követően először 2010-ben kezdett növekedni, ez 2020-ban a világjárvány kitörését követően megtorpant, és a vendégforgalom a mélypontra zuhant. 2021 hozott némi élénkülést, de az elmaradás a járvány előtti évek forgalmához képest jelentős. 2021 folyamán a kereskedelmi szálláshelyek szolgáltatásait 5,9 millió vendég 15,2 millió vendégéjszakára vette igénybe, ami az egy évvel korábbi, alacsony bázishoz képest 8,8, illetve 11%-os emelkedést jelentett, a 2019. évnek azonban még a felét sem érte el. **A vendégek és a vendégéjszakák száma 2010-hez képest is jelentősen, több mint egyötödével kevesebb volt.**

2021-ben a vendégek héttizede érkezett belföldről, számuk (4,1 millió) 2,3%-kal, az általuk eltöltött vendégéjszakáké (10,5 millió) 5,9%-kal haladta meg az egy évvel korábbit.

2020-ban a szálláshelyeken 1,7 millió külföldi vendég 4,7 millió éjszakát töltött el, 28, illetve 25%-kal többet a 2020. évinél, de mintegy héttizedével kevesebbet a két évvel korabbinál. A külföldi vendégéjszakák jelentős részét az Európai Unióból érkező vendégek (70%) tették ki, a forgalom további 8,0, illetve 3,7%-át az Ázsiából és az amerikai kontinensről érkezők adták. Az Afrikából, illetve Ausztrália és Óceániából érkezők együttesen sem érték el az 1%-ot.

3.27. ábra A kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakáinak alakulása

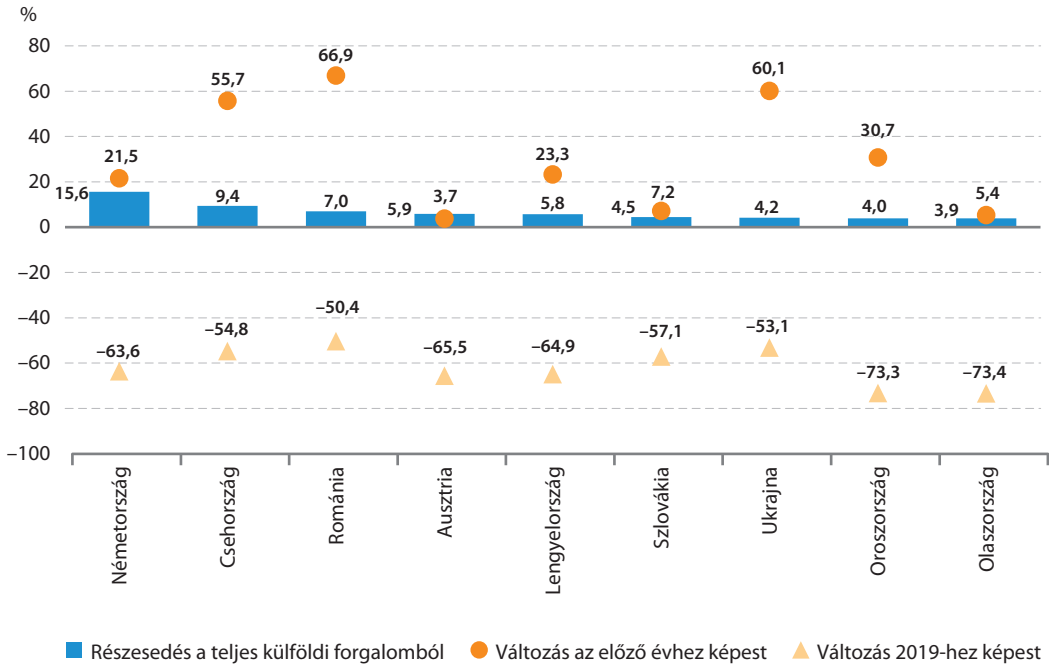
2021-ben a **turisztikai régiók többségében növekedett a vendégéjszakában mért forgalom**, a legnagyobb mértékben a Budapest–Közép-Dunavidéken (28%-kal), ahol 2020-ban az elmaradó vendégforgalom a legjelentősebb volt. Észak-Magyarországon, a Tisza-tónál és Közép-Dunántúlon továbbra sem sikerült növelni a vendégforgalmat, az alacsony bázishoz képest is csökkenést regisztráltak, ami főként a belföldi vendég-forgalom elmaradásából adódott. A kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák 26%-a Budapest–Közép-Dunavidéken, további 24%-a a Balaton köré koncentrált.

A **belföldi vendég-éjszakák** legnagyobb részét, csaknem **háromtizedét a Balaton idegenforgalmi régió adta**, ezzel együtt a térség kereskedelmi szálláshelyei a 2019. évi forgalom kevesebb mint hét-tizedét realizálták 2021-ben. A belföldi-

vendég-forgalom szempontjából a régiók közül a Tisza-tavi volt a legnagyobb vesztes, ahol 2021-ben 13%-kal tovább csökkent a vendégéjszakák száma egy év alatt. Ezzel egyidőben Észak-Magyarországon és Közép-Dunántúlon esett vissza a vendégéjszakák száma, a többi régió esetében 4,1–27% között emelkedett a forgalom.

A **külföldi vendég-forgalom több mint fele (54%)** 2021-ben is a Budapest–Közép-Dunavidékre összpontosult, e térségben csaknem háromtizedével nőtt az eltöltött vendégéjszakák száma. A külföldi vendég-éjszakák további 13–13%-át a Balaton, illetve a Nyugat-Dunántúl turisztikai régióban töltötték el a vendégek. A belföldi vendég-forgalomtól eltérően valamennyi turisztikai régió növelte az előző évi külföldi vendég-forgalmát (4,3–36%-kal).

3.28. ábra A legjelentősebb küldő országok a vendégéjszakákban kifejezett vendégforgalom alapján, 2021

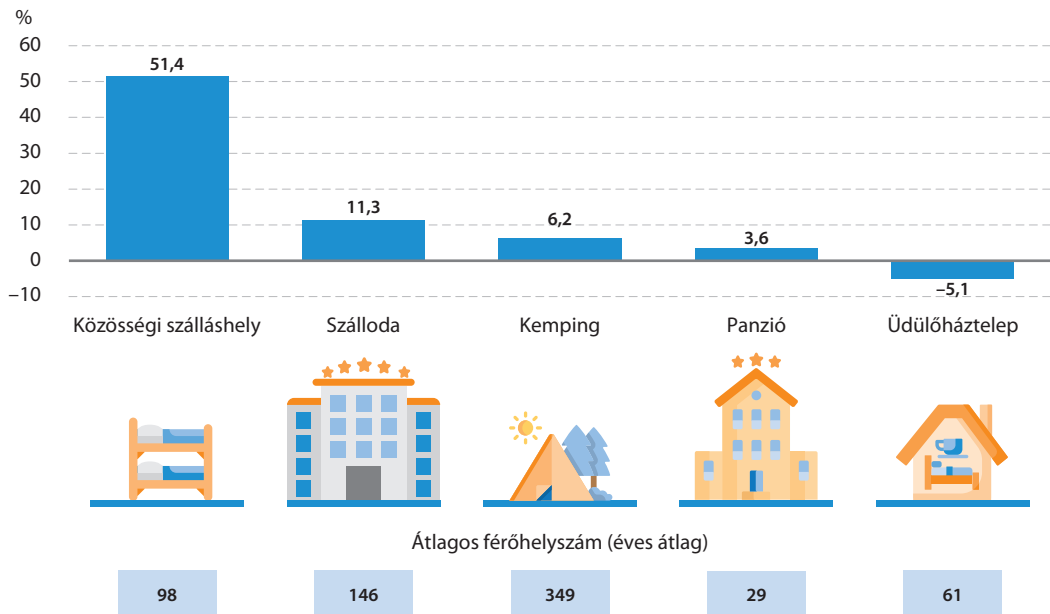
A vendégforgalom döntő hányadát továbbra is a szállodák bonyolították le

A szálláshelyek között kiemelkedő szerep jutott a szállodáknak, ahol a 2021. évi vendégéjszakák csaknem héttizede koncentráldott. Az év folyamán **a szállodai vendégek és az általuk eltöltött éjszakák száma 9,5, illetve 11%-kal növekedett.** A vendégéjszakában mért külföldivendég-forgalom 77%-a realizálódott a szállodákban. A panziókban az összes vendégéjszaka 11%-át regisztrálták. A szálláshelytípusok közül egy év leforgása alatt itt növekedett a legkevésbé a vendégéjszakában mért vendégforga-

lom, viszont 2020-ban ez a szálláshelytípus veszítette arányaiban a legkevesebb vendégéjszakát.

Az alacsonyabb árfekvésű üdülőháztelpeken, kempingekben és közösségi szálláshelyeken együttesen a vendégéjszakák 20%-át töltötték a vendégek, közülük utóbbiak forgalma növekedett a legjelentősebben (51%-kal). A szálláshelytípusok közül egyedül az üdülőháztelpek forgalma esett vissza az előző évhez képest.

3.29. ábra A kereskedelmi szálláshelyek átlagos férőhelyszáma és vendégéjszakáinak változása az előző évhez képest szálláshelytípus szerint, 2021

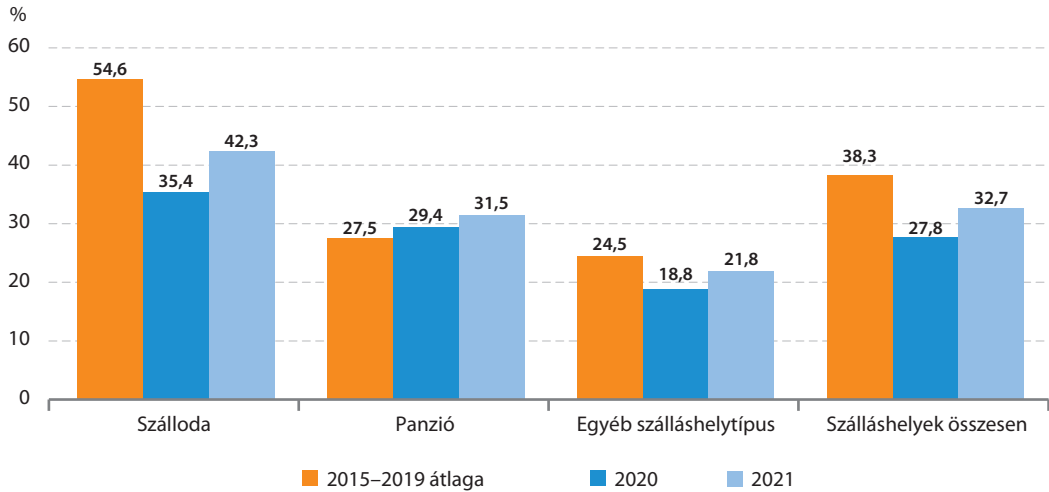
Csökkenő kapacitás mellett némileg javult a férőhely-kihasználtság

A 2021 márciusáig élő utazási korlátozások feloldását követően, hasonlóan 2020-hoz, a nyári hónapokkal kezdődően lendült fel a vendégforgalom, ezzel együtt javult a kapacitáskihasználtság. Június–augusztusban a férőhely-kihasználtság a szállodákban 40% fölé emelkedett, míg a hagyományosan nyári szálláshelyeknek számító a kempingekben 20% alatt maradt. Az augusztusi csúcs után az év hátralévő részében egyedül a szálló-

dákban sikerült tartani vagy megközelíteni a 40% feletti férőhely-kihasználtságot. A rendelkezésre álló hónapok adatai alapján a kapacitáskihasználtság a szálláshelytípusok csaknem mindegyikében meghaladta az egy évvel korábbit, de messze elmaradt a 2019. azonos időszakitól. Kivételt csak a panziók jelentettek, ahol sikerült a nyári hónapokban a járványt megelőző évekhez képest is növelni a férőhely-kihasználtságot.

3.30. ábra A kereskedelmi szálláshelyek férőhely-kihasználtságának alakulása a nyári hónapokban szálláshelytípusonként*

* Az adatok június, július és augusztus átlagára vonatkoznak.

A vendégforgalom emelkedésével nőtt a bruttó árbevétel

A szálláshelyek bruttó árbevétele 2021-ben folyó áron **33%-kal**, 311 milliárd forintra **emelkedett**, miközben a vendéglátás és szálláshely-szolgáltatás fogyasztóiár-indexe 5,5%-kal nőtt. (SZÉP-kártyával a kereskedelmi szálláshelyeken összesen 31 milliárd forint értékben fizettek a belföldi vendégek. Az előző évinél 4,1%-kal nagyobb kifizetéseket az utazási korlátozások feloldása mellett a SZÉP-kártya alszámlái közötti átjárhatóság is jelentősen ösztönözte.) A bevételek 58%-a a szállásdíjakból származott, amelyek összege 46%-kal elmaradt a járvány előttiévtől, de 39%-kal meghaladta az előző évit. Az összes bevétel 25%-át adó vendéglátásból származó összeg 21, a 17%-ot képviselő egyéb bevételek 30%-kal emelkedtek.

2021-ben az **egy vendégejtszakára jutó bruttó szállásdíj 11,2 ezer forint volt**,

az egy évvel korábbinál 18, a 2019. évinél 6,0%-kal több. **Egy szoba egy működési napjára (REVPAR) 8,1 ezer forint bevétel jutott**, az előző évinél 44%-kal több, de csupán háromnegyede a két évvel korábbinak.

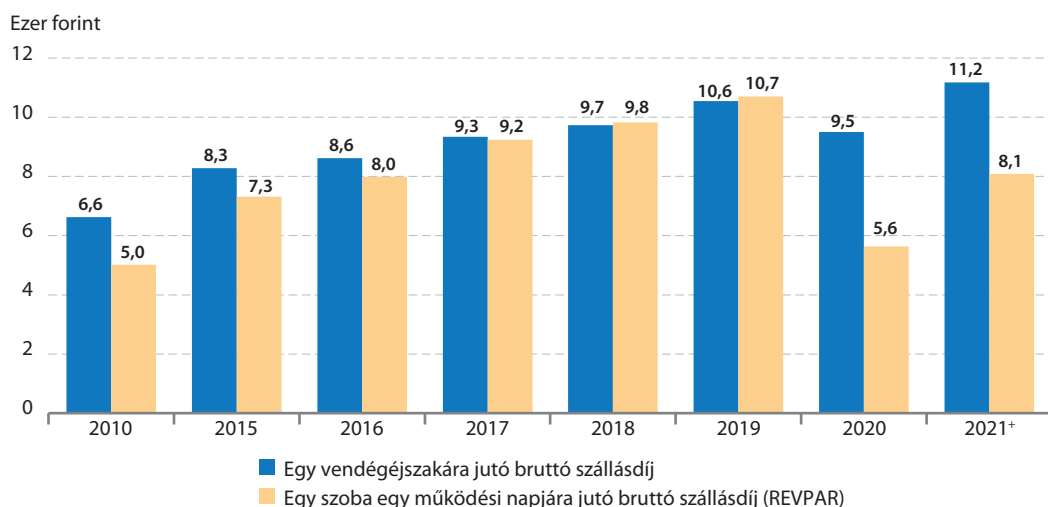
Az idegenforgalmi régiók mindegyikében a szállásadók igyekeztek megragadni a megnövekedett vendégforgalom nyújtotta előnyöket, előző évi veszteségeik mérséklésére a vendégforgalomra és a kapacitásra vetített szállásdíjak emelésével. **A szobák átlagára a Budapest–Közép-Dunavidék, a Tisza-tavi, a Közép-, illetve a Nyugat-Dunántúlon, valamint a Balaton turisztikai régióban 414–6884 forinttal meghaladta az országos átlagot** (22,3 ezer forint), míg a többi régióban annak 61–96%-át tette ki. Az egy vendégejtszakára jutó szállásdíjak tekintetében

még jelentősebbek az idegenforgalmi régiók közti különbségek: a mutató a fővárost is magába foglaló turisztikai régióban

34%-kal meghaladta az országos értéket, Észak-Magyarországon viszont annak mindössze 72%-a volt.

3.31. ábra Egy vendégéjszakára, illetve egy szoba egy működési napjára (REVPAR) jutó bruttó szállásdíj

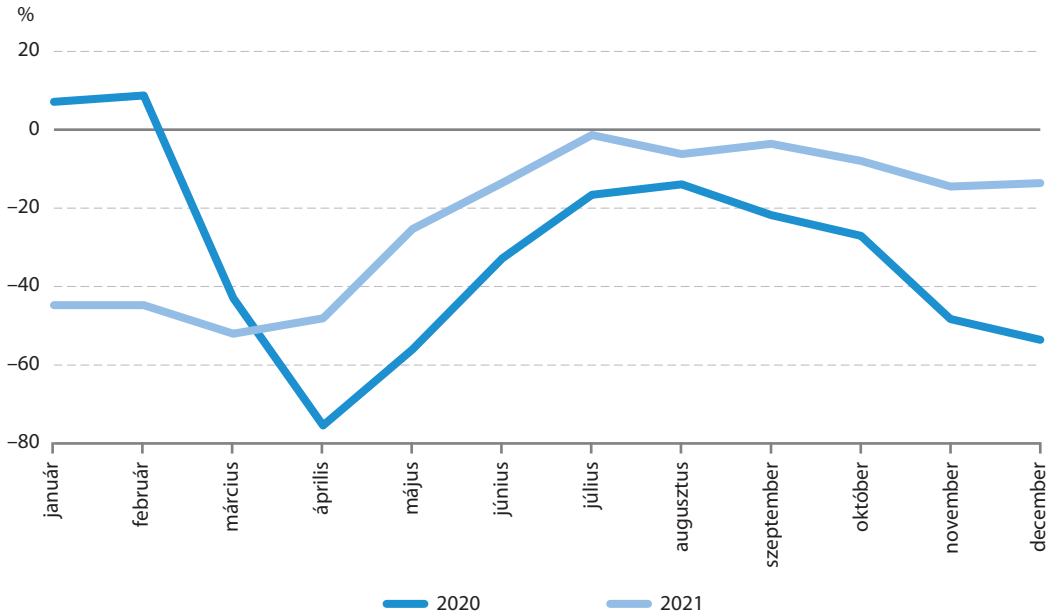
A korlátozások feloldásával emelkedett a vendéglátás bevétele

2021. június végén 49 ezer vendéglátóhely üzemelt hazánkban, 1773-mal kevesebb, mint egy évvel korábban. Az előző évek csökkenő tendenciája folytatódott, amit a járvány miatti üzletbezárások tovább gyorsítottak. A vendéglátóhelyek közül mintegy 43 ezer kereskedelmi, valamivel több mint 6 ezer munkahelyi, rendezvényi és közétkeztetést végző egységként működött.

2021-ben az előzetes adatok alapján a vendéglátóhelyek eladási forgalma összesen mintegy 1,3 ezer milliárd forint volt, közel kilenctizede a kereskedelmi, a fennmaradó rész pedig a munkahelyi vendéglátásból

származott. A járvány miatti korlátozások a tavaszi hónapokban még erősen meghatározták a forgalom alakulását, a vendéglátó egységek 2020-hoz hasonlóan csak elvitelre szolgálhatták ki a vásárlókat. A korlátozások feloldása után a bevételek volumene július–szeptemberben már megközelítette a járvány előtti időszakét. 2021 egészében az összforgalom volumene egy év alatt 16%-kal nőtt, de a járvány előtti, 2019. évi szinttől 21%-kal elmaradt. 2020-hoz képest mind a kereskedelmi, mind a munkahelyi vendéglátás esetében (15, illetve 20%-os) bővülés mutatkozott.

3.32. ábra **Vendéglátóhelyek eladási forgalmának volumenváltozása**
(2019 azonos időszakához képest)

MEZŐGAZDASÁG

A kedvezőtlen időjárás, az állatbetegségek okozta termés kiesés és állománycsökkenés, valamint a Covid19-járványból történő kilábalás velejárájaként dráguló, esetenként a korábbinál nehezebben beszerezhető inputtermékek miatt az agrárium nem tudta megismételni előző évi teljesítményét. A nemzetgazdasági ágak közül egyedül a mezőgazdaság hozzáadott értéke²²⁾ csökkent (2,2%-kal) az egy évvel korábbihoz képest, 0,1 százalékponttal mérsékelve a GDP 7,1%-os volumennövekedését. Az agrárium

a nemzetgazdasági bruttó hozzáadott érték 3,3%-át állította elő. Mezőgazdasági fejlesztésekre a nemzetgazdasági beruházások 4,3%-át, 542 milliárd forintot költöttek, reálértéken 1,7%-kal többet az előző évinél.

A foglalkoztatottak²³⁾ 4,3%-a, 201,4 ezer fő dolgozott az agrárszektorban, 72%-uk férfi volt. A teljes létszám egy év alatt mintegy 12 ezer fővel csökkent, 2015 óta egy évben sem dolgoztak ennél kevesebben az ágazatban. A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete²⁴⁾

²²⁾ A nemzeti számlákra vonatkozó ESA2010 módszertana alapján.

²³⁾ A munkaerő-felmérés adatai szerint.

²⁴⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél.

2021-ben 7,8%-kal, 345 ezer forintra emelkedett. A bérnövekedés kisebb volt a nemzetgazdasági átlagnál, így a mezőgazdasági átlagfizetés továbbra is jelentősen (21%-kal) elmaradt az országos átlagtól. Az agrárium-

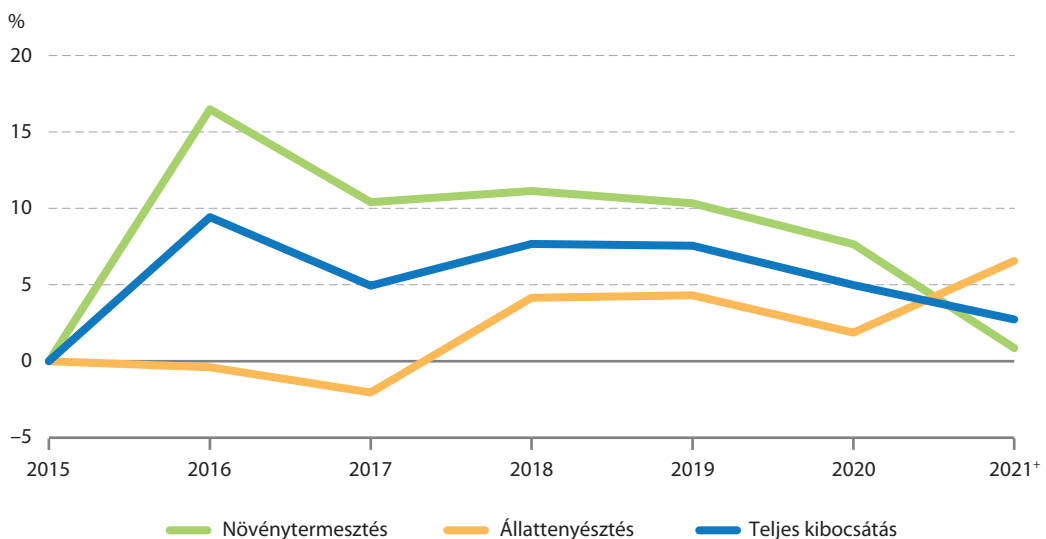
ban az átlagkereset a gazdasági ágak között az egyik legalacsonyabb volt, többek között a fizikai foglalkozásúak magasabb arányával összefüggésben.

Az emelkedő árak hatására nőtt a mezőgazdasági kibocsátási érték

2019 óta mérséklődik a mezőgazdasági kibocsátás, elsősorban a szélsőséges időjárás okozta terméskiesés és az állategészségügyi vészhelyzetek miatti kényszervágások nyomán, amikhez 2020-tól hozzáadódott a Covid19-járvány következtében kialakult kedvezőtlen gazdasági környezet. A mezőgazdasági számlák rendszerének előzetes adatai szerint 2021-ben **az agrárium teljes kibocsátásának volumene** – a 2020. évihez közel hasonló mértékben – **2,1%-kal kisebb volt az egy évvel korábbinál**, miközben

a mezőgazdasági árak átlagosan 17%-kal emelkedtek. A volumen- és árváltozás eredményeként a mezőgazdaság teljesítményértéke (3378 milliárd forint) – szolgáltatásokkal és kiegészítő tevékenységekkel együtt – 15%-kal növekedett. A teljes kibocsátásból a növénytermesztés 61, az állattenyésztés 32%-kal részesedett, a többi szolgáltatásokból és másodlagos tevékenységekből származott. A növénytermesztés aránya legutóbb 2016-ban volt 60% feletti.

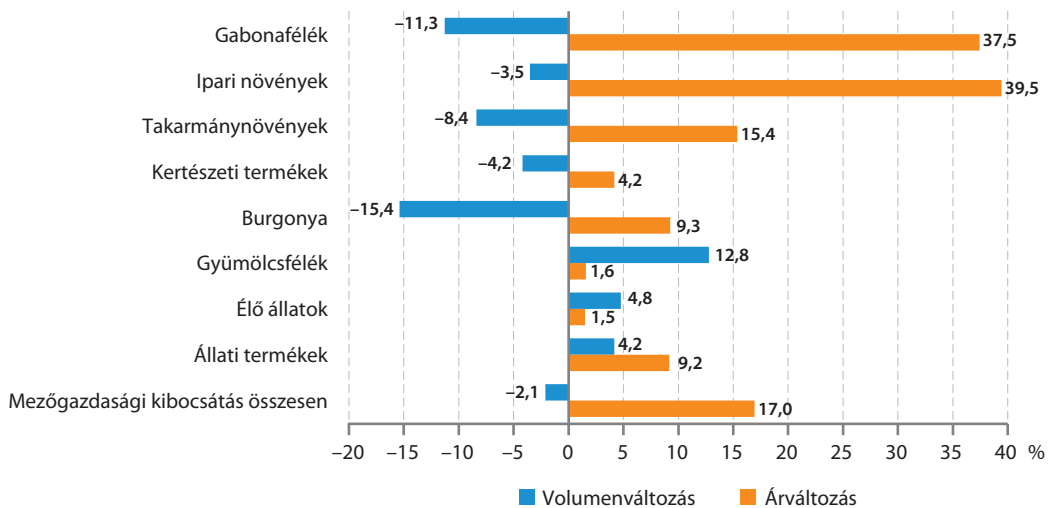
3.33. ábra A mezőgazdasági kibocsátás volumenváltozása (2015-höz képest)

A kedvezőtlen időjárás miatti termés kiesés nyomán a **növénytermesztés termelési volumene 6,3%-kal kisebb**, árszínvonalát viszont az élénk kereslet következtében 27%-kal nagyobb volt az egy évvel korábbinál. Az egyes növényfélék kibocsátása eltérően alakult:

- A gabonafélék kibocsátása 11%-kal zsugorodott, miután a legnagyobb területen művelt kukorica terméseredménye 25%-kal visszaesett. Ugyanakkor a kalászosok közül a búza termelése 4,1, az árpaé 14%-kal bővült, utóbbiból rekordközeli hozamot takarítottak be.
- Az ipari növények volumene 3,5%-kal mérséklődött, a növénycsoport nagy részét kitevő napraforgóé 3,7%-kal bővült, a kisebb részarányú repcéé – termesztésének visszaszorulása miatt – 18%-kal csökkent.
- A kertészeti termékek termésmennyisége 4,2, a takarmánynövényeké 8,4%-kal mérséklődött 2020-hoz képest.
- A gyümölcs termésmennyisége az előző évi, alacsony bázishoz képest 13%-kal nagyobb volt, az alma volumene 28, a körteé 18%-kal nőtt, az őszibaracké a tavaszi fagyok okozta termés kiesés következtében 10%-kal csökkent.

3.34. ábra **A mezőgazdasági kibocsátás volumen- és árváltozása az előző évihez képest a mezőgazdasági számlák rendszere alapján, 2021⁺**

Egyes járványt okozó állatbetegségek (afrikai sertéspestis, madárinfluenza) szórványos előfordulása és a növekvő takarmányárak ellenére **az állattenyésztés termelési volumene 4,6%-kal bővült**, ezen belül az élő állatoké és az állati termékeké közel azonos mértékben. Az élő állatok kibocsátásának 48%-át adó baromfik tenyésztése 8,0, a szarvasmarháé 5,0, a sertéseké

2,0%-kal nagyobb, a juhoké és a kecskéké együtt 5,0%-kal kisebb lett az előző évihez képest. Az előállított állati termékek héttizedét kitevő tej termelése 6,0%-kal felülmúlta az egy évvel korábbit.

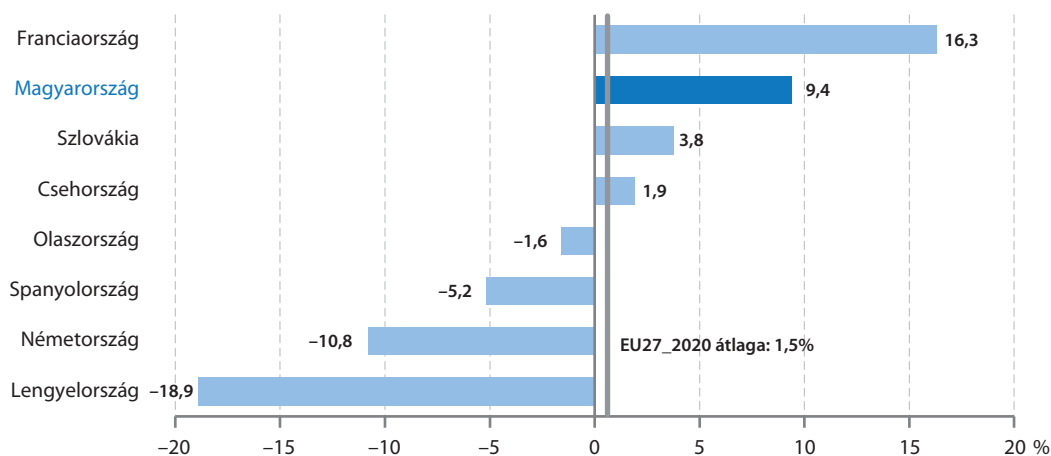
A mezőgazdasági termékek előállításához és a szolgáltatások nyújtásához szükséges **folyó termelőfelhasználás volumene nem változott**, árindexe viszont 15%-kal emel-

kedett az egy évvel korábbihoz viszonyítva. A kibocsátás és a folyó termelőfelhasználás különbözeteként előálló **bruttó hozzáadott érték** esetében **5,3%-kal csökkent** a volumen. A termelési tényezők jövedelme 10, a vállalkozói jövedelem 17%-kal nagyobb volt az előző évinél.

Az agrárium éves munkaerőegységben (évi 1800 munkaóra) kifejezett **munkaerő-felhasználása 2015 óta csökken**, 2021-ben mintegy 326 ezer ember mezőgazdasági tevékenységének felelt meg. A mezőgazdasági jövedelmek változásának mérésére használt

jelzőszám, a termelési tényezők munkaerő egységre jutó reáljövedelme („A” mutató²⁵⁾) 2021-ben 9,4%-kal nőtt, 2016-tól minden évben meghaladta az egy évvel korábbit. Az uniós tagországok közül Bulgáriában, Romániában, Írországban, Franciaországban és Portugáliában a magyarországinál nagyobb növekedés történt. A visegrádi országok közül Szlovákiában és Csehországban is az uniós átlagot (1,5%) meghaladó mértékű javulás, Lengyelországban visszaesés következett be.

3.35. ábra **Az „A” mutató változása a jelentősebb mezőgazdasági termelő uniós tagállamokban és a visegrádi országok körében, 2021* (előző évhez képest)**

A kukorica és az olajos magvú növények termelésében az uniós élmezőnybe tartozunk

A hazai mezőgazdaság csökkenésével szemben – az előzetes adatok szerint – 2021-ben az Európai Unió (EU27_2020) teljes mezőgazdasági kibocsátása (alapáron 444 milliárd euró) 7,1%-kal nőtt az egy évvel ko-

rábbihoz képest. A kibocsátás 55%-át kitevő növénytermesztés teljesítménye 11, a 37%-át adó állattenyésztésé 2,4%-kal bővült. **Hazánk 2021-ben az uniós mezőgazdasági termelési értékének 2,1%-át állí-**

²⁵⁾ A mutató számítása: a termelési tényezők jövedelmének indexe és a bruttó hazai termék (GDP) implicit árindexének hányadosa osztva az összes éves munkaerő-felhasználás indexével.

totta elő, részesezése 2015 óta lényegesen nem változott. A növényfélék közül kettőnek a termelését tekintve számottevő házánk szerepe: a kukorica termelési értékének 8,5, az olajos magvak és olajtartalmú gyümölcsök kibocsátásának 8,8%-a származott

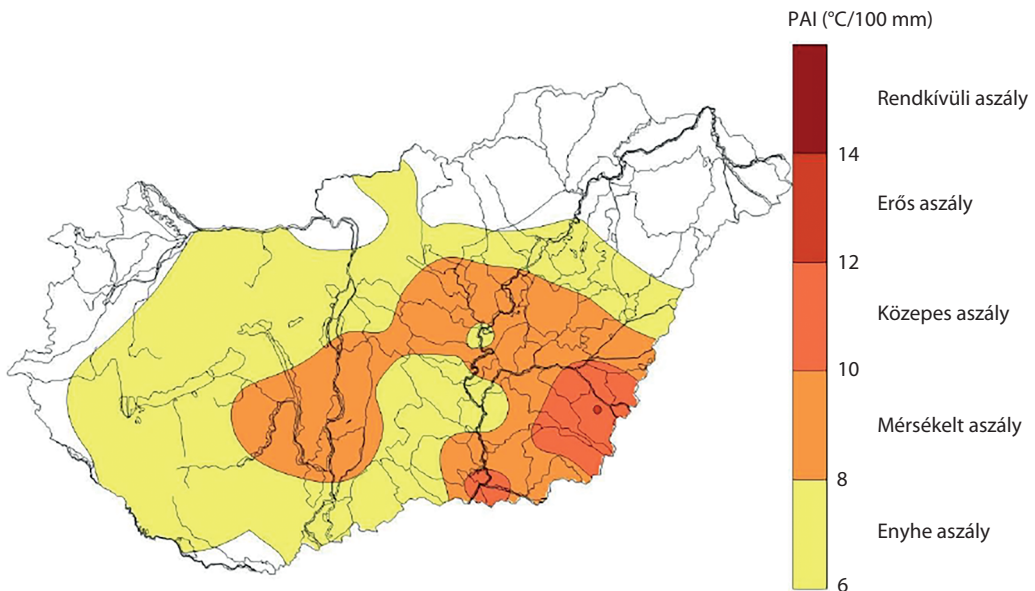
országunkból, az előbbi esetében az uniós rangsorban a 4. az utóbbinál az 5. helyen állunk. A főbb állatfajok közül a baromfik esetében volt a legnagyobb (5,0%) a részesezésünk a közösségi kibocsátásból, amivel a tagállamok között a 6. helyet foglaltuk el.

A kukoricát leszámítva bő termés volt gabonából

A növénytermesztők számára a nyáron az egyik legnagyobb kihívást a csapadékhiány jelentette. Az ország területén az aszály enyhe, mérsékelt és közepes változata is kialakult. Összesen 65 ezer négyzetkilométe-

ren alakult ki tartós vízhiány, így az aszályllyal érintett területek aránya 2015 után újból elérte a 70%-ot. Az aszályindex átlagértéke alapján (PAI²⁶⁾=6,9) 2021 a jelentősebben aszályos évek közé sorolható.

3.36. ábra Az aszályindex (PAI) 2021-re számított értékeinek területi eloszlása

Forrás: Országos Vízügyi Főigazgatóság.

A változatos, időnként szélsőséges időjárás a **főbb szántóföldi növények terméseredményére különbözőképpen hatott.**

A gabonafélék közül búzából az előző évit meghaladó, árpából pedig közel három évtizede nem tapasztalt mennyiséget takarított-

²⁶⁾ Pálfai-féle aszályossági index (PAI): az április–augusztusi időszak középhőmérsékletének és az október–augusztusi időszak súlyozott csapadékosságának a hányadosa.

tak be. A nyári betakarítású gabonák termésének 71%-át a búza, 23%-át az árpa adta. A kalászosok termésátlagai a rozs kivételével nagyobbak voltak az egy évvel korábbinál. A legnagyobb területen termesztett kukorica hozamát a júliusi viharok, majd a hosz-

szantartó nyár végi szárazság vetette vissza, utoljára 2012-ben arattak a 2021. évinél kevesebbet belőle. A kukorica termésátlaga több mint 2 tonnával alulmúlta a megelőző 3 év 8 tonna feletti eredményét.

3.2. tábla A főbb szántóföldi növények terméseredménye, 2021⁺

Növény	Betakarított terület		Termésmennyiség		Termésátlag	
	ezer hektár	változás az előző évhez képest, %	ezer tonna	változás az előző évhez képest, %	kilogramm/hektár	változás az előző évhez képest, %
Búza	890,6	-4,9	5 316,1	3,8	5 970	9,1
Árpa	265,9	1,7	1 699,0	14,5	6 390	12,5
Kukorica	1 043,1	6,3	6 301,4	-25,1	6 040	-29,6
Napraforgó	652,6	6,5	1 760,8	3,7	2 700	-2,5
Repce	256,4	-17,3	721,6	-17,7	2 810	-0,7
Cukorrépa	12,2	-5,7	645,4	-17,3	53 020	-12,3
Burgonya szántón	8,7	-15,6	198,3	-26,6	22 910	-2,9

A harmadik legnagyobb szántóföldi kiterjedésű napraforgó termése kevésbé nőtt az előző évihez képest, mint a betakarított területe. A repce hozama területével közel azonos mértékben csökkent. Mindkét olajos

magvú növény hektáronkénti termésátlaga 3 tonna alatt maradt az egy évvel korábbihoz hasonlóan. A szántóföldi burgonya- és a cukorrépa-termesztés tovább veszített szerepéből.

Vágóállatból és állati termékből az előző évinél többet vásároltak fel

2021. december 1-jén a **főbb haszonállatok közül tyúkból többet, sertésből, szarvasmarhából és juhból kevesebbet tartottak** az egy évvel korábbinál. Utóbbiak alakulásában szerepet játszhatott a takarmány- és

energiaárak jelentős emelkedése. A tyúkok száma egy év alatt 11%-kal, 32,1 millióra emelkedett, a teljes létszám 28%-át adó tojóké viszont majdnem azonos volt a 2020. decemberivel. 2021-ben vágótyúkból az egy

évvél korábbinál 6,1%-kal nagyobb mennyiséget (454 ezer tonnát), étkezési tyúktojásból 8,2%-kal többet (264 millió darabot) vásároltak fel. A sertésállomány egy év alatt 4,4, az állomány 5,8%-át jelentő anyakocák száma 4,1%-kal fogyott. Utóbbi az állomány

további csökkenését vetíti előre. A 2021-ben felvásárolt vágósertés mennyisége (vágómalac és süldő nélkül 452 ezer tonna) 4,0%-kal felülmúlta az egy évvel korábit, átlagos tömegük a 2020. évihez hasonlóan 117 kilogramm volt.

3.3. tábla **Állatállomány, december 1.***

(ezer darab)

Állatfaj	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Tyúk ^{a)}	32,0	31,8	30,7	30,9	28,9	32,1
Kacsa	4 033	4 695	4 894	4 498	2 970	4 241
Pulyka	2 868	2 905	2 842	2 663	2 742	2 636
Lúd	1 257	1 189	1 335	1 173	798	952
Sertés	2 907	2 870	2 872	2 634	2 850	2 726
Szarvasmarha	852	870	885	909	933	902
Juh	1 141	1 146	1 109	1 061	944	887

* 2020-tól csak a gazdaságküzszöböt elérő gazdaságok adatai.

^{a)} Millió darab.

2021-ben megállt a szarvasmarha-állomány 2010 decemberében indult bővülése. A gazdálkodók a tél kezdetén 31 ezerrel kevesebb szarvasmarhát gondoztak, mint 2020. december elején, a teljes állomány 47%-át kitevő tehenek száma egy év alatt azonban 6,5 ezerrel gyarapodott. 2021-ben – vágóborjú nélkül számolva – 26 ezer tonna vágómarhát vásároltak fel, az egy évvel korábbinál 8,6%-kal nagyobb mennyisé-

get. Az év során a termelőktől feldolgozásra és továbbértékesítésre átvett mintegy 1,6 millió tonna tehéntej 4,6%-kal több volt, mint 2020-ban. A juhállomány 2021-ben 900 ezer alá csökkent, a decemberi létszám 6,0, a juhok mintegy nyolctizedét képviselő anyajuhoké 4,4%-kal alulmúlta a 2020. évit. Vágójuhokból az év folyamán mintegy 6,6 ezer tonnát vettek át, az előző évinél 7,1%-kal többet.

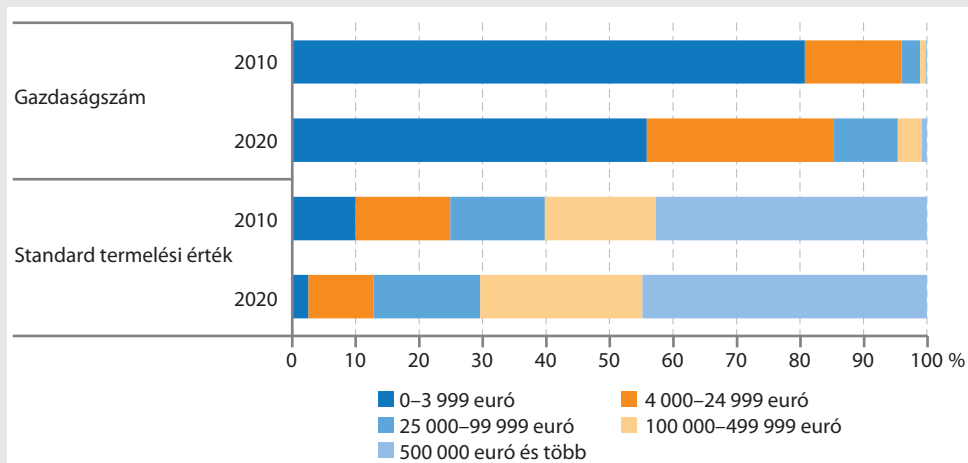
A MEZŐGAZDASÁGI TERMELÉS 2010 ÓTA KONCENTRÁLÓDOTT

Az Agrárcenzus adatai szerint 2020-ban a 241 ezer hazai agrárgazdaság négytizede szántó-földi növénytermesztésre specializálódott, számuk 28%-kal nőtt 2010-hez képest. Ezek a gazdaságok használták a 4,9 millió hektár kiterjedésű mezőgazdasági terület több mint kétharmadát. Az abrakfogyasztó állatok tartásával foglalkozók 10 éve még a gazdaságok legnagyobb csoportját alkották, számuk 2020-ra azonban 72%-kal, 37 ezerre csökkent. Ezt alapvetően a nagyon kicsi, pár állatot tartó gazdaságok eltűnése okozta. A háztáji gazdaságok visszaszorulásával a mezőgazdasági termelés koncentráltabbá vált, a gazdaságok mérete bővült. A 7,2 milliárd euró standard termelési érték²⁷⁾ (STÉ) 45%-át a gazdaságok mintegy 1%-át képviselő legnagyobb méretűek (legalább 500 ezer euró STÉ-t előállítók) hozták létre.

A gazdaságirányítók egytizede még nem töltötte be a 40. életévét, közel négytizedük legalább középfokú mezőgazdasági végzettséggel rendelkezett. A férfi irányítók aránya a egyes állattartó gazdaságok esetében volt a legmagasabb (80%), a szakosodott kertészet kategóriájában pedig a legalacsonyabb (67%). A női irányítók a baromfitartásra szakosodott gazdaságokban fordultak elő a leggyakrabban (37%). Az éves munkaerőegységben kifejezett munkaerő 34%-a a szántóföldi növénytermesztéssel foglalkozó gazdaságokba összpontosult, ennek ellenére az egy gazdaságra jutó értéke (0,85 ÉME/gazdaság) ebben a típusban volt az egyik legalacsonyabb, elsősorban a magas fokú gépesítés miatt.

A gazdaságok 18%-a (42 ezer) vett részt 2016 és 2018 között vidékfejlesztési programokban. Gazdaságtípusonként az abrakfogyasztó állatok tartására szakosodottak 3,0, illetve a tömegtakarmány-fogyasztó állatok tartására specializálódottak 28%-os részvételi aránya jelentette a szélső értékeket. Utóbbiak a legnagyobb számban vették igénybe a vidékfejlesztési programon belül az állattartási kifizetéseket. A programban való részvétel aránya a 40 évesnél fiatalabb és a felsőfokú végzettséggel rendelkező gazdálkodók körében volt magas.

3.37. ábra A gazdaságok számának és standard termelési értékének megoszlása a standard termelési érték nagyságkategóriái szerint

²⁷⁾ A bruttó mezőgazdasági termelés fő és melléktermékeinek pénzben kifejezett értéke.

4

Digitális világ

Internethálózat

→ A helyhez kötött internet-előfizetések száma 2,8, az ebből származó árbevétel 5,0%-kal nőtt. Az optikai hálózaton keresztül történő vezeték nélküli előfizetések részaránya 36%-ra bővült, egyre inkább háttérbe szorul az xDSL-kapcsolat. A mobilhálózat adatforgalma 40%-kal nőtt, egy internetelérést biztosító mobil-előfizetésre átlagosan 95 gigabyte adatforgalom jutott. A helyhez kötött internetre előfizetők közel fele már 100–500 Mbit/s garantált letöltési sebességű csomagra szerződött.

Digitális gazdaság

→ 2021-ben a hazai cégek árbevételének 21%-a keletkezett elektronikus értékesítésből, ennek aránya a nagyvállalatok körében 30, a 10–249 foglalkoztatottal rendelkező vállalkozásoknál 11%-ot tett ki. A járvány hatással volt a vállalkozások infokommunikációs eszköz-használatára, 2020-ban a cégek 16–17%-ánál nőtt az e-mail-, illetve az infokommunikációs rendszerhez való távoli hozzáféréssel rendelkező alkalmazottak aránya, 37%-ánál pedig az online értekezletek száma. A digitális gazdaság alapját képező infokommunikációs szektorban 42 ezer vállalkozás működött 2020-ban, 2,7%-kal több, mint egy évvel korábban.

Digitális társadalom

→ A Covid19-járvány a lakosság digitális eszköz-használatára is jelentős hatást gyakorolt. A háztartások internetellátottsága töretlenül bővül, 2021-ben 91% volt, megközelítette az uniós átlagot. A 16–74 évesek több mint nyolctizede napi rendszerességgel internetezett. Az elektronikus ügyintézés és az e-kereskedelem is egyre népszerűbbé vált. A 16–74 évesek 66%-a töltött le és nyújtott be űrlapot közhivatalnak, közintézménynek interneten keresztül, 2015-ben arányuk mindössze 24% volt. 2021. január–márciusban a 16–74 évesek 58%-a rendelt, illetve vásárolt az interneten keresztül terméket vagy szolgáltatást, 2015-ben még csak 23%-a.

INTERNETHÁLÓZAT

A járvány miatt a digitalizáció még inkább felértékelődött, a világháló használata a mindennapok szerves részévé vált. Az internet-előfizetések piaca ugyanakkor egyre inkább telítődik, az elmúlt

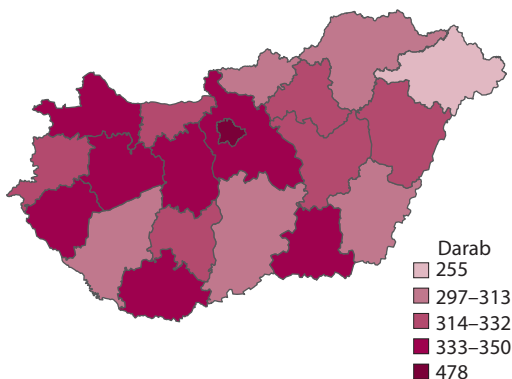
években a növekedés fokozatosan veszített dinamikájából. A minél szélesebb internethálózat fontos alapja a digitalizáció terjedésének, fejlődésének.

Egyre inkább telítődik az internet-előfizetések piaca

Helyhez kötött internetkapcsolatra 2021 végén közel 3,4 millió előfizetést regisztráltak, 2,8%-kal többet az egy évvel korábinál. Ezer lakosra országosan 349 előfizetés jutott, a mutató értéke a fővárosban volt kiemelkedően a legmagasabb (478), Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a legalacsonyabb (255). Lakosságarányosan a dunántúli megyékben jellemzően több volt az előfizetések száma, mint az ország alföldi részén.

A legfejlettebb technológia, az **optikai hálózat részaránya 32%-ról 36%-ra nőtt a vezetékes előfizetéseken belül**, de a kábel-tv és a vezeték nélküli kapcsolaton keresztüli előfizetések száma is emelkedett.

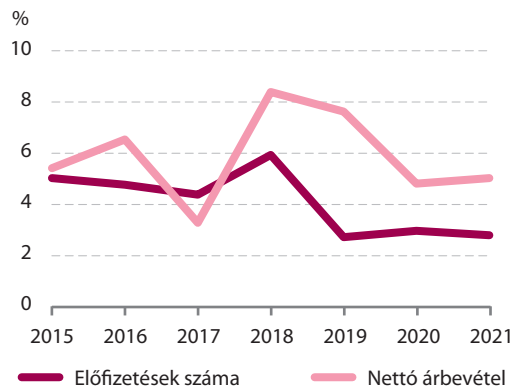
4.1. ábra A helyhez kötött internet-előfizetések ezer lakosra jutó száma megyénként, 2021. december 31.

Ezzel párhuzamosan visszaszorul az elavultabbnak számító xDSL-technológia, ami már csak a vezetékes előfizetések 16%-át adja. Egyre elterjedtebb a mobilinternet is, 2021 végén az aktív SIM-kártyák több mint fele egyaránt biztosított hang- és mobilinternet-szolgáltatást.

A korábbi évekhez hasonlóan 2021-ben is az előfizetésszám bővülésénél gyorsabban (5,0%-kal) nőtt a helyhez kötött internetre történő előfizetésekből származó árbevétel (157 milliárd forint). Ennek eredményeként az egy előfizetésre jutó átlagos árbevétel 2,2%-kal emelkedett.

4.2. ábra A helyhez kötött internet-előfizetések számának és nettó árbevételének változása (az előző évhez képest)

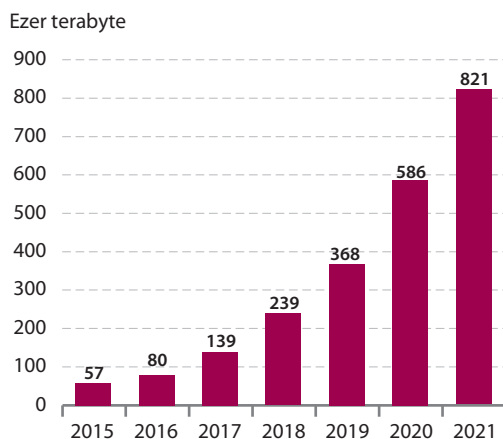
40%-kal nőtt a mobilhálózat adatforgalma

Az okostelefonok és a mobilinternet gyors terjedésével, az egyre kedvezőbb előfizetési csomagokkal, valamint a mobilszolgáltatók hálózatfejlesztéseivel összefüggésben az elmúlt években **dinamikusan nőtt a mobilhálózaton keresztül lebonyolított adatforgalom**: 2021-ben **elérte a 821 ezer terabyte-ot**, 40%-kal múlta felül az egy évvel korábbit. Egy internetelérést biztosító mobil-előfizetésre átlagosan 95 gigabyte adatforgalom jutott.

2021-ben az adatforgalom 96%-a legalább 4G/LTE-rendszeren keresztül zajlott. Ugyanakkor már mindhárom kiemelt szolgáltatónál elérhetővé vált az 5G-rendszer a kereskedelmi forgalomban, bár a lefedettség jellemzően egyelőre csak a nagyobb városok és a Balaton térségére terjed ki.¹⁾

A mobiladat-forgalom közel kilencszerezése, 7,1 millió terabyte volt a helyhez kötött internet adatforgalma 2021-ben, az előző évinél 22%-kal több. Ennek háromnegyede

4.3. ábra A mobiladat-forgalom alakulása

letöltésből, egynegyede feltöltésből származott. A hálózatfejlesztéseknek köszönhetően a felhasználók egyre magasabb minőségű internetet vehetnek igénybe. A helyhez kötött internetre előfizetők közel fele már 100–500 Mbit/s garantált letöltési sebességű csomagra szerződött.

DIGITÁLIS GAZDASÁG

Az infokommunikációs technológiák eredményes alkalmazása a gazdaság valamennyi területén hangsúlyos folyamat, napjainkra versenyelőnyt kínáló lehetőségből a piacon maradás szükséges eszközévé, a vállalkozások versenyképességének alapfeltételévé

vált. A Covid19-járvány következtében végbement gazdasági változások egyértelműsítették a digitalizáció fontosságát, egyben kiindulási alapjául szolgált az EU 2030-ra meghirdetett digitális átalakulásának, és az előttünk álló digitális évtizednek.²⁾

¹⁾ Forrás: az 5G-szolgáltatást nyújtó három mobilszolgáltató lefedettség térképei.

²⁾ A digitális évtizedhez vezető út: az Európai Bizottság által 2030-ra előirányzott, az EU gazdaságának és társadalmának digitális átalakítására vonatkozó célkitűzések elérésének eszköze.

Forrás: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_21_4630

A vállalkozások digitalizációjának fejlesztése kiemelten fontos

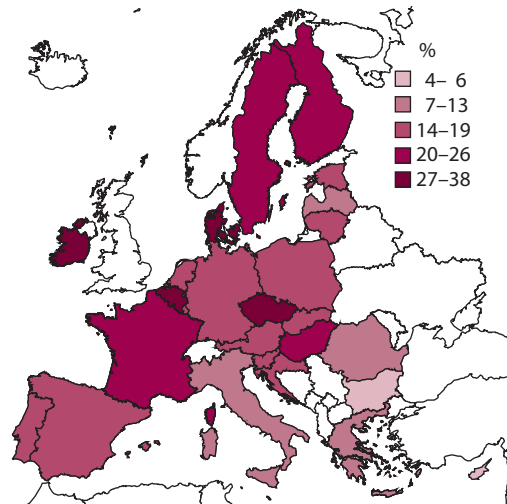
Az internetkapcsolat és a virtuális jelenlét elengedhetetlen a vállalkozások mindennapi működéséhez, 2021-ben a hazai vállalkozások 94%-a használt internetet, 63%-a rendelkezett saját honlappal. Mindkét hazai érték jelentősen elmarad az uniós átlagtól (98, illetve 78%), egyben a tagállamok rangsorában az egyik legkisebb. Az internetet használó hazai vállalkozások 86%-a használ helyhez kötött szélessávú internetet, 84%-a mobilinternetet, ugyanez az arány az unióban 95, illetve 74%.

Bár a vállalkozások honlapjain elérhető információk és lehetőségek körét befolyásolják a cég által értékesített termékek vagy szolgáltatások jellemzői, 2021-ben így is a honlappal rendelkező hazai vállalkozások 87%-a nyújtott termékeivel és szolgáltatásaival kapcsolatos információt a weboldalán, és 30%-uk tette lehetővé, hogy a honlapján meg is lehessen vásárolni azokat. (Uniós szinten a céges weboldalak 80, illetve 28%-a biztosította ezeket a lehetőségeket.)

A 2021-es felmérés szerint³⁾ a hazai vállalkozások 18%-ánál származott az árbevétel legalább 1%-a elektronikus értékesítésből, és a hazai cégek összes árbevételének 21%-a keletkezett elektronikus kereskedelem révén. Mindkét mutató magasabb – 7, illetve 2 százalékponttal –, mint 2015-ben. Uniós szinten valamivel kevésbé koncentrált az e-kereskedelem, mint nálunk: az elektronikus értékesítés aránya a vállalko-

zások nagyobb részénél (19%-ánál) volt nagyobb 1%-nál, viszont az összes árbevételnek a hazaihoz képest kisebb része, 20%-a származott belőle. A visegrádi országok közül Csehországban az összes árbevétel hazánkénál nagyobb hányada, 30%-a keletkezett elektronikus kereskedelem révén, miközben Szlovákiában és Lengyelországban 19, illetve 18%-a.

4.4. ábra Az e-kereskedelem részesedése a vállalkozások árbevételéből az EU tagállamaiban, 2021*

* A legalább 10 főt foglalkoztató vállalkozások körében a pénzügyi szervezetek nélkül.

Az e-kereskedelem szerepe hangsúlyosabb a nagyvállalatok körében. Esetükben az árbevétel 30%-a keletkezett elektronikus értékesítés révén, ezen belül

³⁾ Az adatok a 2021. évi felmérésből származnak, de 2020-ra vonatkoznak.

döntően elektronikus adatszerén⁴⁾ keresztül zajlott a forgalom. A 10–249 foglalkoztatottal rendelkező vállalkozásoknál az összes értékesítés 11%-a származott e-kereskedelemből, aminek valamivel nagyobb részét (54%-át) tette ki az elektronikus adatszer. Bár az interneten történő értékesítés összességében kisebb súlyt képvisel a vállalkozások forgalmán belül, a lakosság egyre szélesebb rétege vásárol rendszeresen a világhálón, ami a kiskereskedelmi forgalom szerkezetében is tükröződik.

A digitális átalakulás 2030-ra kitűzött uniós céljait nyomon követő DESI-mutató⁵⁾ négy fő dimenziója közül a digitális technológiák vállalati tevékenységekbe történő integráltsága alapján **hazánk vállalkozásainak digitális felkészültsége erősen elmarad az uniós átlagtól**, a 2021-es jelentés szerint a tagországok rangsorában az utolsó előtti helyen állt. A jelentés által vizsgált mutatók közül leginkább az online kereskedő kis- és középvállalkozások (kkv-k) és az e-kereskedelemből származó forgalom aránya tekintetében közelítettük meg az uniós átlagot, ezzel szemben a digitális eszközöket legalább alapszinten intenzíven használó kkv-k aránya, a nagy adathalmazok és a – DESI-mutató szempontjából figyelembe vett – felhőalapú

szolgáltatások használata vonatkozásában jelentős a lemaradásunk. A 2021–2030-as időszakra vonatkozó Nemzeti Digitalizációs Stratégia⁶⁾ célkitűzései szerint hazánk digitális fejlettsége az évtized közepére meg kell haladja az uniós átlagot, ami a terület kiemelt kezelését teszi szükségesé.

A járvány hatással volt a vállalkozások infokommunikációs eszköz-használatára is. 2020-ban a hazai vállalkozások 17%-ánál nőtt azon személyek aránya, akik a cég e-mail-rendszeréhez, és 16%-ánál azoké, akik az infokommunikációs rendszerhez rendelkeztek távoli hozzáféréssel, mintegy kétharmaduknál a növekedés részben vagy egészben a járvány következménye volt. A vállalkozások 37%-ánál nőtt az online értekezletek száma, a növekedés túlnyomó többsége összefüggésbe hozható a járvány miatt kialakult helyzettel. Az unióban a vállalkozások nagyobb részénél nőttek az említett munkahelyi feltételek, és a távoli hozzáférés tekintetében történt növekedést nagyobb arányban tulajdonították részben vagy egészben a járványnak. A hazai vállalkozások 14%-a tett erőfeszítéseket az online értékesítés elkezdése vagy növelése érdekében, ami 2 százalékponttal több, mint az uniós átlag.

⁴⁾ Elektronikus adatszer (EDI): üzleti dokumentumok, például megrendelések és számlák számítógépes továbbítására szolgáló szabványos mag. A továbbítás zárt számítógépes hálózaton vagy interneten keresztül valósul meg. Az elektronikus adatszer célja a papírmunka csökkentése és a válaszdő rövidítése.

⁵⁾ Az Európai Bizottság 2014 óta teszi közzé évente a tagállamok digitális gazdaságának és társadalmának fejlettségét mérő mutatóról (DESI) szóló éves jelentéseket. A 2021-től használt mutatók négy fő terület köré csoportosulnak (digitális készségek, digitális infrastruktúrák, vállalkozások digitális transzformációja, illetve közszolgáltatások digitalizálása), ezeken alapul a digitális évtized célkitűzései felé történő előrehaladás nyomon követése.

Forrás: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_21_4630, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi-hungary>

⁶⁾ Forrás: <https://2015-2019.kormany.hu/download/f/58/d1000/NDS.pdf>

A MEZŐGAZDASÁG DIGITALIZÁCIÓS SZINTJE VISZONYLAG ALACSONY

A 2020. évi agrárcenzus adatai szerint a hazai gazdaságokban a digitális és a precíziós technológiák kevésbé elterjedtek. A banki ügyeket 34, az e-kormányzathoz kapcsolódókat a gazdálkodók 21%-a intézte elektronikusan, és csupán 17%-uk használt irodai, például dokumentumkezelő szoftvereket. Az ilyen eszközöket használók 31%-a kapcsolódott be vidékfejlesztési programokba, ami jóval magasabb a 18%-os részvételi aránynál. A leggyakrabban a 14–39 éves korcsoportba tartozók (56%), illetve a felsőfokú mezőgazdasági képzettségűek (75%) vettek igénybe munkájuk során IT-eszközöket.

A mezőgazdasági termelést támogató precíziós eszközök bevezetése a digitális eszközöknél visszafogottabb, a gazdaságok 12%-a használta. A leggyakrabban előforduló növényállapot-felmérést (például nitrogénellátottság, levélnövekedés vizsgálata) a termesztők 5,6%-a alkalmazta. A szántóföldi növénytermesztésre szakosodtak körében viszonylag elterjedt az automata/sorvezető kormányzás használata is. Általánosságban jellemző, hogy a növénytermesztők gyakrabban alkalmaztak precíziós eszközöket, mint az állattartással vagy mindkét alaptervekenységgel foglalkozók. A digitális és precíziós eszközöket nem használó gazdálkodók 87%-a úgy nyilatkozott, hogy nincs szüksége ezekre. A szükséges ismeretek hiánya (16%) és a digitális eszközök magas ára (6%) csak ezután következett a mellőzés okai között.

4.5. ábra A leggyakrabban előforduló digitális és precíziós eszközök használatának aránya az agrárgazdaságokban, 2020

Nőtt az IKT-szektor teljesítménye

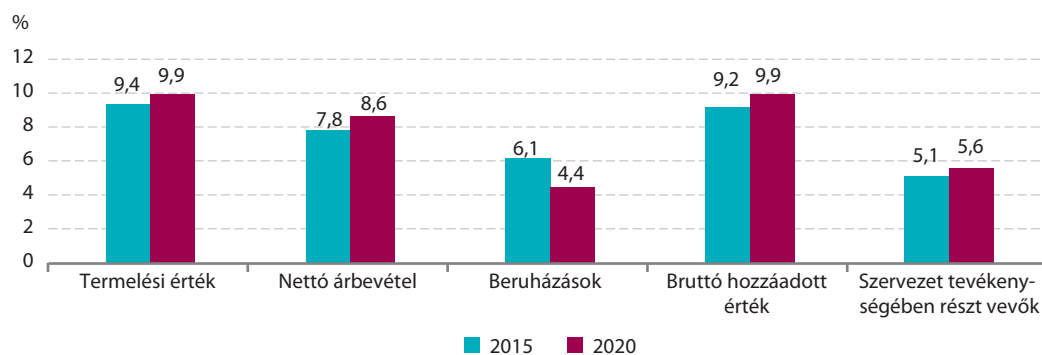
Lemaradásunk ellenére az infokommunikációs szektor egyre hangsúlyosabb szerepet tölt be a nemzetgazdaságban. Magában foglalja az elektronikai ipar jelentős részét, az információtechnológiai, híradástechnikai eszközök nagykereskedelmét, a szoftverkiadást, a távközlést, az információtechnológiai szolgáltatást, valamint az adatfeldolgozást, webhosting-, világportál-szolgáltatást.

2020-ban az IKT-szektorban 42 ezer vállalkozás működött, 2,4%-kal több mint egy évvel korábban. Az előző évekhez képest visszafogottabban nőtt a terület vállalkozásainak száma, amiben szerepet játszhat a járvány is. **Az ilyen jellegű szervezetek tevékenységében a teljes nemzetgazda-**

ság átlagos állományi létszámának 5,6%-a, 178 ezer fő vett részt⁷⁾. Számuk egy év alatt a vállalkozások számánál kevésbé, 1,6%-kal nőtt, így a szektorban működő vállalkozások létszám alapján vett átlagos mérete tovább csökkent.

2020-ban az IKT-szektor részesedése a nemzetgazdaság vállalkozásai által előállított bruttó hozzáadott értékből az előző évinél több, 9,9% volt. Az infokommunikációs területen történt beruházások értékének évek óta tartó növekedése 2019-ben visszaesett, majd 2020-ban – az alacsony bázisnak köszönhetően – ismét emelkedett. Az IKT-szektor beruházásainak aránya az összes vállalkozásén belül 4,4%-ot tett ki.

4.6. ábra Az IKT-szektor részesedése a vállalkozások egyes gazdasági mutatóiból

Az IKT-szektor vállalkozásainak 1,9%-a működött külföldi irányítású leányvállalatként 2020-ban. A csekély arány ellenére **ez a 826 cég realizálta a szektor hozzáadott értékének 68**, a beruházások 73%-át, és a szektorban dolgozók 47%-át foglalkoztatották. A külföldi irányítású leányvállalatok által létrehozott hozzáadott érték

több mint kétharmadért három terület, az információtechnológiai szolgáltatás, a vezeték nélküli távközlés és az elektronikai alkatrész, áramköri kártya gyártása felelt, míg a legnagyobb értékű beruházások az utóbbi két terület mellett az elektronikus fogyasztási cikk gyártásánál történtek 2020-ban.

⁷⁾ Szervezet tevékenységében részt vevők: az alkalmazásban állók, valamint a további munkaviszonyban állók (akik 2 vagy annál több munkáltatóval állnak munkaviszonyban, és a munkaszerződésük szerint havi munkaidejük a 60 órát meghaladja), az egyéni vállalkozások dolgozó tulajdonosai, az egyéni és a társas vállalkozásoknál, szervezeteknél és a nem fizetett segítő családtagok. Idetartozik a menedzsment azon tagja is, akinek a munkajövedelme legalább 50%-ban a profitból származik.

DIGITÁLIS TÁRSADALOM

A folyamatosan fejlődő információtechnológia a mindennapi szokásokra is hatással van, ami többek között az internethasználat gyakoriságában, módjában és céljában is

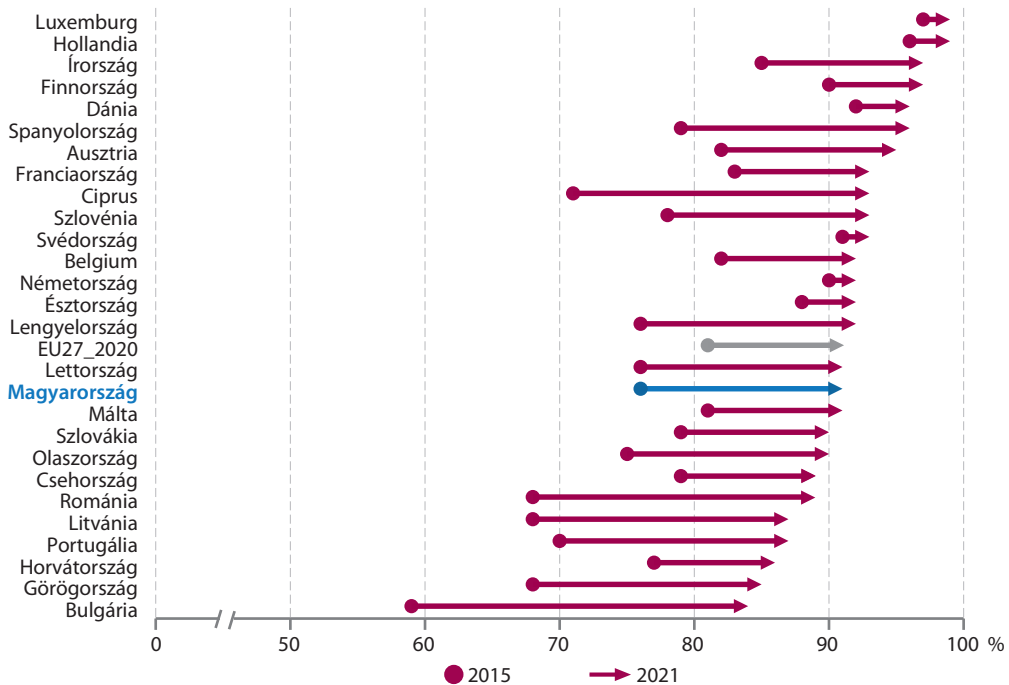
megmutatkozik. A Covid19-járvány jelentős hatást gyakorolt a társadalom digitális eszköz-használatára is.

Tovább nőtt a háztartások internetellátottsága

Az internet-előfizetések növekvő számával párhuzamosan a **háztartások internetellátottsága is folyamatosan nő**: 2015-ben a hazai háztartások 76, 2021-ben már 91%-a rendelkezett internet-hozzáféréssel. Ez közelít az uniós (EU27_2020) átlaghoz, 2015-

ben 5, 2021-ben 1 százalékpontonra csökkent a különbség. A visegrádi országok közül a háztartások internetellátottsága Csehországban és Szlovákiában hazánknál alacsonyabb (89, illetve 90%), Lengyelországban magasabb (92%) volt.

4.7. ábra Az internetkapcsolattal rendelkező háztartások aránya az összes háztartásból

2020-ban az alsó jövedelmi negyedhez tartozó háztartások 61%-a tudott a világhálóra csatlakozni, miközben az unióban 79%-a. A **magasabb jövedelmi kategóriák felé haladva kedvezőbb a helyzet**, a legfelső jövedelmi negyed háztartásai közül Magyarországon (és az unióban is) már szából átlagosan 99 rendelkezett internettel. 2015-höz képest mindegyik negyedben jelentősen emelkedett az internetellátottság. Ebben a háztartások javuló jövedelmi helyzete mellett a Digitális Jólét Program is szerepet játszhatott.

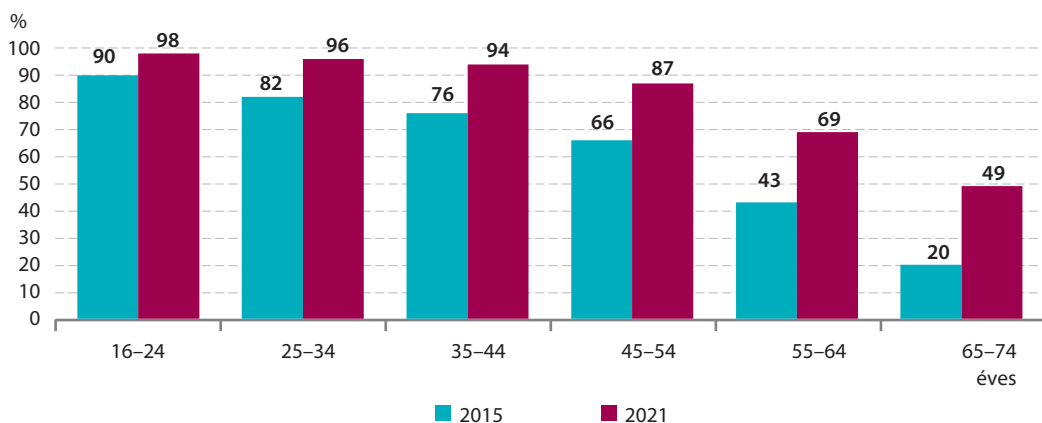
Az internetkapcsolattal rendelkező háztartásokon belül a helyhez kötött széles-sávúinternet-kapcsolattal, illetve a széles-sávúmobilnet-kapcsolattal rendelkező háztartások aránya 2021-ben 92, illetve 69% volt. Utóbbi rendkívül gyorsan emelkedik, 2015-ben az internetkapcsolattal rendelkező háztartásoknak még csak 49%-a érte el ilyen módon a világhálót. Ebben szerepet játszik az **okostelefon terjedése és a megfizethető mobilinternet-előfizetések elérhetősége**.

Számottevően emelkedett minden korcsoportban a napi internetezők aránya az elmúlt években

Az internetellátottság javulása és az okostelefonok használatának elterjedése miatt egyre többen érik el a világhálót. 2021-ben a **16–74 éves népesség 90%-a már használta az internetet** élete során, 82%-a napi rendszerességgel böngészett a neten, miközben 2015-ben

utóbbiak aránya 63% volt. Az **internethasználat a fiatalok körében gyakoribb**, mint a legidősebbek esetében. A korcsoportok szerinti arányok általában meghaladják az uniós átlagokat, kivéve az idősebb korosztályokat, amelyeknél közel azonosak.

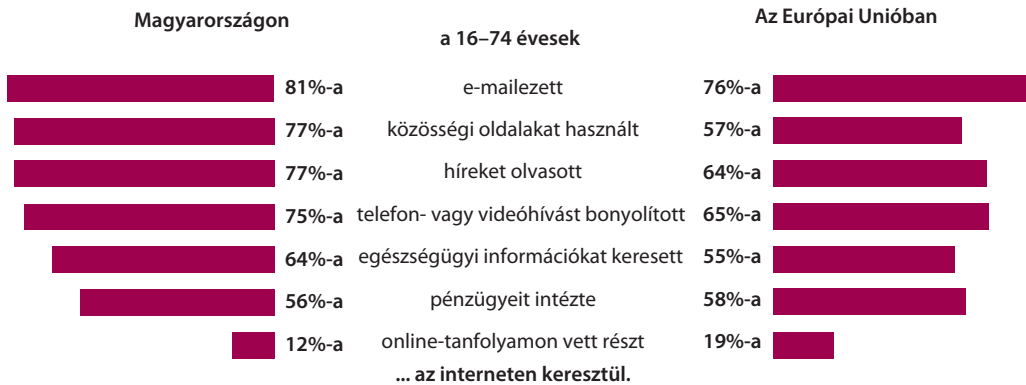
4.8. ábra Napi rendszerességgel internetezők aránya korcsoportok szerint

Az internet a kultúrafogyasztás egyik fontos csatornájává vált, emellett egyre aktívabban használjuk a világhálót kapcsolattartásra, tájékozódásra. **Leginkább e-mailezünk, a közösségi oldalakat böngésszük, illetve**

híreket olvasunk. A Covid19-járvány miatt egyre többen használják az internetkapcsolatot távmunkában vagy home office keretében történő munkavégzéshez, valamint digitális oktatáshoz, tanuláshoz is.

4.9. ábra **Internethasználat, 2021**

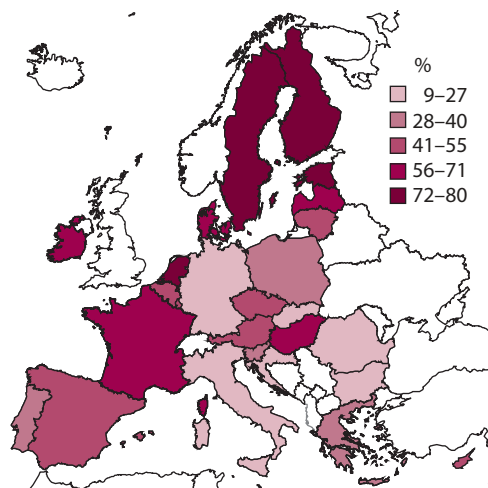

Egyre többen intézik ügyeiket elektronikusan, vásárolnak online

A járvány miatt előtérbe került a készpénzhasználatot és a személyes kontaktust kerülő online vásárlás és ügyintézés. Az információtechnológia fejlődésével párhuzamosan a **közigazgatás is fokozatosan digitalizálódik**, a lakosság jelentős része veszi igénybe az e-közigazgatás szolgáltatásait. 2021-ben a 16–74 évesek 73%-a lépett kapcsolatba valamely közhivatallal és közintézménnyel, 67%-uk űrlapot töl-

tött le, 66%-uk letöltött és be is nyújtott űrlapot interneten keresztül. 2015-ben az utóbbit, vagyis a teljes körű elektronikus ügyintézés igénybe vevők aránya mindössze 24% volt. A teljes körű elektronikus ügyintézés hazánkban uniós összehasonlításban igen elterjedtnek számít, az igénybevevők aránya 2021-ben a 7. legmagasabb volt a tagországok körében.

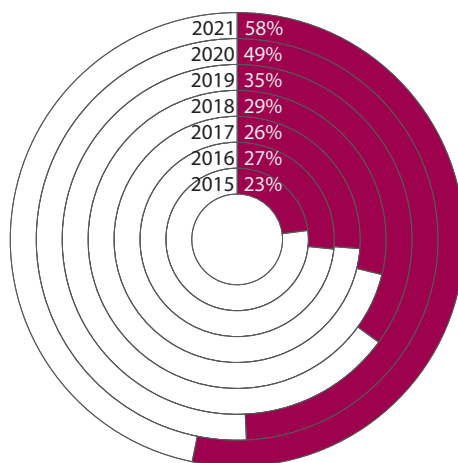
4.10. ábra A teljes körű elektronikus ügyintézés igénybe vevők aránya a 16–74 éves népességből, 2021

Az e-kereskedelem is egyre népszerűbb. Részben a Covid19-járvány miatt 2020-ban a korábbi évekhez képest jelentősen, 66%-ra, 2021-ben 71%-ra nőtt az interneten valaha vásárlók aránya. 2021. január–márciusban a lakosság 58%-a rendelt, illetve vásárolt terméket vagy szolgáltatást interneten keresztül, 2015-ben ez az arány 23% volt.

A csomagküldő és internetes kiskereskedelmi forgalom is dinamikusan emelkedett, habár az még mindig csekély súlyt képvisel a teljes kiskereskedelmi forgalomból. 2021. január–március között az online vásárlók 54%-a vásárolt ruházati terméket, 23%-a elektronikai cikket, háztartási készüléket, 17%-a számítógépet, tabletet, mobiltelefont.

4.11. ábra Az online vásárló 16–74 évesek aránya adott év január–márciusában

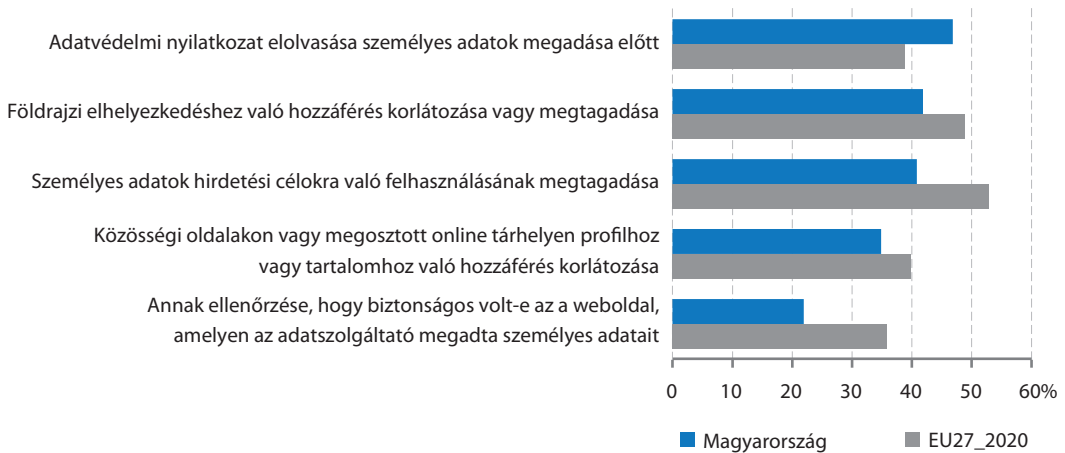

Az internetezők közel háromnegyede ügyelt a személyes adatokhoz való hozzáférés kezelésére

A kiberbűnözés terjedése miatt a felhasználók érdeke, hogy a személyes adataik interneten történő megadásakor fokozottan figyeljenek ezek védelmére. 2021-ben az Európai Unióban és hazánkban is az internethasználók közel háromnegyede ügyelt erre. Az unióban az internetezők személyes

adataik hirdetési célokra történő felhasználását tagadták meg legtöbbször (53%), míg Magyarországon az adatvédelmi nyilatkozat átolvasása a legjellemzőbb (47%). A legtöbb tevékenység tekintetében a hazai arány az uniós átlag alatt maradt.

4.12. ábra Az interneten a személyes adatokhoz való hozzáférés kezelése céljából végzett tevékenységek, 2021*

* A megkérdezéshez képest 3 hónapon belüli internetezők arányában számítva.

A LAKOSSÁG NYOLCTIZEDE SZERINT A DIGITÁLIS ESZKÖZÖK, AZ INTERNET FONTOS LESZ 2030-BAN

A digitális eszközök és az internet használata egyre elterjedtebbé vált, a munka, a tanulás, a társadalmi élet, a különböző közintézményekkel, vállalatokkal történő interakciók mellett egészségügyi, kulturális vagy egyéb szolgáltatás is igénybe vehető segítségükkel. Ezt a trendet a járvány tovább gyorsította.

Az Európai Bizottság 2021. szeptember-októberi felmérése⁸⁾ keretében megkérdezték az uniós lakosságot, hogy milyen jövőképük van ezekkel az eszközökkel kapcsolatban. Az Európai Unióban élők 45%-a szerint a digitális eszközök és az internet nagyon fontos, 36%-a szerint elég fontos lesz 2030-ban. A Magyarországon élők esetében 32, illetve 48% e két arányszám. Az unióban élők 41%-a, a magyarok 39%-a szerint használatuk több előnnyel jár majd, mint hátránnyal.

Ugyanakkor sokan aggodalmukat fejezték ki ezen eszközök növekvő szerepével kapcsolatban. Az unióban a megkérdezettek 56%-a aggódik a kibertámadások, kiberbűnözés, 53%-a a gyermekek biztonsága, jóléte, 46%-a a személyes adatok cégek és közintézmények általi felhasználása miatt. Hazánkban a legtöbb válaszadó (52%) a gyermekek biztonsága, jóléte kapcsán fejezte ki aggodalmát, ezt követte a kibertámadásoktól, kiberbűnözéstől való félelem (48%).

⁸⁾ Forrás: Digital Rights and Principles. Special Eurobarometer 518. European Commission, 2021. december.

5

Demográfiai helyzetkép

Népességszám, korszerkezet

- 2022. január 1-jén Magyarország népessége 9 millió 689 ezer fő volt. 2021-ben a születések száma kismértékben, a halálozásoké annál jóval erőteljesebben nőtt, így a természetes fogyás üteme gyorsult. A veszteséget az előző évinél nagyobb nemzetközi bevándorlási többlet jelentősen mérsékelte, ezáltal az ország népessége ténylegesen 41,4 ezer fővel fogyott. A népesség korszerkezete tovább idősödött.

A népességszámot formáló tényezők

- 2021-ben 93 ezer gyermek született, 0,7%-kal több, mint egy évvel korábban. A születések száma utoljára 2016-ban volt ilyen magas. A születésszám-emelkedés a szülőképes korú nők 16,0 ezer fős csökkenésével párhuzamosan ment végbe. A teljes termékenységi arányszám (1,59) 1994 óta a legkedvezőbb.
- 2021-ben 155 ezer személy hunyt el. A halálozások száma 14 ezer fővel, mintegy 10%-kal meghaladta az 2020. évit, és 20%-kal múlta felül a Covid19-járvány előtti utolsó év, 2019 értékét. A többlet főleg a március–áprilisban elhunytak magas számából adódott. A második világháború óta nem haltak meg ilyen sokan Magyarországon egy év alatt.
- Az élveszületések és a halálozások egyenlegeként kialakult 62 ezer fős természetes fogyás 27%-kal, 13,3 ezer fővel meghaladta az addigi csúcspontot jelentő 2020. évi értéket is.
- A nemzetközi be-, illetve elvándorlások 20,6 ezer fős népességnövekedést eredményeztek, mintegy kétszeresét az alacsonynak tekinthető 2020. évinek, de kevesebbet a megelőző három év adatánál. Az év folyamán 20,4 ezer magyar állampolgár költözött külföldre, és 21,3 ezer Magyarországon született magyar állampolgár tért haza.

Házasságkötések, válások

- A korábbi éveknél több, 72 ezer pár állt anyakönyvvezető elé. Ez 1986 óta a legmagasabb számú házasságkötés volt. A válások száma (18,3 ezer) 3,3 ezerrel több volt a 2020. évi, alacsony bázisnál. Ez annak is a következménye, hogy 2020-ról a válások egy része a járvány miatt 2021-re áthúzódott.

Belföldi vándorlás

- 2021-ben 307 ezren változtattak állandó és 302 ezren ideiglenes lakóhelyet, ami a teljes belföldi vándorlásban 42,6 ezer fős, 7,5%-os emelkedést jelent az előző évhez képest. Ebben az állandó lakóhelyüket megváltoztatók számának növekedése volt a meghatározó.

Magyarország népessége 2021-ben 41,4 ezer fővel csökkent

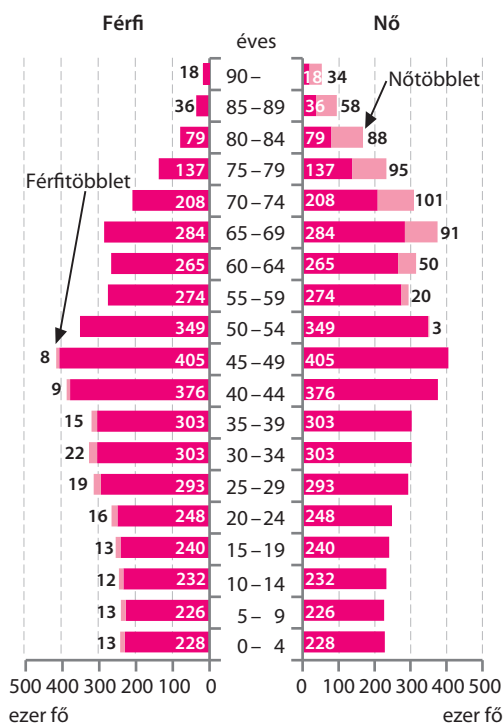
Magyarország népességszáma az ország jelenlegi területére vonatkoztatva 1981-ben érte el történelmi maximumát (10 millió 713 ezer fő), azóta **az ország lakóinak száma** folyamatosan csökken, **2022. január 1-jén 9 millió 689 ezer fő volt**, 41,4 ezer fővel kevesebb, mint egy évvel korábban. Ez alapvetően a születések és a halálozások egyenlegéből adódó 62,0 ezer fős természetes népességfogyás következménye, amit a nemzetközi be-, illetve elvándorlások 20,6 ezer főre becsülhető pozitív egyenlege mérsékelte.

2021-ben a születések és a halálozások egyenlegeként **az ország valamennyi megyéjében és a fővárosban is természetes népességfogyás alakult ki**. Budapest népességét a természetes fogyáson kívül a belföldi elvándorlás is csökkentette, így 2021 végén az év elejéhez képest 16,6 ezer fővel kevesebben, 1,7 milliónyian éltek a fővárosban. Ugyanakkor Pest megye lakónak száma 15,3 ezer fővel bővült, főleg a 17,9 ezer fős belföldi bevándorlási többlet következtében. Tényleges népességnövekedés Pesten kívül Győr-Moson-Sopron (1000 fő) és Vas megyét (100 fő) jellemezte, a bevándorlási többletből adódóan.

2005 óta a 65 éves és annál idősebbek száma és aránya meghaladja a 0–14 éves gyermekkorúakét. 2021 folyamán a 65 éves és annál idősebbek lélekszáma 14,1 ezerrel nőtt, miközben a gyermek-

korúaké (0–14 évesek) 7,3 ezer fővel, az aktív korúaké (15–64 éves) pedig 48,2 ezer fővel csökkent. Ennek következtében 2022. január 1-jén a 65 éves vagy annál idősebbek aránya 20,5, a gyermekeké 14,6% volt. **Száz gyermekkorúra 141 időskorú jutott, szemben az egy évvel korábbi 139-cel**, tehát a népesség tovább idősödött.

5.1. ábra A népesség száma nem és korcsoport szerint, 2022. január 1.*

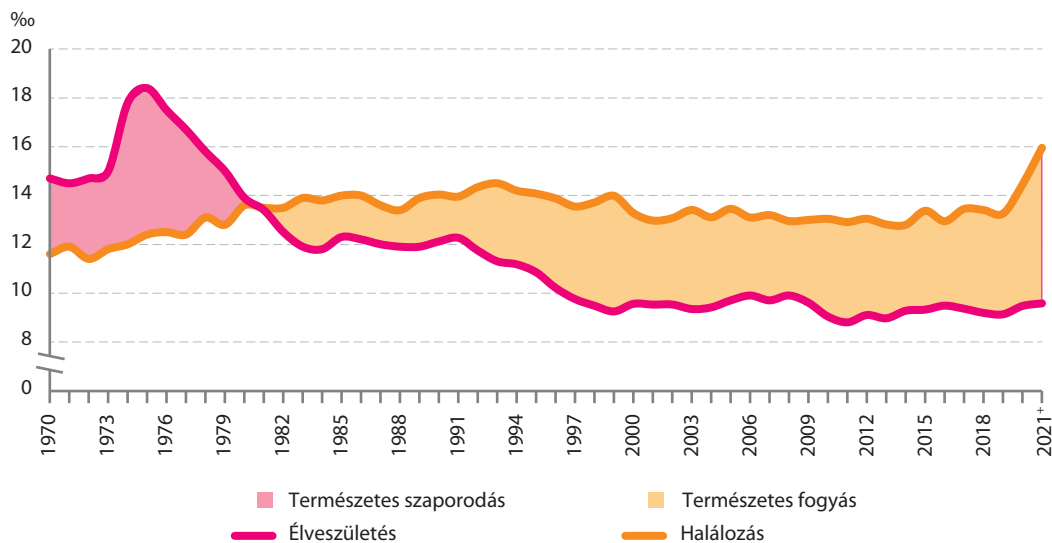

A természetes népességfogyás 62 ezer fővel csökkentette hazánk népességét

Magyarországon az 1980-as évek elejétől minden évben kevesebben születtek, mint ahányan meghaltak. 2021-ben hazánkban 93,0 ezer élveszületés és 155,0 ezer halálozás történt. Bár utoljára 2016-ban született ennél több gyermek, 2020-hoz ké-

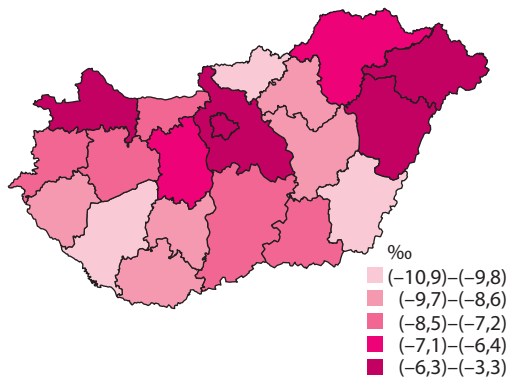
pest a születések száma kisebb mértékben (0,7%) emelkedett, mint a halálozásoké (9,9%). Az így kialakult **62 ezer fős természetes fogyás 27%-kal, 13,3 ezer fővel meghaladta** az addigi csúcspontot jelentő **2020. évi értéket is**.

5.2. ábra A természetes népmozgalmi folyamatok ezer lakosra jutó értéke

2021-ben a halálozások száma az ország valamennyi megyéjében nagyobb volt a születéseknél, a természetes népességfogyás Zala kivételével minden megyében gyorsult az egy évvel korábbihoz viszonyítva. Ezer lakosra számítva Békés, Nógrád és Somogy megyében az országos átlagnál (6,4 ezrelék) jóval számottevőbb – 10–11 ezrelék körüli – volt a természetes népességcsökkenés, az idős népegyeszerkezettel összefüggő, átlagosnál magasabb halálozási ráták következtében. A legkisebb, 3,3 ezrelékes természetes fogyás Pest megyét jellemezte.

5.3. ábra Az ezer lakosra jutó természetes fogyás megyénként, 2021+

A szülőképes korú nők számának csökkenése mellett nőtt a gyermekvállalási kedv

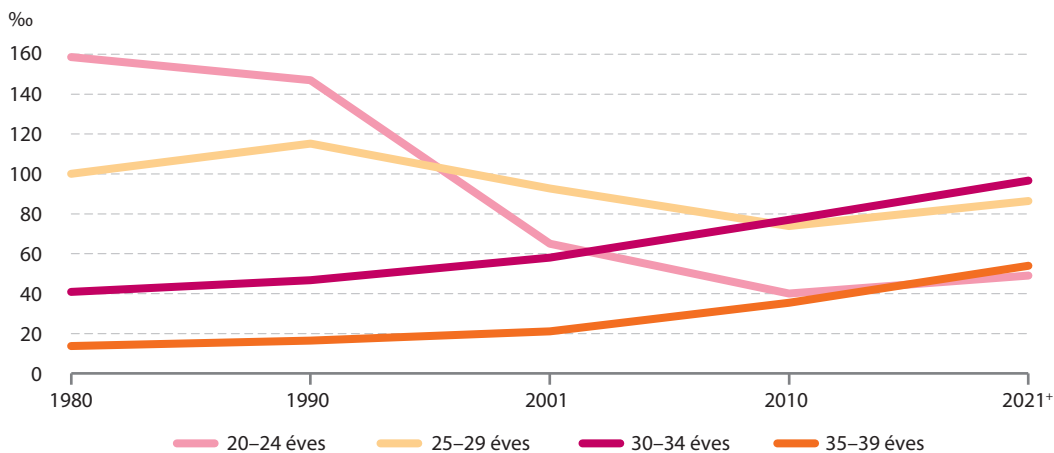
Magyarországon az 1970-es évtized közepén évente 180–190 ezer gyermek született, az ezt követő évtizedekben a születésszám fokozatosan csökkent. Az **élveszületések** száma először 1998-ban esett 100 ezer alá. A 2011. év 88 ezer újszülöttel a mélypontot jelentette a hazai születési statisztika történetében, az ezt követő években számuk 88–93 ezer között ingadozott.

2021-ben hazánkban 93,0 ezer gyermek jött világra, 662-vel, 0,7%-kal több, mint 2020-ban. A születések száma utoljára 2016-ban volt ilyen magas. A gyermekvállalási kedv emelkedését az is jelzi, hogy a születések száma annak ellenére emelke-

dett, hogy **a szülőképes korú (15–49 éves) nők létszáma az év folyamán összességében 16,0 ezer fővel csökkent.**

Ezer szülőképes korú nőre 42,7 élveszületés jutott, 0,7-del több a 2020. évinél. Míg az 1980-as és az 1990-es években a 20–24 éves nőkre jutó születésszám volt a legmagasabb, addig mára – az elmúlt 30 évben megváltozott családi mintázatokkal összefüggésben – a 30–34 évesek vették át a helyüket: 2021-ben ebben a korcsoportban jutott a legtöbb, 97 újszülött ezer nőre. 2020-hoz képest a 15–19 és a 20–24 éveseknél csökkent, a további korcsoportokban emelkedett az ezer nőre jutó élveszületések száma.

5.4. ábra **Ezer nőre jutó élveszületés a nők főbb korcsoportja szerint**

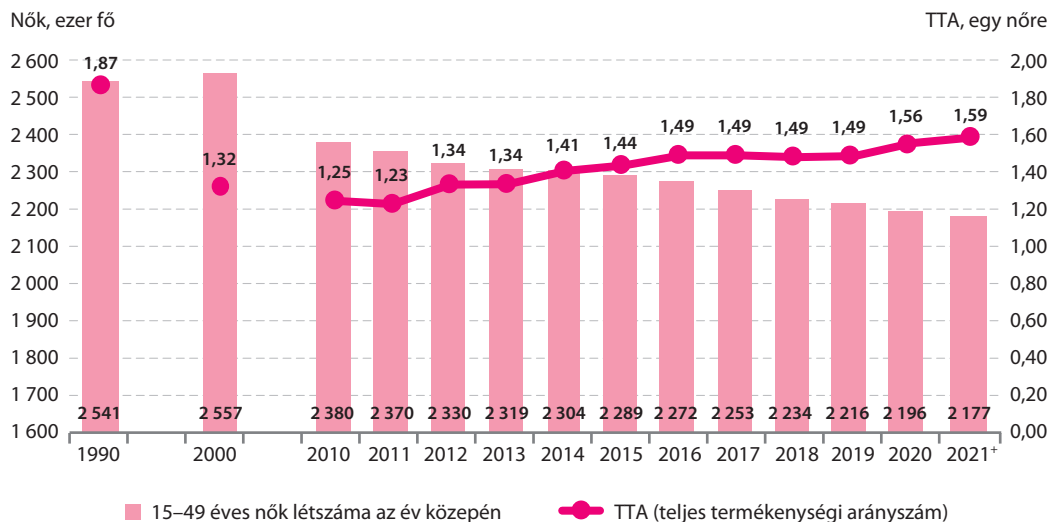

A **teljes termékenységi arányszám** – amely azt fejezi ki, hogy hány gyermeke születne egy nőnek élete folyamán akkor, ha az adott év termékenységi viszonyai nem változnának – már 1980-ban sem érte el a reprodukciós szintet jelentő, 2,1-es

értéket (a mutató értéke akkor 1,91 volt), és ez az évtizedek során tovább romlott. 2011-ben süllyedt a mélypontra (1,23), majd lassan emelkedni kezdett, és 2016-tól négy éven át 1,49-on stagnált. **2021-ben 26 éves csúcsra, 1,59-re nőtt.**

5.5. ábra A szülőképés korú nők száma és a teljes termékenységi arányszám

A II. világháború óta 2021-ben volt a legmagasabb a halálozások száma

Az 1993. évi, 150 ezer főt meghaladó halálozás évtizedek óta a legmagasabb volt Magyarországon. A következő évtől lényegében folyamatos csökkenés vette kezdetét, aminek során 2011-ben az elhunytak száma 130 ezer alá szorult, és 2014-ig e szint alatt maradt. A 2015. év megtörte a csökkenést: az influenzajárvány miatt ebben az évben, majd 2017–2018-ban is 131–132 ezer ember hunyt el. 2019-ben ismét 130 ezernél kevesebb haláleset történt. A Covid19-járvány által már érintett 2020-ban viszont 141 ezren haltak meg hazánkban, ami az ezredforduló óta a legmagasabb. A járvány elleni küzdelem ellenére 2021-ben tovább emelkedett az elhunytak száma, **155 ezren haltak meg**, közülük 76,8 ezer férfi, és 78,2 ezer nő volt. Az elhunytak száma

a II. világháború óta a legmagasabb volt, és a világháborús évektől eltekintve utoljára 1932-ben hunytak el ennél valamelyest többen.

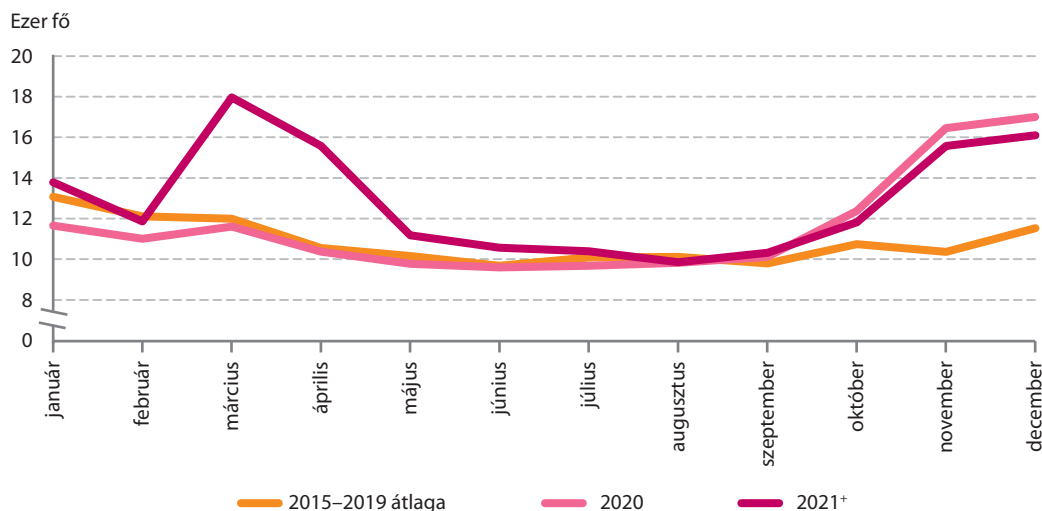
A 2021. évi halálozásszám 9,9%-kal, közel 14 ezerrel haladta meg a 2020. évit, és 19%-kal, 24,8 ezer elhunyttal múlta felül a járvány előtti utolsó öt év átlagának értékét. Március–áprilisban és november–decemberben volt a legerőteljesebb a több-lethalálozás, akkor mintegy másfélszer annyian haltak meg, mint a Covid19-járvány előtti utolsó öt év azonos hónapjaiban átlagosan.

2020-hoz viszonyítva a **férfiaknál mintegy 8139 fős halálozási többlet mutatkozott**, aminek kétharmada (67%-a) a 65 éves és annál idősebbeket érintette, de

számottevően, 23%-ra nőtt a középkorú, 40–59 éves férfiak részesedése is. Az **elhunyt nők száma 5859 fővel emelkedett** az előző évhez képest, a többlethalálozás

a nőknél is az idősebb lakosokat érintette leginkább, a női halálozási többlet közel háromnegyedét 65 éves vagy annál idősebbek alkották.

5.6. ábra **Az elhunytak számának havi alakulása**

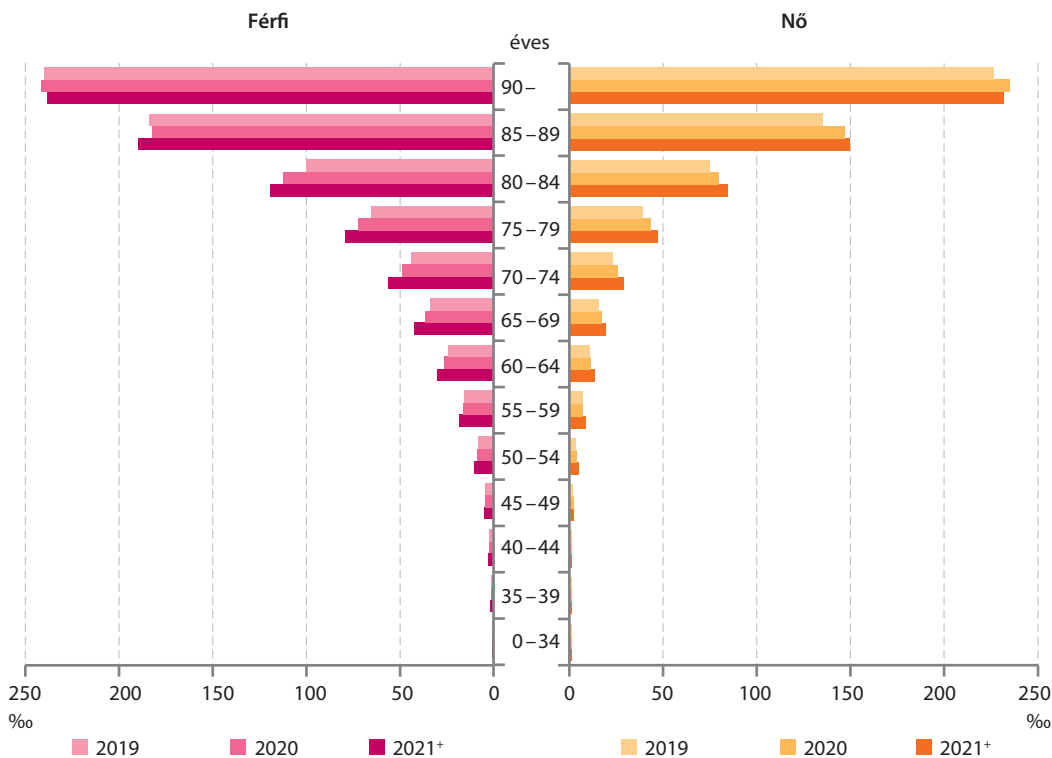

2021-ben hazánkban **ezer lakosra a korábbi évekhez képest kiemelkedően sok, 16,0 halálozás jutott**, ami rendkívül magas, a II. világháború évein kívül 1931–1932-ben fordult elő ehhez hasonló mértékű utoljára (16,6 és 17,9 ezrelék). A **férfiak mortalitása 16,5, a nőké 15,5 ezrelék volt**, 1,8 illetve 1,2 ezrelékponttal magasabb a 2020. évinél. A halálozási arányszám ezrelékpontban kifejezett emelkedése mindkét nemnél főleg a 65 éves és annál idősebbek körében vált kifejezetté.

A **csecsemőhalandóság** az összes halálozáson belül nem képvisel jelentős hányadot, mégis kiemelkedő fontosságú mutató, hiszen egyrészt a várandósgondozás és az újszülöttellátás színvonalát kifejező, nemzetközileg számon tartott mérőszám, más-

részt kulcsszerepe van a születéskor várható átlagos élettartam alakulásában. 2021-ben 305 csecsemőt veszítettünk el egyéves kora előtt, 14-gyel kevesebbet a 2020. évinél. Az egyéves kor alatt elhunyt csecsemők ezer élveszülöttre jutó száma – emelkedő születésszám mellett – 2021-ben **az eddigi legalacsonyabb szintre, 3,3 ezrelékre mérséklődött**. A 2021-ben elhunyt csecsemők közül 180 fiú és 125 leány volt. A fiúcsecsemők halandósága 4,1 ezrelékről 3,8 ezrelékre csökkent, a leányoké ennél alacsonyabb szinten, 2,8 ezreléknél stagnált. A fiú újszülöttek halandósága jelenleg és korábban is magasabb volt, mint a leányoké, de a fiúk halandóságának nagyobb mértékű javulása miatt a nemek közötti különbség mérséklődött.

5.7. ábra **Ezer megfelelő korú férfira és nőre jutó halálozás korcsoportonként**

A magzati veszteséget a terhességmegszakítások, valamint a magzati halálozások adják, együttes számuk hosszabb idő óta folyamatosan csökken. 2021-ben 36,6 ezer fős magzati veszteség következett be, 6,6%-kal kisebb, mint egy évvel korábban. Ezer szülőképes korú nőre 16,8, **száz élveszületésre 39,4 magzati veszteség jutott**, mindkettő az elmúlt közel 70 évet tekintve a **legalacsonyabb érték**. A magzati veszteségek mérséklődésére mind a terhességmegszakítások, mind a magzati halálozások csökkenése hatott.

2021-ben **22 ezer terhességmegszakítás történt**, a beavatkozások száma mintegy 1900-zal, 8,0%-kal csökkent 2020-hoz képest. Ezer szülőképes korú nőre 10,1 művi vetélés jutott, szemben az előző évi 10,8

műtétrel. A terhességmegszakítások életkor szerinti profilja összességében nem változott: 2021-ben is a 20–24 éves nők körében volt a leggyakoribb (ezer nő közül 21-nél) a beavatkozás. Száz élveszületésre 24 terhességmegszakítás jutott, 2-vel kevesebb az egy évvel korábinál, és harmada az elmúlt évtizedek legmagasabb, 1997. évi értékének.

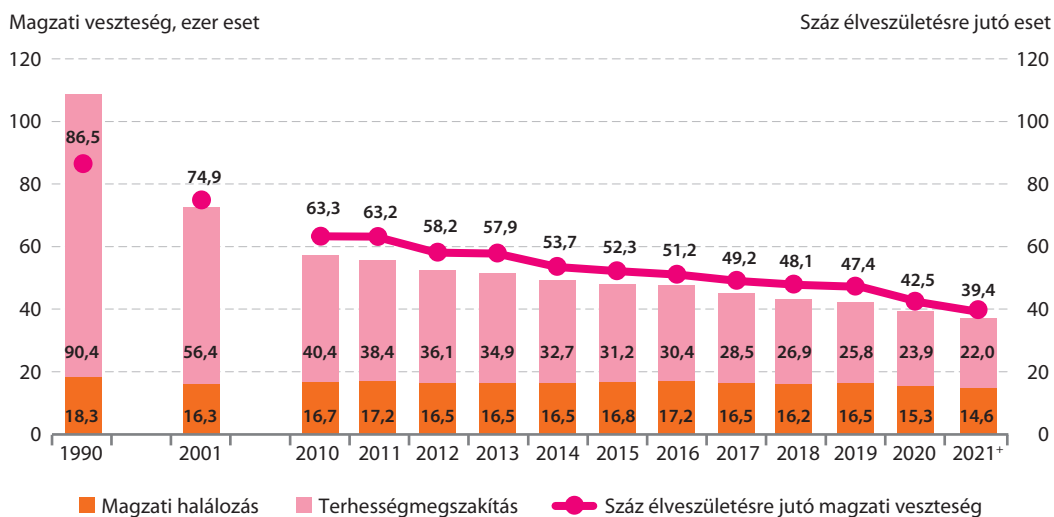
2021-ben **14,6 ezer magzati halálozás következett be**, amibe a korai és a középidejű magzati halálozások (spontán vetélések), valamint a halvaszületések tartoznak. Az ilyen jellegű veszteségek együttes száma 4,6%-kal, 700 esettel kisebb volt a 2020. évinél. A magzati halálozások az elmúlt évtizedekben hullámmódon alakultak, a 2021. évi adatok viszont egyértelmű csökkenést jeleznek: a 14,6 ezer magzati halá-

lozás az ezen adatok számbavétele, azaz 1950 óta rendelkezésre álló adatai szerint az eddigi legalacsonyabb esetszám. 2021-ben száz élveszületésre 15,7 magzati halálozás jutott, szemben a 2020. évi 16,6-del. A magzati halálozások potenciális

tartalékokat jelentenek a születésszám emelkedéséhez, hiszen az esetek döntő többségében kívánt fogamzásokról van szó, ahol az anyák akarata ellenére veszítik el a magzatukat.

5.8. ábra **Magzati veszteségek**

35 éves rekordra emelkedett a házasságkötések száma

Az 1980-as évektől az együttélési formák jelentős változáson mentek keresztül, a házasságkötésen alapuló párkapcsolatok helyett egyre népszerűbbé váltak az élettársi kapcsolatok. Míg 1980-ban a 15 éves és annál idősebb népesség 67%-a, addig **2022 januárjában 43%-a élt házasságban**. Az élettársi kapcsolatok a 2016. évi mikrocenzus időpontjában a párkapcsolatok 23%-át alkották.

Magyarországon az 1980-as évek elején évi 75–80 ezer házasságot kötöttek, majd a hosszú időn át tartó szinte folyamatos csökkenés eredményeként a mélypontot jelentő 2010-ben már mindössze 35,5 ezer

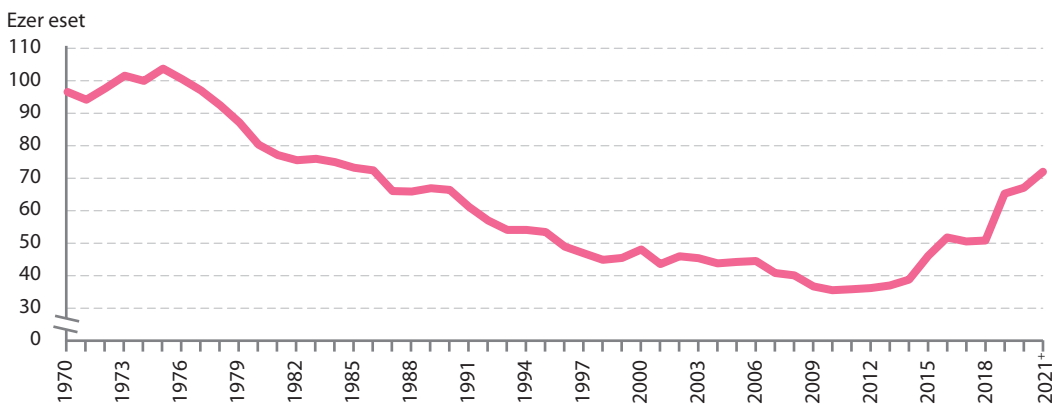
pár kelt egybe. Ezután a házasságkötési kedv lendületet vett, ami 2016-ban a megelőző húsz év legmagasabb számát eredményezte, akkor 51,8 ezer pár járult az anyakönyvvezető elé. Az ezt követő két évben az esetek száma valamivel e szint alatt maradt, viszont 2019-ben olyan kimagaslóan sok (65,3 ezer) házasságkötés történt, amire 1990 óta nem volt példa. Részben családpolitikai döntések eredményeként a növekedés folytatódott: 2020-ban – már a Covid19-járvány árnyékában – 67,1 ezer, **2021-ben pedig 72 ezer pár kelt egybe**. Ilyen nagy számú házasságkötés 1986 óta nem történt hazánkban. 2021-ben ezer nem házas férfira 33,2,

ezer nem házas nőre 27,7 házasodó jutott, mindkettő meghaladta a 2020. évi arányt (30,7, illetve 25,6 ezrelék).

Az elmúlt évek dinamikus növekvő házasságkötéseinek belül jelentősen emelkedett azon házasságok aránya, ahol mindkét fél hivatalosan először kötött házasságot, és

csökkent azoké, ahol mindkét fél újránházasságot kötött. 2021-ben az esetek 75%-ában mindkét fél először kötött házasságot, vagyis nőlen, hajadon volt a házasságot megelőzően. 15,6%-nál az egyik fél, 9,4%-nál mindkét fél élt már korábban házasságban.

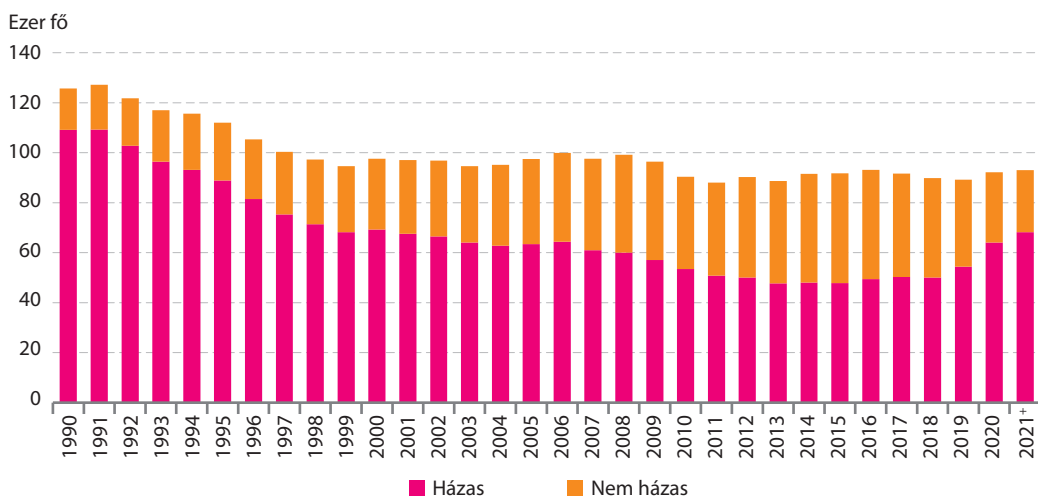
5.9. ábra A házasságkötések száma

A házasságkötések számának emelkedése mellett nőtt a házasságból született gyermekek száma és aránya is. 2021-ben – nem csak az elsőszülötteket, hanem valameny-

nyi újszülöttet figyelembe véve – a gyermekek 73%-ának a szülei házasok voltak, ezzel **a házasságból született gyermekek aránya a 23 évvel ezelőtti szintre emelkedett.**

5.10. ábra Az éves születések száma az anya családi állapota szerint

A járvány miatt megemelkedett özvegyülések ellenére harmadik éve pozitív a házasságok mérlege

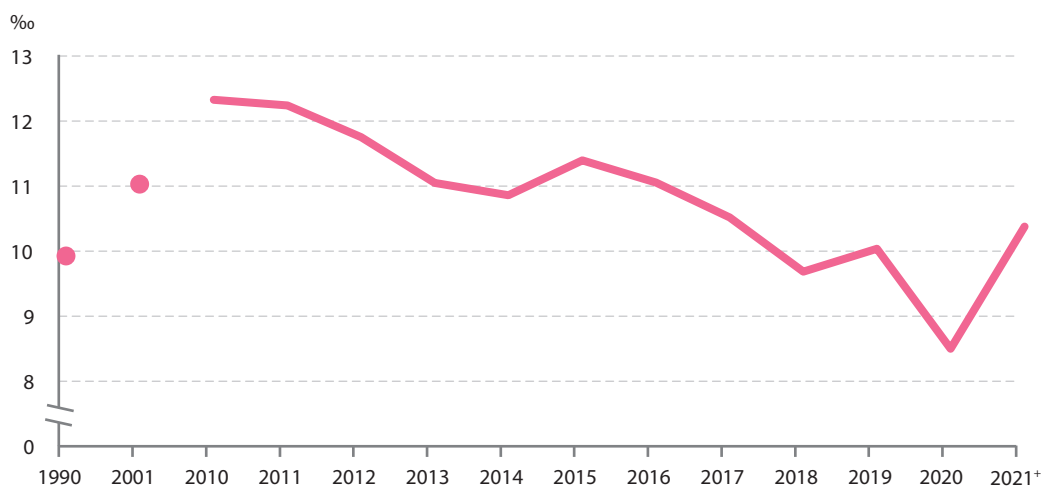
A házasságok mérlege az újonnan létrejövő és a megszűnő házasságok számát veti egybe. Ha több a megkötött új házasság, mint amennyi megszűnik, akkor a mérleg pozitív, ellenkező esetben negatív. A házasságok válással, illetve a házastárs halálával szűnhetnek meg.

Egy évtizeddel ezelőtt még mintegy 35–36 ezerrel több házasság szűnt meg, mint amennyit kötöttek, majd ez a negatív egyenleg fokozatosan csökkent. A növekvő házasodási hajlandóság és a csökkenő válás-szám eredményeként a házasságok mérlege negyvenkét év után először 2019-ben vált pozitívvá, és 2020-ban is az maradt. Ebben a válások csökkenése mellett főleg a házasságkötések növekedése játszott meghatározó szerepet. 2021-ben az előző évhez viszonyított jelentős házasságkötési többlet ellensúlyozni tudta a válások és az özvegyülések miatt megszűnt házasságok növekvő számát, így 700-zal **több házasságot kötöt-**

tek, mint amennyi megszűnt, ám ez a pozitívum jóval az előző két évi érték (4,8 ezer illetve 5,7 ezer) alá szorult, annak ellenére, hogy a házasságra lépő párok száma 2021-ben rendkívül magas volt. A csökkenésben mind a válások, mind a megözvegyülések miatt megszűnt házasságok emelkedő száma szerepet játszott. 2021-ben **száz házasságkötésre 99 megszűnt házasság jutott**, szemben az előző évi 91,5-del.

Az ezredforduló utáni első tíz évben évi 24–25 ezer, majd folyamatos csökkenés eredményeként 2014-ben, ötven év után először 20 ezernél kevesebb házasságot bontottak fel. 2015 és 2019 között évente 17–20 ezer, 2020-ban 15 ezer válást mondtak ki. A 2020. évi alacsony esetszámot azonban befolyásolta az a körülmény, hogy a Covid19-járvány miatt a bíróságok több hétig ítélkezési szünetre kényszerültek, illetve kevesebb személyes jelenlétet igénylő ítélkezési rend lépett érvénybe.

5.11. ábra Ezer fennálló házasságra jutó válás

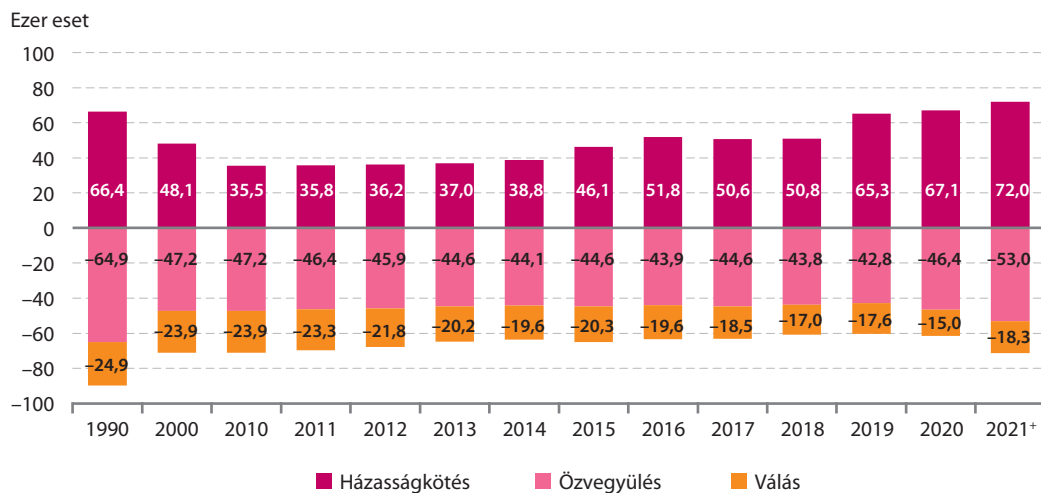
2021-ben a bíróságok 18,3 ezer házasságot bontottak fel, 3,3 ezerrel többet a 2020. évi, alacsony bázisnál, viszont a Covid19-járvány előtti utolsó évhez, 2019-hez képest a növekedés jóval kisebb, mintegy 700 eset volt. A 2021. évi emelkedés részben annak a következménye, hogy 2020-ról a válások egy része a járványhelyzet miatt áthúzódott 2021-re. Ugyan a járványügyi védekezés részeként elrendelt szigorított eljárási rend a 2021. évi eljárások

számát is befolyásolta, ez közel sem okozott olyan mértékű visszaesést, mint a 2020 tavaszi ítélkezési szünet.

2021-ben ezer fennálló házasságra 10,4 ezer házasságkötésre 254 válás jutott, mindkét érték magasabb a 2020. évinél.

A jelentős halálozási többlet következtében 2021-ben az egy évvel korábbinál 14%-kal több, **53,0 ezer házasság szűnt meg a házastárs halála miatt**, amire tizenhét évvel ezelő óta nem volt példa.

5.12. ábra A házasságok mérlege

2009. július 1-jétől a családi állapot új kategóriával, a **bejegyzett élettársi kapcsolattal** bővült.¹⁾ Abban az évben 67 bejegyzett élettársi kapcsolatot létesítettek, 2010-ben, az első teljes évben pedig 80-at. A 2021-ben létesített 140 bejegyzett kapcsolat 16-tal

több az előző évinél, és az eddigi legmagasabb esetszám. Minden évben több férfi párt regisztráltak, mint nőit. 2021-ben 77 férfi és 63 női élettársi kapcsolatot jegyeztek be az anyakönyvvezetők.

¹⁾ 2009. július 1-jén lépett hatályba a bejegyzett élettársi kapcsolatokról szóló, 2009. évi XXIX. törvény, amely szabályozza az azonos nemű személyek közötti kapcsolat létesítését, megszűnését.

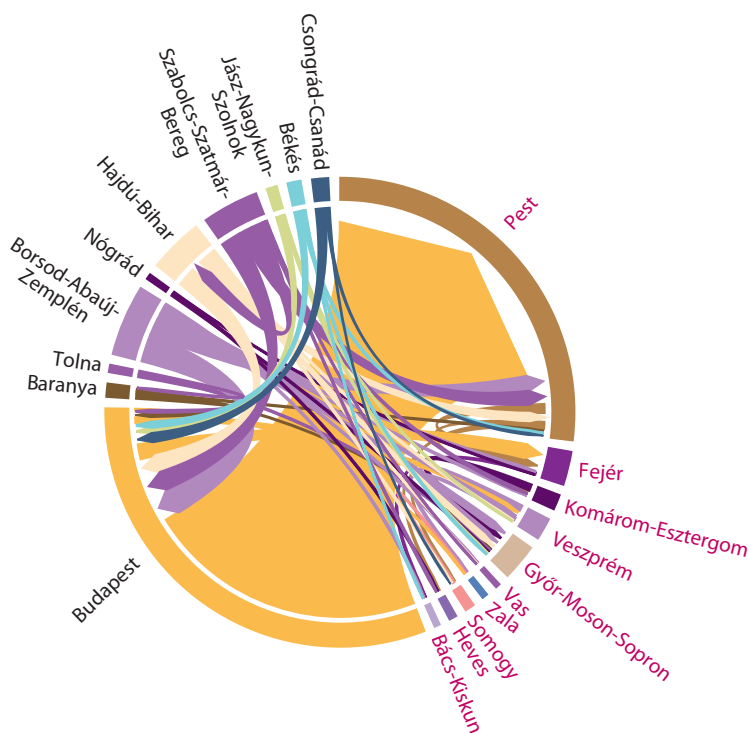
A belföldi vándorlások tovább növelték a községek lakóinak létszámát

Országos szinten nem okoz népességváltozást, az országon belüli térségek népességszámát viszont befolyásolja a belföldi vándormozgalom alakulása is. **2021-ben 307 ezren változtattak állandó és 302 ezren ideiglenes lakóhelyet**, ami a teljes belföldi vándorlásban 42 ezer fős, 7,5%-os emelkedést jelent az előző évhez képest. Ebben az állandó vándorlások számának emelkedése volt a meghatározó, mivel a 2020-ban tapasztalt visszaeséssel ellentétben 42 ezer-

rel többen választottak új állandó lakóhelyet, miközben az ideiglenes vándorlások száma magas szinten stagnált.

A belföldi vándormozgalmat 2021-ben is alapvetően az intenzív szuburbanizációs folyamatok határozták meg. A Covid19-járvány előtti mobilitási mintázatok gyorsan visszaépültek, viszont ezzel párhuzamosan részben folytatódtak a pandémiás időszakot jellemző jelenségek is.

5.13. ábra Megyék közötti belföldi vándorlási különbözet, 2021**

* A diagramon a megyék közötti vándorlási kapcsolatokat jelenítettük meg az egyes megyék közötti oda-, illetve elvándorlások különbözetei alapján. A pozitív vándorlási egyenlegű megyékhez azt a három megyét rendeltük, ahonnan a legnagyobb vándorlási nyereségük származott, míg a negatív vándorlási egyenlegű megyék mindegyikéhez három olyan megyét kapcsoltunk, amelyekkel a népességcseré-folyamataik a leginkább veszteségesek voltak. A diagramon a nyíl iránya jelzi, hogy hová vándorolnak többen, míg a nyíl színe azt jelzi, hogy honnan vándorolnak el. A nyílak méretei a migrációs egyenlegek nagyságát tükrözik. A pozitív vándorlási egyenlegű megyéket piros színnel jelöltük.

A tendenciák egymásmellettsége **Budapest**-**ten** rajzolódott ki a legjobban: tovább nőtt, és már a 90 ezer főt is megközelítette a fővárost elhagyók száma, de az odavándorlás is emelkedett, és elérte a 2017-es szintet. A fővárosból kiköltözők száma 2016 óta haladja meg a beköltözőkét, míg azonban a **vándorlási veszteség** 2019-ig néhány ezer fő volt, addig 2020-ban a korábbi évekhez képest a belföldi vándorlás negatív egyenlege többszörösére (16,4 ezer fő) emelkedett, majd a koronavírus-járvány második évében, 2021-ben enyhén, **12,0 ezer főre mérséklődött**. 2020-ban a Budapestre ideiglenesen elvándorlók száma volt rendhagyó módon magas, 2021-ben viszont az állandó lakóhelyüket elhagyók száma emelkedett jelentősebben, több mint 10 ezer fős kivándorlási többletet eredményezve.

A **vidéki városokat 2021-ben is elvándorlás jellemezte**, ezeken a településeken együttesen 8,4 ezer fős vándorlási veszteség mutatkozott. Ezen belül az állandó vándorlások egyenlege 6,9 ezer, az ideiglenes vándorlásoké 1,5 ezer fővel csökkentette a városlakók számát. Ilyen mértékű állandó vándorlási veszteségre a 2000-es évek eleje óta nem volt példa.

2017 óta folyamatosan emelkedik a községekbe állandó jelleggel beköltözők száma, ez a tendencia 2021-ben is tovább erősödött: mintegy 80,6 ezren költöztek állandó jelleggel a fővárosból vagy más városokból az élhetőbb környezetet nyújtó **községekbe**, ugyanakkor 63,7 ezren költöztek el onnan, összességében 16,9 ezer fős többletet okozva. Az ideiglenes vándorlások egyenlege az egy évvel korábbihoz viszonyítva némileg csökkent, de így is 3,5 ezer fővel növelte a községek népességét, ami továbbra is elsődlegesen a járványhelyzetből fakadó korlátozásoknak tudható be.

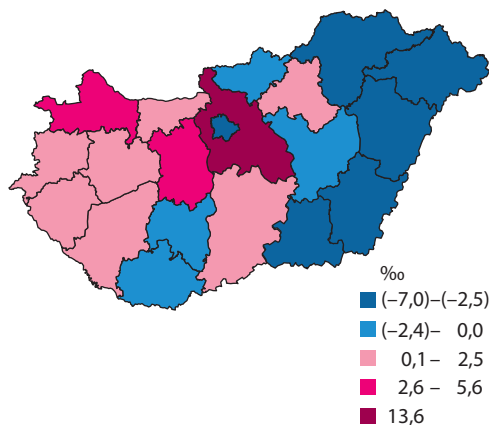
A korábbi évekhez hasonlóan 2021-ben is a legnagyobb vándorlási nyereséggel ren-

delkező **megyék** közé tartozott Pest, Győr-Moson-Sopron és Fejér megye. Ezer lakosra számítva Pest megye tűnt ki, 13,6 ezrelékes vándorlási nyereséggel, a sorrendben következő Győr-Moson-Sopron (5,6 ezrelék) és Fejér megyében (4,2 ezrelék) mutató értéke ennél jóval kisebb volt.

Pest megye vándorlási nyereségét elsődlegesen a Budapestre odavándorlók adták, 16,6 ezer fővel többen költöztek a fővárosból Pest megyébe, mint fordítva, ami közel ezer fős növekményt jelentett 2020-hoz viszonyítva.

Veszprém és Somogy megye vándorlási többlete 2020-ban döntően a fővárossal összevetve megmutatkozó pozitív vándorlási különbözetről eredt, de 2021-ben számottevően kevesebben költöztek ebbe a két megyébe Budapestre. Veszprém megye vándorlási nyereségének egy részét továbbra is a fővárosból odavándorlók adták (300 fős többlet), de Somogy megye esetében Budapest helyett Pest megye volt inkább meghatározó (150 fős többlet).

5.14. ábra **Ezer lakosra jutó belföldi vándorlási különbözet megyénként, 2021⁺**

Fejér megye pozitív migrációs egyenlegét a Budapesttel és Pest megyével lezajlott né-

pességcsere-folyamatok okozták, de mindkét vándorlási áramlat intenzitása csökkent 2020-hoz képest. 850 fővel többen költöztek Fejér megyébe a fővárosból, mint fordítva, a Pest megyével való kapcsolatból pedig 550 fős többlet származott.

Győr-Moson-Sopron megye vándorlási nyereségének legnagyobb része a Borsod-Abaúj-Zemplén, Komárom-Esztergom és Veszprém megyével való összevetésből származott (együtt 1000 fő).

A legnagyobb népességvesztés a főváros és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye szenvedte el, vándorlási veszteségük egyaránt 7,0 ezrelék volt, ezt Borsod-Abaúj-Zemplén megye követte, 6,6 ezreléssel. Mindkét megyéből leginkább Budapestre és Pest megyébe irányultak az elvándorlások, de Szabolcs-Szatmár-Bereg megye vonatkozásában Hajdú-Bihar megye is meghatározó volt.

A Covid19-járvány második évében kismértékben nőtt a kivándorlók száma

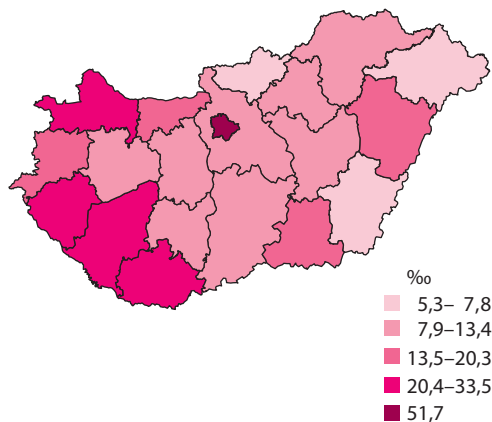
2021-ben a **nemzetközi vándorlás pozitív egyenlege 20,6 ezer fővel mérsékelte hazánk természetes fogyásból adódó népességszám-csökkenését.** A nemzetközi vándorlásból származó bevándorlási többlet ezer lakosra vetített értéke elsősorban a határ menti megyékben csökkentette a népességfogyást.

2022. január 1-jén a **jogszerűen és huzamosan Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok száma 202,6 ezer fő volt,** az ország népességének 2,1%-a. Az itt élő külföldiek többsége, 65%-a Európából, ezen belül is a környező országokból, főképp Ukrajnából (15%), Németországból (9,7%), Romániából (8,2%), valamint Szlovákiából (7,9%) érkezett. További 27%-uk Ázsiából, elsősorban Kínából vagy Vietnámból, 4,0%-uk Afrikából, 3,7%-uk pedig az amerikai kontinensről származott.

A Magyarországon tartózkodó külföldiek 44%-a Budapesten, 36%-a vidéki városokban, 20%-a községekben élt. Népeségen belüli arányuk Budapesten kiugró (5,2%), de Győr-Moson-Sopron, Zala, Baranya,

Somogy és Vas megyében is 2% feletti, Békés megyében a legkisebb (0,5%). Az itt élő külföldiek között több volt a férfi (57%), mint a nő (43%), a korösszetételük pedig fiatalabb, mint a honos népességé. Mindkét nem esetében a 20–39 éves korosztály létszáma a meghatározó, akik összességében a külföldiek 48%-át tették ki.

5.15. ábra **Ezer lakosra jutó külföldi állampolgárok száma megyénként, 2022. január 1.+**

A magyar állampolgárok kivándorlásának pontos mérése több tényező miatt is nehézségekbe ütközik, de az adminisztratív nyilvántartásokból rendelkezésre álló adatok alapján látható, hogy a Covid19-járvány második évében kismértékben nőtt a kivándorlók száma. **2021-ben 20,4 ezer magyar állampolgár távozott külföldre**, ezer fővel több az egy évvel korábinál. A kivándorló magyarok 36%-a Ausztriát, 30%-a Németországot, 6,7%-a az Egyesült Királyságot választotta új otthonának. Miközben az Ausztriába kivándorlók hányada enyhén, az Egyesült Királyságba vándorlóké – összefüggésben a szigetország EU-ból való kilépésével – jelentősen csökkent 2020-hoz viszonyítva, addig a Németországot választók részaránya számottevően nőtt. Külföldre leginkább a fiatal korosztályokból vándorolnak: a kivándorló magyarok 40%-a 30 év alatti, 66%-a még nem érte el a 40 éves életkort. Ezek az arányok jelentősen eltérnek az itthoni lakónépesség kormegoszlásától (31 és 44%). A kivándorlók 56%-a férfi, túlnyomó részük nőtlen, hajadon (63%) volt.

Noha a ki- és a visszavándorló magyarokra vonatkozó statisztika is alulbecsüli

a tényleges mozgások számát, feltételezhetjük, hogy a hazatérés bejelentésében inkább érdekeltek a vándorlók. 2018-ig több magyar állampolgár vándorolt ki, mint ahány hazaköltözött, majd a trend megfordult, és a visszavándorlók száma 2019-ben elérte eddigi maximumát, 23 ezer főt.

2021-ben 21,3 ezer korábban kivándorolt, Magyarországon született magyar állampolgár vándorolt vissza, ami közel 2 ezer fős csökkenés a 2020-ban megfigyelhető képestről, de továbbra is meghaladja a kivándorlók számát. A visszavándorló magyarok 30%-a Németországból, 26%-a Ausztriából, további 20%-a az Egyesült Királyságból tért haza. A 2020-as adatokhoz viszonyítva a Németországból visszatérők aránya nagymértékben emelkedett a csoportjukon belül, miközben az Ausztriából visszavándorlók aránya jelentősen csökkent, az Egyesült Királyságból hazatérőké pedig stagnált. A hazatérők 54%-a 40 évesnél fiatalabb, 23%-a 30 év alatti, 59%-uk férfi, jellemzően (49%) hajadonok vagy nőtlenek, de a kivándorló magyarokhoz viszonyítva körükben magasabb volt a házások aránya (38, illetve 26%).

6

Életkörülmények

A háztartások jövedelme

→ 2020-ban továbbra is nőtt a háztartások jövedelme, a növekedés azonban az előző évek dinamikájától elmaradt. Az egy főre jutó havi bruttó jövedelem 182,5 ezer forint volt, nominálisan 8,8%-kal emelkedett 2019-hez képest. A nettó jövedelem 147,1 ezer forint volt, az előző évhez mérten 9,2%-kal nőtt. A nettó reáljövedelmek növekedése 6,2%-os volt. A Covid19-járvány, valamint a korlátozó intézkedések következtében enyhén nőtt a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek aránya, 2020-ban a népesség 18,2%-át érintette.

Keresetek

→ 2021-ben a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete¹⁾ 438 800 forint, az adó- és járulékkedvezmények, illetve -mentességek figyelembevételével becsülhető nettó átlagkereset 300 500 forint volt, előbbi 8,7, utóbbi 8,4%-kal haladta meg az előző évit. A keresetek reálértéke – a kedvezmények nélküli nettó bérből számolva – 3,4%-kal magasabb volt a 2020. évinél. 2021-ben mindegyik nemzetgazdasági ágban emelkedtek nominálisan a nettó átlagkeresetek, 4,2–19,2% közötti mértékben. A keresetek a fővárosban és az összes megyében nőttek, a területi különbségek 2021-ben némiképp csökkentek az egy évvel korábbihoz képest.

A háztartások fogyasztása

→ A háztartások egy főre jutó havi átlagos fogyasztása 2020-ban reálértéken 24%-kal haladta meg a 2015. évit, 2019-hez képest azonban 0,6%-kal csökkent. Az összes kiadásuk legnagyobb részét, több mint negyedét élelmiszerekre és alkoholmentes italokra fordították. Az alapvető szükségletek (étkezés, lakhatás, közlekedés) mellett a háztartások kiadásai 45%-át költötték nem alapvető szükségletekre. 2015 óta folyamatosan nőtt a nem alapvető szükségletek aránya, a Covid19-járvány azonban jelentősen átalakította a fogyasztás szerkezetét.

Szociális ellátás

→ Évek óta csökken azoknak a 3 évesnél fiatalabb gyermekeknek a száma, akiknek a lakóhelyén nem hozzáférhető a bölcsődei ellátás valamilyen formája. 2020-ban az állam gondoskodására szoruló gyermekeknek már csak tizede élt általános gyermekotthonokban. A gyermekvédelmi ellátórendszerrel kapcsolatba került gyermekek száma 2020-ban mérséklődött. Az önellátásra képtelen, tartós betegségben szenvedő vagy súlyos fogyatékosággal élő gyermeküket ápoló szülők 2019 óta a gyermekek otthon-gondozási díját kapják, aminek összege jogszabályi alapon évről évre emelke-

¹⁾ A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások, a költségvetési intézmények és a foglalkoztatás szempontjából jelentős non-profit szervezetek körében.

dik. A szociális szférában dolgozók keresetének a nemzetgazdasági átlaghoz való aránya évek óta alig változik, 73% körüli.

Egészségügy

- 2020-ban 0,64 évvel csökkent a születéskor várható átlagos élettartam (75,5 év) hazánkban. Mivel ebben az évben a járvány elsősorban a felnőtt lakosságot érintette, a felnőtteket ellátó háziorvosokra folyamatosan nagy nyomás nehezedett, míg az infektológiák és intenzív osztályok leterheltsége a járványhullámok idején vált kiugróvá (2020 végén, 2021 tavaszán és végén). 2021 elején jelentősen emelkedtek az orvosi fizetések, és a járvány elleni védekezés az egészségügyi kiadásokat is növelte.

Személyesüléses közúti közlekedési balesetek

- 2021-ben az előző évinél 17%-kal nagyobb gépjárműforgalom mellett 3,3%-kal több, összesen 14 233 személyesüléses közlekedési baleset történt az utakon, de ez a növekedés ellenére is 14%-kal elmaradt a járvány előtti, 2019. évitől. A halálos balesetek száma 10, a könnyű sérüléseseké 5,5%-kal több, a súlyos sérüléseseké 2,4%-kal kevesebb volt, mint 2020-ban. A balesetek 94%-a a járművezetők hibájából következett be. Az autópályákon, autótutakon az előző évinél 31%-kal több, összesen 648 baleset történt.

Köznevelés, szakképzés, felsőoktatás

- Magyarországon a 2021/2022-es tanévben az iskolarendszerű oktatásban – a köznevelés, a szakképzés és a felsőoktatás nappali és nem nappali oktatásában együtt – az egy évvel korábbinál 1,7%-kal többen vettek részt. 2021-ben 318 ezer gyermek járt óvodába, 724 ezer tanuló általános iskolai, 511 ezer tanuló középfokú oktatásban részesült. 2,6 ezer súlyos és halmozottan fogyatékos gyermek fejlesztő nevelés-oktatás keretében teljesítette tankötelezettségét. A felsőoktatásban 294 ezer fő tanult, 71%-uk nappali képzés keretében. Néhány oktatási intézmény átmenetileg digitálisan folytatta az oktatást a Covid19-járvány következtében.

Kulturális fogyasztás, szabadidő

- A Covid19-járvány miatti korlátozások 2021-ben is erősen érintették a kulturális intézmények forgalmát. 2014 óta évről évre nőtt az egy múzeumi kiállításra jutó látogatók száma, ez a tendencia 2020-ban megszakadt, 2021-ben azonban ismét növekedés következett. 2021-ben 15 260 könyvet adtak ki, 10%-kal többet, mint 2020-ban. Kultúrára, szórakozásra havi szinten 7406 forintot költöttünk 2020-ban, az erre fordított kiadások aránya csökkent az előző évhez képest.

Szubjektív jóllét

- A 16 éves és annál idősebbek élettel való elégedettsége egy 0-tól 10-ig terjedő skálán 2020-ban,²⁾ a lezárások kezdetén 6,8 pont volt, magasabb, mint 2015-ben, a Covid19-járvány következtében azonban 2021-re 6,5 pontra csökkent. A világjárvány negatív hatásai a szubjektív jóllét minden területét befolyásolták, nemzetközi összehasonlításban azonban hazánkban alacsony volt a csökkenés mértéke.

²⁾ Az adatok forrásául szolgáló háztartási és életkörülmények felvétel 2020 elején készült, így az adatok a Covid19-járvány előtti állapotokat tükrözik.

A HÁZTARTÁSOK JÖVEDELME

A lakosság jövedelmi helyzetét számos tényező befolyásolja a makrogazdasági környezettől kezdve a nemzetgazdaság teljesítőképességén és az árszínvonalon át a foglalkoztatottsáig. 2020-ban és 2021-ben pedig új tényezőként megjelent a világjárvány, ami a reálgazdaság legtöbb szegmensében érezte a hatását.

2012 óta minden évben növekedett a hazai gazdaság teljesítménye, azonban 2020-ban a

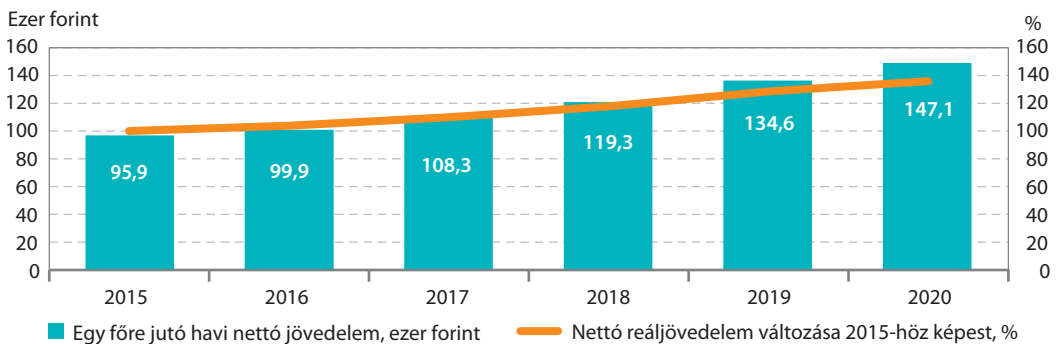
Covid19-járvány és a korlátozó intézkedések következtében 4,7%-kal csökkent. Ennek ellenére a háztartások jövedelme 2020-ban is emelkedett, ennek mértéke viszont elmaradt az előző években tapasztalhatótól. A nettó reálkeresetek 2016 óta minden évben 7 és 10% között nőttek, 2020-ban a növekedés ennél enyhén alacsonyabb volt, de így is elérte a 6,2%-ot.

2020-ban is javult a háztartások jövedelmi helyzete

A háztartások jövedelme 2015 és 2020 között számottevően nőtt. Ehhez a gazdasági növekedés és a kedvező munkaerőpiaci folyamatok, többek között a munkanélküliségi ráta csökkenése és a foglalkoztatás bővülése is jelentősen hozzájárult. 2020-ban a háztartások egy főre jutó havi bruttó jövedelme 182,5 ezer forint volt, az azt meg-

előző évinél 8,8, a 2015. évinél 52%-kal magasabb. Az egy főre jutó havi nettó jövedelem 147,1 ezer forintot tett ki, 9,2%-kal több volt, mint 2019-ben, 2015-höz képest pedig 53%-kal emelkedett. A nettó reáljövedelem 2020-ban az egy évvel korábbit 6,2, a 2015. évit 36%-kal haladta meg.

6.1. ábra A háztartások egy főre jutó havi nettó jövedelme és a nettó reáljövedelem változása 2015-höz képest

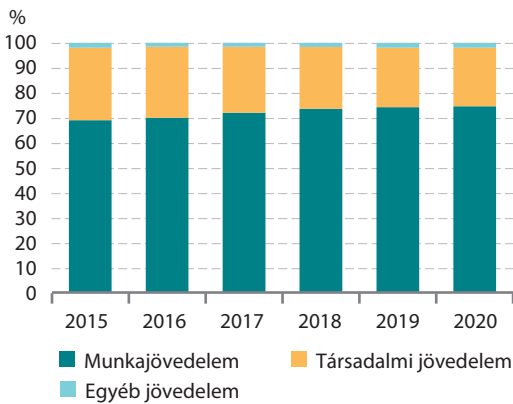

A háztartások jövedelemszerkezetében 2015-től többek között a foglalkoztatás bővülése, az alkalmazásban állók keresetének

folyamatos emelkedése, valamint a munkanélküliség csökkenése miatt a munkajövedelmek aránya évről évre nagyobb. 2020-ban

már a háztartások jövedelmének 75%-a munkából származott. A társadalmi jövedelmek részaránya 2015 és 2020 között folyamatosan csökkent, az egyéb jövedelmeké minden évben 2% körül alakult.

6.2. ábra Az egy főre jutó havi bruttó jövedelmek megoszlása a jövedelmek típusa szerint

2020-ban az egy főre jutó havi bruttó munkajövedelem 136,2 ezer forint volt, 9,3%-kal meghaladta az egy évvel korábbi. **A munkából származó jövedelem legnagyobb része (89%-a) továbbra is munkaviszonyból származott**, a vállalkozásból származó jövedelmek aránya 11% volt. A munkaviszonyból származó jövedelem fejenként havi 120,9 ezer forint volt, a 2019. évinél 9,6%-kal magasabb. A vállalkozói jövedelmek az előző évek hullámvásárát követően 2017 után újra emelkedni kezdtek, és 2020-ban egy főre havonta átlagosan 15,1 ezer forint jutott, a 2019. évinél 7,5%-kal több.

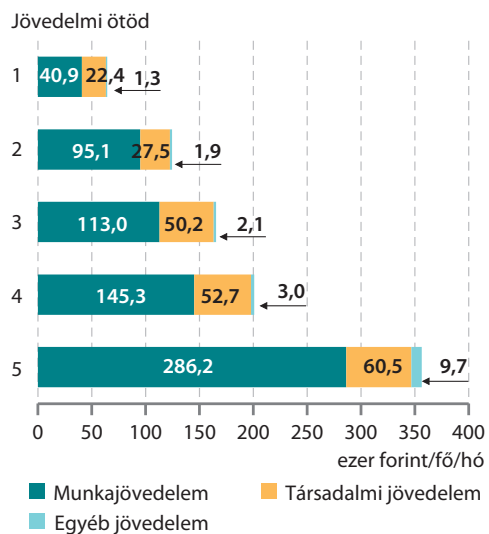
A társadalmi jövedelmek legnagyobb részét (81%-át) 2020-ban is a nyugdíjak, öregségi ellátások tették ki, amelyek fejenkénti összege – a teljes népességre vetítve – havonta átlagosan 34,7 ezer forint volt. A társadalmi jövedelmek másik nagy csoportját (14%-át) a családdal és gyermek-

neveléssel összefüggő ellátások alkották, egy főre vetített havi átlagos összegük 2020-ban 6038 forint volt. A munkanélküli-ellátás a társadalmi jövedelmek 1,9, az egyéb szociális ellátások 2,5%-át tették ki. 2020-ban egy lakosra havonta 3598 forint egyéb jövedelem jutott, 8,9%-kal több, mint 2019-ben.

2020-ban a bruttó jövedelmek 2019-hez képest valamennyi jövedelmi ötödben 8–9%-kal emelkedtek, **a legnagyobb mértékben a legfelső jövedelmi ötödben (9,1%-kal)**. Az utóbbiba tartozók 5,5-szer több bruttó jövedelemmel rendelkeztek, mint a legalsóhoz tartozók, ugyanakkor a nettó jövedelem esetében a különbség kisebb, az előző évhez képest érdemben nem változott, 2020-ban is 4,7-szeres volt.

A legalsó és a legfelső ötöd jövedelmének színvonalát és szerkezetét összehasonlítva jelentősek az eltérések. A munkajövedelmek aránya a legfelső, a társadalmi jövedelmeké a legalsó jövedelmi ötödben volt a legmagasabb.

6.3. ábra A háztartások jövedelmének szerkezete jövedelmi ötödek szerint, 2020

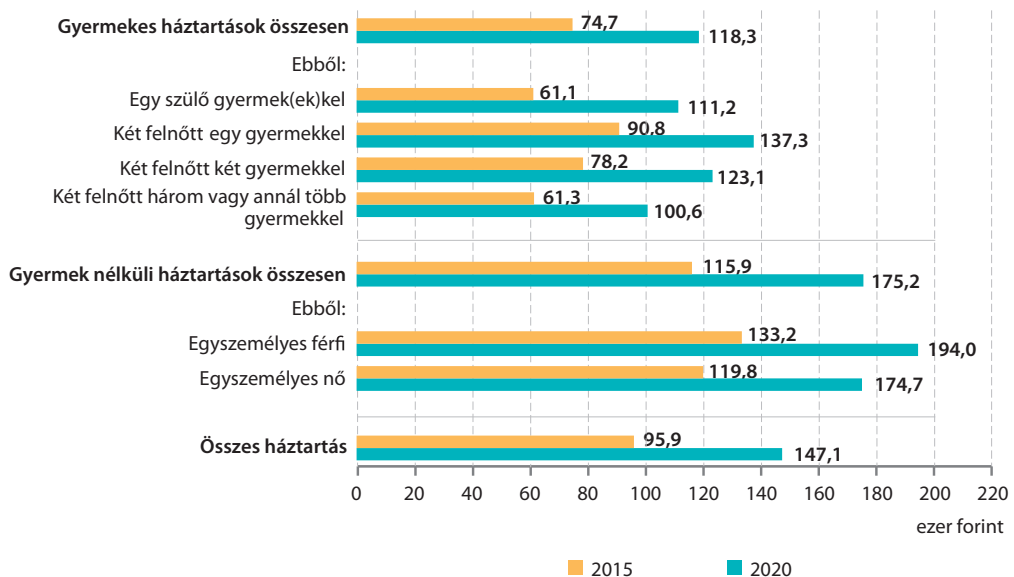

A gyermekes háztartások egy főre jutó nettó jövedelme 2015 óta minden évben növekedett

Az egyes háztartástípusok jövedelmei között jelentős különbségek vannak. A korábbi évekhez hasonlóan 2020-ban is az egyszemélyes háztartások egy főre jutó havi nettó jövedelme volt a legnagyobb, több mint 183 ezer forint, 24%-kal meghaladta az összes háztartás átlagát. A gyermektelen háztartások egy főre jutó nettó jövedelme 19%-kal magasabb volt az országos átlagnál, 2019-hez képest 13%-kal emelkedett. Bár a **gyermekes háztartások egy főre jutó havi nettó jövedelme** továbbra is elmaradt (-20%) az összes háztartás átlagától, **2015 óta – többek között a**

családi adókedvezmények bevezetésének hatására – évről évre emelkedett. 2020-ban a gyermekesek egy főre jutó havi átlagos nettó jövedelme 118,3 ezer forint volt, az előző évinél 5,4%-kal magasabb. A gyermekes háztartások közül leginkább a három vagy annál több gyermeket nevelő (-32%), valamint az egyszülős háztartások (-24%) egy főre jutó nettó jövedelme maradt el az országos átlagtól. A gyermek nélküli nyugdíjas háztartások egy főre jutó havi nettó átlagos jövedelme 157,3 ezer forintot tett ki, 6,9%-kal többet, mint az országos átlag.

6.4. ábra A háztartások egy főre jutó havi nettó jövedelme egyes háztartástípusok szerint

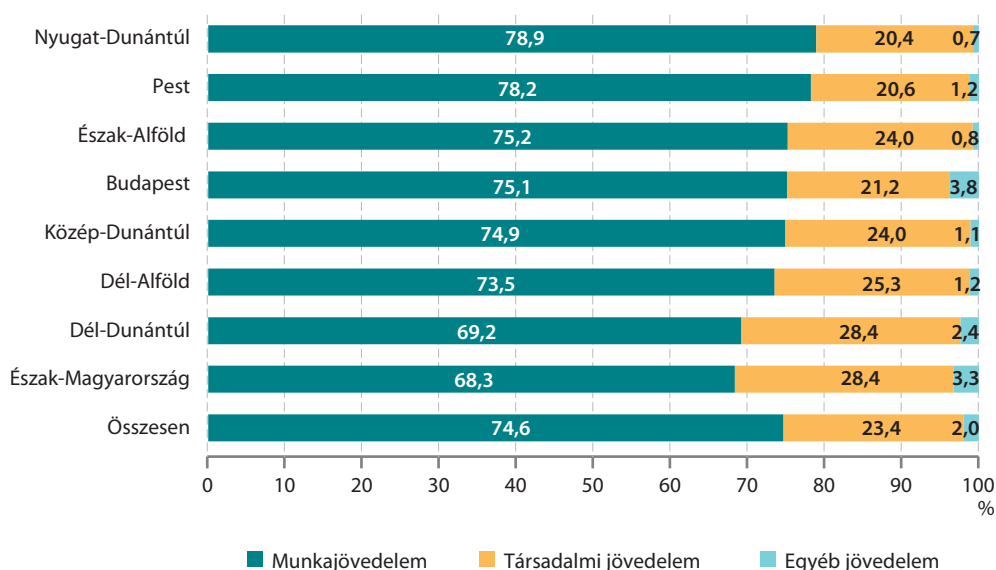

Továbbra is a fővárosban élők nettó jövedelme a legmagasabb

A jövedelem mérete és a települések lélekszáma egyenesen arányos: minél nagyobb lélekszámú településen találhatóak a háztartások, annál magasabb jövedelemmel rendelkeznek. Az egy főre jutó havi nettó jövedelem 2020-ban is a fővárosban volt a legmagasabb (187,6 ezer forint), a községekben a legalacsonyabb (129,7 ezer forint). A háztartások jövedelmi színvonalát az egyes településtípusokon élők társadalmi, demográfiai jellemzői, a település infrastruktúrája és megközelíthetősége, valamint az eltérő munkaerőpiaci lehetőségei is jelentősen befolyásolhatják.

A háztartások jövedelmi helyzete regionális szinten is különbözik. Az egy főre jutó, országos átlagot is meghaladó **legmagasabb havi nettó jövedelemmel 2020-ban is a Budapesten élő háztartások rendelkeztek, ez 1,5-szerese a legalacsonyabb egy főre jutó jövedelemmel jellemezhető észak-magyarországinak.** A Nyugat-Dunántúlon (156,7 ezer forint) 6,6%-kal, a Közép-Dunántúlon (151,6 ezer forint) 3,1%-kal, Pest régióban (149,7 ezer forint) 1,8%-kal volt magasabb az országos átlagnál az egy főre jutó havi nettó jövedelem.

6.5. ábra **Az egy főre jutó havi bruttó jövedelem megoszlása bevételi forrás szerint régióként, 2020**

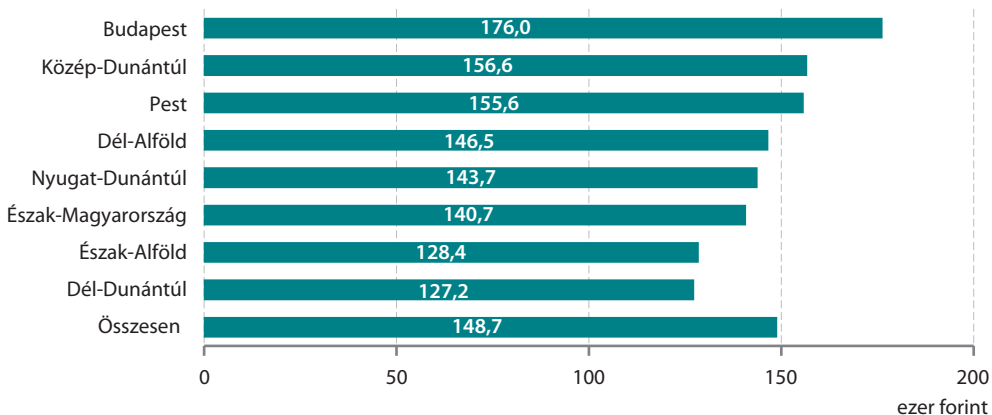
Az átlagos életszínvonal fenntartásához fejenként havi 149 ezer forintra lenne szükségünk

A jövedelemelvárással kapcsolatos adatok a háztartások szubjektív megítélésén alapulnak. A különböző megélhetési szintekhez szükségesnek tartott összeg szoros kapcsolatban van a háztartások tényleges jövedelmi helyzetével. **Minél nagyobb jövedelemmel rendelkezik egy háztartás, annál nagyobb jövedelmet társít az egyes megélhetési szintekhez.** Az átlagos színvonalú megélhetéshez a háztartások 2020-ban az egy évvel korábbinál 9,2%-kal magasabb összeget, fejenként havonta 148,7 ezer forintot tartottak elegendőnek. A jövedelemelvárás szint-

je a háztartásban nevelt gyermekek száma szerint is jelentősen eltér, a gyermektelenek 181,4 ezer, a gyermekesek 114,9 ezer, azon belül a három vagy annál több gyermeket nevelő családok 88,0 ezer forintot társítottak fejenként az átlagos megélhetési szinthez.

A megélhetéshez szükségesnek tartott összegek régióinként is jelentősen eltérnek. Az átlagos megélhetés szubjektív megítélése szerint a budapestieknek van szükségük a legtöbb pénzre (176,0 ezer forint), a legkevesebbre (127,2 ezer forint) pedig a Dél-Dunántúlon élőknek.

6.6. ábra Az átlagos megélhetési szinthez szükségesnek tartott egy főre jutó jövedelemösszegek régiók szerint, 2020

Minden ötödik ember öregségi nyugdíjas

A 65 éves és annál idősebbek száma és népességben belüli aránya folyamatosan nőtt, a 2021. eleji közel 2 milliós számuk 34 ezerrel volt több az előző évinél, és a népesség 20,3%-át jelentette. Ugyanakkor az előző évinél 1,8%-kal kevesebben, a lakosság több mint negyede ka-

pott nyugdíjat vagy egyéb ellátást. Számuk és népességben belüli arányuk évről évre csökkent.

2021 elején 2 millió 515 ezren részesültek nyugdíjban és egyéb ellátásban, 81%-uk volt öregségi nyugdíjas, 11%-uk megváltozott munkaképességű, 4,3%-uk kapott hozzátar-

tozói és 1,5%-uk életkoron alapuló ellátást. A 65 éves és annál idősebbek 92%-a öregségi nyugdíjas. Az ellátottakon belüli arányuk Budapesten a legmagasabb, az északnyugati országrészben is átlag feletti, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében viszont a legalacsonyabb (72%). Ezzel ellentétes sorrendű a megváltozott munkaképességüké.

Az 586 ezer 65 évnél fiatalabb ellátott legnagyobb része (35%) rokkantsági ellátást kapott, több mint negyedük a „nők 40” program keretében vált öregségi nyugdíjassá, 70 ezren hozzátartozói, 37 ezren életkoron alapuló, 19 ezren rehabilitációs ellátást kaptak.

2020-ban 126 ezer új ellátást, ezen belül 72 ezer öregségi nyugdíjat állapítottak meg a nyugdíjbiztosítási szervek, 26, illetve 38%-kal kevesebbet az előző évinél. Ennek az az oka, hogy a lépcsőzetes korhatáremelés miatt 2020 első felében senki nem érte el pont a nyugdíjkorhatárt (64,5 év). A nőknél átlagosan 38,4, (a „nők 40”-et igénybe vevőknél 41,3) a férfiaknál 40,3 év szolgálati időt vettek figyelembe. 20 ezer teljesen új, megváltozott munkaképességűeknek járó ellátást állapítottak meg: 16 ezren rokkantsági, 4 ezren rehabilitációs ellátásra váltak jogosulttá.

6.1. tábla A nyugdíjban és egyéb ellátásban részesülők száma az ellátás típusa szerint, 2021. január

A fő ellátás típusa	Férfi	Nő	Összes	Változás 2020 januárjához képest, %	Az ellátás átlagos összege, forint/hó/fő
	ellátott száma, ezer fő				
Öregségi nyugdíjak	738,2	1 290,6	2 028,8	-1,2	150 571
ebből:					
korbetöltött öregségi nyugdíj	738,2	1 136,2	1 874,4	-1,7	149 953
nőknek 40 év jogosultsági idő alapján járó nyugdíj	-	154,4	154,4	4,8	158 073
Életkoron alapuló (korhatár alatti) ellátások	33,9	3,0	36,9	-2,0	225 886
Megváltozott munkaképességűeknek járó (rokkantsági és rehabilitációs) ellátások	124,5	157,4	281,8	-4,1	82 191
ebből:					
korhatár alattiaknak járó rokkantsági ellátások	94,8	107,2	202,0	-8,3	81 338
Özvegyi és szülői nyugdíj	4,0	51,0	55,0	-8,7	78 224
Árvaellátás	27,0	27,2	54,2	-4,1	43 257
Járadékok, pótlékok, egyéb járandóságok	30,8	27,5	58,3	-3,0	32 205
ebből:					
baleseti járadék	4,7	0,7	5,4	-6,7	27 281
rokkantsági járadék	18,6	14,6	33,2	-0,3	40 440
Ellátások összesen	958,4	1 556,6	2 515,0	-1,8	137 375
ebből: nyugellátások összesen	769,2	1 368,8	2 138,0	-1,5	145 989

A nyugdíjakat 4,0%-kal emelték 2020-ban

2020-ban 4074 milliárd forintot, a GDP 8,6%-át költötte az állam nyugdíjakra és egyéb ellátásokra. Az összeg 4,8%-kal, a GDP-hez viszonyított arány 0,4 százalékponttal lett magasabb az előző évinél. A nyugdíjakat 4,0%-kal emelték 2020-ban, ez a 2,8%-os nyugdíjemelésből és a novemberi 1,2%-os kiegészítő nyugdíjemelésből tevődött össze. A nyugdíjas infláció 2020-ban 3,8% volt, a nyugdíjak reálértéke így 0,2%-kal emelkedett. Az aktív kori nettó keresetet leginkább az életkoron alapuló ellátások tudták pótolni, annak 83%-át tették ki.

A magyar nyugdíjak vásárlóereje uniós összehasonlításban a középmezőny végéhez tartozott az uniós tagországok között. A keresetpótló képesség mérésére használt aggregált helyettesítési ráta – ami a 65–74 éves korcsoport medián bruttó nyugdíjának és az 50–59 éves korcsoport medián bruttó

keresetének a hányadosa – Magyarországon 55% volt 2019-ben, 2 százalékponttal volt az uniós átlag alatt. Az öregségi nyugdíjak átlagösszegét nemcsak a nyugdíjemelés és a méltányossági emelések befolyásolják, hanem érvényesül a cserélődés (az új és a megszűnő ellátások színvonalának különbsége) és az összetétel-változás (az eltérő színvonalú ellátásfajták közötti létszám elmozdulás) hatása is.

2020-ban a relatív jövedelmi szegénységi arány a nyugdíjas háztartások körében az átlagnál (12,7%) magasabb, 14,4% volt, az előző évhez képest 3,3 százalékponttal emelkedett. A súlyos deprivációban élők – akiknek életkörülményeit az erőforrások hiánya erősen korlátozza – aránya a nyugdíjas háztartások között enyhén csökkent – 2019 és 2020 között 0,2 százalékponttal 6,3%-ra –, és alatta maradt az átlagnak (8,3%).

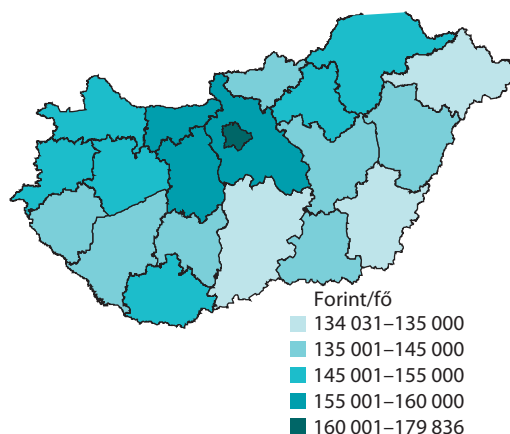
Az új öregségi nyugdíjas férfiak átlagos ellátása 32 ezer forinttal magasabb a nőkéénél

A 2020-ban nyugdíjba vonultak induló ellátása 182 ezer forint volt, 14%-kal magasabb az egy évvel korábbinál. A friss nyugdíjas nők átlagos öregségi nyugdíja 32 ezer forinttal alacsonyabb volt, mint a férfiaké.

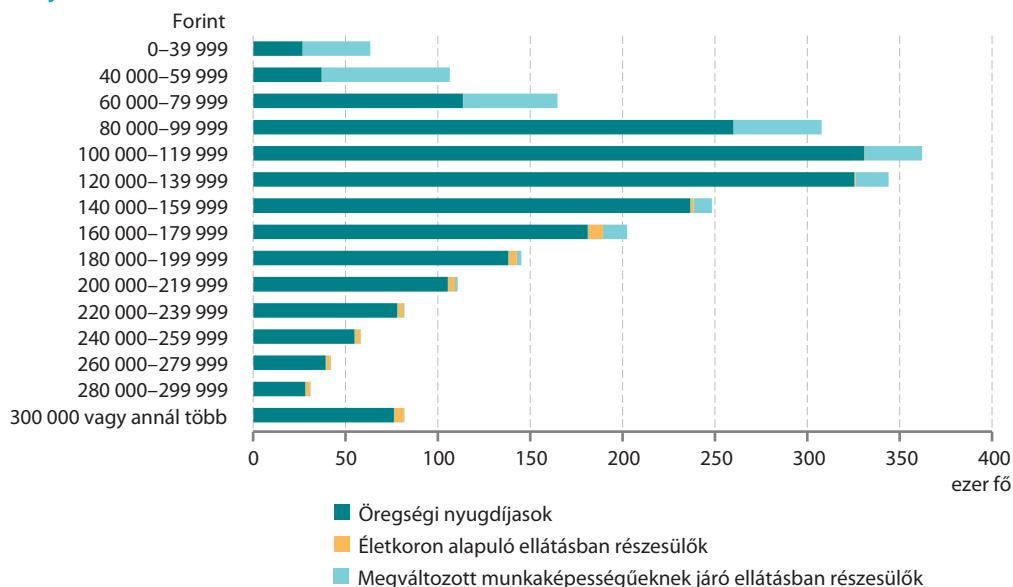
Az öregségi nyugdíjasok több mint fele 100 ezer és 179 ezer forint közötti ellátásban részesült 2021-ben, több mint negyedük pedig 180 ezer forintnál nagyobb összegben. Az öregségi nyugdíjat kapók ellátási kategóriáiban a 260 ezer forint feletti kivételével a női ellátottak vannak többségben. A 60 ezer forintnál kisebb ellátásban részesülők aránya mindössze 3,1% volt. A budapesti öregségi nyugdíjasok átlagos nyugdíja (180 ezer forint) az országos átlagot 29, a Bács-Kiskun megyei legalacsonyabb értéket 46 ezer forinttal haladta meg. Az országos átlagnál a fővárosi mellett csak a Fejér, a Pest és a

Komárom-Esztergom megyében lakók nyugdíja volt magasabb.

6.8. ábra Az öregségi nyugdíj egy főre jutó átlagos összege megyénként, 2021. január

6.7. ábra Saját jogon járó nyugdíjban és ellátásban részesülők a teljes ellátás összege szerint, 2021. január

A gyermekneveléssel kapcsolatos állami kiadások 55%-a alanyi juttatás

A legtöbb ellátottat érintő, gyerekneveléssel kapcsolatos támogatás, az alanyi jogon járó családi pótlék 1 millió 73 ezer családban, összesen több mint 1,7 millió gyermek után járt, gyermekgondozást segítő ellátást (gyest) 151 ezer, gyermekgondozási díjat (gyedet) pedig 110 ezer szülő kapott havonta átlagosan 2020 folyamán. Az utóbbit ezer szülőképes korú nőből átlagosan 50-en vették igénybe. A családi pótlék egy családra jutó átlagos havi összege 23,7 ezer forint (az egy családra jutó 1,63-os gyermekszám mellett), miközben az egy ellátottra jutó gyese

havi összege 31,5 ezer, az egy igénybevevőre jutó gyed átlagos havi összege pedig 172 ezer forint volt. Az állam által az ellátásokra kifizetett teljes összegnek 55%-át teszik ki az alanyi jogon járó ellátások, és 45%-a jut azokhoz a kisgyerekes családokhoz, akiknek a gyermekvállalást megelőzően volt munkaviszonyuk, azaz a felhasznált összeg közel felét a kedvezményezettek szűk köre, mintegy 140 ezer ellátott kapja. 2015 óta az ő ellátásaik reálértéke jelentősen emelkedett, miközben az alanyi jogon kapott juttatásoké csökkent.

6.2. tábla A családtámogatásokban részesülők száma és az ellátásokra kifizetett összeg ellátási forma szerint

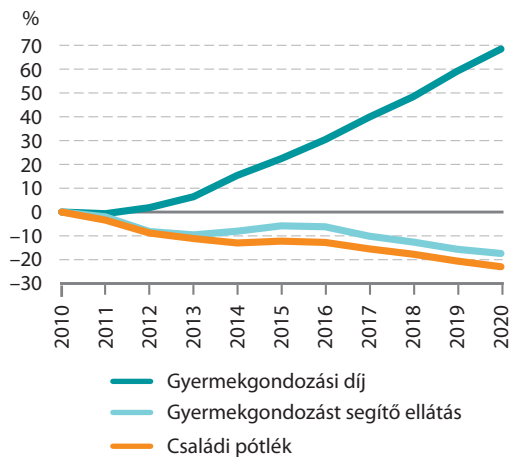
Ellátás	Ellátásban részesülők havi átlagos száma, ezer fő				Ellátások kiadásai folyó áron, milliárd forint			
	2015	2019	2020	változás 2015-höz képest, %	2015	2019	2020	változás 2015-höz képest, %
Biztosításhoz kötött								
Csecsemőgondozási díj ^{a)}	25,9	28,1	29,9	15,5	45,6	65,3	76,7	68,2
Gyermekgondozási díj	86,0	104,4	110,1	28,1	114,4	197,1	227,6	98,9
Biztosításhoz nem kötött								
Anyasági támogatás	7,4	7,5	8,5	16,1	5,8	6,0	6,8	16,3
Gyermekgondozást segítő ellátás ^{b)}	163,4	156,0	150,7	-7,8	62,5	58,3	57,0	-8,8
Gyermeknevelési támogatás	34,6	32,7	32,4	-6,2	11,9	11,1	11,0	-7,2
Családi pótlék (gyermek szám)	1796,7	1750,2	1 746,4	-2,8	317,9	305,5	304,9	-4,1
Ebből: magasabb összegű családi pótlék (gyermek szám)	118,6	123,6	123,1	3,8	31,6	31,7	31,3	-0,8

^{a)} 2015 előtt terhességi-gyermekágyi segély.

^{b)} 2016 előtt gyermekgondozási segély.

6.9. ábra A gyermekneveléssel kapcsolatos támogatások reálértéke 2010-hez képest

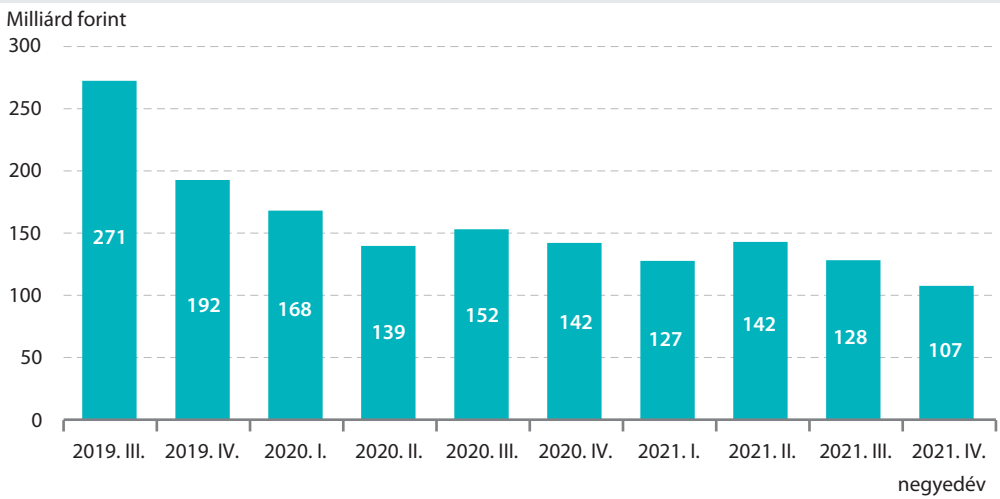
A gyermekvállaláshoz kötött támogatásokat tartalmazó, 2019 közepén bevezetett babavárási kölcsön csak biztosított, rendezett anyagi körülmények között élők számára elérhető. Az MNB adatai szerint a bevezetésétől (2019. július) 2021 decemberéig eltelt időszakban a családok együttesen 1569 milliárd forintot vettek belőle igénybe.

A BABAVÁRÓHITEL-ADÓSOK MAGASABB JÖVEDELEMMEL ÉS TÖBB MEGTAKARÍTÁSSAL RENDELKEZNEK³⁾

Az MNB felmérése alapján a 2020 márciusáig a babavárási hitelt igénybe vevők az átlagnál magasabb iskolai végzettségűek, nagyobb jövedelemmel és megtakarítással rendelkeznek. Ez reményt adhat arra, hogy a magasabb végzettségűek, illetve jövedelműek körében növekedhet a gyermekvállalás. A hitelek felvétele mögött egyértelműen a lakáscélok dominálnak, háromnegyedük úgy nyilatkozott, hogy lakásvásárlásra, -felújításra vagy az otthon berendezésére fordította a felvett hitel egészét, vagy annak egy részét. A harmadik leggyakoribb cél a hitelkiváltás volt. Az ingatlanhoz kapcsolatos kiadásokon kívül gyakori cél volt még a babavárási hitel kapcsán a gépjárművásárlás és a befektetés. Az adósok közel fele több célra használta fel a felvett összeget. A folyósítás időpontjában a hitelfelvevők 30%-ának még nem volt gyermeke, náluk a lakásvásárlás volt a fő cél. A három vagy annál több gyermeket nevelők (arányuk 9,0%) elsősorban a lakásfelújítást és -berendezést jelölték meg fő célként. A megkérdezettek 40%-a élt a járvány kapcsán 2020 végéig bevezetett törlesztéscsökkentés lehetőségével.

³⁾ Forrás: MNB Hitelezési folyamatok, 2020. szeptember, Magyar Nemzeti Bank.

6.10. ábra A babaváró hitel negyedéves tranzakciói

2015 óta csökken a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya hazánkban⁴⁾

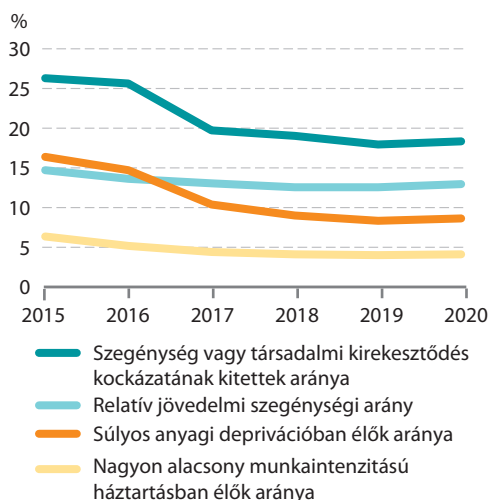
A szegénység meghatározására 2010 óta egy egységes szempontok alapján kidolgozott indikátorrendszert alkalmaznak az Európai Unió valamennyi tagállamában. Az AROPE-mutató,⁵⁾ a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek aránya több részindikátort tartalmaz. Ezek révén a relatív jövedelmi szegénységben, az anyagi deprivációban, valamint a munkaszegénységben élők számáról, népességen belüli érintettségéről is képet alkothatunk. Azokat soroljuk a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek közé, akik a relatív jövedelmi szegénység, a súlyos anyagi depriváció, illetve a nagyon alacsony munkaintenzitás közül legalább egyben érintettek.

2020-ban hazánkban 1 millió 752 ezer főt érintett a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázata. A teljes lakosságot nézve a relatív jövedelmi szegénységi arány 13, a súlyos anyagi depriváció aránya 8,3, a nagyon alacsony munkaintenzitása 3,7% volt. A szegénység annál mélyebb, minél több dimenziót érint. Az egyszerre egy dimenzióban érintettek aránya 70% volt, a két dimenzióban érintetteké 25%, a mindhárom dimenzióban érintettek aránya 1,0%. A három dimenzióban érintettek száma 93 ezer fő volt, ami 2015-höz képest 21 ezer fős csökkenés.

⁴⁾ A nemzetközi adatok forrása az Eurostat.

⁵⁾ At Risk Of Poverty or social Exclusion (AROPE) – szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázata.

6.11. ábra A szegénység és társadalmi kirekesztődés fő indikátorainak alakulása

Hazánk mellett az uniós tagországok többségében is mérséklődött a 2014-es és a 2019-es referenciaévek között a szegénység és társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétt népesség aránya. Ezen időszak alatt **a legnagyobb mértékű csökkenés Magyarországon következett be** (–10 százalékpont), a másik szélsőérték Németorszáé, ahol nőtt a kitétt népesség aránya (+4 százalékpont).

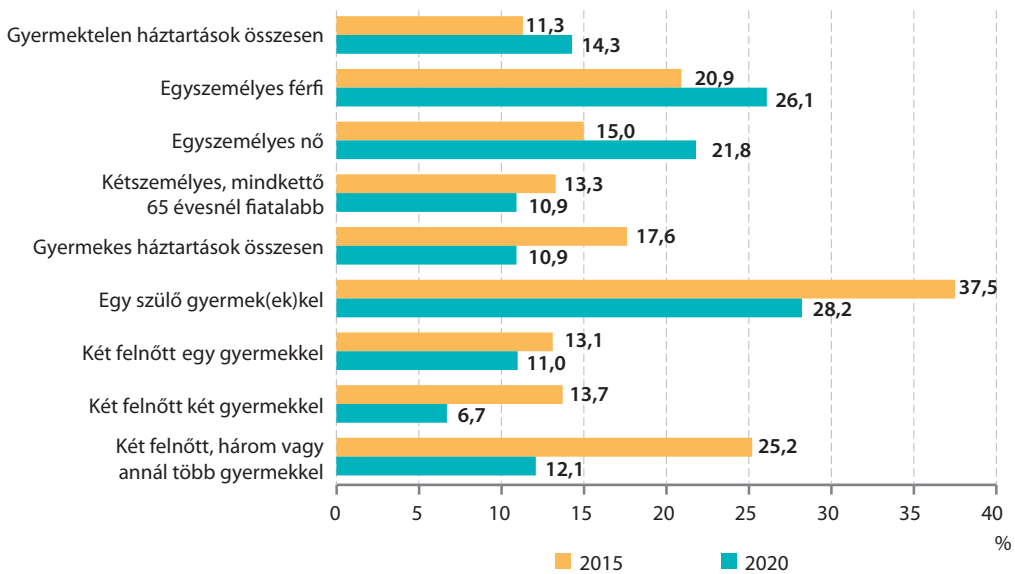
A relatív jövedelmi szegénység mutató viszonyítási pontja a szegénységi küszöb, amelyet a mediánjövedelem⁶⁾ alapján határozhatunk meg. Az Európai Unióban elfogadott módszertan szerint a szegénységi küszöb az adott országra vonatkozó mediánjövedelem 60%-ának megfelelő jövedelem, az ennél alacsonyabb jövedelemmel rendelkezők számítanak szegénynek. A mutató az egyén szegénységét a társadalom többi tagjához viszonyítva határozza meg.

Hazánkban 2020-ban az egyszemélyes háztartásokra vonatkozó szegénységi küszöbhez tartozó jövedelmi szint az előző évinél 10%-kal magasabb, havi 116,2 ezer forint volt. Ugyanez az összeg a két felnőttből és két gyermekből álló háztartások esetében havonta átlagosan 243,9 ezer forintot jelentett, ugyancsak 10%-kal többet, mint 2019-ben.

A jövedelmi szegények aránya hazánkban 2015 és 2020 között 15%-ról 13%-ra csökkent, ezen belül a gyermekes és a gyermektelen háztartásokat eltérő tendencia jellemezte. A jövedelmi szegények aránya a gyermekes háztartások körében 2010 és 2013 között 19%-ról 21%-ra nőtt, ezt követően – részben a családi adókedvezmények hatására – folyamatosan csökkent, 2020-ban 11%-ot tett ki. Ugyanez az arány a gyermektelen háztartások esetében 2020-ban 14% volt, 3 százalékponttal magasabb az öt évvel korábbinál. **A gyermekes háztartások jövedelmi szegénységi aránya így már nemcsak az országos átlagnál (13%), hanem a gyermektelen háztartásokénál is alacsonyabb volt.** 2015-höz képest a legnagyobb mértékű javulás a három vagy annál több gyermeket nevelő háztartások körében következett be. Bár továbbra is az egyszülős háztartások szegénységi aránya az egyik legmagasabb (28%), hányaduk 2015-höz képest 9,3 százalékponttal csökkent. Az egyszemélyes háztartásokban a férfiakat 2020-ban (26%) is nagyobb mértékben érintette a jövedelmi szegénység, mint a nőket (22%). Míg a relatív szegénységben élők aránya minden gyermekes háztartástípusban csökkent, addig a 65 éves és annál idősebbek körében kedvezőtlen folyamatok zajlottak: 2015 és 2020 között a jövedelmi szegénységi arány esetükben 6,8%-ról 16%-ra emelkedett.

⁶⁾ Ez azt a jövedelemszintet jelenti, amelytől ugyanannyi személynek alacsonyabb a jövedelme, mint ahánynak magasabb.

6.12. ábra A jövedelmi szegénység arányának alakulása háztartástípusok szerint

A súlyos anyagi depriváció azt mutatja meg, hogy a népesség hány százaléka nélkülöz egyes meghatározott javakat, illetve nem rendelkezik a vizsgált szolgáltatásokhoz való hozzáféréssel legalább négy esetben. **A szegénység mutatói közül leginkább a súlyos anyagi deprivációban élők aránya csökkent:** a járványt megelőzően, 2020-ban a lakosság 8,3%-a tartozott ebbe a csoportba, az előző évinél 0,3 százalékponttal nagyobb, a 2015. évinél viszont 7,9 százalékponttal kisebb arányban. 2015-höz képest arányuk tehát lényegében megfeleződött.

A munkaszegénység azt mutatja meg, hogy a háztartások munkaképes korú

(18–59 éves) tagjai a lehetséges munkaidő mekkora részét töltik munkavégzéssel. E megközelítésmód értelmében a munkaszegénység azokat a személyeket veszélyezteti, akiknél az előbb említett munkával töltött idő aránya nem éri el a 20%-ot. **2020-ban a teljes népesség 3,7%-a tartozott a nagyon alacsony munkaintenzitásúak közé.** Ez az arány 2019-hez képest minimálisan nőtt. A munkaszegénységben élők aránya a 60 év alatti népesség arányában 2020-ban 5,0%-ot tett ki, az egy évvel korábbihoz képest nem változott, a 2015. évinél azonban 3,2 százalékponttal alacsonyabb volt. Utóbbi összefüggésbe hozható a kedvező munkaerőpiaci tendenciákkal.

KERESETEK

A medián kereset a bruttó átlagkeresetnél nagyobb mértékben nőtt

2021-ben a bérnövekedés – nemzetgazdasági szintű – dinamikáját a leginkább az alábbi összetevők befolyásolták:

- **egyes ágazati bérintézkedések:** bizonyos kormányzati döntések (pl. egyes előmeneteli rendszerekben előre ütemezett béremelések, a vállalkozások bérmegállapodásai és béremelései,
- **a járvánnyal összefüggő hatások:** bértámogatási programok, vagy az ellátási láncok problémájából adódó leállások, rövidített munkahét alkalmazása,
- **egyéb jogszabályi és piaci hatások:** a minimálbér és garantált bérminimum emelése, a közfoglalkoztatottak keresetének és a kapcsolódó bérösszegek növelése.

2021-ben a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél 438 800 forint volt, a kedvezmények nélküli nettó átlagkereset pedig 291 800 forintot tett ki. A bruttó és a nettó átlagkereset azonos mértékben, 8,7%-kal nőtt az előző

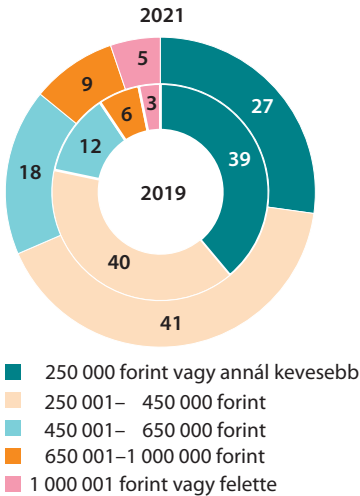
évihez viszonyítva. A bérkiáramlás üteme 1,0 százalékponttal alatta maradt a 2020. évinek, amit a létszámösszetétel változása, a nem rendszeres, illetve a rendszeres kereseti elemek egy évvel korábbinál lassabb ütemű növekedése egyaránt magyaráz.⁷⁾

Az adó- és járulékkedvezmények, illetve -mentességek figyelembevételével becsülhető nettó átlagkereset összege 300 500 forint volt, 8,4%-kal több, mint 2020-ban. A bruttó átlagkeresetekhez viszonyított (0,3 százalékponttal) lassabb növekedés háttérben elsősorban az áll, hogy 2021-ben már nem lehetett igénybe venni a 2020 során a Covid19-járvány gazdasági hatásának enyhítése érdekében megállapított, egyes tevékenységi körökhez tartozó járulékkedvezményt.

2021-ben a teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó keresetének mediánértéke, vagyis az a bér, amelynél az alkalmazásban állók fele kevesebbet, fele pedig többet keres, **350 000 forintot tett ki,** a bruttó átlagkereset nyolctizedét (2015-ben 74%-át). A medián kereset a bruttó átlagkeresetnél némileg nagyobb mértékben, 9,2%-kal nőtt egy év alatt.

⁷⁾ 2020-ban ezzel ellentétes folyamatok játszódtak le: a létszámváltozás és a jutalmak 14,5%-os növekedése a teljes bruttó átlagkereset emelkedését erősítette.

6.13. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók megoszlása keresetkategoróriák szerint, %*

* A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások, a teljes körű költségvetés, valamint a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezetek adatai.

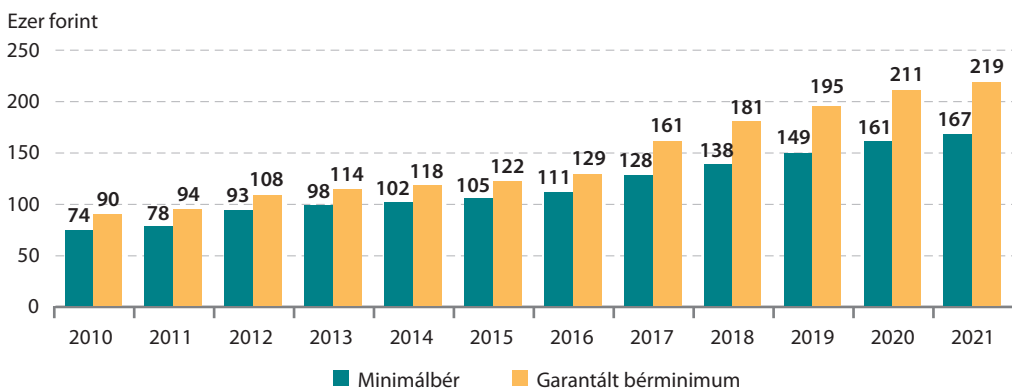
A teljes munkaidőben alkalmazásban állók közül a legtöbben átlagosan bruttó 250 ezer és 450 ezer forint közötti összeget kerestek havonta. Arányuk némileg nőtt 2019-hez képest, ugyanakkor (39%-ról 27%-ra) visszaesett a legalacsonyabb, 250 ezer forint alatti bruttó átlagkeresettel rendelkezőké. 2019 és 2021 között jelentősen (21%-ról 32%-ra) gyarapodott azok aránya,

akiknek havi bruttó átlagkeresete meghaladta a 450 ezer forintot, ezen belül 3%-ról 5%-ra emelkedett a legtöbbet, 1 millió forintnál többet keresők aránya.

2021-ben a jövedelmi egyenlőtlenségek nem csökkentek, a keresetek differenciáltsága számottevő mértékű. A bérhierarchia csúcsán lévők bruttó átlagfizetése mintegy 9,6-szerese volt a legalján elhelyezkedőkének. A béremelések ágazati jellemzői miatt az elmúlt évben a magasabb keresettel bírók fizetése erőteljesebben gyarapodott, mint az alsóbb tizedekbe tartozóké, így a különbség nőtt.

Az elmúlt években folyamatosan emelkedett a minimálbér és a garantált bérminimum összege, 2021 elején 4–4%-kal, ami érintette a verseny- és a közszféra keresetének alakulását. 2021 elejétől a minimálbér bruttó összege 167 400, a legalább középfokú iskolai végzettséget, illetve középfokú szakképzettséget igénylő munkakörben foglalkoztatottak garantált bérminimuma 219 000 forintra nőtt. 2010 óta a minimálbér bruttó összege 2,3-szeresére, a garantált bérminimumé 2,5-szeresére emelkedett. (2021-ben a minimálbér a bruttó átlagkereset 38%-át tette ki, a két kereset egymáshoz viszonyított aránya némileg csökkent az elmúlt években.)

6.14. ábra A minimálbér és a garantált bérminimum összege (adott év elejétől)

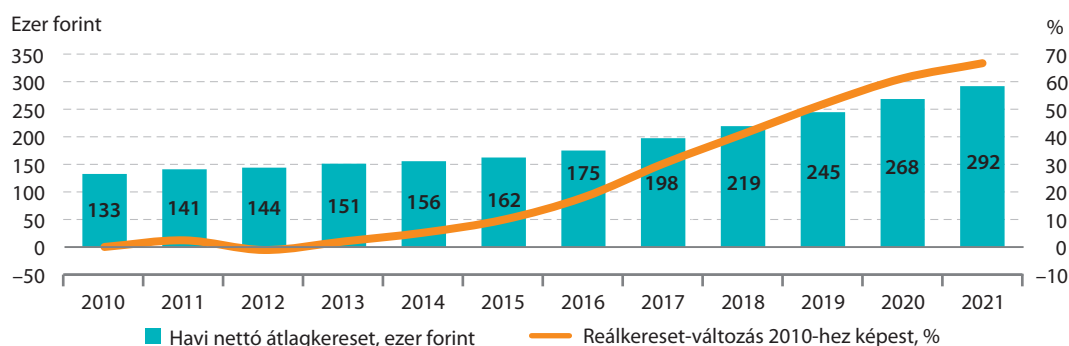

A keresetek reálértéke 2021-ben is nőtt

A keresetek vásárlóereje 2013 óta folyamatosan emelkedik, az elmúlt kilenc évben összességében 69%-kal. Az elmúlt években a reálbérnövekedés üteme lassult: míg 2020-ban a **reálkereset** 6,2, addig **2021-ben 3,4%-kal haladta meg az egy évvel korábbit.**

Az elmúlt évi visszafogottabb növekedésben a bériáramlás mérsékelt lassulása mellett a – Covid19-járvány miatt bevezetett korlátozások feloldásával együtt járó gazdasági konjunktúra egyik következményeként – gyorsuló infláció játszott döntő szerepet.

6.15. ábra A havi nettó átlagkereset alakulása és reálértékének változása 2010-hez képest*

* Kedvezmények figyelembevétele nélkül számítva.

A vállalkozások bérnövekedési üteme elmaradt a korábbi évek szintjétől

2021-ben a verseny- és a költségvetési szféra bérnövekedése elmaradt az előző évitől. Míg az előbbi területen ennek háttérében a rendszeres keresetnövekedés mértékének csökkenése áll – amit nem tudott ellensúlyozni a nem rendszeres bérek nagyobb mértékű kiáramlása –, addig az utóbbi szektorban a bérnövekedést a rendszeres kifizetések gyorsították, a jutalomkifizetések viszont visszafogták. A tendenciákat az előző évről áthúzódó hatások ugyancsak befolyásolták, a bázisidőszaki folyamatok is hatással voltak a bérek

növekedésére. 2020-ban a vállalkozásoknál – a járvány gazdasági hatásai okán – a jutalomkifizetések visszafogottabbak voltak, ugyanakkor a költségvetésen belül az egészségügyben, illetve az ehhez kapcsolódó munkakörökben egyszeri, 500 ezer forintos rendkívüli juttatás kifizetésre került sor, ami magas bázisértéket eredményezett. Ezenkívül 2020-ban a versenyszférában a rendszeres keresetek növekedése – a sokaság összetételében történt változások miatt – gyorsult, ám ez a hatás 2021-ben már nem érvényesült.

A versenyszférában a keresetek 2021. évi növekedését elsősorban – a minimális bértételek alakulása mellett – a munkáltatók bérfizetési képessége, a vállalkozások bérmegállapodásai/béremelései, illetve a létszámösszetétel változása befolyásolta. A legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál nominálisan 7,8%-os bruttó bérnövekedés következett be, üteme elmaradt a korábbi négy év 10–12%-os emelkedésétől.

2021-ben a költségvetési szférában a bruttó átlagkereset 9,5%-kal magasabb volt az előző évinél, a növekedésre leginkább az egyes előmeneteli rendszerekben előre ütemezett béremelések voltak hatással. Ebbe a körbe tartozik, hogy elkezdődött az orvosi bérrendezés, amivel párhuzamosan bevezették az egészségügyi szolgálati jogviszonyt. Ennek hatására – a költségvetésen belül – az egészségügy, szociális ellátásban 20%-kal nőtt a bruttó átlagkereset, ezen belül a humánegészségügyi ellátás területén 26%-kal. (A fogorvosi járóbeteg-ellátásban dolgozók bruttó átlagbére 71, a szakorvosi járóbeteg-ellátásban dolgozóké 34, míg az általános járóbeteg-ellátásban dolgozók keresete 36%-kal emelkedett.⁸⁾ A bírák és ügyészek 12%-os illetményemelésben részesültek, továbbá 2021 őszén a felsőoktatásban 15%-os bér-

emelésre került sor. A bölcsődei foglalkoztatottak bölcsődei pótlékát kiterjesztették és megemelték, illetve jutalomfizetés történt az állami intézményekben alkalmazott szociális dolgozók körében is.

A nonprofit szektorban jelentős, 15,4%-os keresetnövekedés történt, amihez hozzájárult, hogy 2021. augusztus elejétől számos oktatási intézmény⁹⁾ fenntartója megváltozott, emiatt a költségvetésből ide kerültek át. Abban az esetben, ha eltekintenénk a fenntartóváltástól, a közszférában 11,0, a nonprofit szektorban 8,0%-os növekedést mértünk volna.

Nemzetgazdasági szinten a közfoglalkoztatás hatását kiszűrve a havi bruttó átlagkereset 449 600, ennek nettó összege 299 000 forintot ért el, mindkettő 8,5%-kal meghaladta a 2020. évit.

2021-ben 5,2%-kal kevesebben, 84 ezren tartoztak a közfoglalkoztatottak közé. Bruttó átlagkeresetük 83 900 forintot tett ki, a nettó 55 800 forintot. (Átlagbérükre elsősorban a belső összetételükben bekövetkező változások hatnak.) Mind a bruttó, mint a nettó közfoglalkoztatotti átlagkereset 2,6%-kal nőtt az előző évihez képest. A közfoglalkoztatás keretében munkát vállalók 2021-ben a minimálbér nettó értékének felét kapták kézhez.

⁸⁾ Az adatok költségvetésen belül értendők.

⁹⁾ Az egyetemi átsorolások mintegy 42 ezer teljes munkaidőben alkalmazásban állót érintettek.

6.3 tábla A havi nettó átlagkeresetek alakulása, 2021*

Megnevezés	Összesen		Közfoglalkoztatás nélkül	
	forint	változás az előző évhez képest, %	forint	változás az előző évhez képest, %
Versenyszféra	299 800	7,8	300 100	7,8
Költségvetés	272 600	9,5	297 900	9,5
Nonprofit szervezetek	278 700	15,4	289 200	14,5
Nemzetgazdaság összesen	291 800	8,7	299 000	8,5
Ebből: közfoglalkoztatottak	55 800	2,6	X	X

* A teljes munkaidőben alkalmazásban állók kedvezményei figyelembevétele nélkül számított havi nettó átlagkeresete, a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozásoknál, a költségvetési intézményeknél és a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezeteknél.

A keresettömeg növekedési üteme jelentősen meghaladta az átlagkeresetét

A teljes munkaidőben alkalmazottak számára számfejtett átlagos havi bruttó keresettömeg összege 2021-ben 1,243 ezer milliárd forint volt, 14,0%-kal magasabb az egy évvel korábinál. A keresettömeg gyorsabb ütemben bővült, mint az átlagkereset, aminek háttérben elsősorban a járvány utáni visszarendeződés húzódik meg. A korábban

a járvány okozta válság hatásainak kiküszöbölésére hozott kényszerű munkaerőpiaci lépések (alacsonyabb munkavállalói létszám, fizetés nélküli távollétek növekedése, a munkavállalók egy részét érintő munkaidő- és/ vagy keresetsökkentések) 2021-ben már nem fogták vissza a teljes munkaidőseknek kifizetett keresettömeg kiáramlását.

Az összes nemzetgazdasági ágat bérnövekedés jellemezte

A fizikai foglalkozásúak bruttó keresetének növekedési üteme a 2020 előtti években rendszeresen magasabb volt a szellemi foglalkozásúakénál, viszont 2020-ban minimálisan már elmaradt attól, amiben jelentős szerepet játszott a járvány munkaerőpiacra gyakorolt hatása. 2021-ben a különbség nőtt, és míg a **szellemi foglalkozásúak bruttó átlagkeresete (561 800 forint) 9,6%-kal, addig a fizikai foglalkozásúaké (315 400 fo-**

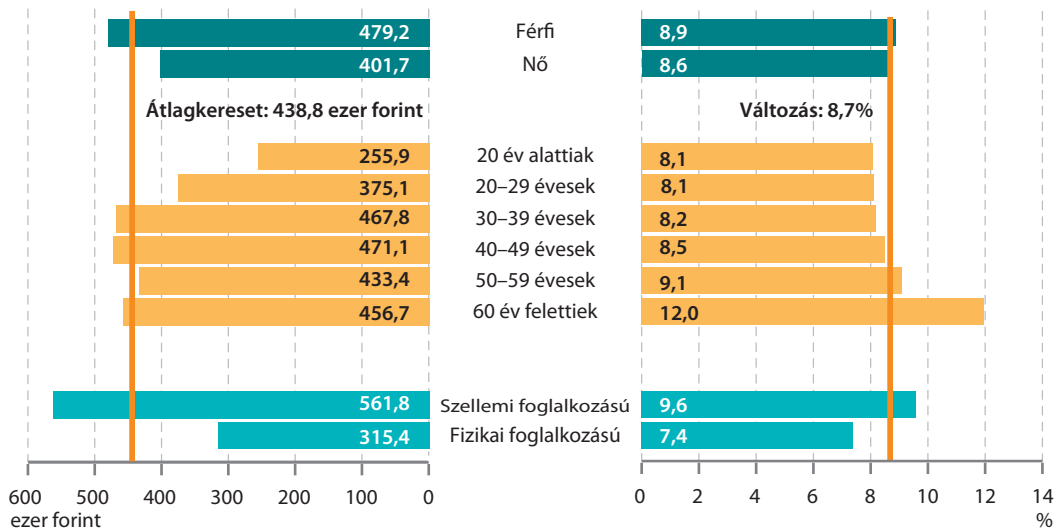
rint) 7,4%-kal emelkedett az előző évihez viszonyítva.

Az alkalmazásban állók demográfiai jellemzőit tekintve kor és nem szerint is jelentősek voltak a különbségek a keresetek között. 2021-ben a férfiak bruttó átlagkeresete (479 200 forint) 19%-kal haladta meg a nőkéét. Az elmúlt években nem történt érdemi közeledés vagy távolodás a nemek közötti bérek tekintetében. Az eltérés háttérben

foglalkoztatási vagy demográfiai jellemzők differenciái (pl. foglalkoztatás jellege, ledolgozott munkaidő, életkor, legmagasabb befejezett iskolai végzettség, munkatapasztalat hossza szerinti eltérés) húzódnak meg. Élet-

kor alapján megkülönböztetve a 60 évesnél idősebbek bruttó átlagkeresete emelkedett a leginkább, 12,0%-kal (összefüggésben az orvosi béremeléssel), a többi korcsoportban a növekedés mértéke 8,1–9,1% közötti volt.

6.16. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete és annak változása az előző évhez képest néhány kiemelt csoportban, 2021*

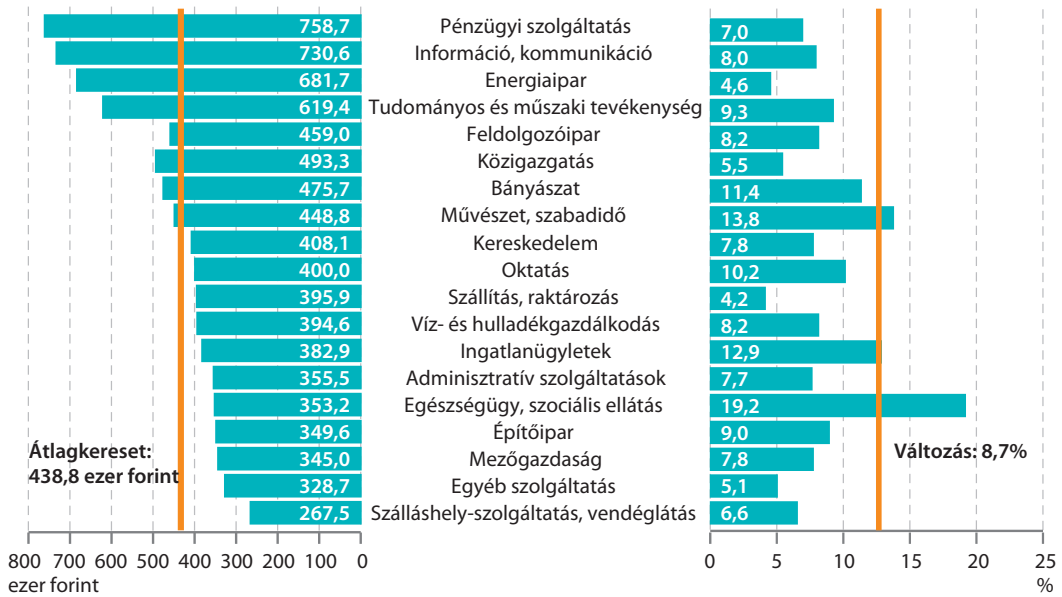
* Legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások, valamennyi költségvetési intézmény és foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezetek.

2021-ben, akárcsak a korábbi években, a legmagasabb bruttó átlagkeresettel – a nemzetgazdasági ágak közül – a pénzügyi szolgáltatás, illetve az információ és kommunikáció területén munkát vállalók rendelkeztek, bérük az országos átlagot 73, illetve 67%-kal haladta meg. Ugyanakkor a legalacsonyabb bruttó átlagkereset – a bejelentett kereseti átlag szerint – a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás területét jellemezte, ahol a munkavállalók a nemzetgazdasági átlag alig hattizedét keresték.

2021-ben mindegyik nemzetgazdasági ágban nőtték nominálisan a keresetek. A növekedés dinamikája a szállítás, raktározás és az energiaipar területén volt a legalacso-

nyabb, nem érte el az 5%-ot. Ezzel szemben a legkiemelkedőbb, 19,2%-os béremelkedés az egészségügy, szociális ellátás területét jellemezte, összefüggésben az orvosi béremelésekkel. Emellett a művészet, szabadidő nemzetgazdasági ágban – az egy évvel korábbi, alacsony bázisadatok mellett – 13,8%-kal nőtték a keresetek, a bizonyos sporteseményekhez kötődő sportolói béremelések, jutalmak, valamint a költségvetésben dolgozó előadóművészek béremelése révén. Az oktatás 10%-ot meghaladó bruttó növekedését elsősorban az egy évvel korábbi intézkedések áthúzó hatása, valamint a felsőoktatásban dolgozók 15%-os béremelése befolyásolta.

6.17. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete és annak változása az előző évhez képest nemzetgazdasági áganként, 2021*

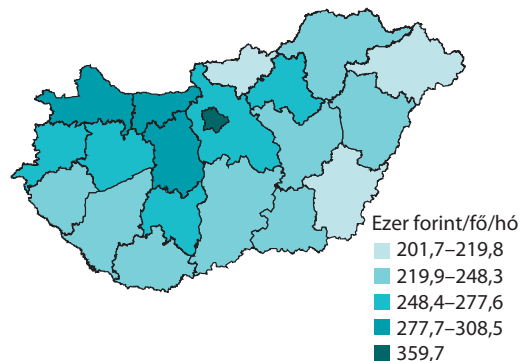

* Legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások, valamennyi költségvetési intézmény és foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezetek.

Budapesten lehet a legtöbbet keresni, de Borsod-Abaúj-Zemplén megyében volt a leggyorsabb a bérnövekedés üteme

A korábbi évekhez hasonlóan 2021-ben is a Budapesten teljes munkaidőben alkalmazásban állók nettó átlagkeresete volt a legmagasabb (359 700 forint). A fővárosban dolgozók átlagfizetése 78%-kal meghaladta a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében dolgozókéét, akik a legalacsonyabb bérrel (201 700 forint) rendelkeztek. (2020-ban ez a különbség elérte a 81%-ot.) 2020 után 2021-ben is **mérséklődtek a területi különbségek**, aminek alakulására az eltérő foglalkoztatási struktúra, az alkalmazásban állók ágazatok és foglalkozások szerinti összetétele, továbbá a közfoglalkoztatás eltérő súlya, valamint azok változásai vannak hatással.

6.18. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete megyénként,* 2021

* A munkáltató székhelyének elhelyezkedése, valamint kedvezmények nélkül számítva a legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások, a költségvetés teljes körűen, illetve a foglalkoztatás szempontjából jelentős nonprofit szervezetek adatai alapján.

A béremelkedés közel 11%-os – nemzetgazdasági átlagot meghaladó – szintet ért el Borsod-Abaúj-Zemplén és Győr-Moson-Sopron megyében, és 10% felett alakult

Csongrád-Csanád, Hajdú-Bihar megyében, miközben a fővárosban és Jász-Nagykun-Szolnok megyében 7,6, illetve 7,8% volt 2021-ben.

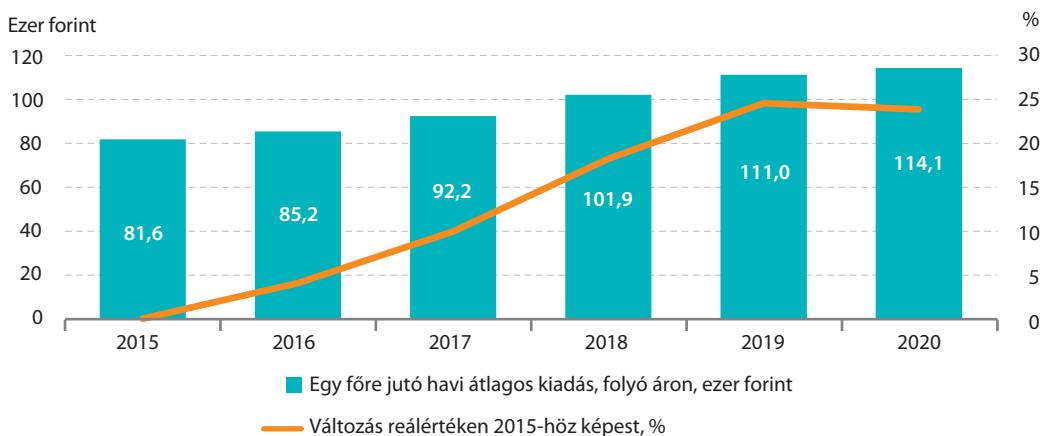
HÁZTARTÁSOK FOGYASZTÁSA¹⁰⁾

A háztartások fogyasztása több évi emelkedést követően 2020-ban reálértéken mérséklődött

A háztartások fogyasztása folyamatosan bővül, ami a gazdasági teljesítménybővüléssel, a foglalkoztatás növekedésével, és ezek eredményeként megvalósuló keresetnövekedéssel magyarázható. A Covid19-járvány miatt azonban a folyamat megtorpant. A háztartások **egy főre jutó havi átlagos fogyasztási kiadása 2020-ban 114,1 ezer forint volt**, folyó áron 2,8%-kal magasabb, a fogyasztóiár-indexet figyelembe véve reálértéken viszont

0,5%-kal alacsonyabb, mint 2019-ben. A megelőző évek növekedései következtében a 2020-ban mért kiadások összege folyó áron 40, reálértéken 24%-kal haladta meg a 2015. évit. A legnagyobb csökkenés – elsősorban a zárások hatásaként – a vendéglátás, valamint a kultúra és szórakozás területén történt, ugyanakkor a lakberendezésre és hírközlésre fordított kiadások jelentősen emelkedtek a járvány előtti szinthez képest.

6.19. ábra **A háztartások egy főre jutó fogyasztási kiadása és annak változása 2015-höz képest**

¹⁰⁾ Az egy főre jutó kiadások összegét a teljes népességszámmal osztva közöljük.

A kiadások egyre nagyobb részét fordítjuk nem alapvető szükségletekre

A háztartások kiadásainak legnagyobb részét (29,8 ezer forint) – a korábbi évekhez hasonlóan – **2020-ban is az élelmiszerek és alkoholmentes italok tették ki**, arányuk 2010 és 2020 között ingadozások mellett enyhén nőtt, 2020-ban a lakosság kiadásainak több mint egynegyedét fordította ilyen termékekre.

2014-től kezdődően már nem lakásfenntartásra, hanem élelmiszere és alkoholmentes italra költött a lakosság a legtöbbit. A háztartások 2020-ban reálértéken

2015-höz képest 13, az előző évhez képest 1,8%-kal fordítottak többet lakásfenntartásra és háztartási energiára, összefüggésben azzal, hogy a kijárási korlátozások és az otthoni munkavégzés miatt jelentősen több időt töltöttek otthon az emberek. Ennek következtében energiafogyasztásuk is megnőtt, továbbra is a lakásfenntartási kiadások több mint felét, havonta átlagosan 4442 forintot vezetőkes gázra, 4113 forintot pedig elektromos energiára költöttek fejenként.

6.4. tábla A háztartások egy főre jutó havi átlagos kiadása, 2020

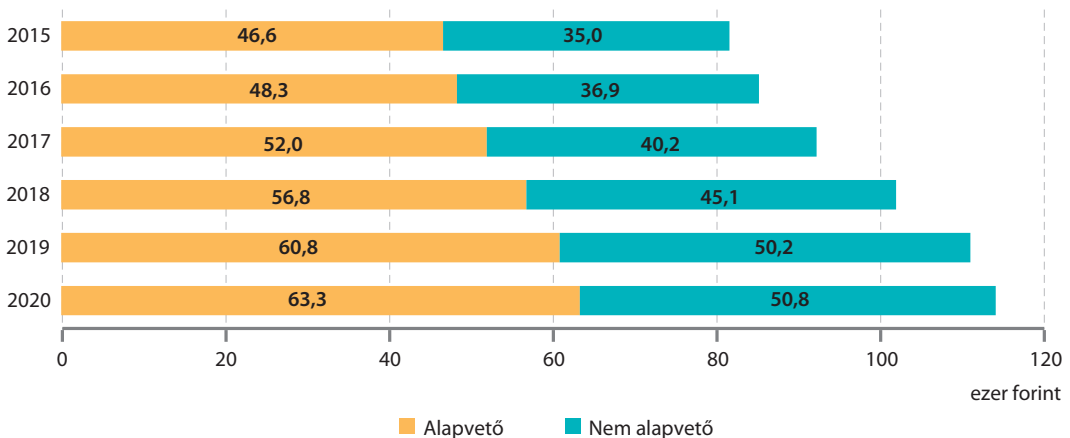
Fogyasztási főcsoport	Fogyasztási kiadás, forint	Változás reálértéken, %	
		2015-höz képest	az előző évhez képest
Élelmiszerek és alkoholmentes italok	29 791	23,7	2,6
Lakásszolgáltatás, víz, villamos energia, gáz és egyéb tüzelőanyagok	21 215	12,8	1,8
Közlekedés és szállítás	12 288	29,2	-5,2
Hírközlés	8 435	55,0	7,7
Szabadidő és kultúra	7 406	28,3	-10,6
Egészségügy	6 184	27,6	5,7
Lakberendezés, lakásfelszerelés, rendszeres lakáskarbantartás	5 305	53,7	8,1
Vendéglátás és szálláshelyszolgáltatás	4 367	17,4	-22,3
Ruházat és lábbeli	4 320	24,2	-7,3
Szeszes italok, dohányárúk	4 287	19,8	2,8
Oktatás	980	18,0	-6,6
Egyéb termékek és szolgáltatások	9 486	29,7	2,6
Mindösszesen	114 065	23,9	-0,5

Az összkiadás 11%-át kitevő közlekedési kiadások reálértéken az előző évinél 5,2%-kal alacsonyabbak voltak, ugyancsak a kijárási korlátozásokkal összefüggésben. A közlekedési költségek 54%-át (havonta átlagosan 6684 forintot) 2020-ban üzemanyag-vásárlásra fordították, ami elmarad a járvány előtti értékektől.

Az alapvető szükségletekre (élelmiszerekre, lakásfenntartásra, közlekedésre) fordított összegek kifizetése után **2015-től évről évre egyre több maradt egyéb**

célú kiadásokra (pl. kultúrára, szórakozásra, hírközlésre). 2020-ban ez a tendencia megállt, 2019-hez képest közel 1 százalékponttal csökkent a nem alapvető kiadások aránya. Kultúrára, szórakozásra (reálértéken -10%) és vendéglátásra (-22%) fordított költségek csökkentek a legnagyobb mértékben, a háztartási energiára fordítottak viszont nőttek. A ruházati kiskereskedelem is visszaesett, részben emiatt is ruházatra és lábbelire reálértéken 7,3%-kal kevesebbet költöttünk.

6.20. ábra A háztartások egy főre jutó alapvető és nem alapvető havi kiadásai

A legfelső jövedelmi ötödben élők több mint 3 és félszer többet költöttek, mint a legalsóba tartozók

A jövedelem szintjével párhuzamosan nem csupán a fogyasztási kiadások emelkednek, hanem változnak azok belső arányai is. A két szélső réteg fogyasztása közötti különbség továbbra is jelentős, 3,7-szeres volt. Minél magasabb jövedelemmel rendelkezik egy háztartás, annál kisebb részt képviselnek kiadásaiból az alapvető, a létfenntartáshoz szorosan kapcsolódó kiadások, az élelmi-

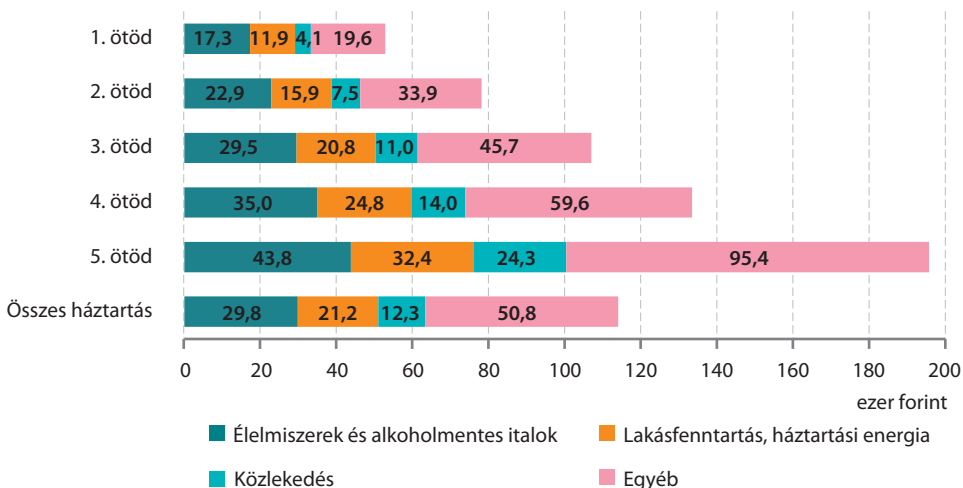
szerre, a lakásfenntartásra, fordított összegek (a közlekedés kivételt képez, ugyanis a magasabb jövedelmi szinteken többet költenek utazásra), aminek köszönhetően az egyéb szükségletek fedezésére (pl. kultúra, hírközlés) magasabb színvonalon van lehetőség. A jövedelmek alapján az alsó 20%-ba tartozók – a korábbi évekhez hasonlóan – az összes kiadásuk nagyobb hányadát költöt-

ték élelmiszerre és alkoholmentes italokra, valamint lakásfenntartásra (33, illetve 22%), mint a legfelső jövedelmi ötödben élők, akik kiadásaiuk 22, illetve 17%-át fordították erre. A közlekedésre fordított kiadások aránya a

legfelső jövedelmi ötödbe tartozó háztartások körében volt magasabb, összes kiadásuk 12%-át fordították e célra, 4,6 százalékponttal többet, mint a legalsó jövedelmi ötödben élők.

6.21. ábra A háztartások egy főre jutó havi kiadásai a különböző jövedelmi kategóriákban, 2020

A gyermekes háztartások fogyasztási kiadásai valamennyi csoportban emelkedtek

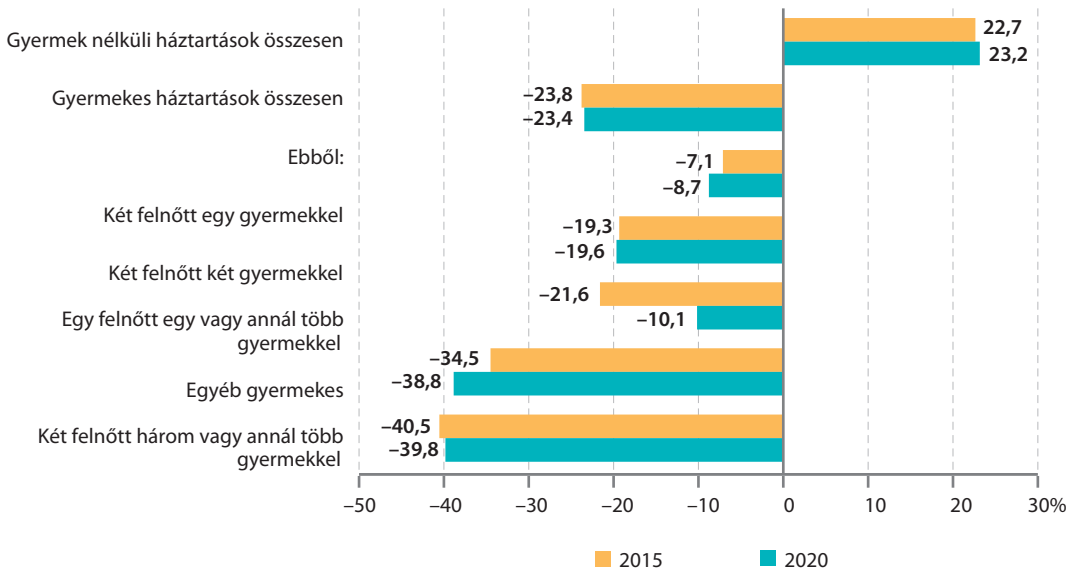
A háztartások egy főre jutó fogyasztási kiadásainak nagyságát és szerkezetét a jövedelem mellett a háztartás összetétele is meghatározza, vagyis az, hogy hányan élnek a háztartásban, illetve nevelnek-e gyermeket. 2020-ban a gyermekes háztartások az összes háztartás 30%-át tették ki. A háztartástípusok közül – az előző évekhez hasonlóan – **2020-ban is az egyszemélyes háztartások egy főre jutó havi fogyasztási kiadása volt a legmagasabb**, 167,5 ezer forint, a reálfogyasztás esetükben 3,0%-kal felülmúlta az egy évvel korábbit. A fogyasztás a két felnőttből és két gyermekből álló háztartások esetében 2020-ban egy

főre számítva havonta 91,7 ezer forint volt, alacsonyabb, mint az összes háztartás átlagos (havonta 114,1 ezer forintos) kiadása. A fogyasztásuk reálértéken 5,2%-kal csökkent. **A gyermek nélküli háztartások az oktatás kivételével minden fogyasztási főcsoportban egy főre jutóan többet költöttek, mint a gyermekesek.** A gyermeket nevelő háztartások reálfogyasztásának növekedése 2015 és 2020 között a többi háztartáshoz képest átlagos volt, az előző évhez képest azonban erőteljesebben csökkent (–3,7%) az átlagnál. Fogyasztási kiadásaiuk 2015-ben és 2020-ban is megközelítőleg háromnegye-

dét tették ki az átlagnak. A két felnőttből és három vagy annál több gyermekből álló háztartások egy főre jutó fogyasztása maradt el leginkább az átlagtól, 2015-ben 41, 2020-

ban 40%-kal. Ezzel szemben a gyermeküket egyedül nevelő szülők leszakadásának mértéke a fogyasztási kiadásokban ugyanezen időszakban felére csökkent.

6.22. ábra A fogyasztási kiadások összes háztartás átlagától való eltérése az egyes háztartástípusokban

A gyermeket nevelő háztartások fogyasztási kiadásai 2020-ban folyó áron és reálértéken is csökkentek. A reálfogyasztás a lakberendezés (7,7%) és a hírközlés (3,4%) terén emelkedett a legnagyobb mértékben, a legnagyobb csökkenés a vendéglátás és szálláshely-szolgáltatás (-23%) terén volt. Összességében a gyermekes háztartások egy főre vetítve havi 87,3 ezer forintot fordítottak fogyasztásra, ami reálértéken 3,6%-kal kisebb a 2019. évinél. Kiadásaik nagysága – az elmúlt évekhez hasonlóan – elmaradt az összes háztartás átlagától, amit az is befolyásolt, hogy a gyermekes háztartások átlagos taglétszáma magasabb (3,8 fő), mint az összes háztartás átlaga (2,3 fő). Egészségügyre (-47%), élelmiszerre (-27%) és lakásfenntartásra (-28%) keve-

sebbet, oktatásra (60%) többet költöttek egy főre jutóan, mint az átlag. Előbbiekre egy főre vetítve havonta az országos átlag 73, illetve 72%-át, utóbbira az országos átlag 1,6-szorosát fordították.

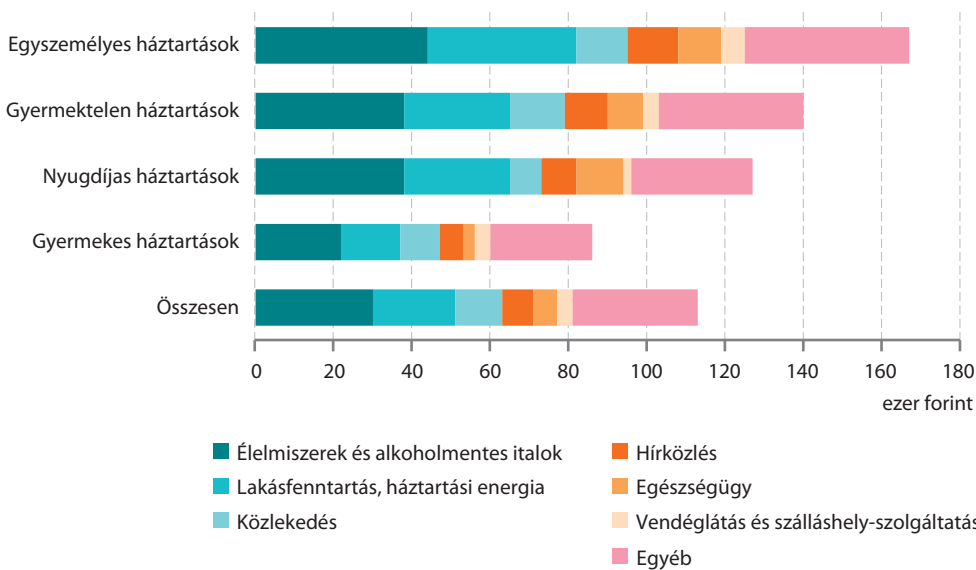
A gyermektelen háztartások 2020-ban egy főre vetítve havonta átlagosan 140,5 ezer forintot költöttek, reálértéken 2,5%-kal többet, mint az azt megelőző évben. Az összes költségük így is 23%-kal meghaladta az országos átlagot. Reálfogyasztásuk a legnagyobb mértékben (12%-kal) a hírközlés területén nőtt. A legnagyobb csökkenés az oktatás (-33%) és a vendéglátás (-22%) területén következett be. Élelmiszerre ezek a háztartások havonta 27, lakásuk fenntartására 28, egészségügyre 46%-kal költöttek többet fejenként 2020-ban, mint az átlag.

A különbségek részben demográfiai, életkori tényezőkkel, részben az eltérő fogyasztási és háztartásvezetési szokásokkal és lehetőségekkel magyarázhatók.

A **nyugdíjas háztartások** összes háztartáson belüli aránya 2020-ban 28% volt. Egy főre jutó személyes célú kiadásuk 127,5 ezer forintot tett ki havonta, az egy évvel korábinál reálértéken 5,1%-kal többet. Az ilyen háztartástípusban élők **fogyasztási kiadásai évről évre meghaladják az átlagost, 2020-ban 12%-kal.** A nyugdíjasok fogyasztási

szerkezetének további sajátossága, hogy az átlagnál kiadásai nagyobb részét fordítják egészségügyre, lakásfenntartásra, valamint élelmiszerekre és lakberendezésre. 2020-ban egészségügyre az átlagosnál közel 2-szer többet (12,1 ezer forintot) adtak ki fejenként havi szinten. Reálértéken az oktatásra (-61%) és a vendéglátásra (-44%) fordított kiadásai csökkentek leginkább, a legnagyobb növekedés a lakberendezés (18%) és a lakásfenntartás (10%) területén volt.

6.23. ábra Az egy főre jutó havi kiadások nagysága az egyes háztartástípusokban, 2020

A Dél-Dunántúlon és Pest régióban élő háztartások kiadásai nőttek a legdinamikusabban

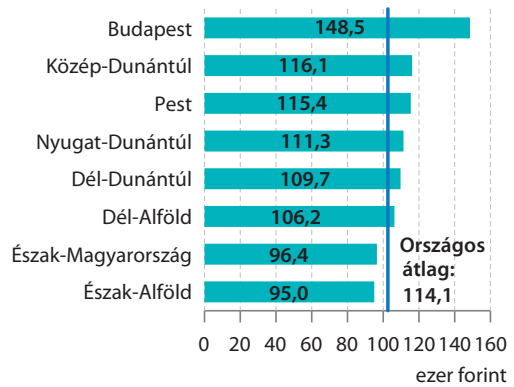
A háztartások fogyasztási kiadása – az előző évekhez hasonlóan – településtípusonként is jelentősen különbözik, ami az eltérő gazdasági fejlettséggel, munkaerőpiaci és jövedelmi helyzettel is összefüggésbe hozható.

Az egy főre jutó havi szintű kiadás nagysága 2020-ban is a fővárosban volt a legmagasabb (148,5 ezer forint), a községekben a legalacsonyabb (101,0 ezer forint). Bár a közöttük lévő különbség csökkent 2015 és

2020 között, a budapestiek fogyasztása még így is közel 1,5-szerese volt a községekben élőkénél.

A régiók szerint nézve a fogyasztást, az egy főre jutó havi szintű kiadások 2020-ban is Budapesten voltak a legmagasabbak – 30%-kal az átlag felett –, az országos átlagot itt, továbbá Pest, valamint Közép-Dunántúl régióban haladták meg. Az egy főre jutó fogyasztás reálértéken az előző évhez képest leginkább a Dél-Dunántúlon (1,3%) és Pest régióban (1,2%) nőtt, a legnagyobb visszaesés Észak-Magyarországon (–2,9%) és Budapesten (–2,3%) volt.

6.24. ábra Az egy főre jutó havi átlagos fogyasztás nagysága régióinként, 2020

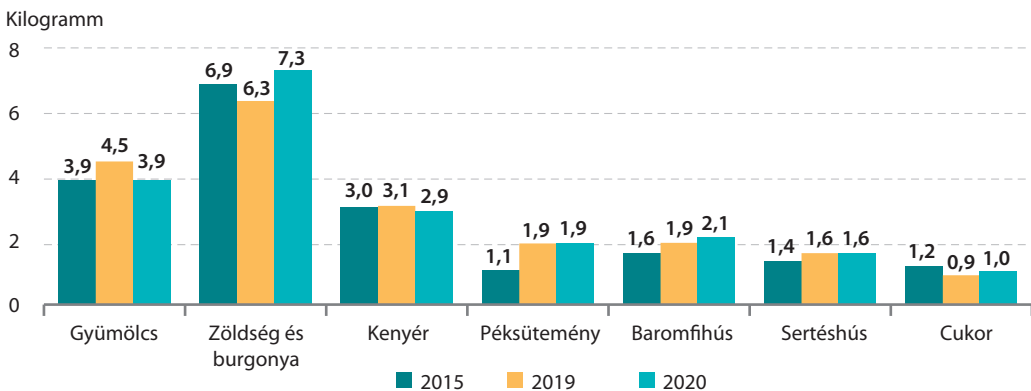
Több gyümölcsöt, kevesebb cukrot fogyasztottunk

A főbb élelmiszercsoportokon belül a cereáliák fogyasztásának mennyisége 2020-ban egy főre jutóan havonta átlagosan 8,1 kilogramm volt, az előző évekhez képest némileg emelkedett, ezen belül kenyérből a korábbiaknál kevesebbet, 2,9 kilogrammot fogyasztottunk. **A háztartások 2020-ban egy főre vetítve átlagosan 5,7 kilogramm húst fogyasztottak**, az áremelkedés ellenére a sertéshús fogyasztása változatlan maradt, a

baromfiús fejenkénti havi átlagos mennyisége tovább nőtt.

A zöldség és a burgonya egy főre jutó elfogyasztott mennyisége az áremelkedés ellenére 15%-kal meghaladta az előző évit, a gyümölcse viszont 13%-kal elmaradt attól. A háztartások almából átlagosan 0,8, körtéből 0,1, banánból 0,7 kilogrammot fogyasztottak, előbbiekből jóval kevesebbet, utóbbiból többet, mint 2019-ben.

6.25. ábra Az egy főre jutó havi átlagos élelmiszer-fogyasztás mennyisége

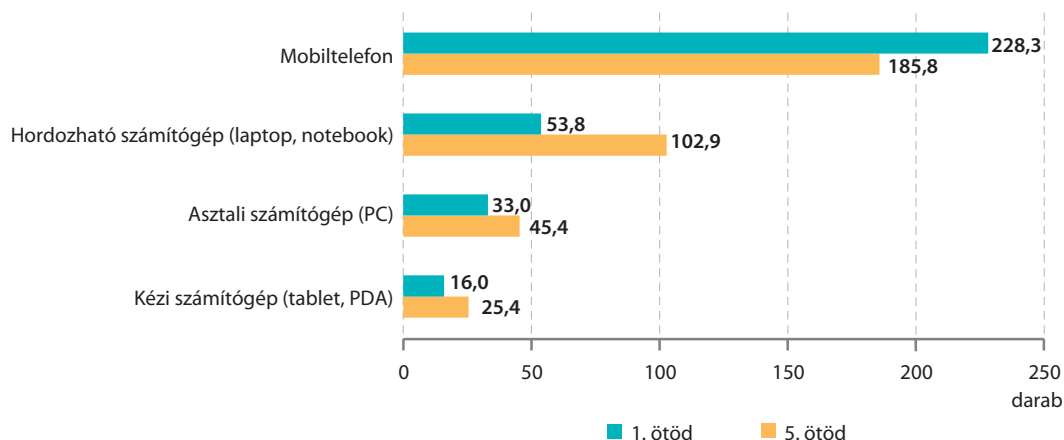
Száz háztartásra 203 mobiltelefon jut

A háztartások tartós javakkal való felszereltsége folyamatosan javul, számos cikk esetében (mint például a televízió és a mosógép) megközelíti vagy meghaladja a teljes ellátottságot. A háztartások döntő része már rendelkezik a mindennapi életvitelben használatos műszaki termékekkel, ugyanakkor az újabb és minőségben is jobb fogyasztási cikkek elterjedtsége továbbra is összefügg a háztartások anyagi, jövedelmi helyzetével. A felsőbb jövedelmi kategóriákba tartozók a korszerűbb fogyasztási cikkeket könnyebben meg tudják vásárolni, körükben például a mosogatógéppel, a plazma-, LCD-, LED- és lézertelevízióval, a digitális kamerával és fényképezőgéppel, illetve a laptoppal való ellátottság lényegesen nagyobb, mint a többiben. Ugyanakkor a legalsó jövedelmi ötödbe tartozó háztar-

tások helyzete is javult az elmúlt években, körükben is nőtt a korszerű tartós fogyasztási cikkek elterjedtsége.

A járvány kirobbanása után az IT-eszközök léte felértékelődött, amiben az otthoni munkavégzés elterjedése, a digitális oktatás bevezetése, valamint az is szerepet játszott, hogy a járvány idején biztonságosabb, ha a virtuális térben keressük egymás társaságát. Míg az utóbbi években az asztali számítógépek elterjedtsége kisebb, addig a hordozható számítógépeké (laptopok, illetve notebookok) nagyobb lett. 2015-ben száz háztartásra 48 asztali, 44 hordozható számítógép jutott, 2020-ban pedig 39, illetve 76. A magyar társadalom is egyre inkább átáll a nagyobb mobilitást biztosító laptopok használatára az asztali számítógépek helyett.

6.26. ábra Néhány IT-eszköz száz háztartásra jutó éves átlagos száma jövedelmi ötödök szerint, 2020

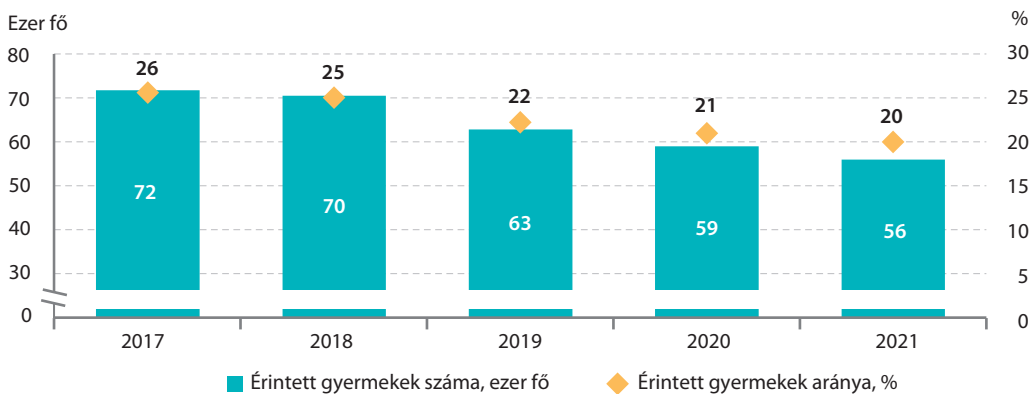
SZOCIÁLIS ELLÁTÁS

Újra emelkedett a bölcsődékbe beíratott gyermekek száma

A 2017. évi szervezeti átalakulástól 2021-ig **a bölcsődei férőhelyek száma (2021-ben 52 822) összességében 14, a beíratott gyermekek száma (47 117) 6,9%-kal emelkedett.** A bővülés töretlen volt, egyedül – feltételezhetően a járvány hatására – 2020-ban csökkent enyhén (–1,0%) a beíratott gyermekek száma. 2021-ben a beíratott gyermek túlnyomó többségét (82%) a 875 hagyományos bölcsőde valamelyikében gondozták, főleg a nagyobb településeken. A 994 családi bölcsőde és 280 minibölcsőde jelentőségét nem a kapacitásaik nagysága adja, hanem az, hogy a szolgáltatást olyan

településeken is elérhetővé teszik, ahol nincs hagyományos bölcsőde. Ezért évek óta kisebb azoknak a 3 évesnél fiatalabb gyermekeknek a száma, akiknek a lakóhelyén nem hozzáférhető az ellátás egyik formája sem. 2021-ben 2320 ilyen település volt az országban, ezeken 56 ezer megfelelő korú gyermek élt. Ők korosztályuk ötödét jelentették, ami 5,5 százalékpontos csökkenés 2017-hez képest. Az igények és a lehetőségek ugyanakkor nem mindig találkoznak, hiszen a közel 6 ezer betöltetlen férőhely mellett közel 3 ezer gyermek felvételét el kellett utasítani 2021-ben.

6.27. ábra A napközbeni ellátáshoz a lakóhelyen hozzá nem férő 3 éven aluli gyermekek száma és aránya

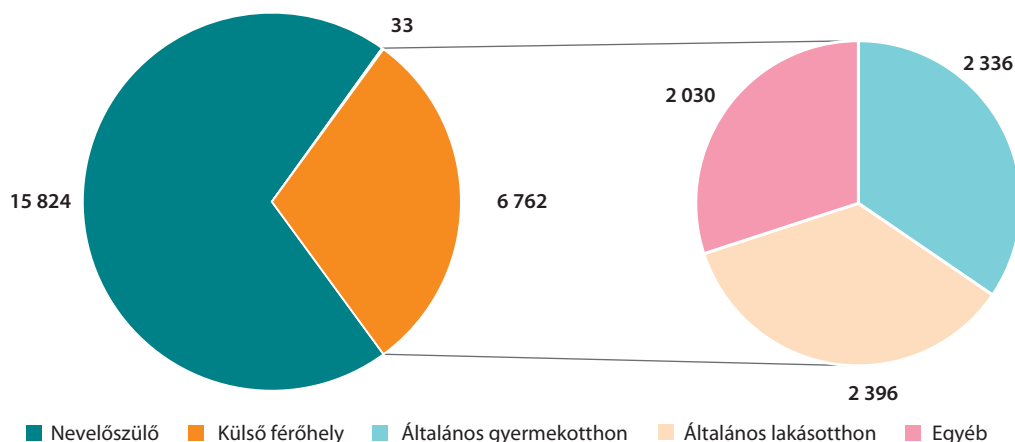

A gyermekvédelmi ellátásban gondozott gyermekek héttizede nevelkedik családi környezetben

2020-ban 22 619 gyermeket és fiatal felnőttet gondoztak gyermekotthonokban, nevelőszülőknél és külső férőhelyeken. A gyermekotthoni ellátásokon belül 2000 és 2004 között jelentős átrendeződés történt, a lakásotthoni ellátások kerültek előtérbe, az általános lakásotthonokban elhelyezett gyermekek száma 50%-kal növekedett ebben az időszakban. A lakásotthonokban a nevelők szűkebb köre gondoz a gyermekotthonokban megszokottnál kevesebb gyermeket, így ez a forma közelebb áll a

családban nevelkedéshez. A 2004-et követő években újabb átrendeződés történt, a nevelőszülőknél elhelyezett gyermekek aránya 52%-ról 70%-ra emelkedett 2020-ra. Ezek a változások az 1997. évi gyermekvédelmi törvény szellemét tükrözték, elősegítve minél több gyermek családi környezetben, illetve családban nevelkedését. 2020-ban az állam gondoskodására szoruló gyermekeknek már csak tizede élt általános gyermekotthonokban.

6.28. ábra A gyermekotthonokban és nevelőszülőknél ellátott gyermekek és fiatal felnőttek, fő, 2020

Csökken a család- és gyermekvédelmi szolgálatok és központok forgalma

A nevelőotthonokban vagy nevelőszülőknél való elhelyezés a hatósági intézkedések végső állomása, amihez a hátrányos vagy

halmozottan hátrányos helyzet megállapításán, a védelembe vételen és annak eredménytelenségén keresztül vezet az út.

A szociális támogatások közül a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosultak száma a legnagyobb. A jogosultság alapvetően jövedelmi, vagyoni határokhoz kötött, egy évre állapítja meg a települési önkormányzat a beérkezett kérelmek alapján. A 2006-ig rendszeres gyermekvédelmi támogatásnak nevezett ellátás pénzbeli eleme beépült az alanyi jogon járó családi pótlékba, rendszeres gyermekvédelmi ked-

vezmény néven maradt meg a természetbeni része, ami csak az évente kétszer adott 5800 forintos juttatás lett. Ezt 2012 és 2019 között Erzsébet-utalvány formájában, majd pénzben kapták a rászoruló, később az összeg 6000–6500 forintra emelkedett. 2020-ban 242 ezren kapták a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt, 46%-kal kevesebben, mint a változások (2006) idején.

6.5. tábla A gyermekvédelmi ellátórendszerrel kapcsolatba került gyermekek száma

	(ezer fő)				
Megnevezés	2016	2017	2018	2019	2020
Védelembe vett	25,4	28,3	29,0	28,8	27,1
Hátrányos helyzetű	100,8	106,2	102,9	95,5	92,1
Halmazottan hátrányos helyzetű	128,1	119,1	107,1	100,0	93,9
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő	392,6	340,6	298,2	263,2	242,0
A nyári szünetben ingyenes étkezést kapó	148,1	144,6	135,3	120,2	109,3

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság a hátrányos helyzet megállapításának egyik feltétele. 2020-ban több mint 92 ezer hátrányos helyzetű és közel 94 ezer halmazottan hátrányos helyzetű gyermek élt az országban. Előbbiek száma a kategória bevezetése (2013) és 2017 között közel négyeszeresére ugrott, azóta 13%-kal mérséklődött. Utóbbiaké a 2014. évi 151 ezres csúcs óta 62%-kal csökkent, vélhetően azért, mert a hátrányos helyzet egyik feltétele, a szülők alacsony foglalkoztatottsága a javuló munkaerőpiaci lehetőségek miatt ritkábban teljesül.

2000 óta ingadozásokkal, de jelentősen emelkedett (2,3-szorosára) a védelembe vett kiskorúak száma, 2020-ban több mint 27 ezer gyermek ügyében jártak el, ez 5,9%-kal kevesebb, mint az előző évben. Ezt a folyamatot 2016 óta a család- és gyermekjóléti központok koordinálják jórészt a szolgálatok jelzései alapján. A gyermekjóléti szolgáltatás e két fő intézmény típusában 2020-ban csökkent az igénybevevők száma, amiben a járvány miatti zárásoknak is szerepük lehetett. A család- és gyermekjóléti szolgálatok szolgáltatásait 6,7, a központokét – három év erőteljes bővülés után – 5,2%-kal kevesebben vették igénybe 2020-ban.

24%-kal nőtt a gyermekek otthongondozási díjának havi átlagos összege

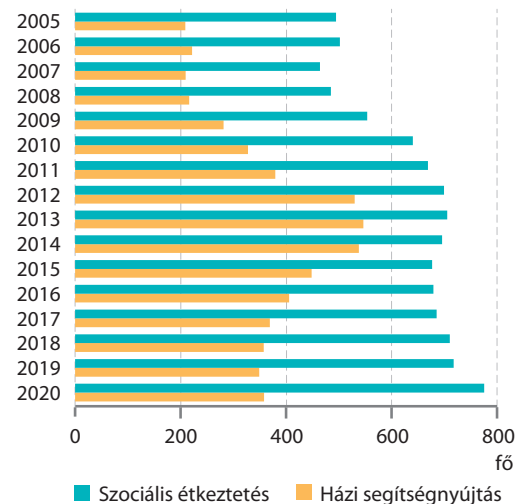
Új ellátást vezettek be 2019. január 1-jén az önellátásra képtelen, tartós betegségben szenvedő vagy súlyos fogyatékossgal élő gyermeküket ápoló szülők számára. A jogosultságot zömében azok – a korábban ápolási díjat kapó – szülők kapták, akiknek a gyermeke fokozott ápolást igényel. Az új ellátás egy főre jutó havi átlagos összege 2020-ban az ápolási díj 2,2-szerese

volt. A gyermek életkorától függetlenül kapható, gyermekek otthongondozási díjának nevezett ellátást 2019-ben 20 651-en, 2020-ban 20 033-an vették igénybe. Havi átlagos összege 95 ezer forintról 118 ezer forintra nőtt. Ez 2022. január 1-jéig jogszabályi alapon évente emelkedett, ekkortól a minimálbér érvényes összegét kapják a szülők.

Rekordmagas a szociális étkeztetést igénybe vevők száma

2020-ban közel 201 ezren vettek igénybe szociális étkeztetést, közöttük a 65 éves és a feletti aránya 79% (159 ezer fő) volt. Az igénylők száma az előző évinél közel 15 ezer fővel több volt. Kevésbé (2,5%) változott a házi segítségnyújtás ellátottainak száma (93 ezer). **Mindkét szolgáltatás elterjedtebb a Dunától keletre eső területeken,** és az igénybevevők 65 éves és annál idősebb népességen belüli aránya mindkét szolgáltatás esetében Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a legmagasabb, 30, illetve 19%. A házi segítségnyújtásért tíz ellátottból 6, az étkezésért 9 fizet térítési díjat. A 12,4 ezer házigondozó 94%-a szakképzett, egy-egy gondozó 7-8 igénybevevőt lát el.

6.29. ábra A házi segítségnyújtást és szociális étkeztetést igénybe vevők tízezer 60 éven felülire jutó száma

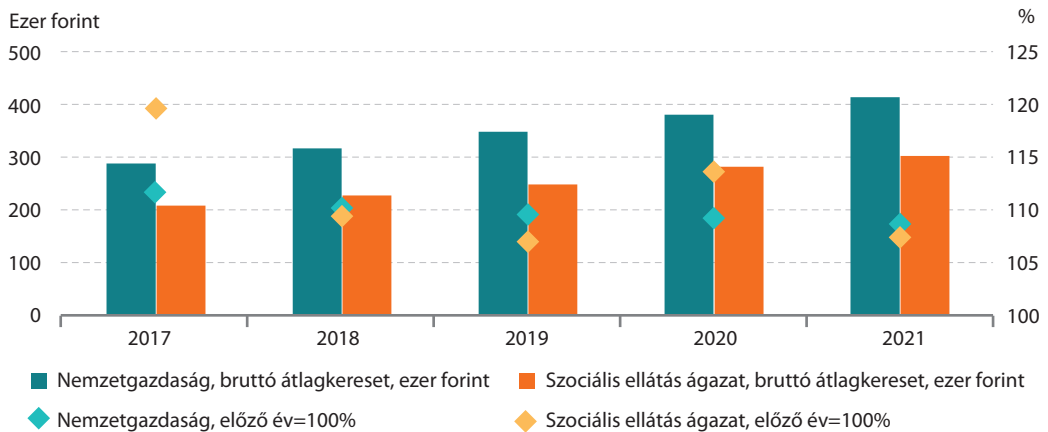

A szociális szférában dolgozók bruttó átlagkeresete a nemzetgazdasági átlag 70%-a

2021-ben havonta átlagosan bruttó 317 ezer forintot kerestek a szociális szférában dolgozók. Ez a nemzetgazdasági átlag 70, az egészségügyben dolgozók keresetének 57%-át jelentette. A terület keresetemelkedése az utóbb 5 évben csak 2017-ben és 2020-ban haladta meg a nem-

zetgazdasági átlagot, ahhoz való aránya (69–72%) alig változott. A 2020. évi 14%-os után 2021-ben 7,1%-kal nőttek a bruttó keresetek a szociális szférában. Egy szociálpolitikus átlagos havi bruttó keresete 431 ezer, egy szociális munkásé 372 ezer forint volt 2021-ben.

6.30. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete*

* Közfoglalkoztatottak nélkül.

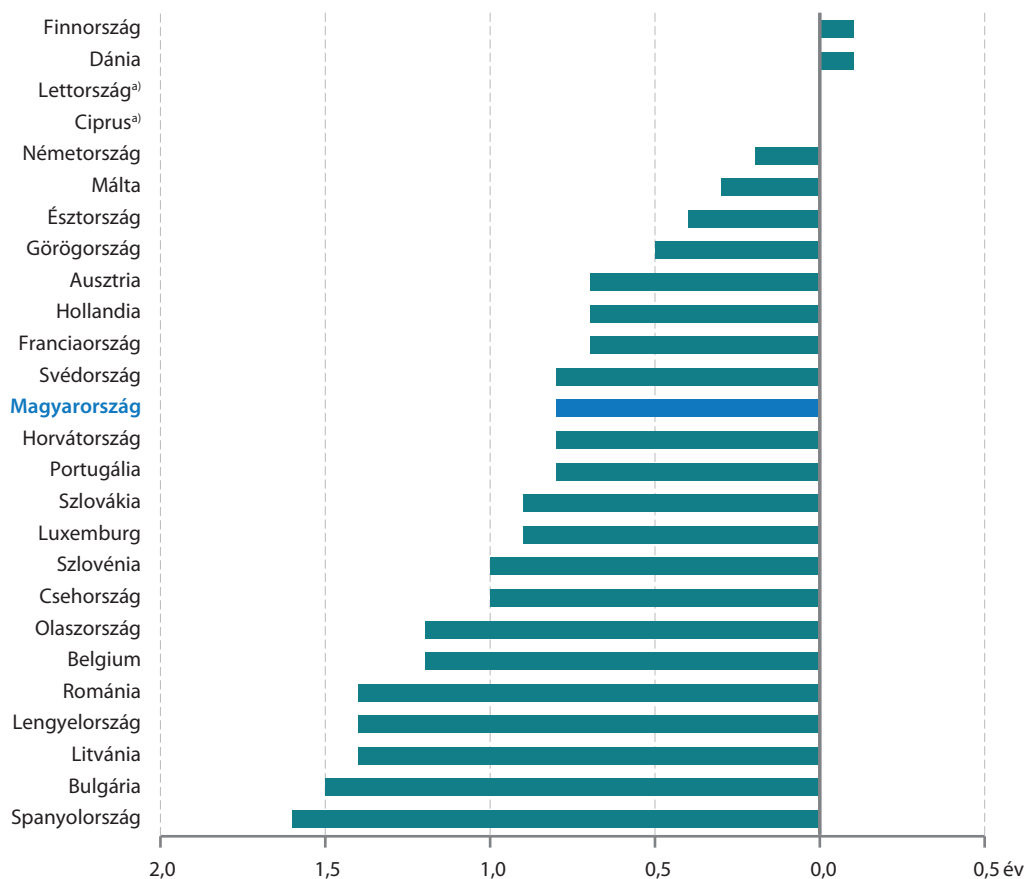
EGÉSZSÉGÜGY

Csökkent a születéskor várható átlagos élettartam

2020-ban 0,64 évvel csökkent a születéskor várható átlagos élettartam (75,5 év) hazánkban. A férfiak élettartama 72,2, a nőké 78,7 év volt, előbbieké 0,65 évvel, utóbbiaké 0,59 évvel rövidebb, mint 2019-ben. Ennél nagyobb mértékű csökkenés legutóbb a nőknél 1962-ben, a férfiaknál

pedig 1989-ben volt. Mindkét alkalom az átlagosnál erősebben jelentkező influenzajárványokhoz köthető, míg a jelenlegi a **Covid19-járvánnyal összefüggő többlethalálozás következménye**. Néhány ország kivételével Európa-szerte hasonló tendenciák zajlottak.

6.31. ábra A születéskor várható átlagos élettartam változása 2019 és 2020 között

^{a)} Nem történt változás.

Az egyes életkorokban még várható élettartam-csökkenés a 60 év alattiaknál átlag feletti volt, a legnagyobb mértékű (0,7 év) a 20 és 30 éves korosztályokban. A csökkenés területi eloszlása is egyenetlen volt: a férfiaknál a nyugat-dunántúli megyékben, a nőknél Győr-Moson-Sopron, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Bács-Kiskun és

Veszprém megyékben az egy évet is meghaladta a várható élettartam csökkenése.

2020-ban 8981-en haltak bele a Covid19 okozta fertőzésbe, százezer lakosra számítva 92-en. Ennél magasabb halálozási ráta a 60 évesnél idősebb korosztályokban volt, az életkor növekedésével erőteljesen emelkedett.

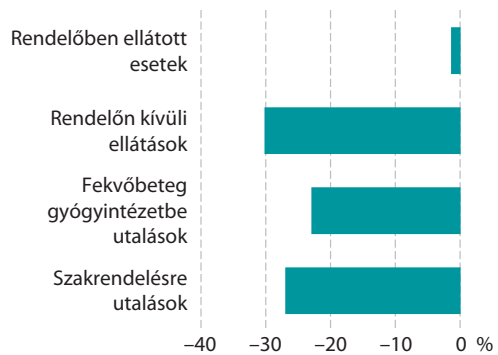
Az alapellátás 2020-ban a járvány kezelésére fordította erőit

A koronavírus okozta megbetegedésekkel 2020-ban először jellemzően a 6538 praxisban dolgozó háziorvoshoz fordultak a betegek. Az utóbbi öt évben 58 praxis szűnt meg. 2020-ban közel tizedüket helyettesítésben látták el a kollégák, és ezek 93%-ában egyáltalán nem volt állandó orvos. A helyettesítésben ellátott praxisok száma az utóbbi 5 évben több mint másfélszeresére, az előző évhez képest ötödével emelkedett.

Az alapellátásban dolgozó háziorvosok és házi gyermekorvosok száma a praxisokénál jelentősebben csökkent, az előző évhez képest 2,0, az öt évvel korábbihoz képest 4,9%-kal. A Covid19-járvány következtében az orvos-beteg közötti kapcsolattartásban egyre nagyobb szerepet kapott a telemedicinális ellátás: 2020-ban megközelítette az összes háziorvosi betegforgalom 5%-át, majd 2021-ben ezeknek az eseteknek a száma megháromszorozódott, és az orvos-beteg közötti kapcsolattartásban 13%-os arányt ért el.¹²⁾ 2020 folyamán a nagyobb terhelés a felnőtteket ellátó orvosokra nehezedett, naponta átlagosan megközelítőleg 50 esetet láttak el. A rendelón kívüli ellátások, a szakrendelésre irá-

nyítások és kórházba utalások számának jelentős csökkenésének biztonsági megfontolások mellett olyan oka is volt, hogy a gyógyító kapacitásaikat a járvány kezelése kötötte le.

6.32. ábra A háziorvosok forgalmának változása 2019 és 2020 között

Az otthoni szakápolás ellátott eseteinek és vizitjeinek száma az előző évek emelkedése után 2020-ban 10,2, illetve 11,2%-kal csökkent. A hospice ellátásban ápolott betegek száma évről évre nő, és ezt a járvány sem változtatta meg 2020-ban, további 1,9%-os emelkedés történt.

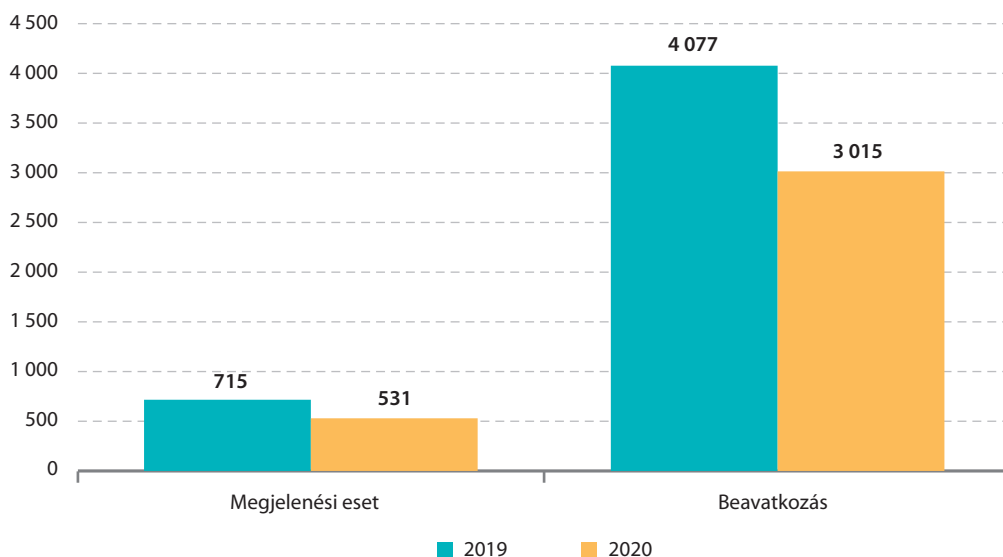
¹²⁾ NEAK.

Több mint negyedével kevesebben jelentek meg a járóbeteg-szakellátásban

A járóbeteg-ellátásban nem csak a beutaló köteles rendelések forgalma csökkent. Összességében 26%-kal kevesebb lett a megjelenések és a beavatkozások száma is, ugyanakkor **a teljesített szakorvosi munkaórák száma** – a munkaerő-átcsoportosítások ellenére – **alig változott**. Az átlagnál

kevesebben keresték fel a fizioterápiás, a fogászati, a rehabilitációs és reumatológiai rendeléseket, a laboratóriumok vizsgálatainak száma 22%-kal csökkent. Ugyanakkor alig volt kevesebb a beteg a pszichológiai, pszichiátriai, drog- és addiktológiai rendeléseken.¹³⁾

6.33. ábra Száz lakosra jutó megjelenési eset és beavatkozás a járóbeteg-ellátásban

¹³⁾ Forrás: EMMI.

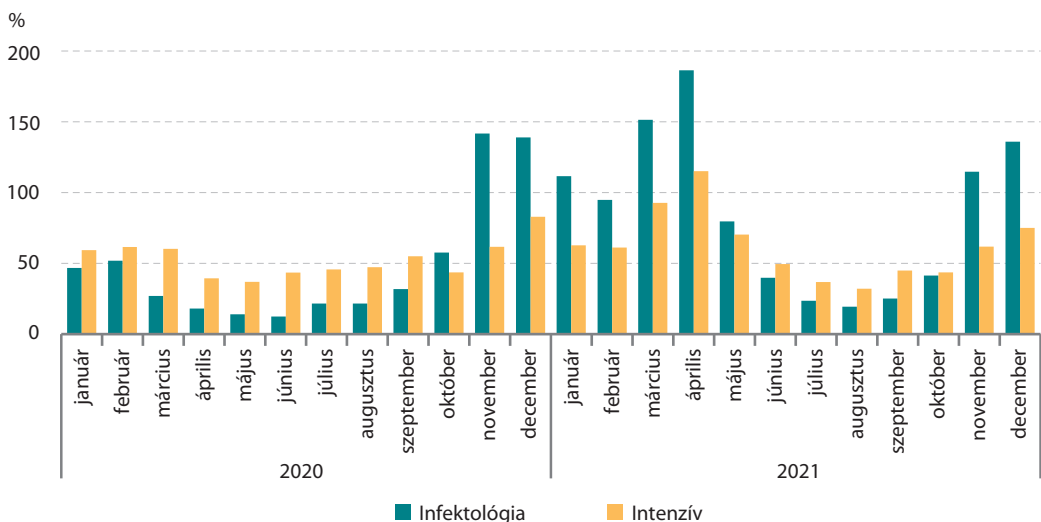
Nagy terhelés az infektológiákon és az intenzív osztályokon

A kórházak működése 2020-ban több mutatót vizsgálva is jelentősen változott a járvánnyal még nem érintett 2019-hez képest. 1,8 millió beteget bocsátottak el,¹⁴⁾ 22%-kal kevesebbet az előző évinél. Negyedével kevesebb, 13 millió ápolási napot regisztráltak, és az egynapos ellátási esetek száma (245 ezer) is 29%-kal visszaesett. **Az ápolás átlagos tartama az aktív ellátásban alig változott, a krónikus ellátásban azonban 10 nappal (30%-kal) emelkedett.** Az ágykihasználási százalék összességében az aktív (-19%) és a krónikus (-28%) osztályokon is jelentősen csökkent, ám nagy eltérések voltak az egyes osztályok között. Az infektológiák ágykihasználása 2020 végén, 2021 elején és végén megha-

ladta a 100%-ot, 2021 március–áprilisában pedig az intenzív osztályoké is közelítette, illetve meghaladta.

A legalacsonyabb kapacitással 2020 áprilisában és májusában dolgoztak a kórházak, ekkor volt a legalacsonyabb az ápolási napok száma. **Az egyes osztályok leterheltsége nagy különbségeket mutatott.** Az onkológiáké alig maradt alatta a járványmentes időszakénak, az infektológiáké és az intenzív terápiás osztályoké, amelyeken a súlyos állapotú Covid-betegeket ápolták, ugyanakkor kiugró volt – a járvány hullámaint lekövetve – 2020 végén és 2021 első felében, majd 2021 végén újra emelkedni kezdett. A kórházi halálzási százalék 4,9% volt, közel harmadával magasabb, mint a megelőző három évben.

6.34. ábra Az intenzív osztályok és infektológiák ágykihasználása

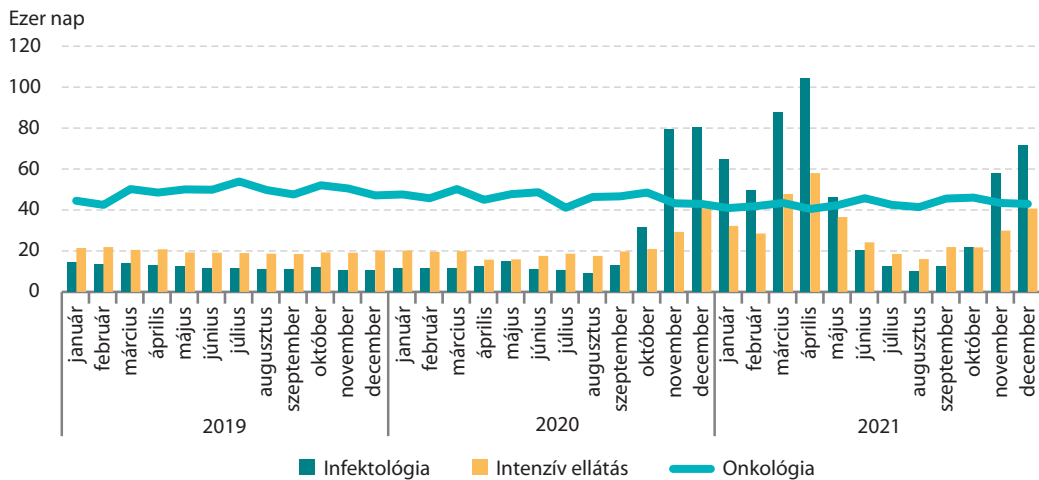

Forrás: NEAK.

¹⁴⁾ Eltávozott, más osztályra áthelyezett és meghalt beteg.

6.35. ábra Kórházi osztályok ápolási napjai

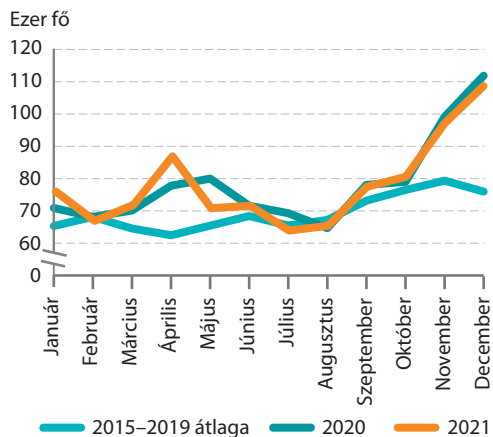
Forrás: NEAK.

Negyedével több táppénzes a járvány hullámainak csúcsán

2020-ban naponta átlagosan az előző évinél **8,2%-kal** többen voltak táppénzen, a táppénzes napok száma (29 millió) pedig 9,4%-kal volt magasabb. A táppénzkiadások közelítették a 154 milliárdot, ami a 2019. évinél 21%-kal több volt.

A táppénzes napok szezonális ingadozására az év végi (október–decemberi) csúcsok jellemzőek. A járványt megelőző öt év átlagához képest 2020-ban negyedével többen voltak táppénzen a tavaszi és az év végi Covid-hullám idején. A megbetegedések 2021. tavaszi csúcsa ennél is nagyobb eltérést okozott az ötéves átlagtól.

6.36. ábra A táppénzesek napi átlagos száma havonta

Jelentős keresetnövekedés az egészségügyben

2016 óta – 2019 kivételével – két számjegyű az egészségügyben dolgozók bruttó átlagkeresetének évi emelkedése, a 2021. évi 25%-os növekedés nyomán 552 ezer forint lett. Míg 2016-ban az ágazatban dolgozók a nemzetgazdasági átlag 93%-át keresték, addig a 2021-ben történt jelentős béremelkedés eredményeként már 26%-kal meghaladta azt. A két legmagya-

sabb keresettel rendelkező ágazat – pénzügyi és biztosítási, valamint az információ, kommunikáció – havi bruttó átlagkeresetének a 72–75%-át tette ki az egészségügyben dolgozók bére 2021-ben. **Az orvosi keresetek emelkedése jóval nagyobb volt, mint a szakdolgozóké, 2021-ben egy szakpólo fizetése 37%-a volt egy szakorvosénak.**

6.6. tábla **Egészségügyi foglalkozásúak bruttó átlagkeresete, 2021**

Foglalkozás	Bruttó átlagkereset	Változás az előző évhez képest, %
Általános orvos	973 879	129,6
Szakorvos	1 713 683	97,1
Ápoló (felsőfokú végzettség)	641 751	46,2
Mentőtiszt	700 539	36,2

Emelkedtek az egészségügyi kiadások

2019-ben vásárlóerőn számolva az egy főre jutó egészségre fordított kiadások (1551 euró) az uniós átlag közel felét tették ki. Ez az ötödik legalacsonyabb szint volt az uniós országok között. Míg az unióban átlagosan a GDP tizedét fordítják egészségügyre, addig Magyarországon 6,4%-át, aminél kisebb arányt csak Romániában és Luxemburgban mértek. A romániai egy főre jutó egészségügyi költség a magyarországi alatt van, a luxemburgi

pedig a legmagasabbak közé tartozik az unióban.

2020-ban a GDP 7,3%-át, 3500,2 milliárd forintot fordított az ország egészségügyi kiadásokra, ez arányában (1 százalékpont) és folyó áras összegében (17%) is emelkedés az előző évhez képest. A kormányzati alrendszer kiadásai 22, a háztartásoké 7,0%-kal nőttek, így a kormányzati arány 69%-ról 71%-ra emelkedett, ugyanakkor a háztartásoké 28%-ról 26%-ra csökkent.

SZEMÉLYSÉRÜLÉSES KÖZÜTI KÖZLEKEDÉSI BALESETEK

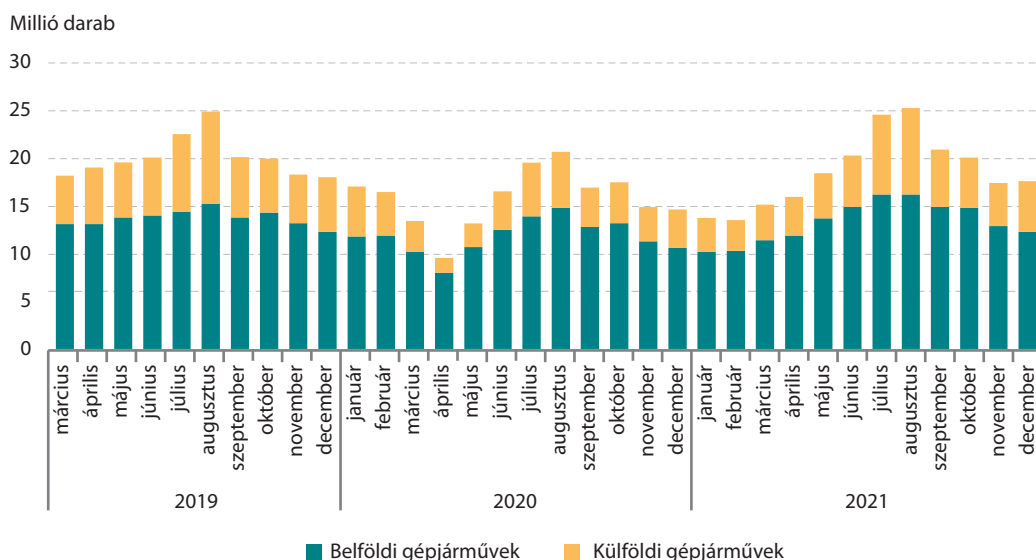
3,3%-kal nőtt a közúti közlekedési balesetek száma

A járványhelyzet a személysérüléses közúti közlekedési balesetek alakulására is hatással volt. A 2020. március–június és 2020. november–2021. május közötti korlátozó intézkedések miatt a közútigépjármű-forgalom visszaesett, 2021 tavaszától azonban már minden hónapban nagyobb volt, mint az előző év azonos hónapjában, sőt, **június–október között már a járvány előtti, 2019. évit is meghaladta.** 2021-ben összességében a gépjárműforgalom 17%-kal nagyobb volt, mint 2020-ban.

A járműforgalom intenzitásának csökkenésével párhuzamosan a balesetek száma is

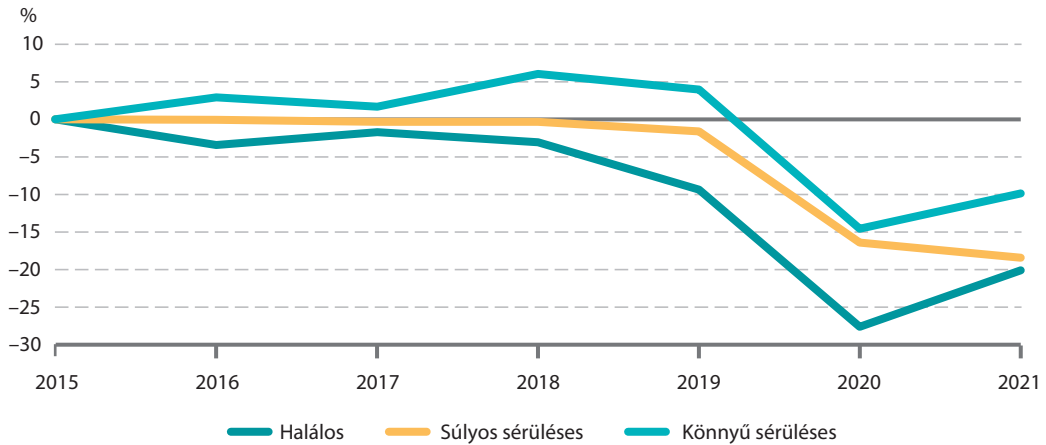
jelentősen visszaesett a vírus megjelenésekor, 2020-ban 17%-kal kevesebb volt, mint 2019-ben. 2021-ben összesen **14 233 személysérüléses közúti közlekedési baleset** történt, ami az elmúlt 32 évet figyelembe véve a **második legalacsonyabb érték** a 2020-as után. Az előző évinél 3,3%-kal több, 2019-hez képest 14%-kal kevesebb baleset történt az utakon. A halálos balesetek száma (467) 10, a könnyű sérüléseké (9761) 5,5%-kal több, a súlyos sérüléseké (4005) 2,4%-kal kevesebb volt, mint 2020-ban.

6.37. ábra A gépjárműforgalom havi alakulása

Forrás: NÚSZ Zrt.

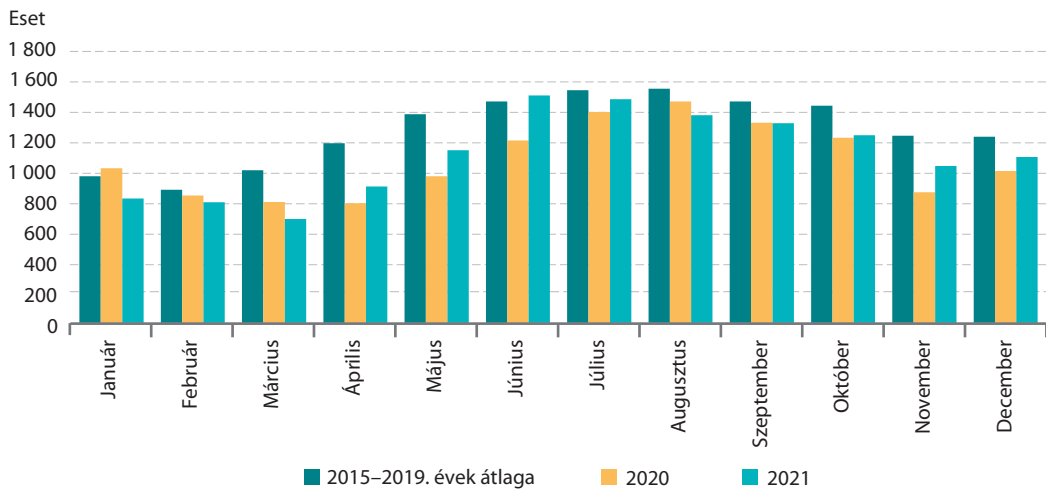
6.38. ábra A személysérüléses közúti közlekedési balesetek számának változása kimenetel szerint (2015-höz képest)

A balesetek túlnyomó része, **94%-a a járművezetők hibájából következett be**, jellemzően a sebesség nem megfelelő megválasztása (az összes baleset 31%-a) és az

elsőbbbség meg nem adása (25%) miatt. A gyalogosok figyelmetlensége a balesetek 3,9%-át okozta.

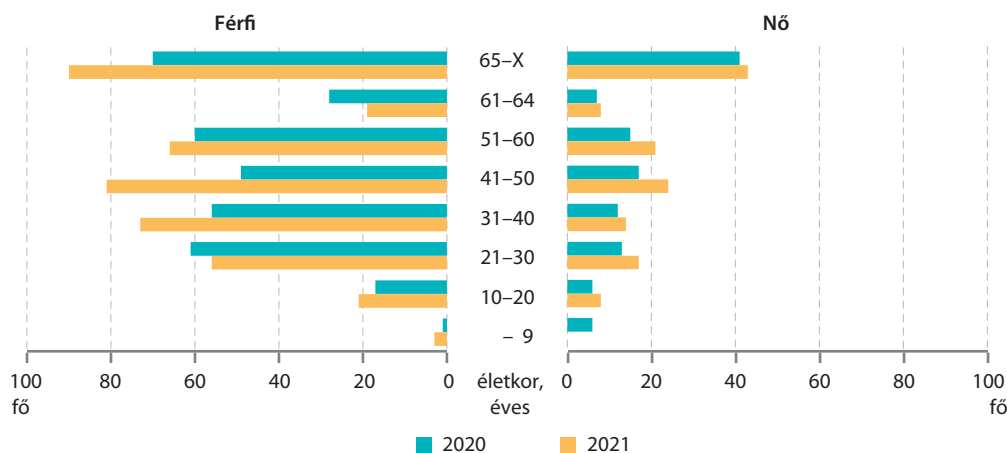
6.39. ábra Járművezetők hibájából bekövetkezett balesetek számának havi alakulása

A balesetek számának növekedésével párhuzamosan 2021-ben a balesetekben **megsérült vagy elhunyt személyek száma 5,3%-kal, 19 143 főre emelkedett.** A meg-

halt személyek száma (544 fő) 18, a könnyen sérülteké (14 003) 7,2%-kal több, a súlyos sérülteké (4596) 1,3%-kal kevesebb volt az egy évvel korábinál.

6.40. ábra **Balesetekben elhunytak száma nemek és korcsoportok szerint**

2021-ben az **autópályákon és az autótakon az előző évinél 31%-kal több,** összesen 648 **baleset történt,** a legtöbb a jelentős tranzitforgalmat bonyolító M1-esen (117) és az M3-ason (112). Kilométer-arányosan a legtöbb baleset a fővárost körülvevő M0-as autótúton és az M4-es autópályán következett be, ezeken az utakon egy kilométerre több mint egy baleset jutott. Míg a balesetek 4,6%-a autópályákon, autótúton történt, addig a halálos kimenetelű balesetek esetén ez az arány 7,7% volt. Az összes (467) halálos baleset közül 33 autópályán és 3 autótúton következett be, összesen 10%-kal csökkent az autótúton és az autó-

pályákon történt halálos balesetek száma az előző évhez képest.

A balesetek száma a fővárosban és 13 megyében nőtt, 6 megyében csökkent 2020-hoz viszonyítva. A legnagyobb mértékű emelkedés Bács-Kiskun és Komárom-Esztergom megyében (16, illetve 10%) következett be, kiugró csökkenés (7,7%) Jász-Nagykun-Szolnok megyét jellemezte. 2021-ben Budapesten és Heves megyében volt a legtöbb (36-36), Pest megyében a legkevesebb (22) a tízezer bejegyzett gépjárműre vetített személysérüléssel közlekedési baleset.

KÖZNEVELÉS, SZAKKÉPZÉS, FELSŐOKTATÁS

Az oktatás szerepe meghatározó a tudás és a kultúra átadásában, az iskolai végzettség szintje pedig befolyásolja a munkaerőpiaci helyzetünket és ezáltal az életkörülményeinket, hatással van a gazdaság hosszú távú fenntartható fejlődésére, valamint a társadalmi integrációra is.

A hazai oktatási rendszer működését az utóbbi két évben nagymértékben érintette a Covid19-járvány. A köznevelési, a szakképző és a felsőoktatási intézményekben a járvány terjedésének lassítása érdekében 2020 márciusában tantermen kívüli oktatást vezettek be. Május–júniusban az érettsé-

gi vizsgák is a megszokottól eltérő módon zajlottak. A diákok és a tanárok egészsége védelmében a tantárgyak többségénél csak írásbeli vizsgákat tartottak. A 2020/2021-es tanév őszi félévében – a járvány második hullámának időszakában – a felsőoktatási intézmények már szeptembertől, a középfokú oktatási intézmények pedig november-től ismét digitális munkarendre álltak át. A köznevelési, a szakképző és a felsőoktatási intézmények a digitális munkarendről 2021 tavaszán visszaálltak a jelenléti oktatásra. Az ezt követő járványhullámokban csak helyi szintű és időleges bezárásokra került sor.

30 ezer fővel többen tanultak iskolarendszerű oktatásban

A 2021/2022-es tanévben az iskolarendszerű oktatásban – a köznevelésben, a szakképzésben és a felsőoktatásban együtt, a fejlesztő nevelés-oktatást is figyelembe véve – 1 millió 849 ezren, **az egy évvel korábbinál 1,7%-kal (30 ezer fővel) többen**, de a **2010. évinél 13%-kal (274 ezer fővel) kevesebben vettek részt**. A leginkább érintett korcsoport, a 3–22 évesek létszáma az utóbbi időben évről évre csökkent, 2022. január 1-jén a számuk (1 millió 926 ezer) 10%-kal volt kevesebb, mint 2011-ben.

Az iskolások számának visszaesése a középfokú oktatást érintette leginkább, amit a felsőoktatás korábbi expanziójának lecsengése is követett: 2010 óta a középfokon tanulók létszáma 23, a felsőoktatási intézmények hallgatói létszáma 19%-kal csökkent,

ebbe vélhetően az is beleszámít, hogy többen mentek külföldre tanulni.

Az általános iskolát nappali rendszerű oktatás keretében sikeresen befejezők száma 2021-ben 99 ezer volt, – összhangban a 2013/2014. tanévet kezdők létszámnövekedésével – a 2020. évit 7,0%-kal felülmúlta, ugyanakkor a 2010. évitől 7,2%-kal elmaradt. Az előző évvel azonos számú, 68 ezer diák tett sikeres érettségi vizsgát, kilenczenedük nappali oktatásban.

A Gazdaságvédelmi Akcióterv részeként azok, akik 2021. augusztus 31-éig sikeres záróvizsgát tettek, mentesültek az oklevél kiadásának előfeltételül előírt nyelvvizsga kötelezettség alól, ennek köszönhetően az utóbbi két évben (de elsősorban 2020-ban) az előző éveknél többen szereztek diplomát hazánkban.

Tovább csökkent az óvodás gyermekek száma

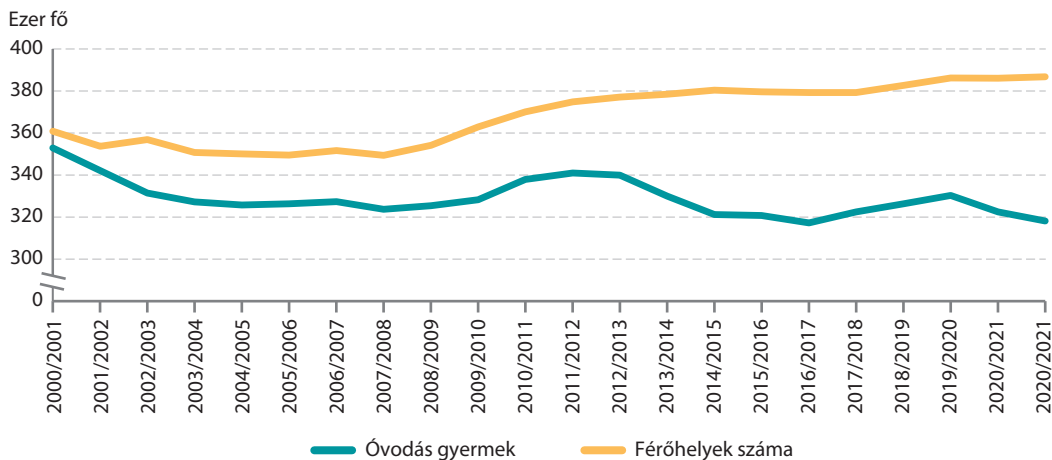
Az óvoda a köznevelés részét képezi, jelentősége nem merül ki a gyermekek felügyeletében, ugyanis alapvető fontosságú a hátrányos helyzetű családok gyermekeinek szocializációja szempontjából, továbbá a bölcsődei ellátáshoz hasonlóan **segíti a nők munkaerőpiacra történő visszatérését**, így közvetve a gyermekvállalást is. 2015 szeptemberétől kezdődően hazánkban öt éves helyett hároméves kortól kötelező óvodába járni.

Az óvodai feladatellátási helyek száma a 2013/2014-es nevelési évtől emelkedett, majd a 2020/2021-es nevelési évben csökkent. A 2021/2022-es nevelési évben ismét nőtt az intézmények száma, így összesen 4589 feladatellátási helyen fogadták a gyermekeket, 14-gyel többen, mint egy évvel korábban. **A férőhelyek száma** (2021-ben

387 ezer) **az ezredfordulótól meghaladta az óvodás gyermekek számát**, bár a gyermekek elhelyezése – a területi egyenlőtlenségek következtében – nem mindenhol volt megoldható a férőhelyszám túllépése nélkül. 2021-ben az óvodás gyermekek száma (318 ezer) az egy évvel korábbinál 1,3, a 2010. évinél 5,8%-kal kevesebb volt. 2021-ben száz férőhelyre átlagosan 82 óvodás gyermek jutott.

A 2021/2022-es nevelési évben – az előző évihez hasonlóan – az óvodákban 31 ezer pedagógus dolgozott, 1,3%-kal több, mint 2010-ben. Emiatt és az alacsonyabb gyermeklétszám miatt 10,4 főre csökkent az egy pedagógusra jutó gyermeklétszám (2010-ben még 11,1 volt). Az óvodai csoportok átlagos létszáma 21,3 fő volt, 2,0-vel kevesebb a 2010. évinél.

6.41. ábra **Az óvodás gyermekek és az óvodai férőhelyek számának alakulása**

A kora gyermekkori oktatásban való részvétel tekintetében Magyarország 2019. évi 96%-os aránya felülmúlta az uniós (EU27_2020) átlagot (95%). Ez az arány 98%-os vagy afeletti volt Franciaország-

ban, Írországbán, Belgiumban, valamint Dániában. A mutató értéke Horvátországban és Romániában (egyaránt 82%), illetve Szlovákiában és Bulgáriában (egyaránt 83%) volt a legalacsonyabb.

Az általános iskolai tanulók száma is kevesebb lett

Az általános iskolákban tanulók számát alapvetően az érintett gyermekkorosztály létszáma határozza meg. A 2021/2022-es tanévben az általános iskolai nappali rendszerű oktatásban részt vevők száma (720 ezer fő) az előző évihez képest 0,8%-kal, a 2010/2011-eshez mérten 4,8%-kal csökkent. A beiratkozott tanulókat 3625 iskolai feladatellátási helyen fogadták. A 2021/2022-es tanévben az első évfolyamos tanulók 102 ezer fős létszáma az egy évvel korábbinál 1,4%-kal alacsonyabb volt. A napközis és egész napos is-

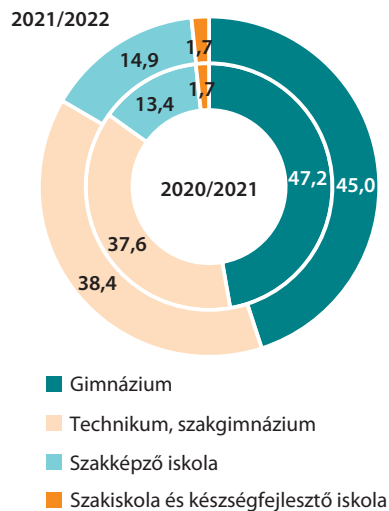
kolai oktatásban részesülő tanulók aránya 56%-ot ért el.

A pedagógusok száma az ezredfordulótól 2012-ig lényegében folyamatosan, 90 ezer-ről 72 ezerre esett vissza, azóta változóan alakult. 2021-ben – az egy évvel korábbinál 0,9%-kal kevesebben, de a 2010. évinél 1,2%-kal többen – 74 ezren dolgoztak pedagógusként. A 2010-es években a tanulók száma gyorsabban csökkent, mint a pedagógusoké, így az egy pedagógusra jutó diákok száma a 2010. évi 10,3-ről 2021-re 9,7-re mérséklődött.

A szakképzést folytató intézmények súlya növekedett a középfokú oktatásban

A hosszabb képzési idő azt eredményezte, hogy az ezredforduló utáni első évtizedben a középfokú oktatásban tanulók száma az érintett gyermeklétszám csökkenése ellenére is kismértékben emelkedett. **2021-ben megtört a középfokú nappali oktatásban részt vevő tanulók számának a 2010-es évtized eleje óta tartó csökkenő tendenciája.** A 2021/2022-es tanévben a diákok száma 6,5%-kal, 432 ezer főre bővült,¹⁵⁾ de így is 25%-kal kevesebb volt a 2010. évinél. Az előző tanévhez képest mindegyik iskolatípusban emelkedett a létszám: a legtöbb tanulót jelentő gimnazisták száma (194 ezer tanuló) 1,4%-kal, a technikumi, szakgimnáziumi tanulóké (166 ezer tanuló) 8,7%-kal, a szakképző iskolai diákoké közel 19%-kal, a szakiskolai, készségfejlesztő iskolai tanulóké 3,2%-kal.

6.42. ábra A középfokú nappali oktatásban részt vevő tanulók megoszlása a feladatellátási hely típusa szerint

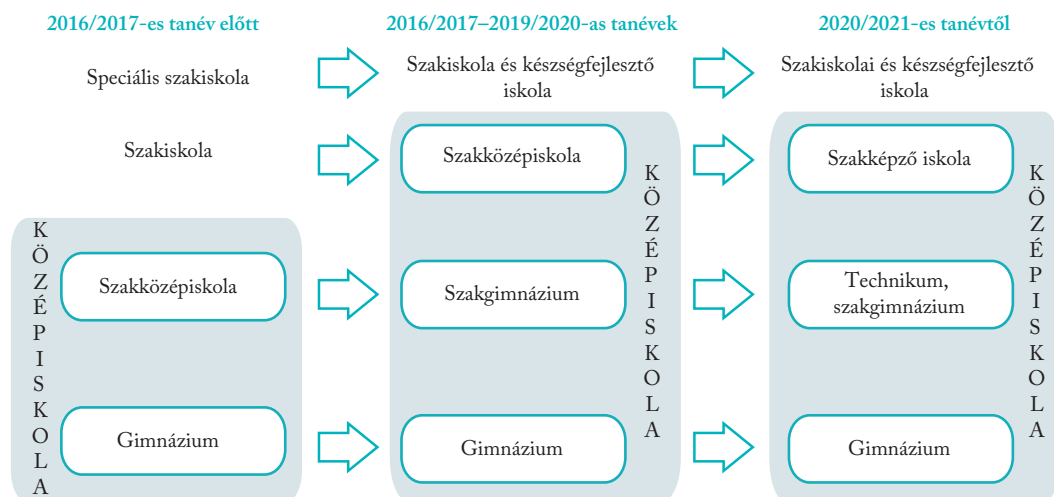

¹⁵⁾ A tanulólétszám bővülése részben annak köszönhető, hogy a 2020/2021-es tanév végén az előző évinél 7,0%-kal több volt az általános iskolai tanulmányaikat sikeresen befejezők száma.

Az egy osztályra jutó tanulók száma a nappali oktatásban a gimnáziumokban volt a legnagyobb, 28,7. A technikumok, szakgimnáziumok esetében 22,8, a szakképző iskolákban 15,5, a szakiskolákban és készségfejlesztő iskolákban pedig 8,3 tanuló jutott átlagosan egy osztályra. Az egy

pedagógusra jutó tanulók számát tekintve három iskolatípus között kis különbségek voltak: a szakképző iskolákban 11,8, a gimnáziumokban 10,4, a technikumokban, szakgimnáziumokban 9,9 tanuló jutott egy pedagógusra, míg a szakiskolákban és készségfejlesztő iskolákban átlagosan 4,6 fő.

6.43. ábra A középfokú intézmények megnevezéseinek változása

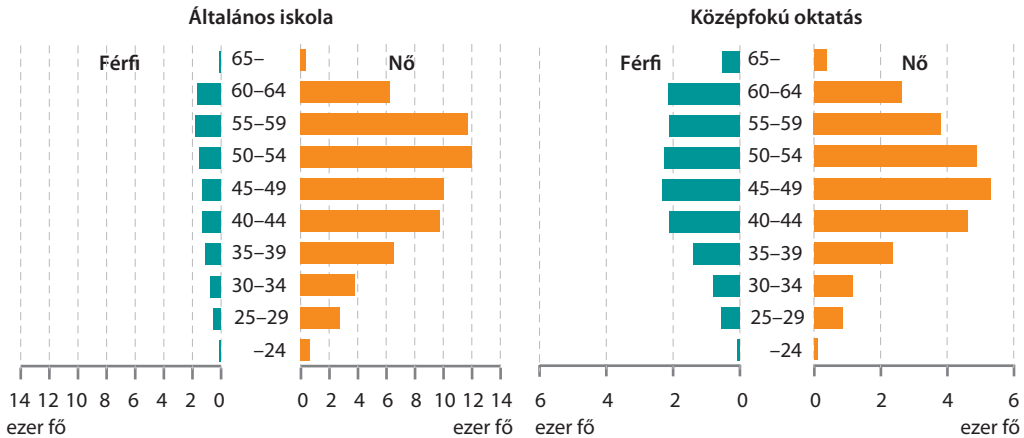

Idősödik a pedagógustársadalom

Az általános iskolákban és a középfokú intézményekben a 2020/2021-es tanévben összesen 115 ezer pedagógus dolgozott, mintegy 47%-uk a 49 év feletti korosztályba tartozott, valamivel többen, mint egy évvel korábban. **Az 50 éves vagy annál**

idősebb korosztály aránya a szakképző iskolai feladatellátási helyeken, valamint a szakiskolai és készségfejlesztő iskolai pedagógusok esetén volt a legmagasabb (52, illetve 50%), és a gimnáziumokban a legalacsonyabb (45%).

6.44. ábra Az általános iskolák és a középfokú iskolák pedagógusai nemek és korcsoportok szerint, 2020/2021-es tanév

Nőtt a felsőoktatásba jelentkezők száma

A felsőoktatásban az 1990-es évek elején kezdődő expanzió 2004-ben lelassult, majd az évtized második felétől csökkent a hallgatói létszám (a nem nappali képzésben már 2005-től, a nappali képzésben 2009-től). A 2010-es évek második felében lassult a csökkenés üteme, **a 2019/2020-as tanévtől kezdve pedig újra nőtt a hallgatók száma.**

Az utóbbi mintegy másfél évtizedben emelkedett a nappali képzésre járók részaránya. 2021-ben a 294 ezer felsőoktatási hallgató 71%-a nappali képzés keretében tanult, ez 4,0 százalékponttal több, mint 2010-ben.

A felsőfokú alap-, mester- és osztatlan képzésben 254 ezer hallgató tanult 2021-ben, az előző évinél 1,9%-kal többen, a 2010. évinél 20%-kal kevesebben. 2021-ben a hallgatók 75%-a nappali képzés keretében folytatta tanulmányait, ami 6,3 százalékponttal meghaladta a 2010. évit.

Közülük – az előző tanévhez hasonlóan – 65% államilag finanszírozott oktatásban részesült, arányuk az utóbbi években jellemzően csökkent, 2010 óta 8,0 százalékponttal.

A felsőoktatásban, nappali képzés keretében a 2021/2022-es tanévben felsőfokú alapképzésre 49 ezer fő jelentkezett, 77%-uk nyert felvételt. A felvettek aránya – a jelentkezők számának 4,2%-os emelkedése mellett – 1,3 százalékponttal nőtt a 2020/2021-es tanévhez képest. Mester- (és osztatlan) képzésre 23 ezren jelentkeztek (3,5%-kal többen az egy évvel korabbinál), miközben a felvettek aránya – 1,4 százalékponttal – 67%-ra mérséklődött. **Összesen 53 ezer főt vettek fel nappali felsőfokú alap-, mester és osztatlan képzésekre,** az összes jelentkezőn belüli arányuk 74%-ot tett ki, lényegében ugyanannyit, mint egy évvel korábban.

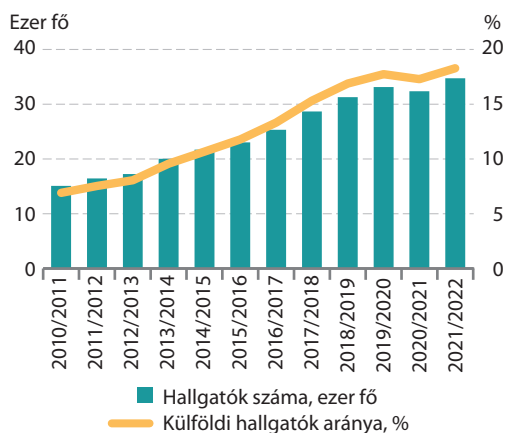
A legtöbb külföldi hallgató Németországból és Kínából érkezik

2010 és 2019 között valamennyi évben nőtt a nappali felsőfokú alap-, mester- és osztatlan képzésre járó hallgatók között a külföldiek száma és aránya. A kedvező tendenciát 2020-ban megtörte a járvány, így 2019-hez képest a létszám 2,2%-kal mérséklődött, majd **2021-ben** a 7,3%-os bővülés révén **a hazánkban tanuló külföldiek száma és aránya egyaránt új rekordot ért el.** Összességében 2010 és 2021 között a külföldi hallgatók létszáma 15 ezerről 35 ezerre, aránya 6,9%-ról 18,3%-ra bővült. A 2021. évi adatok szerint – az előző négy tanévhez hasonlóan – a legtöbben Németországból és Kínából érkeztek (3393-an, illetve 2444-en). Viszonylag sokan – országonként 1000 fő feletti létszámban – jöttek Iránból, Romániából, Szerbiából, Szlovákiából és Pakisztánból is. Az uniós tagállamokból érkezett a külföldi tanulók 27%-a (összesen 9547 hallgató).

Magyarországon az uniós finanszírozású Erasmus+ program mellett – részben gazdaságpolitikai célok szolgálatában – a 2013-ban indított Stipendium Hungaricum program támogatja a felsőoktatás nemzetközivé válását. A külföldi hallgatók jelenléte az egyetem, az annak székhelyéül szolgáló város, valamint tágabb értelemben a célország számára gazdasági hasznot jelenthet. Ez közvetlen módon a

tandíjakban és a megélhetés során elköltött összegekben, közvetetten a társadalompolitikai hasznokban realizálódhat. A keleti és a déli nyitás jegyében megnőtt az ázsiai és az afrikai küldőországok jelentősége. A nagyobb (2021-ben 500 fő feletti) hallgatói létszámú afrikai országok közül Egyiptom, az ázsiaiaknál India, Jordánia, Pakisztán és Szíria mutatta a legdinamikusabb bővülést. Esetükben 2015 és 2021 között a nappali felsőfokú alap-, mester- és osztatlan képzésben részt vevő hallgatók száma 4,3–9,6-szeresére emelkedett.

6.45. ábra A külföldi hallgatók számának és arányának alakulása a nappali képzésben*

* A felsőfokú alap-, mester- és osztatlan képzésben részt vevők száma. A 2016/2017-es tanévig az egyetemi, főiskolai hallgatókkal együtt.

6.7. tábla **Főbb küldő országok a felsőfokú alap-, mester- és osztatlan képzésben tanuló külföldi állampolgárságú hallgatók száma alapján (nappali képzés)**

Küldő ország	2015/2016-os tanév		2020/2021-es tanév	
	fő	rangsám	fő	rangsám
Németország	3040	1.	3 393	1.
Kína	1113	4.	2 444	2.
Irán	1094	5.	1 733	3.
Románia	1029	8.	1 613	4.
Szerbia	1251	3.	1 523	5.
Szlovákia	1492	2.	1 159	6.
Pakisztán	106	38.	1 017	7.
Törökország	837	9.	902	8.
Jordánia	210	25.	901	9.
Nigéria	1064	6.	877	10.

A gazdasági és a műszaki képzések a legnépszerűbbek

A felsőfokú alap-, mester- és osztatlan képzésben részt vevő hallgatók képzési terület szerinti megoszlása alapján továbbra is **a gazdasági és a műszaki képzések a legkedveltebbek**. 2021-ben a gazdaság és irányítás képzési területen 46 ezren, műszaki szakokon 35 ezren tanultak. Népszerűségben elmaradt tőlük az egészségügy, szociális gondoskodás, a tanárképzés, oktatástudomány, valamint a társadalomtudomány, ezeken a képzési területeken 32 ezer, 27 ezer, illetve 25 ezer hallgató tanult. 2010 és 2021 között az informatikai és a tanárképzési szakok hallgatószáma jelentősen, a mezőgazdaságé, valamint az egészségügy, szociális gondoskodásé kismértékben bővült. A többi tudományterület hallgatói létszáma csökkent, ezen belül a szolgáltatások és **a természettudományok** a legjelentősebben. Utóbbi szakjain 2021-ben **alig feleannyi hallgató tanult, mint egy évtizeddel korábban**.

2010-től 2018-ig a doktoranduszok száma hullámzóan alakult (7,2 ezer és 7,7 ezer között mozgott). A következő három tanévben – összefüggésben a képzési idő 3 évről 4 évre való emelésével – egyre csökkenő ütemben (24, 7,8, majd 3,7%-kal) emelkedett. A 2021/2022-es tanévben a közel 11 ezer doktori (PhD, DLA) hallgató kilenctizede nappali képzésen vett részt.

A felsőoktatási (korábban felsőfokú) szakképzésben részt vevők száma 2011-ig nőtt, 2012 és 2014 között viszont jelentősen csökkent (a tanulók száma a felére esett vissza). Számuk – különösen a nappali képzésben részt vevőké – azóta változóan alakult. 2021-ben 12 ezer fő járt felsőoktatási szakképzésre, több mint hattizedük nappali képzés keretében. A nappali képzésre járók létszáma 6,9%-kal csökkent, az összes idejáró hallgatóé 1,0%-kal emelkedett az előző évihez képest.

6.8. tábla A felsőfokú alap-, mester- és osztatlan képzésben részt vevő hallgatók képzési területek szerint

Képzési terület	2010/2011-os tanév		2021/2022-es tanév	
	arány, %	rangsám	arány, %	rangsám
Gazdaság és irányítás	23,5	1.	18,0	1.
Műszaki tudományok	16,8	2.	13,6	2.
Egészségügy, szociális gondoskodás	9,7	3.	12,6	3.
Tanárképzés, oktatástudomány	6,7	7.	10,6	4.
Társadalomtudományok	9,6	4.	10,0	5.
Informatika	3,0	10.	8,7	6.
Humán tudományok	7,6	6.	5,3	7.
Jog	4,9	8.	5,2	8.
Szolgáltatás	9,3	5.	5,0	9.
Mezőgazdaság	2,5	11.	3,3	10.
Művészetek	2,2	12.	2,8	11.
Természettudományok	4,0	9.	2,6	12.
Nem besorolható	0,2		2,3	
Összesen	100,0		100,0	

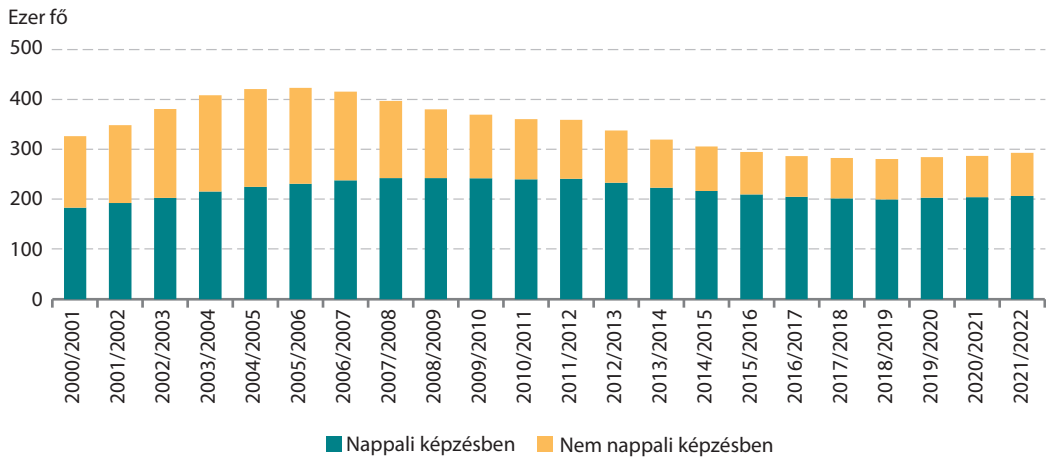
A felsőoktatási hallgatók háromtizede nem nappali képzésben tanult

Míg a felnőttoktatás szerepe a köznevelésben az elmúlt évtizedekben – már az 1980-as évektől – csökkent, addig a felsőoktatásban a nem nappali képzések szerepe az elmúlt évtized közepéig nőtt. **Az alapfokú oktatásban a felnőttoktatás marginális részarányú,** a 2021/2022-es tanévben a 724 ezerből mindössze 3,8 ezer fő (ez előző évihez képest 8,2%-kal több) tanult ebben a formában. Ezzel szemben középfokon a nem nappali rendszerű oktatásban részt vevők aránya 1990-től 2015-ig 11–15% között ingadozott, a következő négy évben 17–18%-ra emelkedett, majd 2020-tól ismét 15–16%-ra csökkent. A középfokú intézmények közül a szakképző iskolákban

a legmagasabb a felnőttoktatásban részt vevők hányada (24%).

A **felsőoktatásban** a nem nappali képzésre járó hallgatók aránya a 2003/2004-es tanévre 47%-ra emelkedett, utána visszaesett az 1990-es évek elején mért szintre (30% alá). A 2021/2022-es tanévben arányuk 29% volt, ami 86 ezer felsőoktatási hallgatót jelentett. A felsőoktatáson belül a nem nappali képzésben részt vevők hányada a szakmai specializálódásra, elmélyülésre szolgáló szakirányú továbbképzések terén volt a legmagasabb, ott (a képzési kínálatnak megfelelően) a 17 ezer hallgató mindössze 1,6%-a tanult nappali munkarendben.

6.46. ábra A felsőoktatásban tanulók létszáma

A korai iskolaelhagyók aránya az Észak-Magyarország régióban a legmagasabb

Az oktatásból, képzésből való lemorzsolódást mutatja az ún. **korai iskolaelhagyók aránya**, vagyis a 18–24 évesek közül azoké, akik legfeljebb alapképzéssel rendelkeznek, és a továbbiakban (a kikérdezést megelőző négy hét folyamán) nem vettek részt semmilyen (se iskolarendszerű, se iskolarendszeren kívüli) oktatásban, képzésben, így jelentős hátránnyal tudnak megjelenni a munkaerőpiacon. A lisszaboni stratégia folytatásaként 2010-ben elfogadott Európa 2020 stratégiai program egyik célkitűzése a korai iskolaelhagyók arányának uniós szinten 10%-ra történő csökkentése. (Hazánk is ezt a célt határozta meg.) Ez az arány **Magyarországon 2020-ban 12,1% volt**, a 9,9%-os uniós átlagnál magasabb, az uniós tagállamok között pedig a hatodik legnagyobb. A mutató értéke 2010-hez képest 1,3 százalékponttal emelkedett, miközben az uniós átlag 3,9 százalékponttal csökkent. A leszakadók aránya hazánkban a **férfiaknál (12,9%)** – az uniós tagországok

többségéhez hasonlóan – **magasabb volt, mint a nők esetében (11,3%)**.

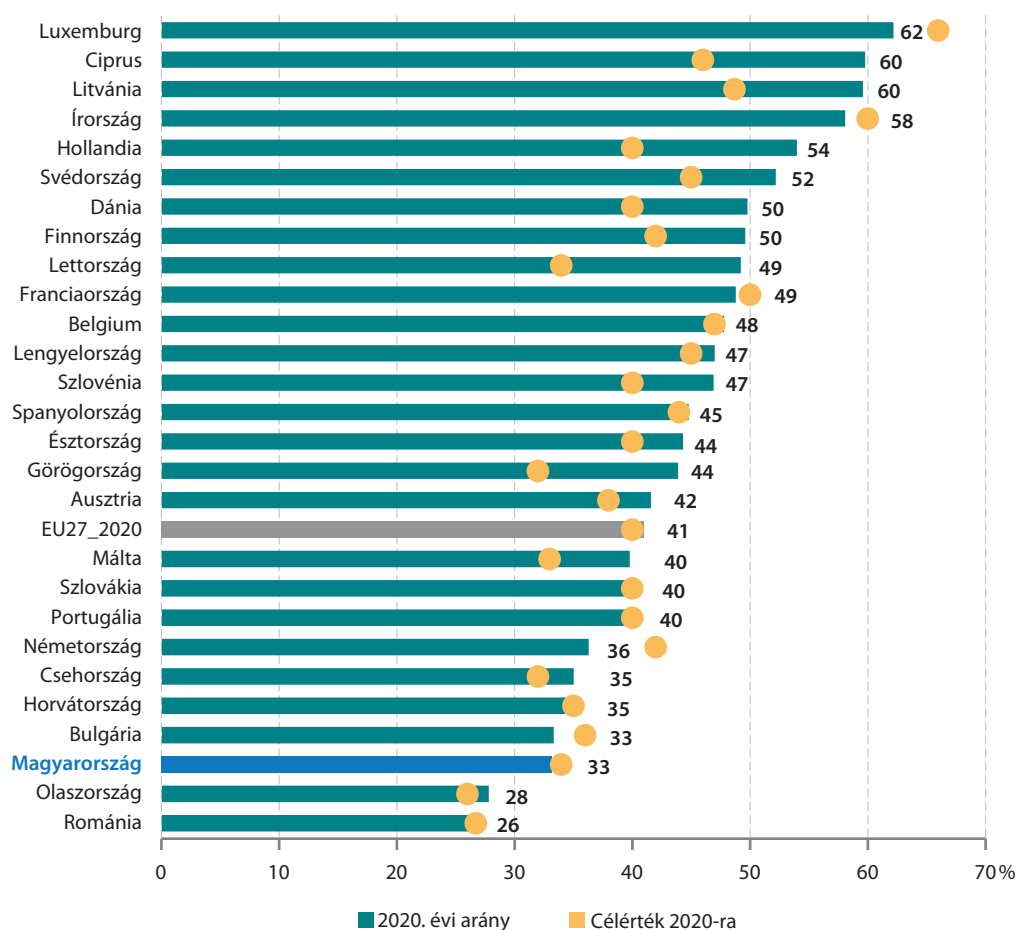
A hazai régiók szintjén az utóbbi két évtizedben ellentétes tendenciák mutatkoztak. Közép-Magyarország – a legkedvezőbb helyzetű térség – mutatója számottevően javult, 10% feletti értékről 2020-ra 7,3%-ra csökkent, ezáltal az uniós legkedvezőbb helyzetű régiók közé sorolható. Nyugat- és Közép-Dunántúl, valamint a Dél-Alföld régió értéke jellemzően stagnál, illetve kissé javuló folyamatokat mutat, amivel az átlagos helyzetű uniós térségek közé tartoznak. A hazai és az uniós átlagnál lényegesen kedvezőtlenebb a korai iskolaelhagyók aránya Észak-Magyarországon (20,8), Dél-Dunántúlon (17,5), valamint az Észak-Alföld régióban (15,2%). Esetükben az ezredfordulón mért magas bázis után stagnálás (Észak-Alföld), vagy a korai iskolaelhagyók arányának további emelkedése (Dél-Dunántúl, Észak-Magyarország) következett be.

A diplomások aránya megközelítette a 2020-ra kitűzött célt

Az Európa 2020 stratégiai program célul tűzte ki a versenyképesség növelését és a tudásalapú gazdaság és társadalom létrehozását, így egyik célkitűzése a 30–34 éves népességre vonatkozóan a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányának növelése. Az egyes tagállamok által vállalt cél különböző (26 és 66% közötti), **Magyarország 34%-ot tűzött ki célul**, az Európai Unió 40%-ot. **2020-ban** 17 tagállam érte el a célértéket,

valamint a közösség 41%-os mutatója is felülmúlta az elvárt szintet. Hazánkban **ez az arány 33%-ot tett ki** – 2010 óta 7,1 százalékponttal emelkedett –, az uniós átlagtól 2010-ben 6,5, 2020-ban 7,8 százalékponttal maradt el. A visegrádi országok közül Lengyelországban és Szlovákiában nagyobb (47, illetve 40%), Csehországban pedig lényegében ugyanakkora (35%) volt a diplomások aránya, mint hazánkban.

6.47. ábra A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a 30–34 éves népesség körében, 2020

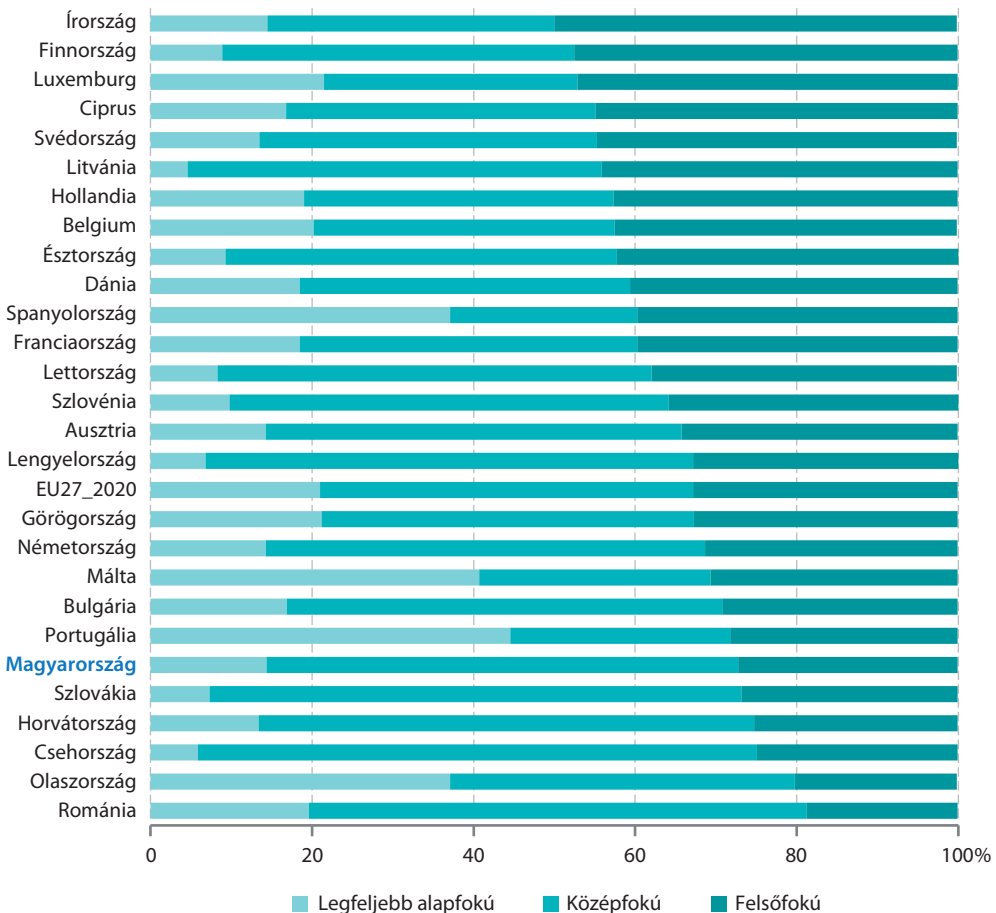

A népesség iskolai végzettsége tekintetében kettősség figyelhető meg

A 25–64 éves népesség iskolai végzettségét tekintve Magyarországot uniós összehasonlításban kettősség jellemzi. Kedvező, hogy **a legfeljebb alapküvé végzettségük aránya** 2020-ban 6,6 százalékponttal **az uniós átlag alatt volt**, kedvezőtlen, hogy **a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya** 5,6 százalékponttal **elmaradt attól**. A többi visegrádi országhoz (Csehország,

Lengyelország, Szlovákia) viszonyítva azonban Magyarországon a legmagasabb (14%) az alacsony végzettségűek aránya, és a legalacsonyabb a középfokú végzettségűeké (58%). A felsőfokú végzettséggel rendelkezők részesedése nálunk 27,2%, Lengyelországban ennél 5,7 százalékponttal nagyobb, Csehországban és Szlovákiában a magyarországinál valamelyest kisebb volt.

6.48. ábra A 25–64 éves népesség megoszlása legmagasabb iskolai végzettség szerint az uniós tagországokban, 2020

Csökkenek a költségvetés oktatási kiadásai

A költségvetés oktatási kiadásai 2020-ban 1,8 ezer milliárd forintot tettek ki, ez az összeg folyó áron 1,6%-kal elmaradt az előző évitől. **A GDP-hez viszonyított 3,8%-os aránya az ezredforduló utáni időszak legalacsonyabb értéke volt.** A kiadások felét alap- és középfokú, ötödét felsőfokú oktatásra, 17%-át óvodai nevelésre szánták. Az egyéb oktatásra, illetve az oktatással összefüggő egyéb kiadásokra elkülönített összegek súlya 2,6 és 9,7% volt.

2020-ban a költségvetés oktatási kiadásainak GDP-hez viszonyított aránya az Európai Unión belül Svédországban, Belgiumban és Észtországban volt a legmagasabb, Írországban, Romániában és Bulgáriában a

legalacsonyabb. A visegrádi országok közül Lengyelországot és Csehországot az uniós átlagnál kissé magasabb, Magyarországot és Szlovákiát kissé alacsonyabb érték jellemezte.

A háztartások oktatásra fordított fogyasztási kiadása 2020-ban 408 milliárd forint volt, ami – a megelőző hat év 0,9%-os arányától kissé elmaradva – a GDP 0,8%-át jelentette.¹⁶⁾ A gyermekes háztartások egy főre jutó oktatási kiadásai 2010-ben 9 ezer, 2020-ban mintegy 19 ezer forintot tettek ki.¹⁷⁾ (Ezzel párhuzamosan az oktatási szolgáltatások 2010 és 2021 között évente átlagosan 2,3%-kal drágultak.) Az oktatásra költött összeg egy főre jutó teljes fogyasztáshoz mért részesedése 2014 óta változatlanul 0,9% volt.

KULTURÁLIS FOGYASZTÁS, SZABADIDŐ

2020 folyamán megváltoztak a kulturális, szórakozási lehetőségeink. A személyes jelenlétet igénylő programok a járvány kitörését követően erősen visszaszorultak, a rendezvényszervezési tilalmak hatására bezártak a kulturális intézmények. A meg-

változott körülményekhez alkalmazkodva több kulturális program, koncert, előadás az online térben vált elérhetővé. A zárva tartás 2021 májusáig folytatódott, a múzeumokat, színházakat, mozikat ekkor nyitották meg újra a közönség számára.

A múzeumlátogatások száma nőtt 2020-hoz képest

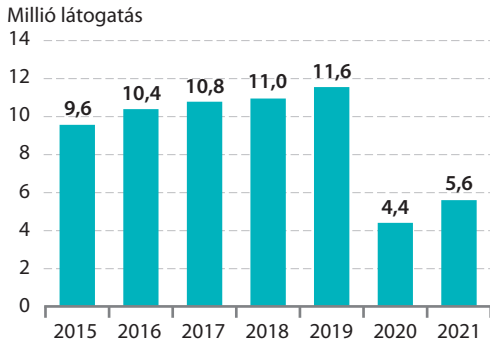
2021-ben 669 muzeális intézmény várta a látogatókat, 7-tel kevesebb, mint az előző évben. A járvány miatti **korlátozások erősen érintették a múzeumok forgalmát**, amelyek összességében 2020-ban 21, 2021-

ben 22%-kal kevesebb kiállítást rendeztek 2019-hez képest. 2021-ben a múzeumi látogatások száma 26%-kal több volt, mint az előző évben, de még így is 52%-kal elmaradt a járvány nélküli 2019. évitől.

¹⁶⁾ A nemzeti számlák előzetes adatai alapján.

¹⁷⁾ A háztartási költségvetési és életkörülmények adatfelvétel alapján.

6.49. ábra Múzeumlátogatások száma

2015-től évről évre növekedett az egy kiállításra jutó látogatások száma, de ez 2020-ban megtört, akkor az egy évvel korábbihoz képest a látogatószám erőteljesebben (62%-kal) visszaesett, mint a kiállítások száma (-21%). 2021-ben azonban ismét nőtt a mutató értéke, egy kiállításra átlagosan közel 1800, míg az előző évben 1400 látogató jutott. A 2021. évi 5,6 millió látogatás háromtizedét fővárosi intézményekben regisztrálták.

A korlátozó intézkedések hatására 2020-ban jelentősen csökkent a színház- és mozilátogatások száma

A járványt megelőzően, 2009 és 2019 között a színházak száma jelentősen nőtt, alapvetően az előadó-művészeti törvény nyomán megváltozott működési, nyilvántartási és finanszírozási rendszernek köszönhetően, ami emelkedő előadásszámmal párosult. 2020-ban a bezárások következtében **a színházi előadások száma 49%-kal (19 ezerre), a látogatásoké 45%-kal (4,4 millióra) csökkent** az előző évhez képest.

A mozik forgalma még jelentősebben csökkent, ugyanis 2020-ban az országban található 406 moziteremben összesen 261 ezer mozielőadást tartottak, 48%-kal kevesebbet, mint 2019-ben. **A mozilátogatások száma 71%-kal, 4,3 millióra esett**

vissza 2020-ban, ebből Budapesten 2,2 milliót regisztráltak.

A **Covid19-járvány a kulturális rendezvényekre is hatással volt.** A közművelődési intézményként számba vett szervezetek köre 2020-ban az előző évhez képest 2,2%-kal, 5841-re csökkent, az ezekben tartott rendezvények, előadások közül a közösségi rendezvények (26 ezer) és a művészeti események (25 ezer) száma volt a legmagasabb, előbbi 57, utóbbi 56%-kal csökkent a 2019. évihez viszonyítva. A legnagyobb mértékben (62%-kal) ugyanakkor a szórakoztató rendezvények száma esett vissza, 2020-ban csupán 13 ezer ilyen jellegű rendezvényt tartottak.

Növekedett a darabszám és a példányszám a könyvpiacon

A kiadott könyvek (címek) száma 2015 és 2017 között csökkent, 2018 óta viszont évről évre emelkedett. **2021-ben 15 260 címet jelentettek meg**, 10%-kal többet,

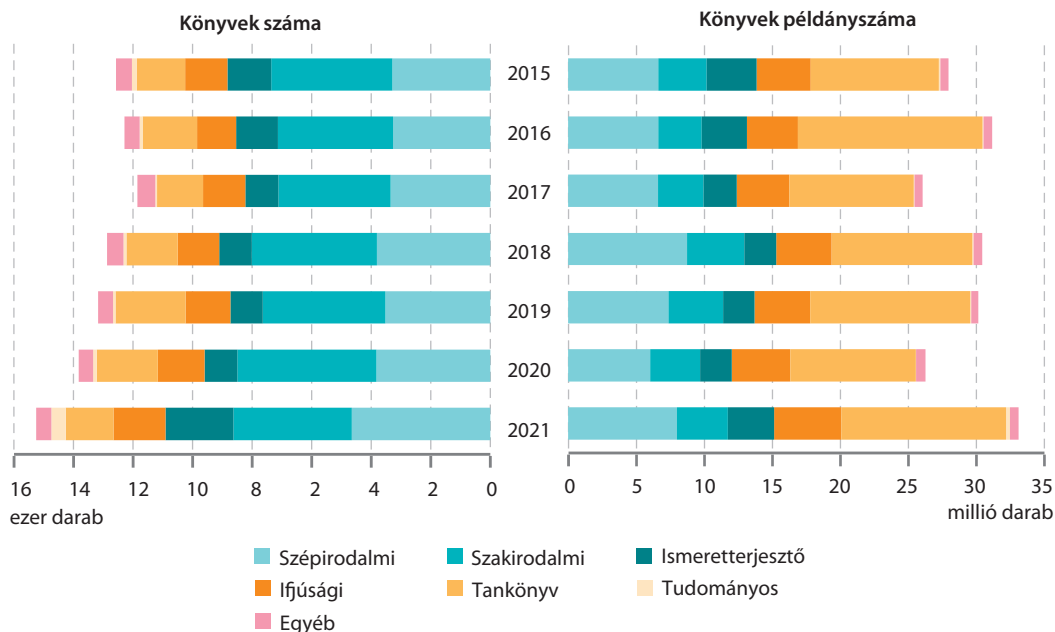
mint 2020-ban. Ezek 30%-a szépirodalmi, 26%-a szakirodalmi jellegű volt. Az előbbi kategóriába tartozó 4653 könyv héttizede regény, illetve elbeszélés volt. 2021 során

a kiadott szépirodalmi művek fele magyar, ötöde amerikai szerző tollából származott.

A könyvek példányszáma már az 1990-es évektől kezdődően erőteljesen visszaesett, majd kisebb-nagyobb ingadozások mellett

azóta is csökkenő tendencia a jellemző. 2021-ben azonban **a több kiadott könyv az előző évinél magasabb, összességében 33,3 milliós példányszámban jelent meg.** Ezek 37%-a tankönyv, 24%-a szépirodalmi jellegű volt.

6.50. ábra A kiadott könyvek száma és példányszáma jelleg szerint

Az 1990-es évek elején – főként a munkahelyi könyvtárak megszűnésével – a könyvtárak száma mintegy harmadával csökkent. A folyamat az ezredfordulóra megállt, ezt követően a számuk stagnált. Napjainkban szinte minden településen található települési könyvtári szolgáltatóhely. Az ezekhez tartozó könyvállomány mennyisége a korábbi éveket jellemző visszaesés után 2020-ban újra nőtt, az olvasók száma viszont tovább

csökkent. A járványhelyzet miatti zárva tartás következtében a kölcsönzött könyvtári egységek száma is jóval (44%-kal) kevesebb volt, mint 2019-ben. A járvány mellett azonban ebben szerepet játszhatott az is, hogy a **kölcsönzési aktivitás az ezredforduló óta lényegesen csökkent**, amiben az e-könyvek növekvő népszerűsége, valamint a megváltozott könyvtárhasználati szokások is szerepet játszhatnak.

6.9. tábla A könyvtárak főbb mutatószámai, 2020

Típus	Könyvtár száma, darab	Könyv-állomány, ezer egység	Beiratkozott olvasó, ezer fő	Kölcsönzött könyvtári egység, ezer darab
Nemzeti és országos szakkönyvtárak	12	16 573	41	225
Települési könyvtárak	3 335	43 768	1 037	11 010
Egyéb szak- és munkahelyi könyvtárak	443	37 835	398	911
Iskolai könyvtárak	..	58 218	..	7 233

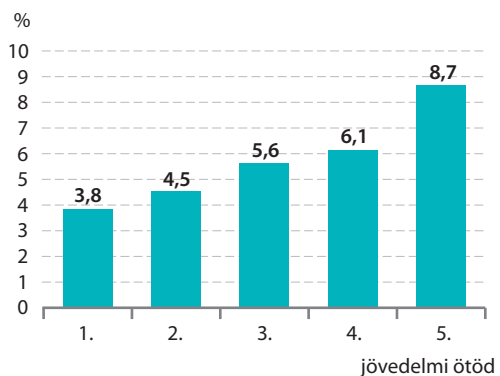
Csökkent a kultúrára, szórakozásra fordított kiadások aránya 2020 folyamán

A háztartás-statisztika fogyasztásra vonatkozó adatai szerint **kultúrára, szórakozásra havi szinten 7406 forintot költöttünk 2020-ban**, folyó áron 38%-kal többet, mint 2015-ben, de 8,9%-kal kevesebbet, mint 2019-ben. A 2015 és 2020 közötti emelkedő kiadásokat árnyalja, hogy a kultúra, szórakozás árai a vizsgált időszak minden évében emelkedtek, 2019-hez képest 1,9, 2015-höz viszonyítva 7,6%-kal. A járvány előtti években a háztartások a kiadásaik egyre nagyobb hányadát fordították kultúrára, szórakozásra, 2020-ban ez megszakadt, a 6,5%-os arányszám a 2015. évinél (6,6%) is alacsonyabb volt, amiben a járvány miatti korlátozott lehetőségek is szerepet játszhattak.

A jövedelemszint jelentősen befolyásolja a kiadások mértékét, a két szélső jövedelmi ötödbe tartozók kultúrára és szórakozásra fordított kiadásainak összege közötti különbség nyolcszoros. A háztartások típusa szerint is jelentősek az eltérések, 2020-ban a havi egy főre jutó, kultúrára, szórakozásra fordított összeg a gyermek nélküli háztartásokban átlagosan 8531, a gyermekes háztartásokban 6249 forint volt. Arányaiban a

gyermekes háztartásokban többet (7,2%) költöttek kultúrára, szórakozásra, mint a gyermek nélküli háztartásokban (6,1%).

6.51. ábra A kultúrára, szórakozásra fordított kiadások aránya az egy főre jutó fogyasztásban jövedelmi ötödök szerint, 2020

A költségvetés kulturális kiadásai 2020-ban 670,2 milliárd forintot tettek ki, a GDP 1,4%-át. Ezeknek a kiadásoknak az összege folyó áron 18%-kal meghaladta az egy évvel korábbit, GDP-hez viszonyított arányuk az előző évinél (1,2%) valamivel több volt.

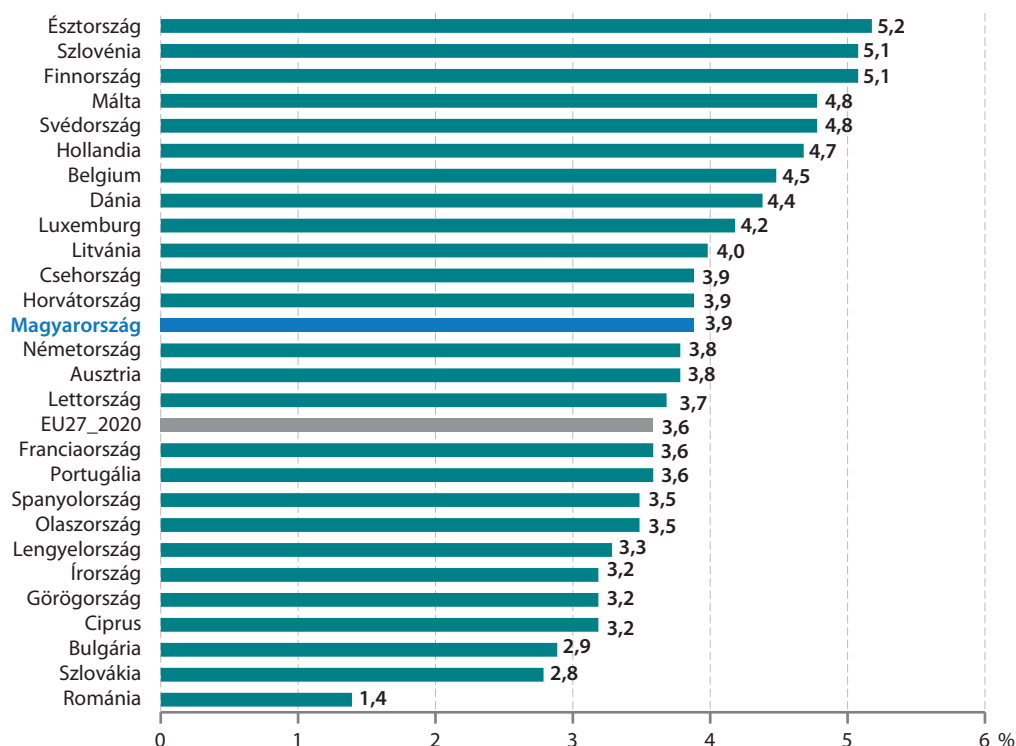
Nőtt 2020-ban a kulturális foglalkoztatottak létszáma

Az Európai Unió kidolgozott egy módszertant, amely a kulturális foglalkoztatás mérésére szolgál a gazdasági ágazat (TE-ÁOR) és a foglalkozás jellegének (FEOR) figyelembevételével. Azokat a foglalkoztatottakat sorolják ide, akik az alábbi három kritérium valamelyikébe tartoznak:

- kulturális foglalkozásúak és a kulturális szektorban dolgoznak (pl. napilapnál dolgozó újságíró),
- kulturális foglalkozásúak, de nem a kulturális szektorban dolgoznak (pl. a járműiparban dolgozó tervező),
- nem kulturális foglalkozásúak, de a kulturális szektorban dolgoznak (pl. könyvelő egy kiadóknál).

E módszertan szerint 2020-ban Magyarországon 175 ezren tartoztak a kulturális foglalkoztatottak közé, 6,5%-kal többen, mint az előző évben. Az unióban viszont összességében 2,6%-kal csökkent a létszámuk, 7 millió 168 ezer főre. Mind hazánkban, mind az unióban az ilyen foglalkoztatottak 54%-a volt férfi. A kulturális foglalkoztatottak aránya az összes foglalkoztatottból Magyarországon 3,9%-ot tett ki, meghaladta az uniós átlagot (3,6%). Ez az arány jellemzően az északi uniós tagországokban és a Benelux-állomokban volt a legmagasabb, 4,0% feletti.

6.52. ábra Kulturális foglalkoztatottak aránya az összes foglalkoztatottból az Európai Unió tagállamaiban, 2020

SZUBJEKTÍV JÓLLÉT

A társadalom életkörülményeinek felméréséhez fontosak az ún. kemény mutatók – mint pl. a jövedelmi helyzet, a fogyasztási

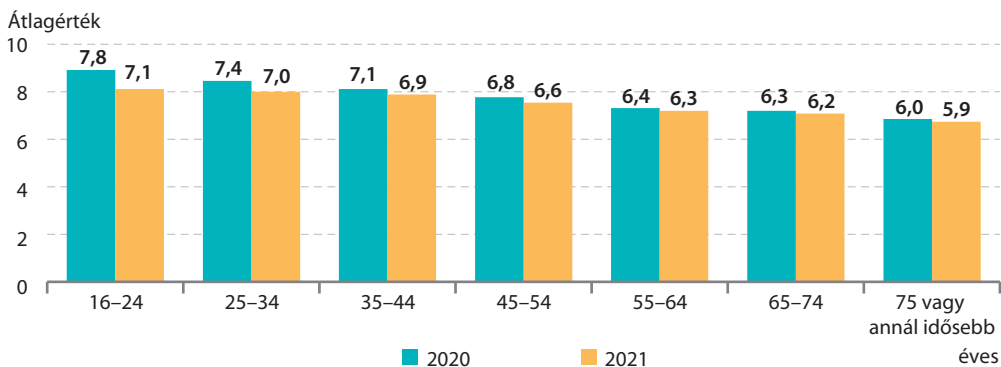
kiadások –, mellettük azonban az embereknek az életről alkotott véleményét is érdemes megvizsgálni.

A Covid19-járvány következtében a fiatalok elégedettsége csökkent a legnagyobb mértékben

A 16 éves és annál idősebb lakosság általános élettél való elégedettsége¹⁸⁾ 2021-ben 6,5 pont volt, ami 0,3 pontos visszaesést jelent az előző évhez képest. Ebben a járványnak, illetve a visszaszorítása érdekében

bevezetett lezárásoknak jelentős szerepük volt. Az előző évekhez hasonlóan a férfiak (6,6) valamelyest elégedettebbek voltak az életükkel, mint a nők (6,5).

6.53. ábra Az étellel való elégedettség korcsoportok szerint

* 0-tól 10-ig terjedő skálán.

2020-hoz¹⁹⁾ képest a legnagyobb visszaesés a fiatalabb korcsoportok esetében figyelhető meg. A korlátozások és a lezárások őket érintették a leginkább, az iskolák,

éttermek és szórakozóhelyek zárva tartása, valamint a közösségi élet általános hiánya a fiatalok elégedettségére nyomta rá leginkább a bélyegét. Mindezek ellenére tovább-

¹⁸⁾ Az ezzel kapcsolatos kérdés így hangzott: „Összességében mennyire elégedett Ön az életével mostanában egy 0-tól 10-ig terjedő skálán, ahol a 0 azt jelenti, hogy egyáltalán nem, a 10 pedig azt, hogy teljes mértékben?”

¹⁹⁾ Az adatok forrásául szolgáló háztartási és életkörülmények felvétel 2020 elején készült, így az adatok a Covid19-járvány előtti állapotokat tükrözik.

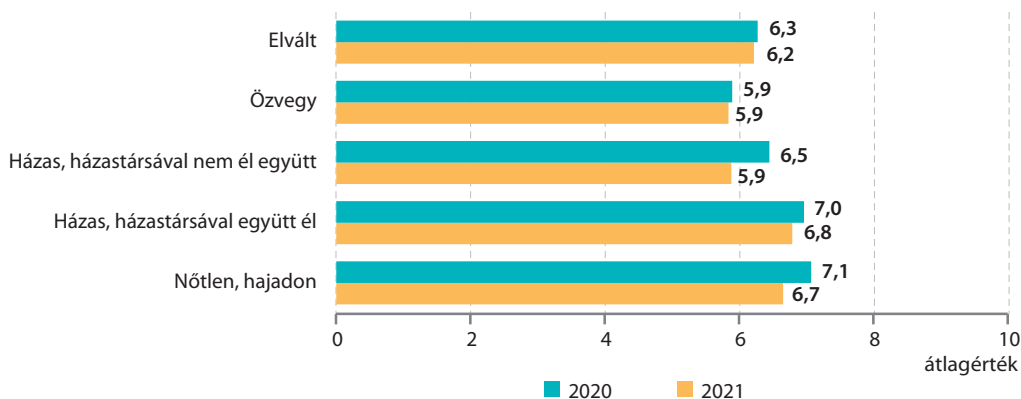
ra is ők a leginkább elégedettek az életükkel, az életkor előrehaladtával folyamatosan csökken az elégedettség.

A családi állapot alapján jelentős különbségek figyelhetők meg az élettel való elégedettségben. Az életükkel a házastársukkal együtt élő házások (6,8) elégedettek a leginkább – náluk alig kevésbé a nőtlenek, hajadonok (6,7) –, a legkevésbé pedig a házastársukkal együtt nem élők (5,9) és az özvegyek (5,9). A járvány és a lezárások hatása itt is megfigyelhető, azonban nem érintett minden csoportot egyenlő mértékben. A legnagyobb mértékben a házastársukkal együtt nem élők és a nőtlenek/

hajadonok elégedettsége csökkent, a legkisebb mértékben pedig az elváltaké és az özvegyeké.

Az iskolai végzettség befolyással van az élettel való elégedettségre, a végzettséggel párhuzamosan az elégedettség is növekszik. A legelégedettebbek a felsőfokú végzettséggel rendelkezők (7,2), a legkevésbé elégedettek a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők. A járvány és a korlátozások hatása a közép- és felsőfokú végzettségűeknél azonos mértékű (–0,2) csökkenést okozott az elégedettség tekintetében. A legfeljebb alacsonyfokú végzettségűeknél nagyobb visszaesés következett be (–0,4).

6.54. ábra Az élettel való elégedettség átlagértékei családi állapot alapján

* 0-tól 10-ig terjedő skálán.

A Budapesten élők a legelégedettebbek a háztartásuk anyagi helyzetével

Az általános elégedettség mellett érdemes megvizsgálni a háztartás jövedelmi helyzetével való elégedettséget²⁰⁾ is. **A háztartás**

anyagi helyzetével az általános elégedettség 5,6 pont, ami enyhe csökkenést jelent 2020-hoz képest, és részben a Covid19-jár-

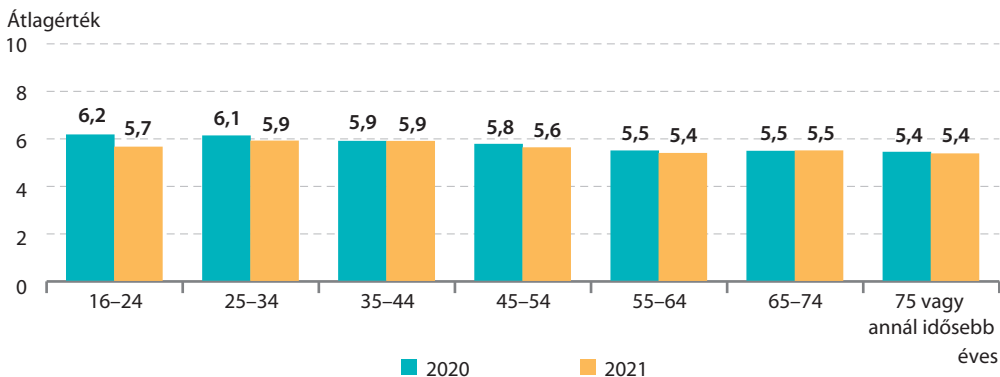
²⁰⁾ Az élettel való elégedettséghez hasonlóan a háztartás anyagi helyzetének megítélését is egy 0-tól 10-ig terjedő skálán vizsgáltuk (0 = egyáltalán nem elégedett, 10 = kifejezetten elégedett).

vánnyal is összefügg. A férfiak (5,7) valamelyest elégedettebbek az anyagi helyzetükkel, mint a nők (5,6). Az iskolázottság esetén hasonló tendencia figyelhető meg, mint az általános elégedettségénél: a végzettséggel párhuzamosan a jövedelmi helyzettel való elégedettség is nő. A leg-

elégedettebbek a felsőfokú végzettséggel rendelkezők (6,6), a legkevésbé a legfeljebb alapfokú végzettségűek (4,5). Az életkor esetén azonban már különbségeket is megfigyelhetünk, mivel itt középkorúak a legelégedettebbek a jövedelmi helyzetükkel (25–44: 5,9).

6.55. ábra A háztartás anyagi helyzetével való elégedettség korcsoportok szerint

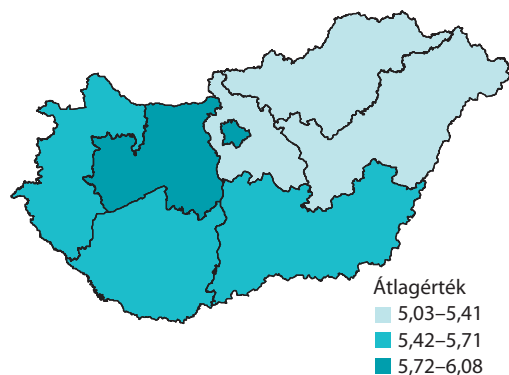
* 0-tól 10-ig terjedő skálán.

A járvány és a korlátozások az első jövedelmi ötödbe tartozókat viselte meg leginkább. A korcsoportok szerinti jövedelemmel való elégedettség hasonlóan alakul az általános elégedettséghez: a fiatalok esetében csökkent a legnagyobb mértékben. Régiós szinten nincsenek számottevő különbségek az anyagi helyzettel való elégedettség tekintetében. A leginkább a fővárosban, a legkevésbé az Észak-Magyarországon élők elégedettek a háztartásuk anyagi helyzetével.

A településszintek között azonban már nagyobb különbségeket figyelhetünk meg. Minél kisebb egy település, a lakói annál kevésbé elégedettek a jövedelmi helyzetükkel. A leginkább a fővárosban élők (6,1), a

legkevésbé a községek lakói (5,2) elégedettek a háztartásuk jövedelmi helyzetével.

6.56. ábra A háztartás anyagi helyzetével való elégedettség régiók szerint, 2021

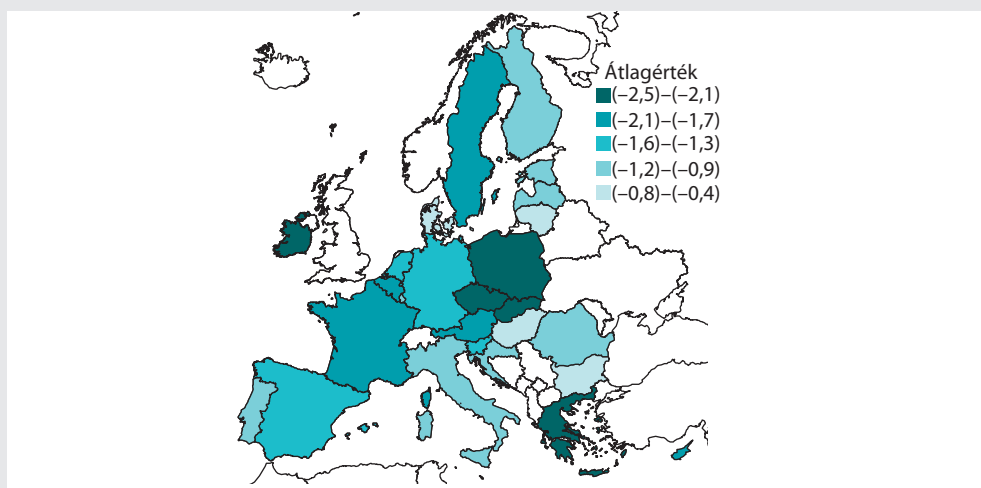

A COVID-19-JÁRVÁNY VILÁGSZERTE CSÖKKENTETTE A SZUBJEKTÍV JÓLLÉTET

A pandémia és az azzal kapcsolatos korlátozó intézkedéseknek a gazdaságra és az egészségügyre gyakorolt hatásai viszonylag jól ismertek, azonban a járvány a szubjektív jóllét területén is jelentős negatív változást okozott. A szubjektív jóllétet az anyagi körülmények, a családi, a baráti és a munkahelyi kapcsolatok, valamint a kulturális és vallási események jelentősen befolyásolják, ezeken a területeken pedig a járvány nagy változásokat hozott. A családi élettel való elégedettség nagyobb mértékben csökkent, mint a munkával való elégedettség. A családi élettel való elégedettség mérséklődése az egyedülállók esetében is jelentkezett, ami nagy valószínűséggel a munkahelyi kapcsolatok megszűnésének tulajdonítható egy német kutatás²¹⁾ szerint. Az elégedetlenség növekedésének mértéke ugyanakkorra volt a munkájukat ideiglenesen és végérvényesen elveszítők között.²²⁾ Azok körében, akik pozitívumokról (szabadabb munkaidőbeosztás, közlekedésre fordított idő csökkenése) is beszámoltak, mérsékeltebb volt a visszaesés. A kormányok járványügyi intézkedéseinek megítélése is jelentős hatást gyakorolt: a szubjektív jóllét csökkenése mérsékeltebb volt azok körében, akik egyetértettek a kormányuk intézkedéseivel, mint azok körében, akik negatívan ítélték meg azokat.

A járvány következtében az Európai Unió összes tagállamában a szubjektív elégedettség (EU-átlag: 5,7 pont) csökkent (uniós szinten 1,6 ponttal). A legnagyobb csökkenés Írországban (-2,5 pont), a legkisebb pedig Bulgáriában (-0,4 pont) volt. Magyarország szubjektív elégedettsége a legkedvezőbbek közé tartozik, az egyik legalacsonyabb volt a csökkenése.²³⁾

6.57. ábra Az étellel való elégedettség csökkenése a járvány következtében az Európai Unió tagországaiban

²¹⁾ Möhring K. – Naumann E. – Reifenscheid M. – Wenz A. – Rettig T. – Krieger U. – Friedel S. – Finkel M. – Cornesse C. - G. Blom A. (2021) The COVID-19 pandemic and subjective well-being: longitudinal evidence on satisfaction with work and family, *European Societies*, 23. évf., 1. szám, 601–617. o.

²²⁾ Long, T.Q. Individual Subjective Well-Being during the COVID-19 Pandemic. *Sustainability*, 2021. 13. évf., (14), 7816

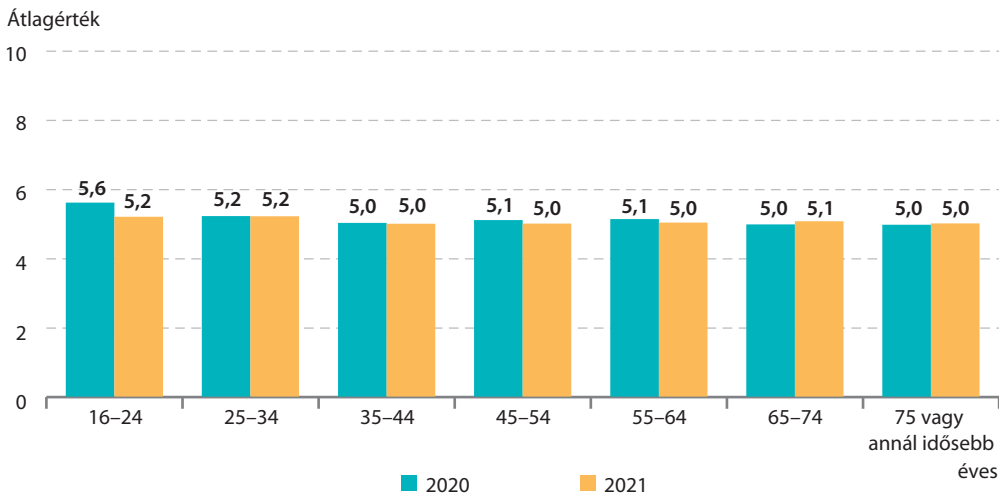
²³⁾ Eurofound, Eurostat.

Az emberekben való bizalom nem csökkent a járvány ideje alatt sem

Az emberekbe vetett általános bizalom²⁴⁾ a Covid19-járvány és a lezárások ideje alatt sem csökken, az átlag az előző évhez hasonlóan 5,1 pont volt. A nemek között nem volt különbség, az iskolai végzettség területén pedig az előző évek tendenciái érvényesültek: a végzettségi szintek növekedésével párhuzamosan az emberekbe vetett bizalom is növekszik. A jövedelmi ötödök esetében is hasonló a helyzet, az alacsonyabb jövedelmi kategóriákban kisebb, a magasabb jövedelmi kategóriákban nagyobb az emberekbe vetett bizalom.

A korcsoportok kapcsán megfigyelhető, hogy a bizalmi szint az életkor előrehaladtával fokozatosan csökken, 35 év fölött pedig stagnál. A lezárások a legtöbb korcsoport bizalmi szintjét érintetlenül hagyták, vagy csak minimális csökkenést eredményeztek. A legnagyobb visszaesés a 16–24 évesek körében figyelhető meg. Esetükben az online oktatás és az ebből fakadó elzártság, illetve a kortársaikkal való személyes kapcsolatok megszűnése lehet a visszaesés legfőbb oka.

6.58. ábra Az emberekbe vetett bizalom korcsoportok szerint

* 0-tól 10-ig terjedő skálán.

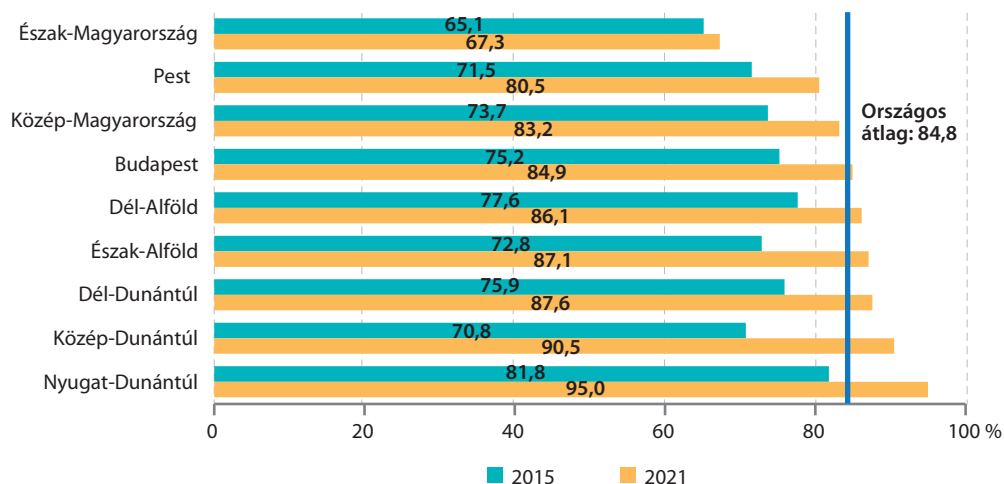
²⁴⁾ A megkérdezetteknek a következő kérdésre kellett válaszolniuk egy 0-tól 10-ig terjedő skálán: „Elmondható-e Ön szerint, hogy a legtöbb emberben meg lehet bízni?”

A nyugati országrészekben élők érzik leginkább biztonságban magukat a közterületeken

2015 és 2021 között 74%-ról 85%-ra nőtt azoknak az aránya, akik nagyon vagy eléggé biztonságban érezték magukat sötétedés után a közterületeken. A **községekben élők (86%) biztonságérzete volt a legmagasabb**, a kisebb városokban (83%) élőké pedig

a legalacsonyabb. A településtípussal szemben régiós szinten jelentős területi különbségek vannak: a nyugat- és dél-dunántúliak biztonságérzete (95-91%) jóval nagyobb az észak-magyarországiakénál (67%).

6.59. ábra A közterületen magukat biztonságban érzők aránya régiók szerint

7

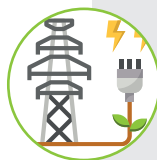
Környezet és energiagazdálkodás

Környezet

- Az üvegházhatású gázok 2019-ben kibocsátott mennyisége az előző évekéhez hasonlóan alakult. 2010-hez képest az energiaellátás szennyezése csökkent, a mezőgazdaságé és a feldolgozóiparé nőtt.
- A biogazdálkodásba bevont területek nagysága 300 ezer hektár fölötti, a termelők száma több mint 5100 volt 2020-ban, hasonló az előző évihez. Az ökológiai gazdálkodásban tartott főbb haszonállatok állománya csökkent.
- Az újonnan telepített erdők nagysága nem jelentős, de évek óta valamelyest növekszik. 2020-ban a kitermelt fa mennyisége elmaradt a korábbi évekre jellemző értéktől.
- A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások aránya folyamatosan emelkedik. A közüzemi ivóvízellátásba a lakások 95%-a van bekapcsolva. 2020-ban kevesebb csőtörés következett be a hazai közüzemi ivóvízvezeték-rendszerben, mint a korábbi három évben.
- Az elkülönítetten gyűjtött hulladék aránya a korábbi évekre jellemző bővülés után 2020-ban csökkent, az összes mennyiség 29%-át tette ki. A hulladékkezelésben változatlanul a lerakás a leggyakoribb módszer.

Energiagazdálkodás

- A hazai gazdaság szereplői 2021-ben az előző évinél 3,5%-kal több energiát használtak el.
- 2021-ben 2,5%-kal nőtt a villamosenergia-termelésünk, aminek 45%-át a paksi atomerőmű működése, 26%-át földgáz elégetése, további 19%-át a megújuló energiaforrások hasznosítása biztosította.
- 2020-ban egységnyi – folyó áron számított – GDP termeléséhez az uniós átlagnál 81%-kal több energiát kellett felhasználni. Ezt megelőzően, 2010 és 2019 között a mutató értéke 71 és 84% között ingadozott.
- Az alapenergiahordozókból előállított energia megoszlása alapján a fosszilis források súlya a 2016. évi 34%-ról 2021-re 29%-ra csökkent.
- Magyarország energiainport-függősége 2020-ban – az előző évi emelkedés után – csökkent. Uniós összehasonlításban hazánk továbbra is a közepesen energiainport-függő országok közé tartozik.

KÖRNYEZET

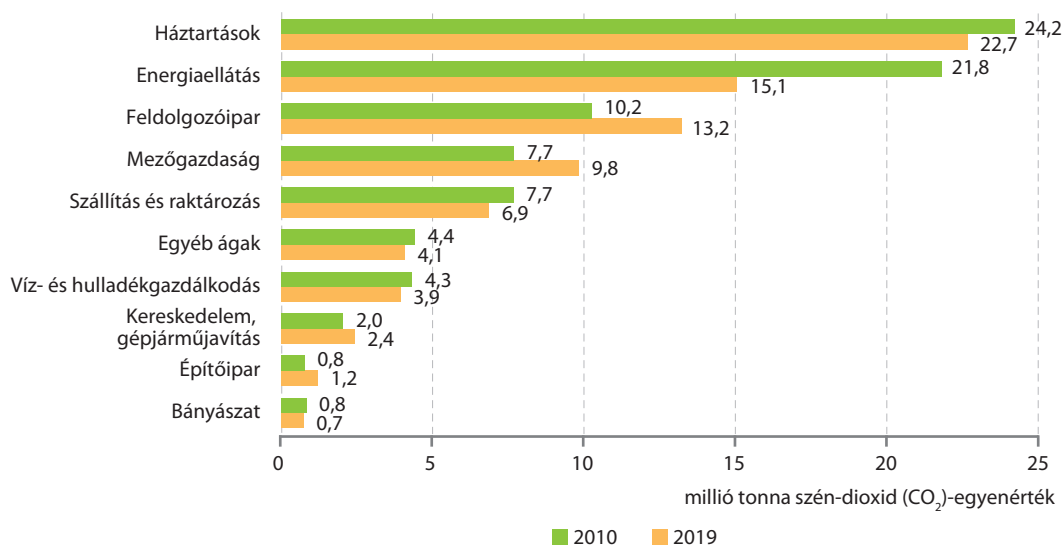
Az energiaellátás tisztul, de a feldolgozóipar egyre több üvegházhatású gázt termel

A környezetvédelem és a klímaváltozás elleni küzdelem egyik legfontosabb területe a légszennyezés visszaszorítása. A legfrissebb adatok 2019. évi, tehát ezeken még nem mutatkoznak meg a járványügyi intézkedések gazdaságra és társadalomra gyakorolt hatásai.

Az uniós módszertanra épülő levegőkibocsátási számlák alapján Magyarországon az üvegházhatású gázok teljes kibocsátása az 1990-es évek közepe óta – kisebb ingadozásokkal – nagyságrendileg hasonló szinten mozgott. 2019-ben emberi tevékenységből szén-dioxid (CO₂)-egyenértékben kifejezve 80 millió tonna üvegházhatású gáz került a levegőbe. Ennek kicsit több mint héttizede a nemzetgazdasági ágakból

származott, amelyek együttes kibocsátása 4,0%-kal csökkent 2010-hez képest, miközben a szennyezés közel háromtizedéért felelős háztartásoké 6,4%-kal. Utóbbiak főleg a hűtéssel, a fűtéssel és a gépkocsihasználattal terhelik a környezetet. A gazdasági területek által kibocsátott üvegházhatású gázok legfőbb forrása az energiaellátás, ezek szennyezése 31%-kal esett vissza 2010 óta, elsősorban a fosszilis tüzelőanyagok csökkenő, illetve a megújuló és a nukleáris energia növekvő részesedésével összefüggésben. **A feldolgozóipar** – a termelés jelentős volumen-növekedése mellett – **és a mezőgazdaság kibocsátása** ugyanakkor 2013-tól szinte folyamatosan emelkedik, 2010-hez viszonyítva 29, illetve 28%-kal nőtt.

7.1. ábra A nemzetgazdasági ágak és a háztartások által kibocsátott üvegházhatású gáz mennyisége

2019-ben a kibocsátott üvegházhatású gázok egy főre jutó mennyisége az uniós tagországokban átlagosan 8,4 tonna volt. Magyarország a tagállamok között a hetedik legalacsonyabb értékkel (6,7 tonna/fő) rendelkezett. Az üvegházhatású gázok közül a legnagyobb mennyiséget, 81%-ot hazánkban a szén-dioxid¹⁾ adta, aminek legjelentősebb kibocsátója az energiaellátás, a feldolgozóipar, valamint a szállítás, raktározás ág volt.

A talajt, erdőt, vízkészletet károsító, savasodást okozó gázok levegőbe került mennyisége 1990 és 2005 között jelentősen, utána kisebb mértékben csökkent. 2019-ben a magyar nemzetgazdaság és a háztartások savasodást okozó együttes gázkibocsátása kén-dioxid (SO₂)-egyenértékben 267 ezer tonna volt. A bizonyos időjárási körülmények esetén kialakuló szmogot a nitrogén-oxidok (NO_x) és a kén-oxidok (SO_x) kibocsátása okozza. Előbbi mennyisége csökkenő tendenciát mutat 1990 óta, utóbbié 2005-ig esett vissza számottevően, azóta mérsékelten csökken, illetve stagnál. A kén-dioxid-szennyezés mérséklődése leginkább abból fakad, hogy az energiaellátás technológiájában változás következett be (pl. kéntelenítő berendezések széles körű használata), és a széntüzelés is visszaszorult. A természetes vizeink fokozott algásodásáért felelős ammónia kibocsátása 2010 óta emelkedik, ez elsősorban a növekvő szarvasmarha-állománynak és a műtrágyahasználatnak a következménye.

Az ózonnalanyagok hozzájárulnak a talaj közeli ózon kialakulásához, és komoly egészségügyi problémákat (pl. légzési nehézségeket) okozhatnak, továbbá károsítják az ökoszisztémát és a terményeket. 1990 óta szinte folyamatos csökkenés tapasztalható a hazai kibocsátásukban, a 2019. évi mennyiség 334 ezer tonna volt NMVOC²⁾-egyenértékben, a 2010-es értéknél 20%-kal kevesebb. A talaj közeli ózon feldúsulásáért az illékony szerves vegyületek, a metán (CH₄), a szén-monoxid (CO) és a nitrogén-oxidok a felelősek. Az illékony szerves vegyületek forrása túlnyomórészt a vegetáció, illetve a feldolgozóipar és a mezőgazdaság, míg a metáné a hulladékkezelés és a szarvasmarha-állomány. A szén-monoxid elsősorban a háztartási tüzelésből, szállításból kerül a levegőbe.

A légszennyező anyagok közül az emberi egészségre az egyik legnagyobb veszélyt a szálló por jelenti, légzési problémákat, szív- és tüdőbetegségeket okoz. **A 10 és 2,5 mikrométernél kisebb átmérőjű szilárdanyagok (PM₁₀ és PM_{2,5}) kibocsátása 2010-től 2015-ig hullámzóan alakult, 2016 óta viszont folyamatosan csökken.** 2019-ben az értékük 62, illetve 39 ezer tonna volt. A legnagyobb kibocsátók – túlnyomórésztben a fűtés/hűtés által – a háztartások, amelyek a nagyobb méretű (PM₁₀) szálló por emissziójának 54, a kisebb méretűeknek (PM_{2,5}) 81%-át adták. A nemzetgazdasági ágak közül a 10 mikrométernél kisebb szilárdanyag legnagyobb kibocsátója a mezőgazdaság (2019-ben 10 ezer tonna) és az építőipar (9 ezer tonna) volt.

¹⁾ A biomasszából származó szén-dioxiddal együtt értendő.

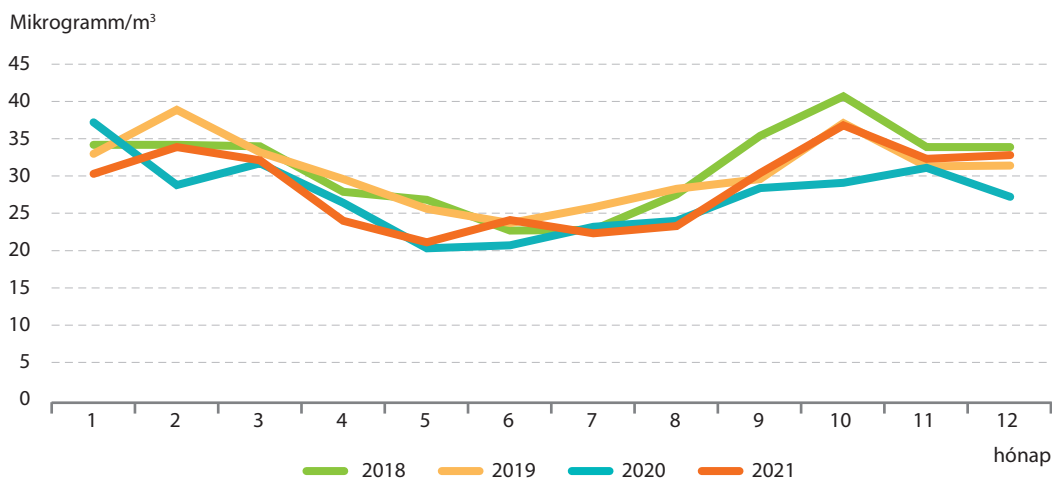
²⁾ *Non methane volatile organic compound* (nem metán illékony szerves vegyületek).

NÉMILEG JAVULT A LEVEGŐ MINŐSÉGE BUDAPESTEN

A nagyvárosok levegőjének minőségét sok tényező, így az időjárás is befolyásolja. A járvány hatására csökkenő közúti forgalom – amely a nitrogén-oxidok kibocsátásának egyik legfőbb forrása – kedvezően hatott a levegő minőségére: az Európai Környezetvédelmi Ügynökség adatai szerint legnagyobb városunkban, Budapesten a nitrogén-dioxid átlagos havi koncentrációja 2020 márciusától 2021 végéig szinte mindegyik hónapban alacsonyabb volt, mint 2018 vagy 2019 azonos hónapjában. A mutató értéke 2018-ban és 2019-ben 22,7–40,7 mikrogramm/m³, 2020. márciustól 2021. decemberig 20,3–36,8 mikrogramm/m³ között ingadozott.

7.2. ábra A nitrogén-dioxid átlagos havi koncentrációja Budapesten

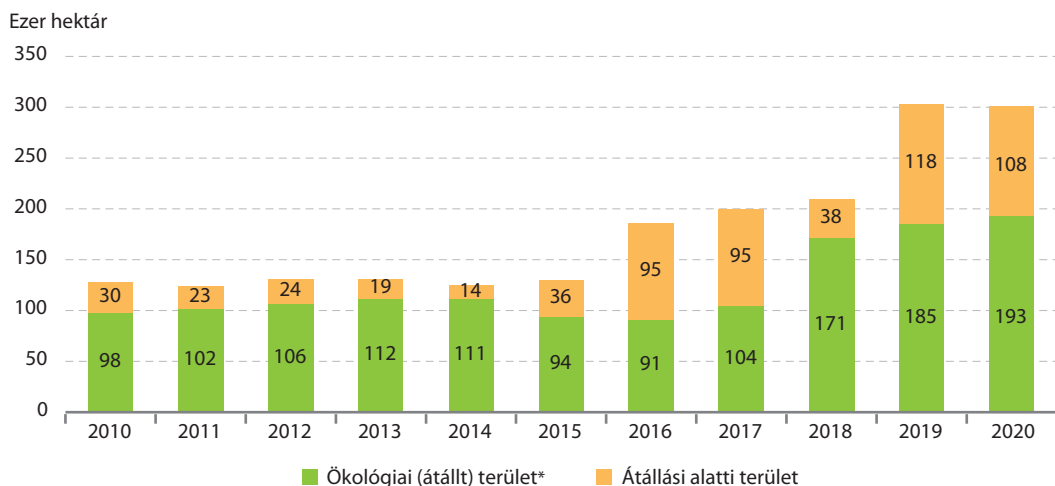

Több mint 5100 termelő folytatott ökológiai gazdálkodást

Az ökológiai gazdálkodás uniós jogszabályok által meghatározott termelési módszer, célja a környezettudatos, fenntartható növénytermesztés és állattenyésztés elősegítése. A hazai biogazdálkodást külön forrásrendszer segíti a Vidékfejlesztési Programban. A 2010-es évtized második

felében kétszer, 2016-ban és 2019-ben nőtt jelentősen e mezőgazdasági tevékenység vonzereje, 2020-ban az előző évihez hasonló volt a termelők száma és az érintett terület kiterjedése: **több mint 5100 termelő 301 ezer hektáron foglalkozott ökológiai gazdálkodással.**

7.3. ábra Az ökológiai gazdálkodásba bevont területek nagysága

* Ökológiai területnek az nevezhető, ami már átesett néhány éves átállási perióduson.

Hazánk mezőgazdasági területének 6,0%-án folytattak biogazdálkodást 2020-ban, ez elmarad az uniós átlagtól (9,0%). A biogazdálkodásba bevont terület aránya a legfrissebb adatok alapján Ausztriában, Észtországban és Svédországban volt a legmagasabb (20% fölötti), a legalacsonyabb pedig Bulgáriában és Írországbán (3% alatti), valamint a legkisebb kiterjedésű tagállamban, Máltán (0,6%).

Bioterméket olyan földön állíthatnak elő, amely már átesett a 2–3 éves átállási perióduson. Az átállási területek nagysága 2020-ban körülbelül a felét tette ki a már átállt, ökológiai területnek. A biogazdálkodásba bevont terület hattizede rét, legelő, a szántóföldi növények (főleg gabonafélék és zöldségfélék) 33, az ültetvények (szőlő, gyümölcs, egyéb évelők) mintegy 5%-ot foglalnak el. A zöldségterületek több mint felén csemegekukoricát vagy zöldborsót termesztnek, a gyümölcsültetvények hattizedén almát vagy diót.

Ökológiai gazdálkodásban mindegyik főbb haszonállatból kevesebbet tartottak 2020-ban, mint egy évvel korábban, a serté-

sek száma kisebb volt, mint az előző tíz évben bármikor. Az ökológiai állattenyésztés súlya változatlanul alacsony, a teljes állományon belül a szarvasmarháké a legmagasabb érték (2,8%).

7.1. tábla Ökológiai gazdálkodás keretein belül tartott állatállomány

(ezer darab)

Állat	2010	2019	2020
Szarvasmarhafélék	32,4	27,0	26,1
Sertés	5,4	5,5	3,5
Juh	9,5	11,8	8,5
Kecske	1,7	0,8	0,6
Baromfi	111,5	131,4	95,3

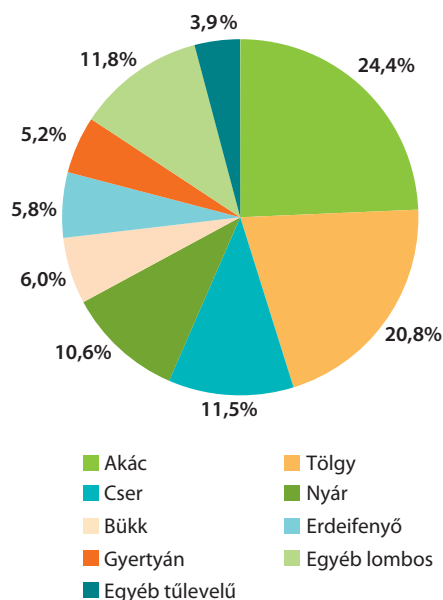
Biotermékek előállításával több mint 450 vállalkozás foglalkozott, ezen belül 200-nál is több zöldségek és gyümölcsök feldolgozását, tartósítását végezte. Számottevő volt még az organikus eredetű italok és borok készítése, ami összesen közel 70 vállalkozás tevékenységét jelentette.

Az erdőtelepítés intenzitása nő, de továbbra sem jelentős

Magyarországon 2000–2007 között telepítettek erdőket, fásítottak a legintenzívebben, akkor évente átlagosan 14 ezer hektáron történt ilyen művelet.³⁾ Utána alábbhagyott a folyamat, bár az utóbbi években ismét nőtt valamelyest az újonnan telepített erdők nagysága, **a 2019/2020-as tenyészeti év közel 2500 hektáros eredménye a legmagasabb volt a 2012/2013-as érték óta.** Az előző időszakhoz hasonlóan Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében telepítették a legtöbb erdőt, illetve végeztek legnagyobb területen fásítást. Emellett 20 ezer hektáron történt erdőfelújítás az országban, 2010 és 2020 között 253 ezer hektárnyi erdőterület újult meg. 2020 végén hazánk területének kicsit több mint ötödét foglalta el erdőgazdálkodási célú terület, az erdőterület 1 millió 942 ezer hektár volt, 19 ezer hektárral nagyobb, mint 2010-ben.

Az ország erdeinek faállománya a sajtós klimatikus, domborzati, talajtani és vízrajzi adottságok következtében rendkívül változatos. 2020-ban a faállománnyal borított erdőterület kilencztedét lomblevelű, egytizedét tűlevelű fajok alkották. A lomblevelűek területe jellemzően növekszik, a tűlevelűeké visszaszorul: 2010 és 2020 között előbbieké 2,5%-kal (42 ezer hektárral) több, utóbbiaké 15%-kal (31 ezer hektárral) kevesebb lett. 2020-ban a nem őshonos akác uralta az erdőterület közel negyedét. Az őshonos fajok közül a tölgy, a cser, a bükk és a gyertyán együttesen az összes erdőterület 44%-át tette ki. (Az általuk elfoglalt terület csaknem felét tölgyes borította.) A tűlevelűek közül az erdeifenyő a legelterjedtebb.

7.4. ábra A faállománnyal borított erdőterület megoszlása fajcsoportok szerint, 2020

Az erdők egészségi állapotának árthatnak a külső természeti tényezők (aszály, fagy, jég, szél), az élővilág, valamint az emberi beavatkozások közvetett károsító hatásai (például a téli etetéssel, nem őshonos fajok betelepítésével mesterségesen magasan tartott vadlétszám). 2016 óta az erdők legfeljebb harmada tünetmentes a levélvesztés alapján, 2020-ban 27%-uk kapott ilyen minősítést.⁴⁾ A gyengén vagy közepesen károsodott erdők együttes aránya (65%) magasabb volt, mint 2010-től kezdve bármelyik évben. A fák 5,3%-a erősen károsodottnak, elhaltak 2,2%-a számított.

Az erdőgazdálkodási célú területek többsége (57%-a) gazdasági rendeltetésű, de tendenciájában lassan csökken az arányuk, míg a védelmi rendeltetésűeké emelkedik. 2020-ban

³⁾ Forrás: Nemzeti Földügyi Központ Erdészeti Főosztály.

⁴⁾ Forrás: Nemzeti Földügyi Központ Erdészeti Főosztály, Erdészeti Mérés- és Megfigyelő Rendszer (EMMRE).

6,6 millió m³ fát termeltek ki Magyarországon, ez a mennyiség a járványhullámok idején leálló munkálatok miatt elmaradt az előző tíz évre jellemző 7,3 és 8,1 millió m³ közötti értéktől. (Részben ez is hozzájárult a faipari termékek jelentős drágulásához.) A fakitermelé-

si arány 51% volt, vagyis az évi folyónövedék jelentősen felülmúlta a kivágott fa mennyiségét. A kitermelt faanyag meghatározó részét az akác adta, majd fenyő, a nemesnyár és a tölgy következett, egyenként a 900 ezer m³-t vagy azt meghaladó mennyiséggel.

A vaddisznók állománya csökken, a szarvasoké nő

A nagyvadak közül 2021 tavaszára a dámszarvas állománya 33%-kal nőtt 2010-hez képest, a gímszarvasé 27, az őzé 2,1%-kal. Ezzel szemben 40%-kal kevesebb élt az országban vaddisznóból, amelynek populációját az afrikai sertéspestis is gyéríti 2018 óta. Míg a korábbi években jellemzően 2–3 ezer példány hullott el betegség, gépjárművel ütközés vagy egyéb ok miatt, addig 2020-ban már több mint 6500. Héttizedük az e vírus által erőteljesebben sújtott északi, északkeleti megyékben, Borsod-Abaúj-Zemplénben, Hevesben és Nógrádban múlt ki. Emellett jelentős számú diagnosztikai célú kilövésre is szükség volt.

Az apróvadak életfeltételei romlottak. A mezei nyulak és a fácánok becsült száma 10, illetve 19%-kal elmaradt a 2010. évitől. A hazai vadállomány vadászható fajait a vadgazdálkodás mennyiségileg és minőségileg is szabályozza. A 2020/2021-es va-

dászati évben gím- és dámszarvasból, mezei nyúlból többet lőttek ki, mint a megelőző öt év átlaga, őzből, vaddisznóból és fácánból kevesebbet.

7.2. tábla Vadgazdálkodás

(ezer darab)

Állat	Vadállomány			Kilőtt vadak száma
	2010	2020	2021	2020/ 2021-es vadászati év
Gímszarvas	93	119	118	66
Dámszarvas	30	41	40	17
Őz	367	376	374	109
Vaddisznó	107	83	65	32
Mezei nyúl	539	423	484	76
Fácán	762	590	614	392

Forrás: Országos Vadgazdálkodási Adattár.

2020-ban kettővel nőtt az országos jelentőségű természetvédelmi területek száma

4179 barlang, 733 növény- és 1178 állatfaj számított védettnek 2020-ban. Országos jelentőségű védett terület (849 ezer hektár) volt az ország területének közel tizede, ennek

több mint felén (480 ezer hektáron) a legsokoldalúbb természetvédelmi területi kategóriába sorolt 10 nemzeti park helyezkedett el, területük 19%-a fokozottan védett.

Az országban további 337 ezer hektáron 39 tájvédelmi körzet és 32 ezer hektáron 174 természetvédelmi terület található, utóbbiak száma 2-vel nőtt. Az Őrségben fekvő jáki kardvirágos erdőt és a Dunakanyarban található táti és süttöi Duna-szigeteket országos jelentőségű védett terü-

letté, a Bakony területén pedig 10 földtani szelvényt természeti emlékké nyilvánítottak 2020 folyamán.⁵⁾ Hazánkban az EU madárvédelmi és élőhelyvédelmi irányelvei szerint kijelölt Natura 2000 területek nagysága 1 millió 995 ezer hektár, 39%-uk már meglévő védett területet érint.

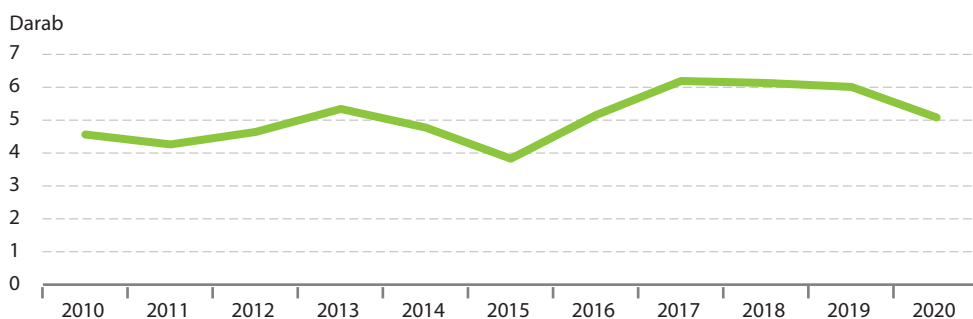
A korábbi évekhez képest kevesebb csőtörés történt 2020-ban

2007 óta az ország minden településén elérhető a közüzemi ivóvízellátás, az ellátott lakások aránya 2019-ben elérte a 95%-ot. A háztartások vízfogyasztása az ezredforduló után csökkenésnek indult, a legalacsonyabb értéket (326 millió m³) 2014-ben érte el, azóta kissé emelkedett, 2020-ban 363 millió m³ volt.

A közüzemileg termelt vízmennyiséghez képest az elszivárgó víz aránya a 2010-es években nőtt. 2020-ban a 21%-os hálózati és szolgáltatási veszteség valamelyest ala-

acsonyabb volt, mint az előző három esztendőben, de még így is meghaladta a 2010. évit (19%). A csőtörések száma függ a fagyos időszakok hosszától és erősségétől, továbbá balesetek (pl. építési-bontási műveletek rongálásai) is befolyásolják, ugyanakkor főleg az előregedő vezetékek miatt fordul elő egyre többször. **2020-ban 34 ezer esetet jelentettek**, ami csökkenést jelent az előző három év 40 ezer fölötti értékéhez képest. Tíz kilométer ivóvízvezetékre így 5 csőtörés jutott.

7.5. ábra A tíz kilométer ivóvízvezetékre jutó csőtörések számának alakulása

⁵⁾ Forrás: Agrárminisztérium, Természetvédelemért felelős Helyettes Államtitkárság.

A közüzemi szennyvízgyűjtő hálózat egyre több helyen érhető el, 2020 során 7-tel bővült a szolgáltatással ellátott települések száma. Az év végére a települések kétharmadáról, a lakásállomány több mint nyolctizedéből lehetett közcsatornán elvezetni a szennyvizet. 2010-hez képest 376 településsel, 582 ezer lakással bővült a hálózat. A közüzemi szennyvízelvezető rendszerrel nem rendelkező települések nagyrészt Baramya, Borsod-Abaúj-Zemplén, Somogy, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Vas, Veszprém és Zala megye kisebb lélekszámú községei. A másodlagos közműhálózat (a közműves ví-

zellátásba és csatornahálózatba bekötött lakások arányának különbsége) tovább zárodott, 2010-ben 23, 2020-ban már csak 12 százalékpont volt.

A közüzemi csatornákon összegyűjtött szennyvíz 2,1%-át vezették el tisztítatlanul a befogadóba 2020-ban, ennek több mint kilenczede a fővárosból származott. A tisztítótelepeken a kezelt szennyvíznek szinte teljes egészét évek óta legalább biológiai (II. fokozatú) tisztításban részesítik, 2020-ban a kezelt mennyiség 92%-a a nitrogén és a foszfor eltávolítását szolgáló III. tisztítási fokozaton is átesett.

Csökent az egy főre jutó települési hulladék mennyisége

A települési hulladék mennyisége 2010-től 2019-ig évi 3,7–4,0 millió tonna között ingadozott. 2020-ban ennél kevesebb, 3,5 millió tonna szemetet gyűjtöttek össze, vélhetően a járványügyi korlátozások hatására, ami több hónapon keresztül mérsékelte a lakosság és a szervezetek fogyasztási, vásárlási lehetőségeit. Az elkülönítetten gyűjtött hulladék (1 millió 14 ezer tonna) összes mennyiségén belüli aránya a 2010. évi 19%-ról 2020-ra 29%-ra emelkedett, de ez az érték elmaradt az előző két esztendőétől.

A települési hulladék kezelését 2010-től 2017-ig kedvező tendencia jellemezte, a lerakott mennyiség részaránya folyamatosan csökkent. Azóta nagyjából változatlan

szinten mozog a legkevésbé környezetbarát módszer aránya, a korábbi évekhez hasonlóan 2020-ban is a mennyiség felét ártalmatlanították így. Az anyagában hasznosított hulladék aránya 2010 és 2019 között 20%-ról 33%-ra, az energetikailag hasznosítotté 10%-ról 17%-ra nőtt, ami a fenntarthatóság szempontjából kedvező irányú folyamat.

2020-ban számos uniós országban csökkent az egy főre jutó települési hulladék mennyisége az előző évihez képest, hazánk ezek közé tartozott. Magyarország 364 kilogramm/fő értéke a legalacsonyabbnak számított Románia és Lengyelország után. A lakosságra vetített hulladék mennyisége Dániában volt a legnagyobb (845 kilogramm/fő).

ENERGIAGAZDÁLKODÁS

Az ország energiateljesítményfelhasználása 2010 után hullámzóan alakult: a 2011 és 2013 közötti visszaesés után 2014-ben lényegében stag-

nált, majd három éven át változó mértékben emelkedett, de 2018 és 2020 között ismét mérséklődött. 2020-ban a Covid19-járvány

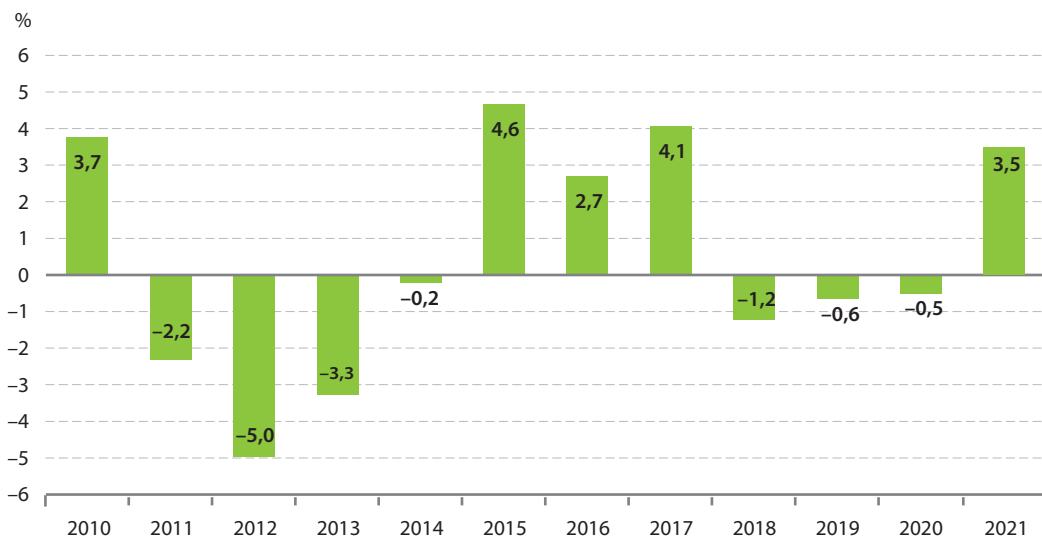
miatt kialakult helyzet (például a kisebb járműforgalom és a tavaszi üzemleállások) miatt energiafelhasználásunk áprilistól augusztusig öt egymást követő hónapban csökkent az előző év azonos hónapjához képest. A legnagyobb mértékű (11%-os) visszaesés áprilisban volt, amikor sok üzemben – köztük a magyar ipar meghatározó gyáraiban – átmenetileg teljesen leállították a termelést.

2021-ben a járványhelyzet már kevésbé fogta vissza a gazdasági teljesítményt, mindössze három hónap (január, szeptember, november) energiafogyasztása maradt el az egy évvel korábbtól. A 2020-as lezárások okozta gazdasági mélypont után egy évvel, áprilisban bővült leginkább (18%-kal) az energiafelhasználásunk. **A hazai gazdaság szereplői 2021-ben a 2019. évinél 2,9, az előző évinél 3,5%-kal több, összesen 1133 petajoule (PJ) energiát használtak fel.**⁶⁾

A gazdasági teljesítmény változását figyelembe véve 2020-ban az ország relatív energiagigénye – az egységnyi GDP előállításához

szükséges energia mennyisége – nőtt (4,4%-kal) az előző évihez képest, mivel energiafelhasználásunk csökkenése elmaradt a GDP visszaesésétől. 2020-ban **egységnyi** – folyó áron számított – **GDP termeléséhez az uniós átlagnál 81%-kal több** – bruttó, belföldi fogyasztásra rendelkezésre álló – **energiát kellett felhasználni**. Ezt megelőzően, 2010 és 2019 között a mutató értéke 71 és 84% között ingadozott. Mindössze öt országban (Bulgária, Málta, Észtország, Csehország, Lengyelország) volt a hazánknál kedvezőtlenebb a mutató értéke, ezeken kívül az összes többi, 2004-ben vagy azután csatlakozott tagállam is elmaradt energiahatékonyság terén a közösségi átlagtól. A nemzetközi összehasonlításoknál azonban tekintettel kell lenni arra, hogy az energiaintenzitás csak korlátozottan alkalmas az energiafelhasználás hatékonyságának mérésére, hiszen nagymértékben befolyásolják a földrajzi adottságok, a gazdaság szerkezete, fejlettsége és a felhasznált energiaforrások összetétele is.

7.6. ábra Magyarország teljes energiafelhasználásának változása az előző évhez képest

⁶⁾ Primer belföldi felhasználás (a végső felhasználás energiamennyisége az átalakítási és a hálózati veszteséggel, valamint az energiaszektor saját fogyasztásával együtt).

Több villamos áramot termeltünk

A hazai termelésből származó energia mennyisége 2017 óta folyamatosan csökken. 2021-ben az alapenergia-hordozókból a megelőző évinél 0,5%-kal kevesebb, 441 PJ energiát állítottunk elő. **Energiatermelésünk négytizedét nukleáris energia biztosította**, az atomerőműben létrehozott villamos és hőenergia mennyisége energiaértékben kifejezve az előző évi, 1,5%-os csökkenés után további 0,5%-kal mérséklődött.

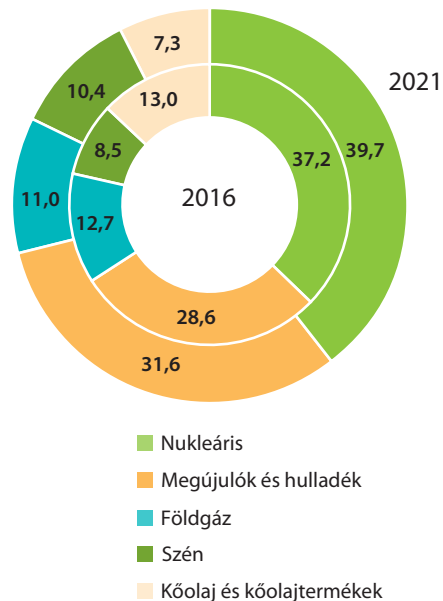
A termelés mintegy háromtizedét adó fosszilis energiahordozók közül a földgáz kitermelése – hőegyenértékben kifejezve – 11, a széné 17 %-kal csökkent, a kőolajé 8,7%-kal nőtt az előző évhez viszonyítva. A megújuló energiaforrásokból és hulladékokból 5,9%-kal több energia keletkezett, részesedésük a termelésben 32%-ra emelkedett.

Magyarország villamosenergia-termelése 2011 és 2014 között csökkent, majd háromévi növekedés után 2018-ban ismét mérséklődött. 2019-től újra emelkedett a hazánkban előállított áram mennyisége. A 2021-ben előállított 36 milliárd kWh villamos energia 2,5%-kal több volt a megelőző évinél, a 2010-es értéktől azonban 4,2%-kal elmaradt. **Áramtermelésünk 45%-át a paksi atomerőmű fedezte**, további 26%-át földgázból, 8,6%-át szénből állítottuk elő. A földgáz szerepe egyre nagyobb, a széné egyre kisebb a villamosenergia-előállításban. Hazánk megújuló alapú villamosenergia-termelése 2013 óta folyamatosan bővül, 2021-ben rekordszintre, 6,9 milliárd

kWh-ra emelkedett, és a hazai áramtermelés közel ötödét biztosította. **A zöldáramtermelés elsődleges forrása a napenergia hasznosítása**, valamint biomassza elégetése **volt**. A napelemekkel előállított áram mennyisége nőtt a legdinamikusabban, a 2010. évi 850 ezer kWh-ról 2021-re 3,8 milliárd kWh-ra.

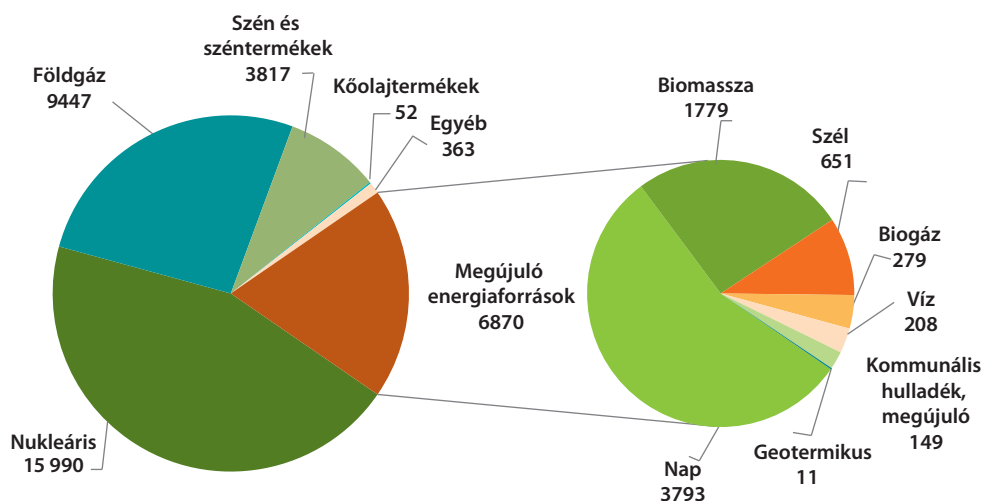
A hazai áramtermelés nem tudja kielégíteni a tendenciájában növekvő belföldi szükségletet, ezért a behozatal aránya egyre inkább növekszik a villamosenergia-mérlegben. 2021-ben a nettó import (13 milliárd kWh) 2,5-szerese volt a 2010. évinek.

7.7. ábra Alap-energiahordozókból előállított energia megoszlása

7.8. ábra A villamosenergia-termelés adatai, 2021, millió kWh

Energiainport-függőségünk csökkent

A 2019. évi kiugróan magas értékek⁷⁾ után a következő két évben jelentősen visszaesett az energiahordozók PJ-ban kifejezett külkereskedelmi forgalma. 2021-ben hazánk energiaiimportja (819 PJ) 13, az export (207 PJ) 36%-kal esett vissza. Az import közel kilenctizedét kitevő fosszilis energiahordozók közül a földgáz, valamint a szén és széntermékek behozatala 31, illetve 7,2%-kal kevesebb lett, miközben a kőolaj és kőolajtermékeké kismértékben, 1,7%-kal bővült. Az energiaexport visszaesését elsősorban a földgáz kivitelének 79%-os csökkenése eredményezte.

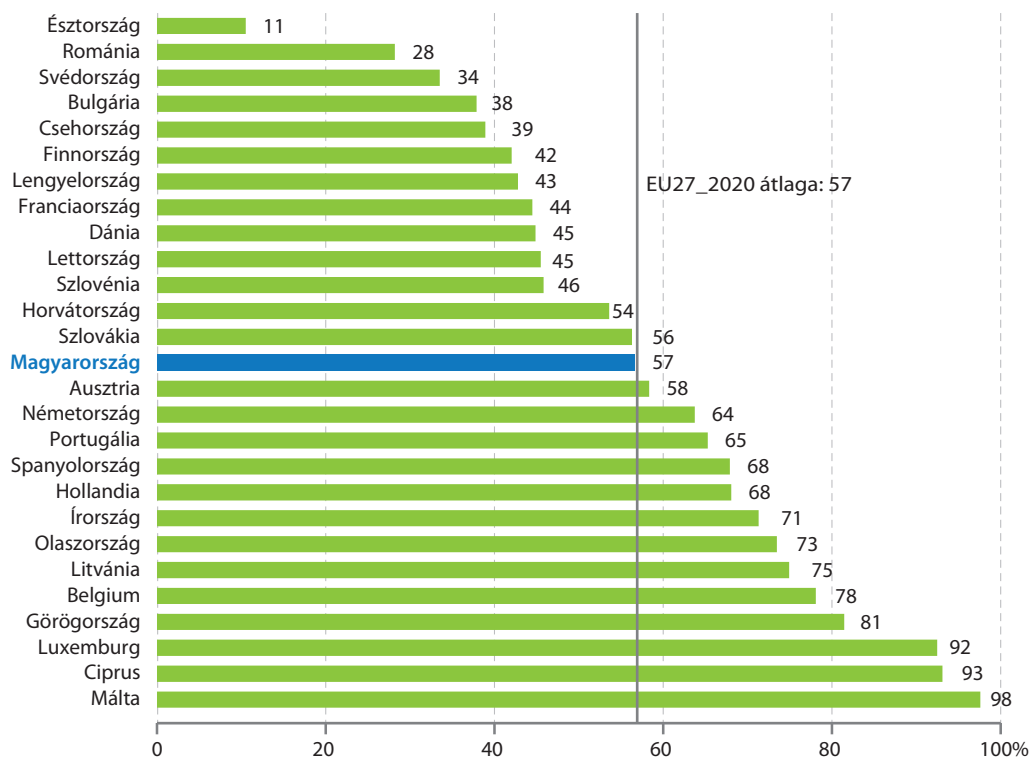
Magyarország energiaiimport-függősége⁸⁾ a 2010-es években 50 és 70% között moz-

gott, a legalacsonyabb arányt a 2011 és 2013 közötti időszakban (mindhárom évben 50%), a legmagasabbat (70%) 2019-ben érte el. Az energiaiimport-függőség évenkénti ingadozása többek között a tárolókapacitások változásával és a készletezés ütemezésével is összefüggésben áll. A felhalmozás és a felhasználás időzítését az energiahordozók világpiaci ára, a beszerzési lehetőségek és az időjárási körülmények alakulása is befolyásolja. **2020-ban hazánk energiafüggősége az uniós átlaggal közel azonos (57%), Szlovákiáé attól kismértékben, Csehországé és Lengyelországé számottevően kedvezőbb volt.**

⁷⁾ A behozatal 2019. évi emelkedésekor az importtöbbséget egy része készletezésre ment. Akkor a földgáz készletbővülése (109 PJ) az éves átlagos szükségletünk háromtizedének felelt meg, és a következő két évben felhasználtuk.

⁸⁾ Az energiaiimport-függőség százalékban kifejezett mutatója azt ismerteti, hogy egy ország milyen mértékben szorul importenergiára a hazai energiaigények teljesítése érdekében. A jelzőszámot a nettó import (összes import és összes export különbsége) és a készletváltozással korrigált bruttó belföldi primerenergia-felhasználás hányadosaként határozzuk meg.

7.9. ábra Az uniós tagországok energiaimport-függősége, 2020

A háztartások energiaigénye nőtt, a közlekedésé és az iparé csökkent

2020-ban az erőművek saját energiafelhasználása, valamint az átalakítási és a hálózati veszteség figyelembevételével 832 PJ energia állt a gazdaság és a háztartások rendelkezésére. A Magyar Energetikai és Közműszabályozási Hivatal adatai szerint **Magyarországon a végső (közvetlen) energia legnagyobb felhasználója a lakosság. 2020-ban a teljes hazai energiafelhasználáson belül a háztartások 34%-os részesedése⁹⁾ (2,3 százalékponttal) magasabb volt az előző évinél.** A lakosság évenkénti energiafogyasztása elsősorban a téli időjárás

függvényében változik. A háztartások energiafelhasználása a 2010-es évtized első felében folyamatosan csökkent, 2015-től három éven át évente mérséklődő ütemben nőtt, majd 2018-ban és 2019-ben ismét csökkent. 2020-ban a lakosság 249 PJ energiát fogyasztott el, a 2019. évinél 5,1%-kal többet.

A motorizáció fejlődése és a szállítási teljesítmény fokozódása következtében a **közlekedés** a második legnagyobb energiafogyasztóvá vált. A szektor **energiaigénye 2020-ban (186 PJ) 12%-kal esett vissza az egy évvel korábbihoz képest**, ezáltal a ren-

⁹⁾ Az energiahordozók nem energetikai célú felhasználása nélkül számított arány.

delkezésre álló energia 25%-át használta fel (szemben az előző évi 28%-kal). A közlekedésben igénybe vett energia döntő hányada (96%-a) a közúti áru- és személyszállítás szükségletét fedezte, aminek az energiafogyasztása 2020-ban az egy évvel korábbinál 12%-kal kevesebb volt. A jóval kisebb arányt, alig 3,0%-ot képviselő vasút energiafogyasztása 4,0%-kal csökkent. Az energiapiart nem, de az építőipart magában foglaló ipar szintén az energia 25%-át (186 PJ) használta fel. 2020-ban az ipar és a közlekedés energiafelhasználáson belüli aránya lényegében megegyezett, míg 2015–2019 között utóbbi aránya 1,1–3,3 százalékponttal magasabb volt. **2020-ban az ipar teljes energiafelhasználása 0,6 százalékkal mérséklődött az egy évvel korábbihoz képest.** Az ipari energiafogyasztásunk 26%-a a vegyipar és gyógyszergyártás együttes tevékenységéhez kötődött (miközben az ágazat felhasználása 2,6%-kal bővült).

Ezen kívül jelentős még az élelmiszer- és az építőanyag-ipar, valamint a gépgyártás energiaszükséglete is, ezek az ágazatok rendre 16, 12, illetve 11%-kal részesedtek a szektor fogyasztásából. Az építőanyag-gyártás energiafelhasználása csökkent, a másik két ipari alágé bővült. A járműgyártás, a papír- és nyomdaipar, az építőipar, illetve a fajlagosan nagy energiaigényű vas- és acélgégyártás külön-külön az ipari végső felhasználásra rendelkezésre álló energia 5–7%-át fogyasztotta el. 2020-ban a kereskedelem és a közszolgáltatások együtt 11, a mezőgazdaság 4,0%-kal részesedett az energiafogyasztásból, előbbi felhasználása 2,6%-kal mérséklődött, utóbbié 4,5%-kal emelkedett 2019-hez viszonyítva. Az energiahordozók nem energetikai (például a földgáz műtrágyagyártási nyersanyagként való) felhasználása az előző évinél 6,0%-kal többet, 97 PJ-t tett ki.

Nőtt a megújuló energiaforrások felhasználási aránya

Az Európai Unió Európa 2020 stratégiája éghajlatváltozás és fenntartható energiagazdálkodás célkitűzésének keretében a megújuló energiaforrások energiafelhasználáson belüli arányát közösségi szinten 2020-ra legalább 20%-ra kellett emelni. A környezetbarát energiahordozók növekvő felhasználása révén csökken a fosszilis energiahordozóktól való függés, valamint az üvegházhatású gázok kibocsátása. A tagállamonként vállalt célérték 10 (Málta) és 49% (Svédország) között szóródott. Az uniós stratégiában megfogalmazott elvárást 2020-ra 23 tagállam teljesítette (mindössze Belgium, Franciaország, Hollandia, valamint Szlovénia maradt el a vállalásától), a 2019. évi 19,9%-ról 22,1%-ra

emelkedve az unió egészére előirányzott célértéket is felülmúlta a megújulókat hasznosítási aránya.

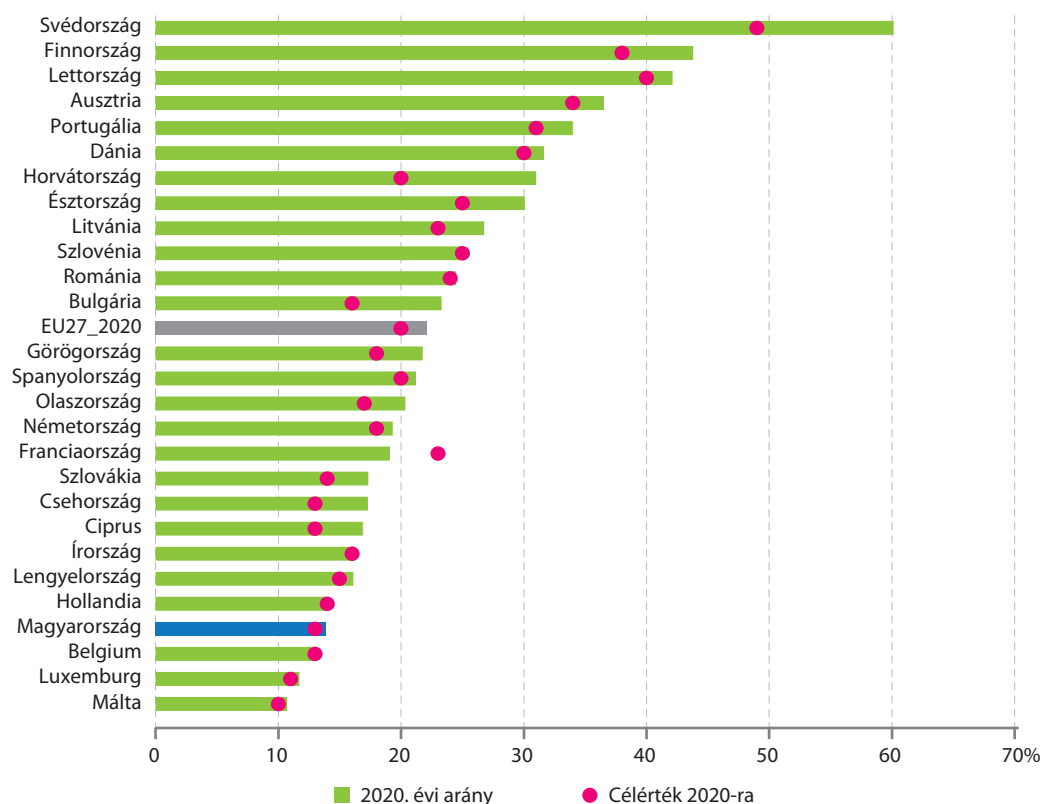
Hazánk először 13, majd a Megújulóenergia-hasznosítási Cselekvési Tervben ennél magasabb, 14,65%-os arányt vállalt. Magyarországon a megújuló forrásokból származó energia fogyasztáson belüli aránya 2013-ban 16,2%-ra nőtt, ezt követően 2018-ban 12,5%-ra mérséklődött. A zöldenergia időszakos visszaszorulásában szerepet játszott a kőolaj és kőolajtermékek iránti igény növekedése. **2020-ban hazánkban a megújuló energia energiafelhasználáson belüli 13,9%-os részese dése az uniós átlagnál 8,2 százalékponttal alacsonyabb volt.**

A tagállamok közül Svédországban a legmagasabb a megújuló energia részesedése, ahol a teljes felhasználás 60%-a származott ilyen forrásból. Svédországot Finnország és Lettország követte 44, illetve 42%-os aránnyal. A viseigrádi országcsoport többi tagja a magyarországinál nagyobb (Lengyelország 16, Csehország és Szlovákia egyaránt 17%-os) arányban fedezte energiaszükségletét újratermelő forrásokból. Megújuló energiaforrásaink döntő többsége biológiai, azon belül is alapvetően növényi eredetű, amiből elsősorban hő- és villamos energiát, másodszorban bioüzemanyagokat állítunk elő. Hazánkban 2020-ban a fűtés és a hűtés során felhasznált energia 18, a villamosenergia-

fogyasztás 12%-át megújuló energia biztosította. Előbbi aránya kismértékben, utóbbié viszont jelentősen elmaradt az uniós átlagtól (23, illetve 37%).

Mindegyik uniós országban egységes célkitűzés volt, hogy 2020-ig a közlekedési szektor energiafogyasztásán belül a megújuló energia részaránya elérje a 10%-ot. Ezt 12 tagállamban, valamint a közösség egészére számolva is sikerült teljesíteni. 2020-ban – 2019-hez hasonlóan – Svédország, Finnország és Hollandia állt a közösségi rangsor élén. Magyarország 11,6%-os aránya – a 2013-tól emelkedő tendencia eredményeként – felülmúlta a 10,2%-os uniós átlagot.

7.10. ábra A megújuló energiaforrások részesedése a teljes energiafelhasználásból az uniós tagországokban, 2020

ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. Makrogazdasági környezet

VILÁGGAZDASÁGI FOLYAMATOK	16
1.1. ábra A világgazdaság teljesítményének változása.....	16
1.2. ábra A GDP volumenváltozása.....	19
1.3. ábra A globális GDP megoszlása országok, országcsoportok szerint.....	19
1.4. ábra A GDP volumenváltozása az uniós tagállamokban, 2021.....	20
1.5. ábra A GDP volumene az uniós tagországokban.....	21
A MAGYAR GAZDASÁG TELJESÍTMÉNYE	22
1.6. ábra A GDP volumenváltozása.....	22
1.7. ábra A visegrádi országok gazdasági fejlettsége az uniós csatlakozás óta.....	23
1.8. ábra Az árutermelő ágak teljesítményváltozása.....	24
1.9. ábra A szolgáltató ágak, ágazatcsoportok teljesítményváltozása, 2021.....	26
1.10. ábra A GDP volumenváltozásához való hozzájárulás mértéke a termelési és a felhasználási oldalon, 2021.....	27
1.11. ábra A nemzetgazdasági beruházás volumenváltozásához való hozzájárulás gazdálkodási forma szerint.....	29
1.12. ábra A jegybanki alapkamat alakulása.....	30
1.13. ábra A nemzetgazdasági beruházás volumenváltozásához való hozzájárulás a legjelentősebb nemzetgazdasági ágak szerint.....	32
1.14. ábra A beruházások egy lakosra jutó értéke az országos százalékában, 2015–2020 átlaga.....	34
1.15. ábra A szellemi tulajdont képező termékek beruházási értékének aránya a bruttó állóeszköz-felhalmozáson belül néhány uniós tagországban és az EU-ban.....	34
1.16. ábra A szellemi tulajdont képező termékek beruházási értékének aránya a bruttó állóeszköz-felhalmozáson belül nemzetgazdasági áganként.....	35
KÜLKERESKEDELEM	36
1.17. ábra A külkereskedelmi termékforgalom többlete és a forgalom volumenváltozása.....	36
1.18. ábra Az egyenleg alakulása a főbb országcsoportok szerint.....	40
1.19. ábra A szolgáltatás-külkereskedelmi forgalom többlete és a forgalom értékváltozása.....	46
1.20. ábra A külkereskedelmi forgalom értéke.....	49
KORMÁNYZATI SZEKTOR	50
1.21. ábra A kormányzati szektor egyenlege.....	50
1.22. ábra A kormányzati szektor adóssága.....	51

CÉGVILÁG	52
1.23. ábra Az év folyamán újonnan alakult vállalkozások aránya az összesből, december 31.....	53
1.24. ábra A regisztrált egyéni vállalkozókból a tevékenységüket szüneteltetők aránya gazdasági áganként, december 31.	54
1.25. ábra A valódi új vállalkozások túlélési aránya	55
1.26. ábra A gyorsan növekvő vállalkozások nemzetgazdasági áganként, 2020	56
1.27. ábra A kkv-k részesedése a vállalkozások teljesítményéből.....	57
1.28. ábra A kkv-k fő tevékenység szerinti részesedése a foglalkoztatottak számából, 2020.....	58
1.29. ábra A kkv-k fő tevékenység szerinti részesedése a bruttó hozzáadott értékből, 2020	59
1.30. ábra A kkv-k fő tevékenység szerinti részesedése a beruházásokból, 2020	59
1.31. ábra A startupalapítók számának megoszlása korcsoport és nem szerint, 2020	59
1.32. ábra A külföldi irányítású vállalkozások részesedése az összes vállalkozás főbb gazdasági mutatóiból	60
1.33. ábra A külföldi irányítású leányvállalatok részesedése az adott gazdasági ág vállalkozásainak hozzáadott értékéből.....	61
TUDOMÁNY ÉS TECHNOLÓGIA	61
1.34. ábra K+F-ráfordítások a bruttó hazai termék (GDP) százalékában	63
1.35. ábra A kutatás-fejlesztési ráfordítások pénzügyi források szerint.....	64
1.36. ábra A K+F-ráfordítások forrásai és felhasználása, 2020.....	65
1.37. ábra A kutatás-fejlesztést végző vállalkozások főbb mutatóinak megoszlása a vállalkozás fő tevékenysége szerint, 2020	66
1.38. ábra A kutatás-fejlesztést végző vállalkozások főbb mutatóinak a megoszlása tulajdonforma és létszámkategória szerint, 2020.....	67
1.39. ábra A visegrádi országok innovációs teljesítménye az innováció egyes dimenzióiban, 2021	68
ÁRFOLYAMATOK	69
1.40. ábra Az árak változása.....	69
1.41. ábra A fogyasztói árak változása kiadási főcsoportonként, 2021.....	70
1.42. ábra A harmonizált fogyasztói árak változása az uniós tagállamokban, 2021	71
1.43. ábra A relatív árszínvonal kiadási főcsoportonként Magyarországon az uniós átlaghoz képest, 2020	72
1.44. ábra Az üzemanyag termékpályán az árak és a forint dollárral szembeni árfolyamának változása	73
1.45. ábra Az árak változása a kenyér termékpályán.....	74
1.46. ábra Az árak változása a sertéshús termékpályán	75
1.47. ábra Az építőipari árak ágazonkénti változása 2010-hez képest	77
1.48. ábra A szolgáltatási kibocsátási árak változása.....	78
1.49. ábra A szolgáltatási kibocsátási árak változása néhány szolgáltatási területen	79

2. Munkaerőpiaci helyzetkép

2.1. ábra A 15–64 éves foglalkoztatottak számának alakulása	83
2.2. ábra A 15–64 évesek foglalkoztatási és munkanélküliségi rátájának alakulása	84
2.3. ábra A foglalkoztatottak számának változása a munkaerőpiac egyes szegmenseiben	85
2.4. ábra A 15–64 éves foglalkoztatottak száma és változása 2021-ben 2020-hoz képest, nemzetgazdasági szektorok szerint.....	87
2.5. ábra A távmunkában vagy home office keretében dolgozók arányának alakulása, 3 havi átlag adatok	88
2.6. ábra A foglalkoztatási arány az Európai Unióban, 2021. IV. negyedév	89
2.7. ábra A nyilvántartott álláskereső és a munkanélküliek számának alakulása	90
2.8. ábra A munkanélküliségi ráta az uniós országokban, 2021. IV. negyedév	92
2.9. ábra A foglalkoztatási arány megyénként, 2021	93
2.10. ábra A munkanélküliségi ráta megyénként, 2021	93
2.11. ábra Azon személyek aránya a népességben belül, akik gazdasági aktivitása az előző negyedévhez képest megváltozott	93
2.12. ábra A potenciális munkaerő-tartalék negyedévenkénti alakulása	94

3. Ágazati körkép

3.1. ábra Néhány gazdasági terület szerepe a GDP 7,1%-os volumennövekedésében, 2021	100
---	-----

IPAR	100
3.2. ábra Az ipari termelés és értékesítés volumenváltozása	101
3.3. ábra Az ipari termelés volumenváltozás az Európai Unió tagállamaiban, 2021	102
3.4. ábra Az ipari termelési érték megoszlása ágazatcsoportok szerint, 2021	103
3.5. ábra Gyártott személygépkocsik száma országok, országcsoportok szerint	105
3.6. ábra A termelés volumenváltozása a feldolgozóipari alágakban, 2021	106
3.7. ábra Az ipari termelés értéke és volumenváltozása az előző évhez képest megyénként, 2021	107

ÉPÍTŐIPAR	108
3.8. ábra Az építőipari termelés volumenváltozása építményfőcsoportonként.....	109
3.9. ábra Az építőipar év végi rendelésállományának volumenváltozása építményfőcsoportonként	109
3.10. ábra Az építőipari termelés volumenváltozása az EU-ban és a visegrádi országokban	110

KISKERESKEDELEM	111
3.11. ábra A kiskereskedelmi üzletek forgalmának volumenváltozásához való hozzájárulás.....	112
3.12. ábra A kiskereskedelmi üzletek forgalmának volumenváltozása	113
3.13. ábra A csomagküldő és internetes kiskereskedelem forgalma havonta.....	114
3.14. ábra Kiskereskedelmi üzletek tízezer lakosra jutó száma megyénként, 2021. június 30.	116

INFOKOMMUNIKÁCIÓ	116
3.15. ábra A mobiltelefon-előfizetések száma az előfizetés típusa szerint.....	117
SZÁLLÍTÁS, KÖZLEKEDÉS	119
3.16. ábra Az áruszállítási teljesítmény alakulása	120
3.17. ábra A helyközi személyszállítás teljesítményének alakulása.....	121
3.18. ábra A Magyarországon első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik számának alakulása.....	123
LAKÁSÉPÍTÉS, HITELEZÉS, INGATLANPIAC	124
3.19. ábra A használatba vett lakások száma	124
3.20. ábra Tízezer lakosra jutó lakásépítés.....	125
3.21. ábra A vállalkozások és a természetes személyek lakásépítése.....	126
3.22. ábra Az eladott lakások száma.....	127
3.23. ábra A lakások tiszta árváltozása.....	128
3.24. ábra A lakáscélú hitelállomány alakulása.....	129
3.25. ábra A családi otthonteremtési kedvezmény összege.....	130
TURIZMUS, VENDÉGLÁTÁS	131
3.26. ábra A kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek alakulása szálláshelytípusokként, július 31.	135
3.27. ábra A kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakáinak alakulása.....	136
3.28. ábra A legjelentősebb küldő országok a vendégéjszakákban kifejezett vendégforgalom alapján, 2021	137
3.29. ábra A kereskedelmi szálláshelyek átlagos férőhelyszáma és vendégéjszakáinak változása az előző évhez képest szálláshelytípus szerint, 2021	138
3.30. ábra A kereskedelmi szálláshelyek férőhely-kihasználtságának alakulása a nyári hónapokban szálláshelytípusonként	139
3.31. ábra Egy vendégéjszakára, illetve egy szoba egy működési napjára (REVPAR) jutó bruttó szállásdíj	140
3.32. ábra Vendéglátóhelyek eladási forgalmának volumenváltozása	141
MEZŐGAZDASÁG	141
3.33. ábra A mezőgazdasági kibocsátás volumenváltozása	142
3.34. ábra A mezőgazdasági kibocsátás volumen- és árváltozása az előző évihez képest a mezőgazdasági számlák rendszere alapján, 2021	143
3.35. ábra Az „A” mutató változása a jelentősebb mezőgazdasági termelő uniós tagállamokban és a visegrádi országok körében, 2021	144
3.36. ábra Az aszályindex (PAI) 2021-re számított értékeinek területi eloszlása	145
3.37. ábra A gazdaságok számának és standard termelési értékének megoszlása a standard termelési érték nagyságkategóriái szerint.....	148

4. Digitális világ

INTERNETHÁLÓZAT	151
4.1. ábra A helyhez kötött internet-előfizetések ezer lakosra jutó száma megyénként, 2021. december 31	151
4.2. ábra A helyhez kötött internet-előfizetések számának és nettó árbevételének változása	151
4.3. ábra A mobiladat-forgalom alakulása	152
DIGITÁLIS GAZDASÁG	152
4.4. ábra Az e-kereskedelem részesedése a vállalkozások árbevételéből az EU tagállamaiban, 2021	153
4.5. ábra A leggyakrabban előforduló digitális és precíziós eszközök használatának aránya az agrárgazdaságokban, 2020	155
4.6. ábra Az IKT-szektor részesedése a vállalkozások egyes gazdasági mutatóiból	156
DIGITÁLIS TÁRSADALOM	157
4.7. ábra Az internetkapcsolattal rendelkező háztartások aránya az összes háztartásból	157
4.8. ábra Napi rendszerességgel internetezőik aránya korcsoportok szerint	158
4.9. ábra Internethasználat, 2021	159
4.10. ábra A teljes körű elektronikus ügyintézés igénybe vevők aránya a 16–74 éves népességből, 2021	160
4.11. ábra Az online vásárló 16–74 évesek aránya adott év január–márciusában	160
4.12. ábra Az interneten a személyes adatokhoz való hozzáférés kezelése céljából végzett tevékenységek, 2021	161

5. Demográfiai helyzetkép

5.1. ábra A népesség száma nem és korcsoport szerint, 2022. január 1.	165
5.2. ábra A természetes népmozgalmi folyamatok ezer lakosra jutó értéke	166
5.3. ábra Az ezer lakosra jutó természetes fogyás megyénként, 2021	166
5.4. ábra Ezer nőre jutó élveszületés a nők főbb korcsoportja szerint	167
5.5. ábra A szülőképes korú nők száma és a teljes termékenységi arányszám	168
5.6. ábra Az elhunytak számának havi alakulása	169
5.7. ábra Ezer megfelelő korú férfira és nőre jutó halálozás korcsoportonként	170
5.8. ábra Magzati veszteségek	171
5.9. ábra A házasságkötések száma	172
5.10. ábra Az élveszületések száma az anya családi állapota szerint	172
5.11. ábra Ezer fennálló házasságra jutó válás	173

5.12. ábra A házasságok mérlege.....	174
5.13. ábra Megyék közötti belföldi vándorlási különbözet, 2021	175
5.14. ábra Ezer lakosra jutó belföldi vándorlási különbözet megyénként, 2021	176
5.15. ábra Ezer lakosra jutó külföldi állampolgárok száma megyénként, 2022. január 1.	177

6. Életkörülmények

A HÁZTARTÁSOK JÖVEDELME	179
6.1. ábra A háztartások egy főre jutó havi nettó jövedelme és a nettó reáljövedelem változása 2015-höz képest	183
6.2. ábra Az egy főre jutó havi bruttó jövedelmek megoszlása a jövedelmek típusa szerint.....	184
6.3. ábra A háztartások jövedelmének szerkezete jövedelmi ötödök szerint, 2020	184
6.4. ábra A háztartások egy főre jutó havi nettó jövedelme egyes háztartástípusok szerint	185
6.5. ábra Az egy főre jutó havi bruttó jövedelem megoszlása bevételi forrás szerint régióként, 2020	186
6.6. ábra Az átlagos megélhetési szinthez szükségesnek tartott egy főre jutó jövedelemösszegek régiók szerint, 2020	187
6.7. ábra Saját jogon járó nyugdíjban és ellátásban részesülők a teljes ellátás összege szerint, 2021. január	190
6.8. ábra Az öregségi nyugdíj egy főre jutó átlagos összege megyénként, 2021. január	190
6.9. ábra A gyermekneveléssel kapcsolatos támogatások reálértéke 2010-hez képest.....	192
6.10. ábra A babaváró hitel negyedéves tranzakciói.....	193
6.11. ábra A szegénység és társadalmi kirekesztődés fő indikátorainak alakulása	194
6.12. ábra A jövedelmi szegénység arányának alakulása háztartástípusok szerint	195
KERESETEK	196
6.13. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók megoszlása keresetkategóriák szerint....	197
6.14. ábra A minimálbér és a garantált bérminimum összege	197
6.15. ábra A havi nettó átlagkereset alakulása és reálértékének változása 2010-hez képest.....	198
6.16. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete és annak változása az előző évhez képest néhány kiemelt csoportban, 2021	201
6.17. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete és annak változása az előző évhez képest nemzetgazdasági áganként, 2021	202
6.18. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete megyénként, 2021	202
A HÁZTARTÁSOK FOGYASZTÁSA	203
6.19. ábra A háztartások egy főre jutó fogyasztási kiadása és annak változása 2015-höz képest	203
6.20. ábra A háztartások egy főre jutó alapvető és nem alapvető havi kiadásai	205

6.21. ábra A háztartások egy főre jutó havi kiadásai a különböző jövedelmi kategóriákban, 2020.....	206
6.22. ábra A fogyasztási kiadások összes háztartás átlagától való eltérése az egyes háztartástípusokban.....	207
6.23. ábra Az egy főre jutó havi kiadások nagysága az egyes háztartástípusokban, 2020	208
6.24. ábra Az egy főre jutó havi átlagos fogyasztás nagysága régiónként, 2020.....	209
6.25. ábra Az egy főre jutó havi átlagos élelmiszer-fogyasztás mennyisége.....	209
6.26. ábra Néhány IT-eszköz száz háztartásra jutó éves átlagos száma jövedelmi ötödök szerint, 2020.....	210
SZOCIÁLIS ELLÁTÁS.....	211
6.27. ábra A napközbeni ellátáshoz a lakóhelyen hozzá nem férő 3 éven aluli gyermekek száma és aránya	211
6.28. ábra A gyermekotthonokban és nevelőszülőknél ellátott gyermekek és fiatal felnőttek, 2020.....	212
6.29. ábra A házi segítségnyújtást és szociális étkeztetést igénybe vevők tízezer 60 éven felülire jutó száma	214
6.30. ábra A teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete.....	215
EGÉSZSÉGÜGY	216
6.31. ábra A születéskor várható átlagos élettartam változása 2019 és 2020 között	216
6.32. ábra A háziorvosok forgalmának változása 2019 és 2020 között	217
6.33. ábra Száz lakosra jutó megjelenési eset és beavatkozás a járóbeteg-ellátásban.....	218
6.34. ábra Az intenzív osztályok és infektológiák ágykihasználása.....	219
6.35. ábra Kórházi osztályok ápolási napjai	220
6.36. ábra A táppénzesek napi átlagos száma havonta.....	220
SZEMÉLYSÉRÜLÉSES KÖZÜTI KÖZLEKEDÉSI BALESETEK.....	222
6.37. ábra A gépjárműforgalom havi alakulása	222
6.38. ábra A személysérüléSES közúti közlekedési balesetek számának változása kimenetel szerint	223
6.39. ábra Járművezetők hibájából bekövetkezett balesetek számának havi alakulása	223
6.40. ábra Balesetekben elhunytak száma nemek és korcsoportok szerint.....	224
KÖZNEVELÉS, SZAKKÉPZÉS, FELSŐOKTATÁS	225
6.41. ábra Az óvodás gyermekek és az óvodai férőhelyek számának alakulása.....	226
6.42. ábra A középfokú nappali oktatásban részt vevő tanulók megoszlása a feladatellátási hely típusa szerint.....	227
6.43. ábra A középfokú intézmények megnevezéseinek változása	228
6.44. ábra Az általános iskolák és a középfokú iskolák pedagógusai nemek és korcsoportok szerint, 2020/2021-es tanév	229

6.45. ábra A külföldi hallgatók számának és arányának alakulása a nappali képzésben	230
6.46. ábra A felsőoktatásban tanulók létszáma	233
6.47. ábra A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a 30–34 éves népesség körében, 2020	234
6.48. ábra A 25–64 éves népesség megoszlása legmagasabb iskolai végzettség szerint az uniós tagországokban, 2020	235

KULTURÁLIS FOGYASZTÁS, SZABADIDŐ .....

6.49. ábra Múzeumlátogatások száma	237
6.50. ábra A kiadott könyvek száma és példányszáma jelleg szerint	238
6.51. ábra A kultúrára, szórakozásra fordított kiadások aránya az egy főre jutó fogyasztásban jövedelmi ötödök szerint, 2020	239
6.52. ábra Kulturális foglalkoztatottak aránya az összes foglalkoztatottból az Európai Unió tagállamaiban, 2020	240

SZUBJEKTÍV JÓLLÉT .....

6.53. ábra Az étellel való elégedettség korcsoportok szerint	241
6.54. ábra Az étellel való elégedettség átlagértékei családi állapot alapján	242
6.55. ábra A háztartás anyagi helyzetével való elégedettség korcsoportok szerint	243
6.56. ábra A háztartás anyagi helyzetével való elégedettség régiók szerint, 2021	243
6.57. ábra Az étellel való elégedettség csökkenése a járvány következtében az Európai Unió tagországaiban	244
6.58. ábra Az emberekbe vetett bizalom korcsoportok szerint	245
6.59. ábra A közterületen magukat biztonságban érzők aránya régiók szerint	246

7. Környezet és energiagazdálkodás

KÖRNYEZET .....

7.1. ábra A nemzetgazdasági ágak és a háztartások által kibocsátott üvegházhatású gáz mennyisége	249
7.2. ábra A nitrogén-dioxid átlagos havi koncentrációja Budapesten	251
7.3. ábra Az ökológiai gazdálkodásba bevont területek nagysága	252
7.4. ábra A faállománnyal borított erdőterület megoszlása fafajcsoportok szerint, 2020	253
7.5. ábra A tíz kilométer ivóvízvezetékre jutó csőtörések számának alakulása	255

ENERGIAGAZDÁLKODÁS .....

7.6. ábra Magyarország teljes energiafelhasználásának változása az előző évhez képest	257
7.7. ábra Alap-energiahordozókból előállított energia megoszlása	258
7.8. ábra A villamosenergia-termelés adatai, 2021	259
7.9. ábra Az uniós tagországok energiaimport-függősége, 2020	260
7.10. ábra A megújuló energiaforrások részesedése a teljes energiafelhasználásból az uniós tagországokban, 2020	262

TÁBLÁK JEGYZÉKE

1. Makrogazdasági környezet

VILÁGGAZDASÁGI FOLYAMATOK	16
1.1. tábla A gazdasági teljesítmény változása, 2021	18
A MAGYAR GAZDASÁG TELJESÍTMÉNYE	22
1.2. tábla A 10 legnagyobb beruházó nemzetgazdasági ág beruházási teljesítménye, 2021.....	33
KÜLKERESKEDELEM	36
1.3. tábla A külkereskedelmi termékforgalom összefoglaló adatai, 2021	37
1.4. tábla A külkereskedelmi termékforgalom alakulása árucsoportok szerint, 2021	38
1.5. tábla A külkereskedelmi termékforgalom alakulása országcsoportok szerint, 2021	41
1.6. tábla Magyarország legfontosabb partnerországai a termék-külkereskedelemben, 2021	43
1.7. tábla Magyarország legfontosabb partnerországai a termékek származása szerinti behozatalban, 2021	44
1.8. tábla A külkereskedelmi árszintalakulás fontosabb mutatói	45
1.9. tábla A szolgáltatás-külkereskedelmi forgalom alakulása szolgáltatáscsoportonként, 2021	47
1.10. tábla A szolgáltatás-külkereskedelmi forgalom alakulása országcsoportok szerint, 2021	48
1.11. tábla Magyarország legfontosabb partnerországai a szolgáltatás-külkereskedelmi forgalomban, 2021	48
CÉGVILÁG	52
1.12. tábla A regisztrált vállalkozások száma és változása, 2021. december 31.	52

2. Munkaerőpiaci helyzetkép

2.1. tábla A 15–64 évesek foglalkoztatási aránya, 2021	86
2.2. tábla A 15–64 évesek munkanélküliségi rátája, 2021	91

3. Ágazati körkép

KISKERESKEDELEM	111
3.1. tábla A kiskereskedelmi üzletek forgalmának alakulása, 2021	114
MEZŐGAZDASÁG	141
3.2. tábla A főbb szántóföldi növények terméseredménye, 2021	146
3.3. tábla Állatállomány, december 1.	147

6. Életkörülmények

A HÁZTARTÁSOK JÖVEDELME	183
6.1. tábla A nyugdíjban és egyéb ellátásban részesülők száma az ellátás típusa szerint, 2021. január	188
6.2. tábla A családtámogatásokban részesülők száma és az ellátásokra kifizetett összeg ellátási forma szerint.....	191
KERESETEK	196
6.3 tábla A havi nettó átlagkeresetek alakulása, 2021	200
A HÁZTARTÁSOK FOGYASZTÁSA	203
6.4. tábla A háztartások egy főre jutó havi átlagos kiadása, 2020.....	204
SZOCIÁLIS ELLÁTÁS	211
6.5. tábla A gyermekvédelmi ellátórendszerrel kapcsolatba került gyermekek száma	213
EGÉSZSÉGÜGY	216
6.6. tábla Egészségügyi foglalkozásúak bruttó átlagkeresete, 2021	221
KÖZNEVELÉS, SZAKKÉPZÉS, FELSŐOKTATÁS	225
6.7. tábla Főbb küldő országok a felsőfokú alap-, mester- és osztatlan képzésben tanuló külföldi állampolgárságú hallgatók száma alapján (nappali képzés).....	231
6.8. tábla A felsőfokú alap-, mester- és osztatlan képzésben részt vevő hallgatók képzési területek szerint.....	232
KULTURÁLIS FOGYASZTÁS, SZABADIDŐ	236
6.9. tábla A könyvtárak főbb mutatószámai, 2020	239

7. Környezet és energiagazdálkodás

KÖRNYEZET	249
7.1. tábla Ökológiai gazdálkodás keretein belül tartott állatállomány	252
7.2. tábla Vadgazdálkodás	254